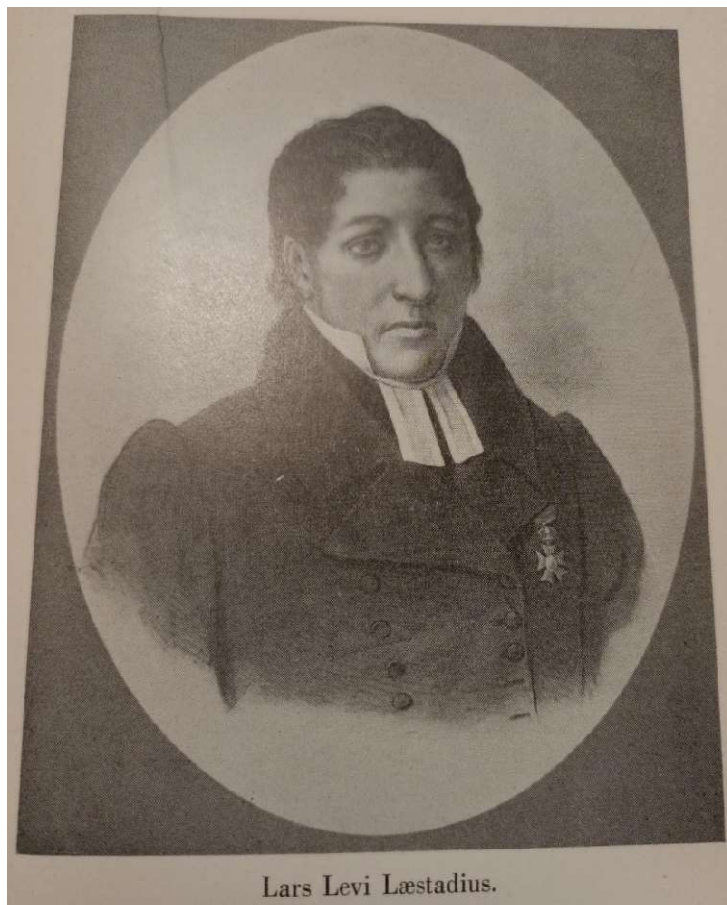

Het leven en werk van Lars Levi Læstadius en de (West)Laestadianen

Door Klaas-Jan Boer

Stichting de Gihonbron
Middelburg
2025

Inhoudsopgave.

(Het document is gedeeld in 3 delen).

Inleiding.	4.
------------	----

Deel 1. Lars Levi Læstadius.

1.1. Voorgeschiedenis.	6.
1.2. Geboorte en jeugd.	8.
1.3. Studie in Härnösand en Uppsala.	12.
1.4. Prediker in Karesuando.	13.
1.5. De Franse expeditie.	17.
1.6. Het gezin.	19.
1.7. Ziekte en bekering.	21.
1.8. Openbaar Examen en zijn boekje 'Crapula mundi'.	21.
1.9. Reis en ontmoeting met Maria.	24.
1.10. Prediking en opwekking.	25.
1.11. Strijd tegen het alcoholgebruik.	28.
1.12. Predikant in Pajala.	32.
1.13. De opwekking en haar gevolgen.	36.
1.14. Een eigen school voor de bevolking.	39.
1.15. Periode voor de opstand in Kautokeino.	41.
1.16. Opwekking in Kautokeino.	43.
1.17. De aanleiding voor de opstand in Kautokeino.	46.
1.18. Hoe keek ds. Læstadius aan tegen de opstand?	52.
1.19. Einde van zijn leven.	58.
1.20. Over de geschriften van Læstadius.	63.
1.21. De leer van Læstadius.	66.

Deel 2. Korte levensbeschrijvingen van verschillende belangrijke Laestadianen.

2.1. Inleiding.	74.
2.2. Johan Raattamaa.	74.
2.3. Erkki Antti Juhonpieti.	84.
2.4. Iisakki Huhtasaari.	89.

Deel 3. De Laestadianen.

3.1. Inleiding.	93.
3.2. De verschillende stromingen.	95.
3.3. Noorwegen.	95.
3.4. Erikians.	96.
3.5. Lundbergianen.	97.
3.6. West-Laestadianen in Noorwegen.	98.
3.7. Finland.	99.
3.8. West-Laestadianen in Finland.	103.
3.9. Zweden.	105.
3.10. Laestadianen in andere landen.	106.
3.11. De West-Laestadianen.	108.
3.12. De predikanten.	112.

3.13. Kerkblad.	113.
3.14. Afscheidingen binnen de West-Laestadianen en wat zij geloven.	114.
3.15. De West-Laestadiaanse gemeente van Luleå.	117.
3.16. Pogingen tot vereniging.	118.
Naschrift.	119.
Bijlage 1. Preek over Lukas 14:28-30.	121.
Bijlage 2. Preek uitgesproken op Tweede kerstdag, uitgegeven in 1842.	127.
Aanbeveling.	131.
Bronvermelding.	132.

Inleiding.

Een grote opwekkingsprediker uit de 19^e eeuw die veel werk gedaan heeft in voornamelijk Lapland is Lars Levi Læstadius. Deze man was eerst van plan zich te verdiepen in de natuur en wilde wel Botanicus of iets dergelijks worden. Maar de weg liep anders. Tijdens zijn leertijd ging hij theologie studeren en op 25 jarige leeftijd werd hij priester in Karesuando, waar hij bijna 25 jaar lang predikant is geweest. In die 25 jaar veranderde er heel veel in zijn leven. In de eerste jaren preekte hij veel en voornamelijk de wet. Hij was ervan overtuigd dat de wet als een hamer de harten moet verbreken en dat de praktijk der Godzaligheid wettisch is.

Zelf kwam hij in de loop der jaren ook onder overtuiging van zonden en leerde dat hij een groot zondaar was. Zijn ogen waren echter gesloten dat de verlossing alleen in Christus Jezus te vinden is en dat alleen door het geloof we verlost worden van de zonden en schuld.

In 1844, het jaar van de grote kentering in zijn leven, ontmoette hij een jonge vrouw in Lapland, Maria Clementsdotter. Zij was het helemaal niet met Læstadius eens en vond dat hij veel te veel de wet preekte en niet het Evangelie. Zij vroeg zich zelfs af, en zei het ook tegen hem dat ze bang is dat hij nog onbekeerd was en onder de wet der dienstbaarheid leefde. Zij vertelde hem hoe zij door het geloof in Christus vrijgemaakt was geworden. Dit sloeg bij Læstadius naar binnen en het gevolg was dat zijn ogen geopend werden dat niet de wet, maar alleen het Evangelie, alleen Christus behouden kan. Niet lang daarna mocht hij de bate van het geloof ondervinden en vrijgesteld worden van schuld en straf. Hij leerde uit het geloof leven.

Deze verandering in zijn leven veroorzaakte ook een grote verandering in zijn preken. In plaats van de wet ging hij ook het Evangelie verkondigen.

In de loop der jaren werd de prediking van Wet en Evangelie onder de mensen gezegend. Na een paar jaar kwamen er grote veranderingen in huizen en hutten, op boerderijen, in dorpen en gemeenschappen.

Drankverkopers sloegen hun brandewijnvaten kapot, ruziënde echtparen verzoenden zich met elkaar, vaders gingen beseffen dat zij als vader goed voor het gezin moesten zorgen. Dieven gaven hun gestolen goederen terug. In plaats van godslastering hoorde men de klaagzang over de zonde, maar ook vreugde over Gods grote genade. In plaats van dronken mensen liederen lallen, hoorde men lofzangen aan God.

Wat de overheid niet kon bereiken, ja wat niemand voor mogelijk hield, gebeurde, een groot stuk van Lapland werd alcohol vrij.

Ook was Læstadius ervan overtuigd dat de mensen, jong en oud onderwijs nodig hebben, onderwijs uit de Bijbel, maar ook over de natuur, geschiedenis, aardrijkskunde, en dat de mensen konden lezen en schrijven. Zo ontstond in 1848 de eerste school.

In 1849 verhuisde Læstadius van Karesuando naar Pajala, van hieruit werkte hij de laatste jaren van zijn leven, totdat hij na een ziekbed in 1861 in vrede mocht heengaan.

De leer van Læstadius is erop gericht om de mens te overtuigen van zijn goddeloze leven buiten God. Om de mens te overtuigen van de grote eeuwige rampzaligheid die de mens te wachten staat als hij of zij onbekeerd sterft. Hij keerde zich fel tegen de drank, tegen diefstal, overspel en het vrije, van God losgeslagen leven van de natuurlijke mens. God kijkt naar het hart van de mens, niet een net leven, niet een godsdienstig leven brengt hem in de hemel, maar alleen door het ware zaligmakende geloof, wat een gave God is, wordt een mens behouden.

Veel predikanten preekten een net leven, preekten een droge dorre leer, maar Læstadius probeerde de mensen op te wekken om in leer en leven, om met ziel en lichaam zich aan God toe te vertrouwen en voor Hem te leven.

Ook vandaag de dag zijn er in Scandinavië en andere landen nog duizenden mensen die volgelingen zijn of zich verbonden voelen met Læstadius en zijn nalatenschap.

In dit document heb ik geprobeerd om uitgebreid zijn levensgeschiedenis te beschrijven. Daarnaast heb ik wat tijdgenoten van hem beschreven die o.a. onderwijzer zijn geweest of prediker onder zijn 'leiderschap'.

Tot slot heb ik geprobeerd om een beschrijving te geven van de kerkelijke overeenkomsten en verschillen tussen de verschillende Laestadiaanse genootschappen.

De West-Laestadianen zijn het meest in het spoor van Læstadius gebleven en daarom heb ik geprobeerd wat uitgebreider hun visie en leer te beschrijven.

Tot slot zijn er nog in 2 bijlages 2 preken van Lars Levi Læstadius gevoegd.

De eerste preek over Lukas 14:28-30.

De tweede preek is gedrukt in 1842 en is uitgesproken op een Tweede Kerstdag.

Ik spreek ik mijn dank uit aan mevr. Pasma die mij van veel informatie heeft voorzien en het document ook heeft doorgelezen en van opmerkingen heeft voorzien!

Krimpen aan den IJssel, 10 april 2024

Deel 1. Lars Levi Læstadius.

1.1. Voorgeschiedenis.

In een van mijn vorige documenten (De kerkgeschiedenis van Noorwegen) heb ik geprobeerd om in een niet al te uitgebreide vorm een beschrijving te geven van de geschiedenis van Lapland. Met name de Zweedse koningen die tussen 1530 en 1650 leefden waren *voedsterheren der kerk*, wat zich vertaalde in hun zorg over de bevolking waar zij over gesteld waren en ook over de Lappen. De koningen stuurden zendelingen en priesters naar o.a. Lapland, stichtten scholen en kerken en betaalden de kosten die dit met zich meebracht.

In 1593 werd de Lutherse Godsdienst tot de enige ware godsdienst in Zweden verklaard. De Augsburgse confessie “werd tot het enige juiste getuigenis van de Bijbelse leer verklaard.”¹

De roomse kerk moest wijken maar ook van het Calvinisme moest men niet veel weten.

Het godsdienstig leven in Zweden werd gekenmerkt door een strenge kerktocht. Deze liet geen ruimte en tolerantie toe in geloofszaken. Wat de Lutherse kerk leerde, dat werd als waarheid beschouwd, en niemand mocht daarvan afwijken. In 1686 werd door koning Karel XI een kerkwet ingevoerd. “De kerk werd hierin volledig ondergeschikt gemaakt aan de koning”².

In de 18^e eeuw was het Piëtisme in Duitsland in opkomst. De doorleving van de belijdenis kreeg een belangrijke plek en niet alleen een godsdienst van het hoofd, maar vooral van de praktijk, kwam weer meer en meer op de voorgrond. Het Piëtisme verspreidde zich vanuit Duitsland over verschillende delen van Europa en kwam ook in Zweden. Het gevolg hiervan is dat o.a. in Zweden een levend christendom groeide en men veel in gezelschappen bij elkaar kwam. De innerlijke geloofsbeleving kwam meer op de voorgrond en de dogmatische, leerstellige leer meer op de achtergrond.

Kleinstra wijst erop dat de Duitse theoloog Gottfried Arnold (1666-1714) die onder invloed was gekomen van P. J. Spener (1635-1705) van grote invloed in Zweden is geweest. Deze piëtist ging zover dat hij “alle vaste regels, leerstellingen en instituties afwees.”³ “De oprichting van de geaccepteerde Kerk door de Romeinse keizer Constantijn in de vierde eeuw zag hij als een grote ramp.”⁴ Arnold wilde een kerk zoals hij die zag in de eerste christentijd. Een kerk zonder dogmatiek, instituties en geen bemoeienis van de staat met de kerk. Arnold heeft verschillende boeken geschreven waarin hij zijn visie uiteen gezet heeft.

Niet alleen het Piëtisme van Spener en Francke, maar ook leer van Zinzendorf kreeg in Zweden voet aan de grond.

Deze bovengenoemde gezelschappen die niet alleen in Zweden, maar ook in Noorwegen en andere landen ontstonden werden door de overheid niet gewaardeerd. De bijeenkomsten zag men als een gevaar en de overheid en de parochiepriesters wilden hiertegen in verweer gaan. Het gevolg was dat er een godsdienstwet werd uitgevaardigd. In 1741 werd er in Noorwegen een wet ingevoerd, “die werd wel de ‘conventikkelplakaten’ genoemd. Deze wet regelde de samenkomstactiviteiten en verbood de prediking van leken. Het doel was om de kleine huiskringen/ huisgemeenten die sinds de zeventiende eeuw op allerlei plekken in Europa plaatsvonden een halt toe te roepen.”⁵

Enkele jaren eerder, in 1726 was deze wet in Zweden al ingevoerd. “De affiche van het conventikel was het meest gericht op de piëtistische beweging, om de ‘eenheid in religie’ te bewaken die in de ogen van die tijd noodzakelijk was voor het bestaan van de samenleving.”⁶

¹ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 10.

² J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 11.

³ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 13.

⁴ [https://nl.wikipedia.org/wiki/Gottfried_Arnold_\(theoloog\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Gottfried_Arnold_(theoloog))

⁵ K.J. Boer “Hans Nielsen Hauge” blz. 7 en 8.

⁶ <https://sv.wikipedia.org/wiki/Konventikkelplakatet>

Vooraf de piëtistische bijeenkomsten werden verboden. Overtreding van de wet kon leiden tot zware straffen, geldboetes of soms zelfs gevangenisstraf. Rond 1840 werd de wet in Noorwegen afgeschaft en in 1858 gebeurde dat in Zweden en in 1870 in Finland.

Lapland, wat voornamelijk in het noorden van het huidige Noorwegen, Zweden en Finland ligt was vroeger een uitgestrekt, heel dun bewoond gebied⁷. Finland werd pas in 1917/1918 onafhankelijk en daarvoor behoorde een deel van het grondgebied tot Zweden. Het grootste gedeelte van Lapland viel rond 1800 onder Zweeds bestuur.

Religieuze bijeenkomsten waren over het algemeen alleen mogelijk als er een officiële kerkelijke ambtsdrager aanwezig was en/ of men toestemming had van de Lutherse staatskerk. Het toepassen en handhaven van deze wet was in het zuiden van het land wat dichtbevolkter was wel te doen, maar in het noorden, in Lapland wat heel dunbevolkt was, was het handhaven van de wet bijna niet mogelijk. In het noorden waren de plaatsjes waar de mensen woonden klein en afgelegen. Op veel plaatsen kwam er maar ongeregeld een priester op bezoek en de meeste rondreizende predikers hadden in het noorden geen vaste standplaats. “Om toch regelmatige godsdienstoefening mogelijk te maken, werd voor dit gedeelte van het land een bijzonder regeling getroffen, die inhield dat zij die de leeskunst machtig waren de anderen konden voorlezen.”⁸ Kleinstra schrijft vanuit het oogpunt van de overheid. Ik vraag mij sterk af of deze regeling vanuit de overheid kwam, of dat ‘de behoefte aan het lezen’ vanuit het volk kwam en door de overheid gedoogd werd. Over deze lezers heb ik al het een en ander geschreven in het document over C. O. Rosenius⁹. Hoe het ook zij, men had honger naar het Woord en de mensen kwamen er meer en meer achter dat de gevestigde kerk dwaalde en dat een levend-christendom zo anders is dan liturgie en formaliteiten.

Feit is dat er in de loop van de tijd groepen ‘lezers’ ontstonden. Vooral in het noorden van het land waren er op allerlei plaatsen van deze bijeenkomsten waarin degene die lezen kon, een preek of stichtelijk stuk voorlas.

De Zweedse term *läsare*¹⁰ werd rond 1750 voor het eerst gebruikt. De diensten die de mensen (zelf) belegden werden ook wel (norrländska) *gammelläseri* (‘oude lezing’) genoemd. Later kreeg je de meer algemene term ‘läseri’, deze werd gebruikt voor de “in de piëtistische en Hernhutter traditie staande opwekkingsbewegingen in de eerste helft van de 19^e eeuw.”¹¹

“Naast de *gammalläseriet* (‘oude lezing’), of daaruit voortvloeiend kreeg je de *nyläseriet* (‘nieuwe lezing’). De nieuwe lezing zou zijn oorsprong hebben gevonden in een opwekking, die in 1802 in Porsnäs, een Zweeds plaatsje aan de noordkant van de Botnische golf, ontstond. Na spanningen¹² in de beweging werd deze opgesplitst in twee takken, een juridische en een evangelische richting. De evangelische richting werd de dominante en zette de opwekking voort.”¹³

Het verlichtingsdenken wat in die dagen door Europa trok liet ook zijn sporen na in Zweden. De lezers kantten zich hier sterk tegen, al was het wel zo dat het tolerantiegedachtengoed van de verlichting ervoor zorgde dat met name de overheid wat milder werd tegenover de lezers.

⁷ Dat is het nu nog steeds, maar doordat er wegen zijn en allerlei vervoersmiddelen is de verbinding tussen de mensen en dorpen een stuk eenvoudiger. Ook zijn de dorpen van vroeger min of meer stadjes geworden en wonen er heel wat meer mensen dan vroeger in het gebied.

⁸ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 15.

⁹ Zie K.J. Boer, “Carl Olof Rosenius”, blz. 4 en 5.

¹⁰ Heel krachtig en duidelijk merkt Dr. J. H. Gunning in boek het volgende op: “‘Läserne’ (lezers) noemde men deze misdadigers, omdat zij een getrouw gebruik maakten van den Bijbel en van Luther’s geschriften, en meer smaak vonden in het lezen der oude dan der nieuwere godsdienstige boeken.” J. H. Gunning. “In Zweden. Reisherinneringen. Blz. 329.

¹¹ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 15.

¹² Het Zweedse woord *slitningar* kan op verschillende manieren vertaald worden.

¹³ K.J. Boer, “Carl Olof Rosenius”, blz. 5.

Zo had je mensen die geloofden dat er een Drie-enige God is en dat deze God de enige ware God is Die de wereld geschapen heeft. God de Vader is de Schepper, God de Zoon de Verlosser, God de Heilige Geest de Zaligmaker. De mens heeft ook een onsterfelijke ziel. Maar deze mensen hoorde je niet over de rechtvaardigmaking van de goddeloze voor God. Ze spraken van het lezen van Gods Woord. En als je dit nu leest, dan krijgt je ziel leven en voedsel. Maar dat de woorden, werken en daden van de mens overeen moet komen met wat God schrijft in Zijn Woord kreeg ook veel minder aandacht. Het oppervlakkige was op allerlei gebied te merken. Onder de lezers waren verschillende lekenpredikers of priesters die uit de gevestigde staatskerk waren gegaan en inzagen dat de kerk dwaalde en niet meer was zoals 200 jaar terug. Deze predikers wezen het volk op de noodzaak van persoonlijk geloof en bekering en wilden niets meer te maken hebben met de droge dogmatiek uit de (Lutherse) (staats)kerk. In de loop van de 18^e eeuw ontstonden 3 kerkelijke groeperingen in Zweden. Je had de ‘högkykliga’, de kerken die onderdeel waren van de staatskerk en het daar mee eens waren. De staatskerk viel in het noorden onder de bisschop van het bisdom Tromsø. De 2^e groep waren de ‘lagkyrklig’, deze kerken bevonden zich binnen de staatskerk, maar hadden eigen opvattingen en min of meer eigen, aparte bijeenkomsten. Bij deze groep horen de Laestadianen. De derde groep waren de ‘frikyrklig’ deze kerken/ groeperingen hadden zich afgescheiden van de staatskerk, bijv. de Baptisten, Methodisten en Hernhutters.

1.2. Geboorte en jeugd.

Gedenksteen op de plek in Jäkkvik waar het huis stond Lars Levi Læstadius werd geboren. Tekst op het metalen plaatje: “Prediker Lars Levi Læstadius werd hier in 1800 geboren. De vrienden richtten dit gedenkteken op.” Op de achtergrond is de kapel van Jäkkvik te zien.¹⁴

¹⁴ Foto afkomstig van: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Laestadius_minnessten.jpg
Foto ongewijzigd overgenomen.

Op 10 januari 1800 werd in het Zweedse Jäkkvik in de provincie Norrland Lars Levi Læstadius geboren. Zijn vader heette Carolus Carl Johansson Læstadius (1746-1832) en zijn moeder Anna Magdalena Johansdotter¹⁵ (dotter betekend dochter) (1759-1824). Zijn vader was voor de tweede keer getrouwd met een weduwe. Zijn eerste vrouw heette Brita Christina Ljung (1746-1798), Uit dit huwelijk werden 4 kinderen geboren. Uit het 2^e huwelijk werden 2 kinderen geboren waarvan de oudste Lars was.

Moeder Anna Magdalena droomde in een “pikdonkere nacht in december 1799. Ze sliep en droomde. In een droom zag ze een man over de Lapmart lopen met een berkenschorskorf¹⁶ van de koopman. Een kleine jongen volgde de man en kon het niet helemaal redden met zijn kleine beentjes. Toen draaide de man zich om en zei met vriendelijke stem: ‘Kom op, Levi!’

Toen was de droom weg. ‘s Morgens wist de vrouw echter dat de man niemand minder was dan Karl Læstadius, haar echtgenoot.

Dus ze zou een zoon krijgen die Levi zou heten! Ze dankte God diep voor het teken.

Een zoon!

Welke moeder wordt daar nou niet blij van!?”¹⁷

“Tijdens de geboorte droomde ze opnieuw, tussen de weeën door, dat iemand Lars riep. En toen zij het kind ten doop droeg, liet zij het de naam Lars Levi geven, zoals dat haar in de droom geopenbaard was.”¹⁸

Het was in die tijd een traditie onder de Samen dat de naam van het kind via een droom bekend wordt gemaakt. Ook gebeurde dit bij de moeder van Lars Levi Læstadius.

De opa en overgrootvader en diens vader waren alle 3 prediker in het noorden van Zweden. Læstadius stamt dus van een predikanten geslacht. “Sinds Carls vader in 1755 overleed, was er echter geen geld in de familie om hogere studies voor Carl te betalen, die in plaats daarvan in de leer ging als goudsmid in Piteå. Vervolgens oefende hij dit beroep uit in Stockholm en deed hij tegelijkertijd studies in mineralogie en gesteentemechanica.”¹⁹ Ook werd hij opzichter bij een zilvermijn. Eind 18^e eeuw werd de mijn gesloten wegens moeilijkheden. Vermoedelijk ging zijn vader daarna de kost verdienen met jagen, vissen en het maken van leer²⁰.

Toen Lars zijn vader in 1799 voor de tweede keer trouwde, nam het pasgetrouwde stel een boerderij over in Jäkkvik. Deze boerderij stond pal naast de kapel van Jäkkvik. Hier werd Lars Levi Læstadius geboren en bleef hij wonen tot zijn 8^e levensjaar. Al was er wel een onderbreking in 1802 toen het gezin een winter over in een ander nieuw gebouw, Buokt aan de zuidkust van Hornavan (waar de zoon Petrus werd geboren), ging wonen maar in 1803 verhuisde het gezin weer terug naar het huis bij de kerk, waar zijn vader zich bezig hield met vissen, lijn maken en hij hield daar een paar koeien. Zij leefden in bittere armoede.

In de kerk van Arjeplog die in 1641 was gebouwd²¹, heeft vanaf 1662 Johan Nicolai Læstadius, iemand uit het voorgeslacht van Laestadius als predikant gediend. Deze Johan Nicolai was ook

¹⁵ Zij had meerdere Sami-voorouders verderop in de familie, maar was zelf geen Sami. Haar grootmoeder werd geboren uit Sami-ouders die kolonisten waren, en de vader van haar grootmoeder werd als Sami geboren en werd prediker in Arjeplog.

¹⁶ Duits staat: ‘Birkenrindentorb’.

¹⁷ Alfred Otto Schwede, “Lars Levi Laestadius”, blz. 29.

¹⁸ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 159.

¹⁹ https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Lars_Levi_L%C3%A6stadius

²⁰ RD 26-4-2019, pag. 17, H. de Vries. “Lars Levi Laestadius, apostel van de Sami”

²¹ In 1760 begon men met het bouwen van de huidige kerk. Lars Levi Laestadius heeft in Arjeplog twee keer gepreekt voor zover bekend is: in 1856 en in 1858. Dat deed hij in zijn functie van ‘prost’, provooost, een soort kerkelijk persoon verantwoordelijkheid had en moest waken over de andere voorgangers in Lapland.

de stamvader van de families Læstadius en Læstander. Uit het geslacht Laestadius zijn behoorlijk wat predikanten voortgekomen, Lars Levi was dus niet de enige.

De opa van Lars Levi, Johan Laestadius (1700-1755) is ook predikant geweest in Arjeplog, na 4 jaren in Silbojokk veranderde hij in 1735 van predikantsplaats en bleef tot zijn sterven op 13 september 1755 prediker in Arjeplog. De vader van Lars Levi is in Arjeplog opgegroeid.

In 1742 begon er een school in Arjeplog voor de Lappen. Daar was de Johan Laestadius blij mee, hij sprak ook de Samische taal.

De kerk van Arjeplog zoals hij er in 2006 uitzag.²²

In het voorjaar van 1800, toen Lars Levi een enkele maand oud was, trok zijn moeder op ski's van het afgelegen Jakkvik naar Arjeplog om daar haar kind te laten dopen²³.

Toen Lars nog heel jong was, nog voordat de winter van 1800 ten einde liep maakte hij een ongeluk mee. Zijn moeder plaatste hem op een slee met berkenhout, eigenlijk was dat niet meer dan een uitgeholde boomstam. Zij bedekte de jonge Lars met een rendierhuid en bracht hem zo naar Arjeplog, een plaatsje zo'n 50 kilometer verderop. "Onderweg werden ze overvallen door een vreselijke sneeuwstorm en het was door de bewaring des Heeren, dat zij niet daarin zijn omgekomen. Want een herdershond van de Lappen vond hen en bleef net zo lang blaffen, totdat enige van die Lappen kwamen en hen hielpen."²⁴

In zijn jeugd waren er tijden dat Lars angst ervaarde en een onrust in zijn gemoed had. Ook droomde hij soms angstig of over de dood. "Op de knie van mijn moeder ontving ik wat ik had aan vroomheid en geloof."²⁵ Maar er waren ook tijden dat dit weer over was en hij leefde zoals de anderen en de natuur inging voor planten en bloemen.

Een broer van Lars, Petrus (1802-1841) heeft zijn geboorteplaats beschreven als een "vreselijke plaats, desolaat gelegen, moeilijk te cultiveren en vreselijk geplaagd door muggen."²⁶ De

²² Foto afkomstig van: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arjeplog_kyrka-2006-07-2006.JPG

Foto ongewijzigd overgenomen.

²³ De pastorie van Arjeplog brandde af na een blikseminslag op 15 juli 1867, en verschillende belangrijke documenten gingen verloren bij de brand, waaronder geboorte- en doopakten uit de jaren 1790–1866. Daarom ontbreekt informatie over de dag dat Lars Levi Læstadius is gedoopt, namen van doopgetuigen en andere informatie die alleen in dit boek stond. Het is zeer waarschijnlijk dat Laestadius in de kerk is gedoopt, zoals in die tijd gebruikelijk was. Nils Eriksson Sundelin (1725-1805) was in die tijd predikant in Arjeplog en zee aannemelijk is dat hij Lars Levi heeft gedoopt. Bron: Mail van stadsarkivarie Carl-Oskar Lundström, Umeå/Arjeplog

²⁴ Ds. J. R. Volk "Piëtisten in Scandinavië, blz. 12.

²⁵ C. J. E. Hasselberg, "Under polstjärnan, blz. 140.

²⁶ https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Lars_Levi_L%C3%A6stadius

omgeving van Jäkkvik was ook vol met moerassen en heel erg afgelegen. “Vader was grote delen van de winter weg, bezig met het naar de kust brengen van de weinige producten die konden worden gespaard en het uitwisselen van zout, graan en ander noodturf. Volgens Petrus Læstadius had de vader niet zo’n haast ‘om afscheid te nemen van de gastvrije sociale kringen in Västerbotten; hij had geen Eden om zich naar toe te haasten’. Dit betekende dat zijn vrouw lange tijd alleen met de kleine kinderen in de kleine hut moest zitten.”²⁷ Petrus die later ook prediker werd, heeft een ‘journal’, een dagboek geschreven waarin hij ook schrijft over zijn jeugd. Hij schrijft ook in zijn boek dat er niemand zo arm was in de omgeving als hun gezin en dat ze geminacht werden. Zijn vader kon moeilijk van de drank afblijven wat geen positieve uitwerking had in het gezin. In plaats van vader was de moeder “melancholisch en angstig en hilde ze veel over de situatie thuis.”²⁸ “Maar nooit hoorde men haar [zijn vrouw] klagen over haar ongunstig lot, want zijn droeg haar kruis in lijdzaamheid.”²⁹

De dichtstbijzijnde kerk was in het vier kilometer noordelijker gelegen Lövmokk. Deze kerk werd in 1777 gebouwd. “In hetzelfde jaar werd de kapel in gebruik genomen. Naast de kapel werd een priesterkamer en een hut voor de schoolmeester gebouwd. Er werd elke zomer tweemaal een kerkdienst gehouden en in verband daarmee werd er ook een school gehouden voor de kinderen van de Sami. In 1820 werd de schoolfunctie opgeheven en vanaf het midden van de 19e eeuw werd er in Lövmokk slechts één dienst per zomer gehouden.”³⁰

Pas in 1885 kwam er een kerk in Jäkkvik. Dit was de kerk die eerst in Lövmokk stond en omdat hij in slechte staat verkeerde en het gebied heel onbewoond was, werd de kerk verplaatst naar Jäkkvik en daar gerenoveerd en opgebouwd. In de tijd van Læstadius was er dus niet echt kerkelijk leven in Jäkkvik en omgeving.

Lars Levi kreeg thuis onderwijs en zijn ouders leerden hem en zijn broers lezen en schrijven. Het is heel opmerkelijk dat Petrus schrijft: “Toen wij nog nauwelijks konden praten, leerde onze vader ons al bidden. Dat moest elke ochtend het eerste en elke avond het laatste zijn.”³¹ Was zijn vader toen gestopt met de drank of leefde hij in twee werelden?

Feit is wel dat de moeilijkheden vooral kwamen nadat het werk in de mijn had opgehouden en dat vader Carl ander werk moest zoeken.

Voor de oudste zoon van het gezin kon vader nog de opleiding betalen en werd zelfs student aan de universiteit van Uppsala. Deze zoon had het al spoedig financieel beter en trouwde in 1806. In 1808 bracht zoon Erik zijn vader en stiefmoeder naar zijn eigen huis in Kvikkjokk waar hij predikant was geworden. Zijn halfbroers Lars Levi en Petrus trokken mee. Het gevolg was dat het gezin in wat normalere omstandigheden terecht kwam.

In het gezin van Erik en zijn vrouw Kristina Margareta Holmbom (1781-1861) kregen de broertjes onderwijs.

“Carl Erik Læstadius werd niet alleen de kostwinner van de broers, maar ook hun vader en leraar. Hij was een goede botanicus en nam de kinderen mee de bossen en velden in om ze te leren over flora en fauna. Hij leerde ze ook Latijn en Grieks. Daarnaast moesten ze oefenen met houthakken, boeren, vissen, hooien en alle andere klusjes die gedaan moesten worden op een Laplandse boerderij.”³²

²⁷ https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Lars_Levi_L%C3%A6stadius

²⁸ https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Lars_Levi_L%C3%A6stadius

²⁹ P. Boreman & G. Dahlbäck “Lars Levi Laestadius och hans gärning”, blz. 36-37, aangehaald in: J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 22.

³⁰ https://sv.m.wikipedia.org/wiki/J%C3%A4kkviks_kapell

³¹ P. Boreman & G. Dahlbäck “Lars Levi Laestadius och hans gärning”, blz. 37, aangehaald in: J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 22.

³² https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Lars_Levi_L%C3%A6stadius

1.3. Studie in Härnösand en Uppsala.

Op zestienjarige leeftijd ging Lars Levi naar het gymnasium in Härnösand, een stadje aan de Botnische golf. Dit gymnasium was een middelbare school die in de eerste plaats een opleidingsinstituut was voor priesters met weinig onderwijs in levende talen.³³ Natuurwetenschappen werden er niet of nauwelijks gegeven. Op deze school bekwaamden Læstadius en de studenten zich in het Latijn, Grieks, de theologie en de wijsbegeerte. Daarbij kwam dat Lars Levi heel geïnteresseerd was in de natuur. In de zomermaanden dwaalde hij door de wildernis van Lapland, om duizenden planten te verzamelen.³⁴ In zijn vrije tijd leerde hij veel over de botanica; zijn interesse in de natuur was groot.

De schooljaren waren financieel moeilijk, maar Lars redde het met een kleine studiebeurs en bijdragen van vrienden en van vader en broer.

In 1816, toen de twee broers, Lars en Petrus naar Härnösand waren gegaan, waren de ouders in Arjeplog gaan wonen. Wanneer de twee broers last kregen van eenzaamheid, gingen zij samen de Psalmen zingen die zij van hun moeder hadden geleerd. In 1817 overleed de halfbroer van Lars, Carl Erik.

Op school maakte Lars Levi grote vorderingen en was hij een snelle leerling, want al na 3 jaar had hij zijn opleiding afgerond, zijn broer Petrus deed er de gebruikelijke 4 jaar over.

In zijn tijdschrift “Ens Ropandes Röst” (De stem van de roepende), schrijft hij het een en ander over zijn jeugdjaren en zijn ‘jeugdzonden’. Ook de verleidingen en begeerten waren in die jaren aanwezig. “Hoewel Lars Levi in ogenblikken van de grootste verleiding een opmerkelijke zelfbeheersing aan de dag wist te leggen, had hij net als zijn leeftijdsgenoten te kampen met allerlei puberteitsproblemen.”³⁵ De drie schooljaren van Lars Levi in Härnösand waren vol tekortkomingen en ontberingen. Hij moest zichzelf onderhouden en kon zich maar slecht kleden, waardoor hij werd blootgesteld aan de spot en minachting van de andere leeftijdsgenoten. Læstadius moest alle geneugten van de jeugd opgeven en hij werd verbannen uit de groep van zijn leeftijdsgenoten. Ondanks deze toestanden behaalde hij toch zijn toelatingsexamen in het voorjaar van 1819. Hierna wachtte hij een jaar op zijn jongere broer, die in het voorjaar van 1820 toelatingsexamen deed. Tijdens deze wachttijd hielp Lars Levi Læstadius zijn ouders met verschillende praktische taken en maakte hij zijn eerste langere botanische onderzoekreis, hij had hiervoor 50 Rdr (Rijksdaalder?). Hij liep via Angermanland en Medelpad naar Jämtland, vanwaar de reis verder ging door Noord-Noorwegen langs de zeekust naar Vefsensfjord en over de bergkam naar Pite Lappmark. Werkelijk, een enorme tocht! Na de school doorlopen te hebben in Härnösand gingen de twee broers weer naar hun ouders toe. Hun vader zei tegen hen dat ze naar Uppsala moesten gaan, naar de grote universiteitsstad van Zweden. Vader vertelde hen dat de Heere mensen nodig heeft die het Woord moeten verkondigen en dat er in Lapland werk voor hen was. “Daartoe heeft Hij jullie afgezonderd. Ik zal jullie voedsel meegeven voor onderweg en in Uppsala moeten jullie zelf door te werken jullie studie betalen.”³⁶ En zo gebeurde het dat in 1820 de twee broers, in het najaar naar de universiteit van Uppsala gingen. Deze universiteit, die een van de oudste van Scandinavië is, was opgericht door aardsbisschop Jacob Ulfsson (ca. 1430-1521). In de tijd van de reformatie was de universiteit in verval geraakt, maar door toedoen van koning Gustaaf Adolf (1592-1632) werd de universiteit nieuw leven ingeblazen. Niet meer de oude roomse leringen, maar de Lutherse theologie, politicologie en geschiedenis waren belangrijke onderwerpen. Later werden natuurwetenschappen gegeven en als gevolg daarvan een Botanische tuin opgericht. Hier zette de bekende Botanicus Carl Linnaeus (1707-1778) zijn grote stempel op.

³³ <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=10824>

³⁴ Terdege 5-6-2002, L.J. Van Valen “Lars Levi Laestadius; De apostel van Lapland”, Pag. 61.

³⁵ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 24.

³⁶ Ds. J. R. Volk “Piëtisten in Scandinavië, blz. 13.

In de loop van de 18^e eeuw was de universiteit niet meer zoals voorheen, de rede van de mens kreeg steeds meer een vooraanstaande plek en de Bijbel kwam meer en meer op de achtergrond te staan.

De twee broers die zich in lieten schrijven op de universiteit gingen beiden een andere opleiding doen. Petrus koos voor geschiedenis, met als hoofdvak prehistorie, maar al spoedig veranderde hij van studie en in datzelfde jaar koos hij theologie als studie. Broer Lars ging de Botanische kant op.

Tijdens de herfst van 1822 en het volgende lentesemester schreef hij over de mogelijkheid en het voordeel van openbare boerderijen in Lapland, een boek waarin hij, ondersteund door literatuur en zijn eigen ervaringen, de flora, fauna, het klimaat en het zakenleven van Lapland beschrijft. Hij beschrijft hierin ook zijn heldere kijk op het kweken en oogsten van voedsel in de moerassen van Lapland.

Wanneer Læstadius theologie begon te studeren is niet zeker, maar het zal in het tweede of derde studiejaar zijn geweest. Læstadius hoopte waarschijnlijk dat hij door theologie te studeren hulp en begeleiding zou krijgen om gemakkelijker zijn levenspad te kunnen bewandelen. De moeilijkheden die er in Härnösand waren, waren er in Uppsala ook. Ook hier wist men niet op de juiste wijze met rijken en armen om te gaan en ook hier kreeg hij opmerkingen over zijn kleding en armoede te horen. Hij voelde zich van de wereld buitengesloten. Jaren later zou hij hierover schrijven: “Misschien was het de bedoeling van God dat het zo moest gebeuren; want hier komt zijn (Læstadius KJB) geestelijke haat tegen de wereld uit voort, zodat hij zich nooit zover had kunnen vernederen een slaaf te worden van ’s wereld dwaze modes en gebruiken.”³⁷ Op 19 februari 1825 deden beide broers hun priesterexamen in Härnösand. De volgende dag werden Lars Levi en Petrus door bisschop Erik Abraham Almqvist (1767-1830) tot priester gewijd in de kathedraal van Härnösand.

Inmiddels had hij al heel wat botanische reizen gemaakt en wist veel van planten af, maar kende Lars ook de Heiland als zijn eigen Zaligmaker? En hoe was het om prediker te worden?

Aanleiding om de grote stap te nemen om priester te worden, was een gesprek met een bekend amateurbotanicus. “Deze raadde hem sterk aan om priester te worden en beloofde hem te zullen aanbevelen bij de bisschop van Härnösand. De raad werd opgevolgd en de belofte ingelost”³⁸. En zo gebeurde het dat de dag na het priesterexamen, hij tot priester gewijd werd in de kathedraal. Hij werd benoemd tot plaatsvervangend priester in de parochie Arjeplog om daar een paar maanden te dienen. Daarna was hij een jaar lang missionaris onder de Sami in Pite Lappmark, het gebied rond Arjeplog en Arvidsjaur en Pitea. De moedertaal van Læstadius was Zweeds, maar in Kvikkjokk en omgeving werd Lule Sami gesproken. Deze taal leerde hij snel. Later toen hij naar Karesuando, meer naar het noorden gelegen, trok, leerde hij de Noord-Sami taal zowel in schrijven als spreken.

1.4. Prediker in Karesuando.

Na een korte tijd in Pite Lappmark kreeg hij de aanvraag om prediker te worden in het noordelijk gelegen stadje Karesuando. Het stadje Karesuando is de noordelijkste stad van Zweden en ligt ongeveer 180 kilometer ten noordoosten van Kiruna, ca. 250 km. ten noorden van de poolcirkel. In deze plaats, heel afgelegen kwam Lars Levi Læstadius op 1 mei 1826 terecht. In die tijd had het plaatsje zo’n 670 inwoners. Een reiziger, een Duitse communist, Heinrich Anders trekt in 1847 door een deel van Finnmark. Als hij Karesuando bezoekt, noemt hij het een plaats dat bestaat uit “acht boerderijen en een kerk”.³⁹ De Finse en Noorse grens

³⁷ P. Boreman, ‘Laestadianismen’, blz. 31, aangehaald in: J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 24.

³⁸ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 25.

³⁹ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”. Blz. 129. Al is dit, gezien de ruim 600 inwoners wel erg summier uitgedrukt, maar het is mogelijk dat een groot deel van de bevolking in tenten woonde.

waren niet ver weg, het gebied heel dunbevolkt en de mensen waren voor ca. $\frac{3}{4}$ deel rendiersamen. Dezen trokken in de zomermaanden met de kudde er op uit.

De eerste kerk in Karesuando was een houten gebouw dat werd gebouwd in 1813 – 1816. In deze kerk heeft Læstadius jaren het Woord bediend. In 1905 werd de oude kerk gesloopt en kwam er een nieuwe kerk. Deze kerk is de meest noordelijk gelegen kerk van Zweden.

Læstadius volgde de prediker Zacharias Grape (1785-1847) op, die al een paar jaar eerder naar Pajala vertrokken was. “De preken van de prediker Grape werden geprezen, maar er volgde geen opwekking, geen angst, geen geestelijke bezorgdheid.” Zelf dacht hij ook niet echt dat hij de parochianen kon bereiken en blijvende resultaten kon bereiken. Later schreef hij: “Ik zag ook dat de kerk in de problemen zat, maar de middelen die zouden werken voor een verandering van gedachten daarin waren tot nu toe nog steeds voor mij verborgen.”⁴⁰

Ds. Grape was van 1813-1826 schoolmeester en predikant in Karesuando. “Zijn preken zijn sterk evangelisch van toon, overeenkomstig de traditie van de hernhutters.”⁴¹

Laestadiuspörtet: Het huis van Laestadius in Karesuando. Laestadius woonde hier van 1826-1849.⁴²

In Karesuando werden voornamelijk 2 talen gesproken: Het Noord-Samisch en de tweede belangrijke taal was het Fins. Fins kon Læstadius niet en daarom schafte hij een leerboek in het Fins aan, maar realiseerde zich al snel dat het Tornetal-Fins dat in het gebied werd gesproken heel anders was dan het standaard Fins. Hij ging daarom proberen om vanuit de praktijk te leren

Later kwam er een handelspost bij, een soort groothandelswinkel.

⁴⁰ https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Lars_Levi_L%C3%A6stadius

⁴¹ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”. Blz. 147.

⁴² Foto onbewerkt overgenomen van: https://da.m.wikipedia.org/wiki/Fil:Karesuando_Laestadiusportet.jpg

en niet van uit een boek. Door op straat te lopen en woorden en zinnen op te schrijven leerde hij de taal. Hij organiseerde ook gespreksavonden over geestelijke onderwerpen, waarbij hij zich in het Fins probeerde uit te drukken en de parochianen uitnodigde om hem te corrigeren. Zo leerde hij de taal spreken zoals de mensen die zelf spraken, al duurde het wel een jaar of vijf. Standaard Fins daarentegen heeft hij nooit geleerd.

In de jaren 30 ontwikkelde Læstadius een aparte eigen taal De Nordlapska bokspråket, De Noordlaplandse-boekentaal. Zijn geschreven taal was gebaseerd op de Zuid-Laplandse boekentaal en gebruikte dezelfde spelling, maar de woordenschat en vormtheorie waren voornamelijk ontleend aan Lule-samisch, de Sami taal die Læstadius leerde toen hij opgroeide in Kvikkjokk. Hij creëerde deze ‘boekentaal’ om zijn parochianen in Karesuando beter te kunnen bereiken. De Zuid-Laplandse boekentaal, die anders de standaardtaal was voor het publiceren van boeken in het Sami in Zweden in de jaren 1700 en 1800, was moeilijk te begrijpen voor de Sami in het hoge noorden. En in deze nieuw taal ging dat een stuk beter.

Læstadius had een goed hart voor de bevolking, hij had zowel in geestelijk als in lichamelijk opzicht het beste met hen voor. Als de Lappen in de zomermaanden met hun rendieren zo’n 100 of 200 kilometer verder getrokken waren, zocht hij ze op en preekte voor hen.

In navolging van zijn leermeester Dr. Samuel Ödmann (1750-1829) verdeelde Læstadius de hoorders in 3 groepen: De zorgeloze, de ontwaakte en de begenadigde zondaren.

Als een grote wetsprediker trok hij het land in. Hij preekte “straf en donder” aan de hand van concrete voorbeelden om de mensen te doen ontwaken⁴³.

In zijn preken kunnen we de orde van genade duidelijk terugvinden. “Wanneer hij eerst tekeergaat tegen de in hun ongeloof en eigengerechtigheid ‘zekeren’ en ‘zorgelozen’, en vervolgens de ‘armoede van de geest’ schildert met de zware boetestrijd van de ontwaakten. En later, om diegenen die zuchten onder de last van het zondebesef en berouw niet te laten bezwijken, ‘lokt en troost’ hij met “straaltjes licht van het genade-evangelie om hun kracht te geven zich langs het smalle pad van zondebekenning en genezing de vergeving van zonden te verwerven.”⁴⁴ Læstadius preekte de wet als de grote tuchtmeester tot Christus. Hoe anders, was zijn mening, kan een mens naar genade, verlossing en naar Christus verlangen als hij niet door de wet ontkleed en overtuigd wordt dat hij verloren is? Eerst moet men zich als een zondaar leren kennen. Hij moet ervan overtuigd worden dat hij tegen God gezondigd heeft. Het plaatsmakende werk van God de Heilige Geest in de overtuiging van zonden, gerechtigheid en oordeel kreeg een grote plek in zijn prediking. Pas dan kan de vertroostende zalfolie van de Goddelijke genade in de wonden gegoten worden en de mens vertroost worden met de Evangeliebeloften.

Maar “Hoewel Læstadius in vele opzichten een voorbeeldig priester en een zeer godsdienstig mens was, zou hij toch later over deze periode zeggen dat hij een ‘zorgeloze’ was geweest, die een levend geloof ontbeerde.”⁴⁵ De ontdekking en overtuigingen waren er al wel, maar het doorbrekend werk werd bij hem gemist. Maar hoe meer hij nadacht over de dingen die hij meemaakte en die hij las, hoe meer besef van zonde en van grotere behoefte aan vergeving dat hij kreeg.

De preken van Læstadius (een aantal, niet allemaal) bestaan vaak uit 2 delen. De staatskerk gaf in Zweden voor elke zondag een tekst op waarover gepreekt moet worden. Omdat Læstadius lid was van de staatskerk, was hij verplicht om daarover te spreken. Omdat hij ook zelf een tekst koos, ontstonden er dus twee teksten. Het tweede deel van de preek, de tweede tekst die

⁴³ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 26.

⁴⁴ P. Boreman, ‘Laestadianismen’, blz. 80, aangehaald in: J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 27.

⁴⁵ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 29.

hij aanhaalde, was zijn eigen keuze, of, beter gezegd, zijn door de Heilige Geest ingegeven tekst om over te preken.

De mensen die in Lapland woonden hadden het over het algemeen arm. Zij hielden zich bezig met de meest basale zaken. Eten, drinken, onderdak en warmte was het meest noodzakelijke. Drankmisbruik was een boze verstoorder van het huiselijke leven. Al vanaf het begin dat Læstadius predikant was in Karesuando, probeert Læstadius de levensomstandigheden van de mensen te verbeteren. Hij bezoekt de mensen in hun huizen en tenten en geeft hen catechetisch onderwijs. De rendiersamen die in de zomer elders heen getrokken waren kregen vooral in de winter onderwijs en catechisatie.

In het verslag van 27 maart 1836 verteld Læstadius het volgende over zijn werk: “Van begin mei tot november konden de Lappen de kerk niet bezoeken, omdat ze op een afstand van 10-20 mijl van daar verbleven tijdens de zomers in Noorwegen, lente en herfst in de Zweedse bergen. Daarom reisde hij elk voorjaar 5-6 weken en bezocht elk van zijn Lapse parochies en deed daar huisonderzoeken, dus ook aan Noorse kant, een ongemak dat geen enkele pastoor in Lapland de laatste tijd op zich wilde nemen. Na afloop van het avondmaal werd de hele groep mannen tot gebed opgeroepen, waarna een korte ondervraging werd gehouden met de ouderlingen over de belangrijkste hoofdstukken van de christenheid, de Bijbelse geschiedenis van het Oude Testament, die tijdens de toepassing en het algemene individuele leven lange tijd tot in de nacht is voortgezet ... 's Morgens, op klaarlichte dag, kwam het kâta-team opnieuw bijeen voor gebed, waarna leer ondervragingen werden uitgevoerd met zowel oudere als jongere mensen. Tijdens de lezing worden passages uit de evangeliën gekozen, die aanleiding geven om de fundamenteën van het christendom nader uit te leggen..., ten slotte werd de voorbede voortgezet met kinderen en jongeren zowel met als zonder lezing”.⁴⁶

Op de tweede zondag van de Veertigdagentijd (dat is de 2^e zondag na de Aswoensdag, ca. februari), nam Læstadius afscheid van de gemeente Karesuando. Hij sprak over de Kananese vrouw uit Mattheüs 15:21-28. Het laatste stuk van de preek luidt als volgt:

“Vaarwel dus in het ‘omheiningen van het gezinshoofd’⁴⁷, alle hondekens van genade! Vaarwel alle mezen en zwaluwen! De genadige Heere Jezus beware u uit de klauwen van de havik en voed u met muggen. Vaarwel, lammetjes van Jezus, die de Opperherder weghaalde van de beste weide en je voedt met het beste lindenhoui als de winter komt! Vaarwel, kleine halfrijpe korrels van graan, dat nog groeide op het veld van de Heere! Moge de Heere van het graan goed en bruikbaar weer geven, zodat je verzadigd [gevoed] kunt blijven tot de vorst komt, dat ik het mooiste graan en zulke tarwekorrels mag laten groeien terwijl de maaiers zich verzamelen in hun schuur. Moge de Heere van het graan dit kleine stukje veld beschermen tegen sneeuw, hagel en stormachtig weer, zodat de vorst deze zwakke, halfrijpe granen niet zal beschadigen totdat de oogsttijd aanbreekt. Vaarwel, alle wintermezen en zomerzwaluwen! De hemelse Vader, Die de jonge raven op tijd eten geeft, als ze tot Hem roepen, geve u melk, boter en olie, als u honger hebt. ... Vaarwel, heren en nachtegalen, die voor de eenzame zwerver in elke boom hebben gezongen en getijlpt. God schenke Zijn genade, opdat ik de rechters en de nachtegalen mag horen fluiten voor God en het Lam in het koninkrijk der hemelen en in de boom des levens, het nieuwe lied zingend.”⁴⁸

⁴⁶ H. Hernefeldt “Læstadius och Wieselgrens kamp i norr och söder mot alkoholmissbruket” Pag. 8-9. Aangehaald uit: Boreman, Dahlbäck, 1965. ”s. 85 f.

⁴⁷ Letterlijk vertaald staat er ‘omheiningen van het Gezinshoofd’ of vaderbos. Hiermee wordt in dit beeldspraak de hemel bedoeld. De omheining/ bescherming die het Grote Gezinshoofd geeft of anders gezien: In het aardse bos leven vogels en dieren en in het Hemelse rijk mogen de hondekens, de vogels en de lammetjes voor altijd rusten en bescherming/ omheining ervaren en genieten. KJB.

⁴⁸ C. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan, blz. 207.

1.5. De Franse expeditie.

Læstadius heeft in zijn leven zich ook veel bezig gehouden met botanica en de natuur.

Zo verzamelde hij ook veel planten en zijn plantencollectie omvatte uiteindelijk 6.500 geperste planten die uit verschillende delen van Scandinavië kwamen. De plantencollectie van Læstadius was een kostbare inventaris in de eenvoudige pastorie. Na zijn sterven kocht de Koninklijke Academie van Wetenschappen zijn plantencollectie. Læstadius wordt genoemd als de belangrijkste botanicus in de Noordse bergvegetatie.

“Tijdens zijn eerste verblijf in Karesuando werkte Læstadius ook aan een wetenschappelijk proefschrift, dat in 1831 werd voltooid maar pas in 1839 werd gepubliceerd. Het was getiteld *Loca parallela plantarum* (Het parallellisme van plantenplaatsen). In het proefschrift ging hij in op de impact van verschillende omgevingsfactoren op de planten. Læstadius geloofde dat veel botanici maar al te graag nieuwe soorten beschreven om zelf roem te verwerven, ondanks het feit dat veel van deze soorten in feite variëteiten waren, ontstaan door invloed van de omgeving. In het proefschrift besprak Læstadius ook de verdeling van vegetatie in verschillende zones van de zee tot aan de toendra.”⁴⁹

Het in het Latijn geschreven boekje heeft in het Zweeds als titelomschrijving: “De parallelliteit van plantenplaatsen of fysiologisch-botanische observaties betreffende afwijkende soorten die voornamelijk in Noord-Zweden worden waargenomen en waarvan de oorzaken en gevolgen worden verlicht, in kort opgesteld door Lars Levi Læstadius. Predikant in Karesuando, Lapland.” Ook dit boekje is, net als veel andere werken van hem vandaag de dag nog verkrijgbaar.

In 1835 gaf de koning hem een opdracht om een Franse expeditie door Noord-Zweden te begeleiden.

Het duurde nog een paar jaar voordat de expeditie werd uitgevoerd. Van 1 mei tot 1 oktober 1838 werd Læstadius vrijgesteld van zijn ambtelijk werk en leidde hij de expeditie.

Joseph Paul Gaimard (1793-1858) was een Franse natuuronderzoeker die in de jaren 30 verschillende expedities naar het noorden van Europa en Groenland heeft gemaakt.

Naast verkennende en wetenschappelijke doelen, werd de bemanning van de expeditie gevraagd om te zoeken naar Jules de Blosseville, die een paar jaar eerder aan boord van de *Lilloise* in Arctische wateren was verdwenen. Blosseville die Frans marineofficier en ontdekkingsreiziger was leidde in augustus 1833 een expeditie naar Groenland, maar het schip verging.

De heer Gaimard kreeg opdracht om op onderzoek te gaan wat er met de expeditie van Blosseville was gebeurd en ook wilde hij onderzoek doen naar de bevolking en gebieden ten noorden van de poolcirkel. In de zomer van 1838 bezocht hij Lapland. Gaimard nodigde de predikant en botanicus Lars Levi Læstadius om als gids te dienen en hij koos hem uit omdat hij had gehoord dat Læstadius een grote kennis had op het gebied van plantkunde en de Sámi-cultuur. Na het bezoek aan Lapland bezocht de Expeditie Spitsbergen en IJsland. Ook nadat de expeditie beëindigd was, stond Læstadius voortdurend in contact met de Fransen en stuurde hen veel planten uit Lapland.

Læstadius werd later onderscheiden met het Franse ‘Nationale Orde van het Legioen van Eer’ (Frans: *Ordre national de la Légion d'honneur*)⁵⁰ voor zijn inspanningen in verband met de expeditie.

⁴⁹ https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Lars_Levi_L%C3%A6stadius

⁵⁰ Meer hierover:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Legioen_van_Eer#:~:text=De%20Nationale%20orde%20van%20het%20Legioen%20van%20Eer,orden%2C%20diverse%20orden%20en%20de%20overgebleven%20ministeri%C3%ABle%20orden.

In verband met dit bezoek aan Lapland en de kennismaking met Læstadius maakte Charles Giraud een houtskooltekening van Læstadius.

Op basis van die tekening maakte de Fransman Émile Lassalle (1811-1871) een litho tekening.

Omdat de leden van de expeditie hadden geleerd dat Læstadius ook grote kennis had van de Sami-mythologie, vroegen ze hem een werk over dit onderwerp te schrijven. Het werd Fragmenten uit de Lapse mythologie, een werk dat echter niet in de collectie van de expeditie werd gepubliceerd, maar in Gaimards privéarchieven bleef.

Het boek is een gedetailleerd, gedocumenteerd verslag van de Sami godsdiensten en hun mythologie in het midden van de 19e eeuw. Læstadius schreef het boek tussen 1838-1845. Het boek wat hij schreef werd uiteindelijk, toen het klaar was naar de heer Gaimard opgestuurd. Deze bewaarde het boek tot zijn overlijden in zijn privécollectie. Het is wel bijzonder om te lezen dat het boek meer dan een eeuw lang

bewaard is gebleven.

Na het overlijden van de heer Gaimard werd deel 1 van het boek verkocht aan een Xavier Marmier uit Pontarlier, die het na zijn overlijden in 1892 aan de bibliotheek van Pontarlier schonk. Daar bleef het totdat het in 1933 werd (her)ontdekt. Delen 2-5 van het 'Fragmentenboek' werden als onderdeel van Gaimards nalatenschap verkocht aan lokale antiquariaten, waarna ze terecht kwamen in de persoonlijke bibliotheek van de Franse graaf Paul Edouard Didier Riantin. Daarna bleef hun verblijfplaats onbekend totdat ze in 1946 aan de overkant van de Atlantische Oceaan werden ontdekt in de manuscriptarchieven van Yale Universiteit. In 1959 werden delen 2-5 gemicrofilmd en toegevoegd aan de Zweedse universiteitsbibliotheek. Het gehele werk werd pas in 1997 in het Zweeds uitgegeven, in 2000 in het Fins en in 2002 in het Engels gepubliceerd.

De inhoud van het boek is als volgt:

Herinnering aan de lezer

Deel 1: Leer van de goden

Deel 2: Offerleer

Deel 3: Leer van waarzeggerij

Deel 4: Selectie van Lapse verhalen

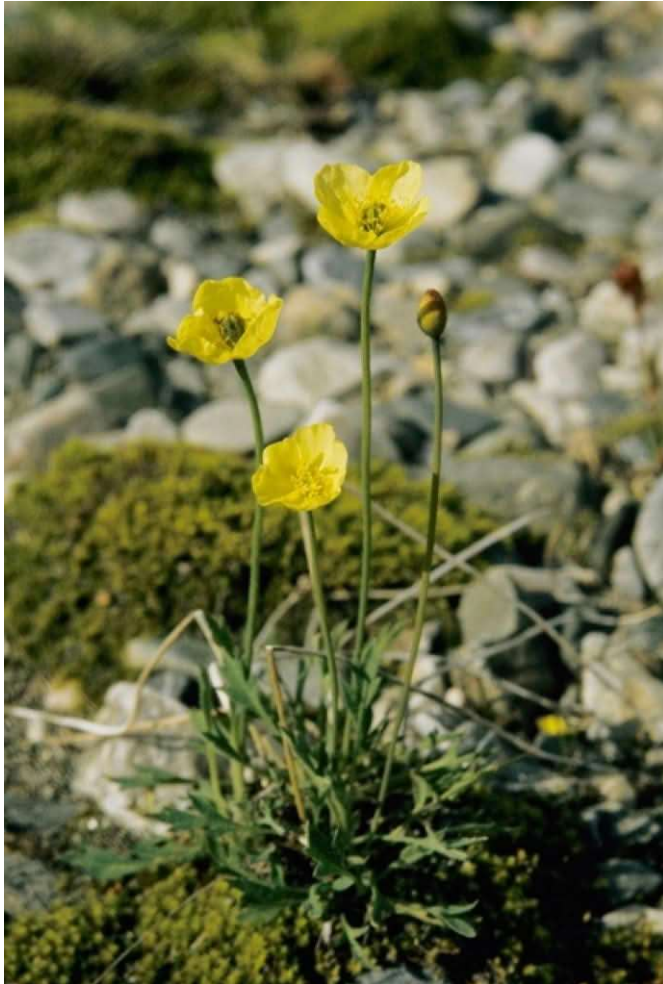
Deel 5: Toevoeging

Læstadius die niet alleen gezien wordt als een begaafd prediker, wordt ook tot vandaag de dag gezien als botanicus. Zo vond ik op internet dat Læstadius ook verschillende soorten planten (uit Lapland) heeft beschreven. Ook bijvoorbeeld deze orchidee uit Lapland: "Deze soort werd voor het eerst beschreven als *Orchis lapponica* uit Arjeplog, Lapland door Læstadius in 1840. Het werd later echter opnieuw geclassificeerd als *D. lapponica* en is een lid van de *D. majalis*-groep van het geslacht *Dactylorhiza*."⁵¹ "Læstadius ontdekte twee van de meest opmerkelijke planten van Noorwegen: de *lifelong saxifraga* (*saxifraga paniculata*) en Læstadius klaproos

⁵¹ <http://www.orchidsofbritainandurope.co.uk/Dactylorhiza%20lapponica.html>

(papaver Laestadianum). Er zijn verschillende planten naar hem vernoemd, waaronder Papaver laestadianum, Arnica alpina laestadianum, Salix laestadiana en Carex Laestadii. Zijn herbarium bevatte 6500 planten en werd aangekocht door de Zweedse Academie van Wetenschappen en Letteren na zijn sterven.”⁵²

Een nuttige toevoeging: Een Laestadiaanse jongen vertelde mij dat deze expeditie en het vernoemen van planten naar zichzelf, later door Læstadius gezien werd als hoogmoed en hij daarover in de schuld kwam.

De Laestadius klapproos.⁵³

1.6. Het gezin.

De jonge prediker voelde dat het niet goed was om alleen te zijn. Zijn gedachten gingen toen naar zijn jeugd en de geboorte van het ‘kolonistenmeisje’ Brita Katarina (Cajsa) Alstadius. Tijdens zijn studie aan de universiteit hadden zij geen enkel contact met elkaar gehad, maar na de studie kwamen zij toch weer met elkaar in contact.

Zij was in 1805 in Peuraure in Kvikjokk nabij de grens met Arjeplog geboren. Ze had vijf jaar voor de pastoor in Jokkmokk gewerkt en veel nuttige dingen geleerd.

Læstadius had ook vernomen dat de moeder van Brita van priesterlijke afkomst was en dat ze zowel Zweeds als Samisch bloed in haar aderen had.

Op 1 april 1827 trouwde Læstadius met Brita Catharina Alstadius. Al snel voelde de jonge vrouw zich thuis in de pastorie. De echtgenoten werden geholpen om de eenvoudige woning zo

⁵² <https://www.laits.utexas.edu/sami/diehtu/siida/christian/laest.htm#sermon#sermon>

⁵³ Bron en meer foto's <https://snl.no/l%C3%A6stadiusvalmue>

huiselijk en aangenaam mogelijk te maken. Het jonge stel kende de kunst van het leven in erbarmelijke omstandigheden, het inkomen was onzeker omdat de bevolking van de parochie klein was en voor het grootste deel bestond uit arme kolonisten en het meer was geen goede vissersplek. De welgestelden waren een paar Lappen die grotere rendierkuddes hadden.

Het salaris van Læstadius werd in natura betaald, de tiende van de priester werd gegeven, d.w.z. 10%, evenals kleine vergoedingen die werden voorgeschreven voor officiële ceremonies zoals dopen, huwelijken en begrafenissen. Læstadius had niet het hart om een vergoeding van de armen te eisen bij deze ceremonies, hij was zelf in armoede opgegroeid en wist hoe moeilijk het kon zijn.

Læstadius wist uiteindelijk een paar koeien te bemachtigen en van de schrale grond wisten ze een zo groot mogelijke opbrengst te halen. Ook jaagde en viste Læstadius in zijn vrije tijd.

Afbeelding van de vrouw van Laestadius.⁵⁴

Samen kregen ze vijftien kinderen, van wie twaalf de volwassen leeftijd bereiken. De eerste werd geboren op 9 juli 1827 en kreeg de naam Eleonora en de laatste, Daniël werd op 26 augustus 1851 geboren⁵⁵.

Hun zoon Levi overlijdt op driejarige leeftijd aan tuberculose, een ziekte die in 1832 ook Læstadius treft. Er wordt zelfs voor zijn leven gevreesd. “Hoewel hij geen angst voor de dood had, maakt hij zich toch wel zorgen om zijn gezin.”⁵⁶

⁵⁴ Ongewijzigd overgenomen van: <http://www.laestadiusfriends.se/LMV-sv/SlaktLs-sv/0001/289.htm>

⁵⁵ De 12 kinderen:

Eleonora 1827-1874

Carl Johan 1829-1890

Sofia Wilhelmina 1831-1898

Emma Karolina 1833-1882

Levi 1836-1839

Elisabeth 1836-1896

Lorens Wilhelm 1839-1866

Frederika Johanna 1840-1902

Hedvig Charlotta 1842-1899

Eva Johanna (Geni.com noemt haar: Lea Selma) 1844-1872

Gustaf Leonard 1847-1904

Daniël 1851-1861

⁵⁶ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 29.

1.7. Ziekte en bekering.

Een grote beproeving die Læstadius meemaakte in 1839 was het sterven van zijn lievelingszoon Levi aan de mazelen. Het overlijden van dat kind greep hem erg aan. Ook dit sterven zorgde ervoor dat hij steeds neer begon na te denken over zowel het aardse als het hemelse leven.⁵⁷

In augustus 1841 overleed broer Petrus aan een longontsteking. In de herfst van 1841 werd Læstadius zelf opnieuw ernstig ziek, zijn einde leek nabij. “Lars Levi werd nu gegrepen door zowel een sterke angst voor de dood als een verlangen naar de redding van zijn eigen ziel.”⁵⁸ “Over deze tijd zegt Læstadius zelf het volgende: ‘Voor mij was de angst voor de dood een oogzalf: mijn ogen werden geopend, zowel voor het heden als voor de toekomst. Ik zag de gevolgen van mijn goddeloos leven naar voren komen in de eeuwigheid; want heel mijn leven was meer goddeloos dan godvruchtig geweest, hoewel ik in de ogen van de wereld werd gezien als een toonbeeld van deugd. Al mijn jeugdzonden verschenen voor mijn geestes oog... Het is begrijpelijk dat de doodsangst eerst een diep verlangen naar de redding van de eigen ziel opwekte, maar tegelijkertijd opende hij mijn ogen voor de afgrond die voor mij lag.’”⁵⁹

Was Læstadius nu gered? Zelf zegt hij van niet, hij was een ‘ontwaakte’ geworden, een bedelaar om genade die berouw had over zijn zonden.

In 1832 toen hij TBC had, maakte hij zich niet zoveel zorgen over de dood en de aanstaande eeuwigheid. Læstadius geloofde in Gods goedheid en zorg en de overwinning van het leven. Maar na het 2^e ziekbed, 10 jaar later, was hij er niet zo zeker van dat de goede God voor hem zou zorgen en de overwinning zou geven.

Læstadius kwam in een zware en moeilijke geestelijke crisis terecht, boetedoening, gewetenswroeging en doodsangst kwelden hem dag en nacht. Diep peinzend zwierf hij onrustig rond. Dagelijks meestal in de schemering en in de zomer bij voorkeur 's nachts. Læstadius zelf zegt over deze ziekte van 1842 waarin hij door de angst voor de dood bevangen werd: “Mijn ogen gingen open, zowel voor het verleden als voor de toekomst. Ik zag de gevolgen van mijn goddeloos leven voor mij in de eeuwigheid.”⁶⁰ Velen dachten dat Læstadius gestoord was geworden en sommige spraken slechte dingen over hem, maar gelukkig moesten zij die woorden spoedig, toen zij geraakt worden door de opwekking terugnemen.

In deze tijd was het dat Læstadius zijn wil leerde kennen. Zijn wil die tegen God gekant is en niet wil wat God wil. “Mijn eigen wil en mijn eigen slechte aard hebben zich evenzeer verzet als bij Mozes het geval was, toen God hem beval de kinderen Israëls uit Egypte te leiden: hij verzon allerlei uitvluchten en zei tenslotte rechtuit: ‘zend wie u wilt Heere’. Maar het hielp niet, hij moest reizen; het werd een innerlijke noodzakelijkheid.”⁶¹

1.8. Openbaar Examen en zijn boekje ‘Crapula mundi’.

Toen Læstadius begon te herstellen van zijn ziekte, voelde hij meer verantwoordelijkheid voor het gezin. Door zijn angst voor de dood begon hij te denken dat er geen familielid was dat voor zijn gezin kon zorgen. Deze bezorgdheid deed de gedachte rijzen dat hij een groter pastoraat moest aanvragen dan het arme Karesuando. Toen Læstadius hersteld was, stuurde hij de aanvraag op 1 november 1842 naar de nieuwe pastorie in Pajala, omdat deze gemeente door het overlijden van de vorige prediker vacant was geworden. Om gepromoveerd te worden tot dominee buiten Lapland was toen een pastoraal diploma vereist. Læstadius vroeg verlof om dit

⁵⁷ https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Lars_Levi_L%C3%A6stadius

⁵⁸ https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Lars_Levi_L%C3%A6stadius

⁵⁹ P. Boreman & G. Dahlbäck “Lars Levi Laestadius och hans gärning”, blz. 117, aangehaald in: J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 30.

⁶⁰ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 160..

⁶¹ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 160.

examen af te leggen en deed dat op 5 december met goed gevolg voor het kapittel in Härnösand. Hiervoor was hij wel vijf maanden van huis (in de zomer en herfst 1843).

Bij het afleggen van dit openbaar examen, verdedigt Læstadius 12 stellingen. De eerste 10 stellingen zijn in het Latijn, de 11^e in het Fins en de 12^e in het Samisch⁶².

Stelling 1 gaat over het feit dat we stervelingen zijn.

Stelling 2 gaat over een materie: “Als het waar is dat materie oneindig deelbaar is, volgt hieruit dat als een punt gescheiden is van een ander punt, de afstand daartussen oneindig is.”

Stelling 3 gaat over de onsterfelijkheid van de ziel: “Aangezien de onsterfelijkheid van de ziel niet kan worden bewezen, moet ze een voorwerp van geloof zijn.”

Stelling 4 luidt: “Conceptueel kan niemand gebonden zijn aan onmogelijkheden.”

Stelling 5 gaat over de doop: “Het nieuwe Zweedse handboek krijgt de schuld... omdat de persoon die gedoopt moet worden, moet doen wat onmogelijk is. De woorden die bij het exorcisme⁶³ horen: ‘Kind...’ etc. moeten worden verwijderd en vervangen door: ‘Kind, wil je gedoopt worden in dit geloof, en vanwege dit geloof, door de genade van God, onthoud je van opzettelijke zonde?’

“In de stellingen zes en zeven staat de bekering centraal. Zij luiden:

6. De bekering van een volwassene kan zich niet voltrekken zonder dat de persoon zelf zich daarvan bewust is.” (Anders vertaald: ‘zonder medeweten van de persoon’).

7. Hij die bekeerd is kan zich in het bijzonder de speciale momenten uit zijn bekering herinneren.”

Stelling 8 en 9 gaan over de rationalistische mens die zijn verstand boven Gods Woord wil zetten en het gezag van de Bijbel wil ondermijnen en het geloof dat in het hart moet zijn. De stellingen luiden:

8. “Het is niet de rede, maar het vermogen van de mens om te denken dat in tegenspraak is met de Schrift.”

9. “Het is in het hart dat men het onderwerp van het geloof moet zoeken.”

Stelling 10 gaat over 3 delen van de religie: geloof, liefde en heiligheid.

Stelling 11 gaat over het alcoholmisbruik. Een christen kan geen alcoholist zijn. Men moet kiezen, of God, of alcohol.

De 12^e stelling gaat over de Samen als volk. De Samen zijn het waard dat men hen ziet als volledige mensen en men moet ze niet beneden de Finnen, Kvenen en Zweden stellen. “Een Lap is een beter soort persoon dan een inwoner of niet-Lapp.”

Maar er gebeurde meer. Ook schreef hij een klein proefschrift waarvoor hij “met onderscheiding slaagde”⁶⁴ Het telde slechts 19 pagina’s en was in het Latijn geschreven. De lange Latijnse titel begint met: “Crapula mundi”... De bedwelming/ roes van de wereld. Het werd zijn “religieuze en politieke geloofsbelijdenis, een soort hervormingsprogramma van de toekomstige opwekkingspredikers en hervormden. Hij schilderde hierin op de hem eigen felle en concrete manier het zedelijke en religieuze verval van zijn tijd.”⁶⁵ Het boekje is gevuld met heilige ernst en diepe verontwaardiging over alle openbare en gemeenschappelijke zonden van die tijd. Hij vond dat veel priesters in te algemene termen over de zonden en de vrees voor God spraken en bang waren om iemand te beledigen. Maar met God hielden zij geen rekenschap en daarom hadden zij geen of bijna geen vrucht op hun prediking. “De zondaren moesten echter bestraft en hun zonden bij hun ware naam genoemd worden.”⁶⁶

⁶² Voor alle 12 de stellingen in de oorspronkelijke taal zie:

http://www.laestadiusarkivet.se/1843_Laestadius_Teserna_Latin.pdf

⁶³ Een ritueel waarbij mensen of dingen worden bevrijd van kwade geesten.

⁶⁴ H. Hernefeldt “Læstadius och Wieselgrens kamp i norr och söder mot alkoholmissbruket” Pag. 11.

⁶⁵ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 30.

⁶⁶ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 31.

Læstadius valt de luxe levensstijl van de mensen aan. Zij moeten naar Gods Woord leven en niet doen waar ze zelf zin in hebben. Ook de liberale politiek wordt in zijn boekje bestreden. Tegelijkertijd benadrukt hij niet consequent dat de christen zich niet met politiek moet bezighouden. De duivel is de heerser van de natuurlijke mens. Echte vrijheid wordt alleen bereikt onder degenen die van de slavernij van de duivel en zonden zijn bevrijd. Het koninkrijk van de ware christen is niet van deze wereld.

In het boekje schrijft hij o.a. het volgende:

“In plaats van vrijheid heeft bandeloosheid, in plaats van dapperheid trots, in plaats van wellevendheid heeft brutaliteit, in plaats van tevredenheid een teugelloze begeerte tot omverwerpen zich meester gemaakt van de zinnen van de mens. Allen willen bevelen, slechts weinigen gehoorzamen. Stammen verheffen zich en volkeren verzetten zich tegen hun koningen en het wettig gezag.”⁶⁷

“Het hele bouwwerk van de samenleving lijkt mij terneer gedrukt door een gemeenschappelijke zondes Schuld. Niet alleen ons land (...) maar alle volkeren in de wereld schijnen ten offer gevallen aan dezelfde ziekte. Gij vraagt u misschien in verwondering af, lezer, wat dat voor een ziekte is, die tegelijkertijd alle lichaamsdelen aangrijpt en die de samenleving zo onrustig en zo morrend maakt. (...) naar mijn mening is de oorzaak van al dit kwaad te vinden niet in de slaafsheid van het lichaam, **maar in die van de ziel, in het zedenverval en de afnemende godsvrucht. De deugd is verdwenen, het oude geloof en de oude vroomheid zijn verwaterd, reinheid van zeden bestaat niet langer. De religie heeft haar uiterlijke vormen behouden, maar de inhoud is vervluchtigd, en de schaal is leeg.**”⁶⁸ “De ware religie, legt Læstadius uit, kan bovendien niet op scholen en klaslokalen worden verworven, maar door studie. In dat geval zouden alle geleerde mensen religieus zijn en de meest geleerde de meest religieuze. Nee, religie, benadrukt Læstadius, wordt thuis aangeleerd.”⁶⁹

In het boekje wijst Læstadius sterk op de noodzaak van Godsvrucht en het leiden van een deugdelijk leven. Ook keert hij zich sterk tegen de geest van revolutie en opstand. Hierover schrijft hij: “Geen enkele politieke hervorming kon dit kwaad verhelpen. Een christen houdt zich daar niet mee bezig, evenmin als met de strijdsvragen van deze wereld. ‘Ik geloof’, vraagt de eerste, ‘dat een ware christen, wiens koninkrijk niet van deze wereld is, wiens eeuwige gezelschap in de hemel is, wiens overwinning ligt in het onderdrukken van verlangens, wiens vrijheid lijkt te bestaan in het temmen van sensuele verlangens en wiens grootsheid van ziel vooral laat zien dat hij met gelijkmoedigheid het onrecht kan verdragen dat goddeloze mensen hem aandoen; ik geloof dat hij die niets anders wil van het comfort van deze wereld dan dat hij zijn geloof in God en de Heere Jezus Christus zuiver, onaangeroerd en onbesmet moet kunnen houden; gelooft u, zeg ik, dat hij die zich in de onderdrukking van deze wereld kan bevinden zonder haat, zonder woede, zonder wrok, zich zou vermoeien met de geschillen van deze wereld over lege punten, over de regering, over de voorrechten van de overheid en dergelijke? Dat geldt ook’, zegt de eerste, ‘een christen, als hij zijn belastingen betaalt aan de sultan van de Turken of de president van Amerika. Het maakt hem niet uit of een Nero of een Robespierre aan de macht is. Hij blijft uit de politieke strijd. Waar dat laatste toe leidt, laat de geschiedenis van Frankrijk zien.’”⁷⁰

Het geschrift en zijn rede op de universiteit leidden tot diverse reacties. Velen werden boos, vanwege de scherpe woorden die hij gebruikte en dat hij al hun ‘heilige huisjes’ afbrak en de vinger op de zere plek legde. De behoudende bisschop Franzén (1772-1847) die in 1831

⁶⁷ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 149.

⁶⁸ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 150. Dikt gedrukt door mij, KJB..

⁶⁹ Carl. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan.”, blz. 140.

⁷⁰ Lars Levi Laestadius, *Crapula Muni*, blz. 12, aangehaald in: Carl. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan.”, blz. 140-141.

bisschop in Härnösand was geworden kan wel omschreven worden als een aanhanger van het behoudende piëtisme. Hij had contact met de lekenprediker C. O. Rosenius en Pehr Brandell (1781-1841). Bisschop Franzén was positief over de rede van Læstadius en zijn verschenen boekje. Ook waren beiden grote voorstander van het aan banden leggen van alcohol en hebben elkaar daarover ook verschillende keren gesproken.

1.8. Reis en ontmoeting met Maria.

Na zijn examen in Härnösand en de publicatie van zijn “Crapula Mundi”, wordt Læstadius benoemd tot algemeen bezoeker van scholen en parochies van de noordelijke gemeenten in Lapland. Hij moest in de plaats van de bisschop een lange bezoekersreis maken door Lapland. “Van Föllinge in Jämtland in het zuiden tot Jukkasjärvi in het noorden.”⁷¹ Hij kreeg het toezicht over zeven gemeenten die in de buurt van Karesuando lagen.

Ook hield hij zich in deze tijd bezig met een studie psychologie: Wat beweegt een mens om iets te doen of te laten en wat vormt hem of haar.

Op deze reis kwam hij in contact met verschillende lezersgroepen. Het kerkelijk leven bestond in die tijd in Lapland vooral uit groepjes mensen die ‘lezen’, of er waren (leken) predikers die voorgingen in de openlucht of in de verschillende kerken die her en der stonden.

“Sommigen legden sterk de nadruk op de bevinding; anderen sloegen op het lutherse aambeeld van de rechtvaardiging door het geloof. Vooral de zogenaamde nieuwe lezers (Nyläsere) grepen naar boeken als de Galatenbrief van Luther. De zogenaamde oude lezers (Gammalläsere) zochten meer stichting bij piëtisten als de Duitser Johannes Arndt, schrijver van *Das Wahre Christentum*. Net als Arndt legde Læstadius sterk de nadruk op de praktijk der godzaligheid, maar hij vulde die wettisch in. Zijn bestraffende prediking ging ten koste van de ruimte in het Evangelie van Christus.”⁷²

Toen Læstadius tijdens zijn visitatiereis begin (vermoedelijk op 1) januari 1844 in Åsele aankwam, vond er een gebeurtenis plaats die van doorslaggevend belang was voor de zoekende Læstadius. Hij ontmoette enkele lezers die beïnvloed waren door de prediking van Pehr Brandell.⁷³ Onder deze lezers was een jonge Sami-vrouw die meestal Maria werd genoemd, maar die eigenlijk Milla Andersson-Clementsdotter (1812-1892) heette en uit Föllinge kwam. Zij wilde Læstadius graag spreken en vertelde hem hoe zij tot bekering was gekomen. Zij zei: “Als een onverdiende gave door Gods Zoon aan het kruis, zoals het geschreven staat in de Romeinenbrief: “Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof hebben vrede bij God door onze Heere Jezus Christus.”⁷⁴ Zij getuigde tegenover Læstadius van de vrijheid waarin zij leefde nu zij in Christus Jezus geborgen was. Læstadius zei haar: “Lief kind, dan laat je je predikant ver achter je.”⁷⁵ Later zei Læstadius over deze ontmoeting: “Dit stomme meisje had ervaringen in de orde van genade, die ik nog nooit eerder had gehoord. Ze had lange afstanden gelopen om licht te zoeken in het donker en kwam tijdens haar omzwervingen uiteindelijk bij pastor Brandell in Nora. Toen ze haar hart voor hem opende, loste hij de twijfel op en kwam ze tot het levende geloof. (...) En nu eerst, dacht ik, nu zie ik de weg, die naar het leven leidt.”⁷⁶ Deze Maria zei ook tegen Læstadius dat hij teveel de wet preekte en dat ze zelfs bang was dat hij nog onder de wet leefde en niet in de vrijheid van Christus stond. Dit gesprek was het middel dat de schellen van de ogen van Læstadius vielen en hij mocht leren leven uit het geloof en dat niet door het doen van de wet maar alleen door het geloof in de Zoon van God het leven te verkrijgen is. Hij kreeg die avond een voorproef van de hemelse vreugde. “Het gezicht van de heerlijkheid

⁷¹ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 31.

⁷² Terdege 5-6-2002, L.J. Van Valen “Lars Levi Laestadius; De apostel van Lapland”, Pag. 61.

⁷³ Meer over hem, zie o.a. K.J. Boer Carl Olof Rosenius, pag. 5.

⁷⁴ Ds. J. R. Volk “Piëtisten in Scandinavië”, blz. 15.

⁷⁵ Ds. J. R. Volk “Piëtisten in Scandinavië”, blz. 15.

⁷⁶ https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Lars_Levi_L%C3%A6stadius

van Christus verliet hem sindsdien niet meer. Zijn prediking droeg sindsdien rijke vrucht. Dieven voelden hun zonden, drankmisbruik werd werkelijk als zonde gezien. Zij die vergeving ontvingen, werden door emoties van dankbaarheid en blijdschap overweldigd.”⁷⁷

Vanaf die tijd werd de theorie (waar we hierboven al over schreven) van de zorgeloze, de ontwaakte en de begenadigde zondaar, praktijk. Niet meer met de mond maar met zijn hart kon hij tot deze drie groepen spreken en de preken kregen meer en meer diepgang en de vrucht werd groter en groter.

De onderzoeker Brännström merkt wel op dat na zijn bekering er in zijn theologische opvattingen niets wezenlijks was veranderd. “De veranderingen die zich voordeden hadden betrekking op de praktijk van de zielzorg, waarin duidelijk de invloed van bepaalde lezersgroepen bleek.”⁷⁸

1.10. Prediking en opwekking.

Na zijn ontmoeting met Maria begon Læstadius diepgaander de wet te prediken. Hij wilde zijn hoorders wakker schudden uit hun doodsslaap en stelde de vloek en de zegen in grote bewoordingen aan hen voor. De verschrikkingen van de hel maakten sterke indruk op de hoorders.

In het begin kwamen er slechts een paar mensen na de dienst naar hem toe die hun berouw toonden en hun zonden beleden. Maar deze eerste ontwaakten zouden het begin zijn van een grote stroom ontwaakten en van een grote opwekking.

Læstadius kwam erachter dat hij alleen weinig kon uitrichten in het uitgestrekte Lapland. Hij wees de ‘ontwaakten’ erop om met hun burens, familie en naaste te spreken over God en Zijn Koninkrijk. Deze gesprekken waren niet vruchteloos. “Tussen het donderen van de wet dat voortdurend werd gehoord, begonnen steeds meer milde stralen te schijnen van de zon van genade, en steeds meer toehoorders werden getroffen en ontwaakten tot zondekennis en berouw.”⁷⁹

Niet alleen tegen de zonden waarschuwde Læstadius, ook tegen de dominees die ‘waterloze wolken’ zijn, die de mensen verleiden en niet eerlijk behandelen keert hij zich.

In “Dårhushjones”, een boek van Læstadius over de genade, verzoening en de bevinding van de ziel, schrijft hij o.a. het volgende:

“De meest gezaghebbende mannen op het terrein van het geestelijk leven die wij hebben, zijn er niet op uit de oude Adam met de hamer der wet of het scherp snijdende zwaard van de waarheid te pijnigen, te verwonden of murw te slaan. Zij zijn niet van zins met de steek der waarheid zijn etterbuilen door te prikken. Zij hebben de moed niet het mes te zetten in de stinkende zweren van de zondaar. Noch hebben zij de moed het rottende vlees uit het geweten weg te snijden, met als gevolg dat het gevoelige geweten van de oude Adam pas zal bloeden en schrijnen in het eeuwige hellevuur. In plaats van de etterende zweren door te steken, leggen deze geestelijke kwakzalvers op de stinkende zweren een warm smeersel; in plaats van het dode vlees uit het geweten weg te snijden, besmeren zij het gewonde geweten met een veiligheidszalf; in plaats van het steenharde mensenhart te pijnigen, te verwonden en murw te slaan, nemen ze alles af met een vochtig doekje en wassen daarmee ‘de drinkbeker van buiten schoon’.”⁸⁰

⁷⁷ Terdege 5-6-2002, L.J. Van Valen “Lars Levi Laestadius; De apostel van Lapland”, Pag. 61.

⁷⁸ O. Brännström, “Den Laestadianska Självavardstraditionen i Sverige under 1800-talet” blz. 108-114, aangehaald in: J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 33.

⁷⁹ ⁷⁹ P. Boreman & G. Dahlbäck “Lars Levi Laestadius och hans gärning”, blz. 135, aangehaald in: J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 34.

⁸⁰ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 156.

In het begin waren er nog geen kreten en luid snikken in de kerk te horen, zoals dat later gebeurde. Dat kwam volgens Læstadius “omdat de Heilige Geest nog niet gekomen was en er nog geen echt gebroken hart was in de hele kerkelijke gemeente.”⁸¹ Er waren ontwaakte mensen, maar geen echt bekeerde, mensen die door de enge poort waren gegaan. In het begin bleven de mensen hangen in de overtuigingen en was er weinig doorbraak in het geestelijke werk. Mensen waren er wel van overtuigd dat zij Gods wet hadden overtreden en tegen God hadden gezondigd, maar het ontbrak de mensen eraan dat zij met hun zonden en schuld bij het kruis terecht kwamen.

Een gebeurtenis die een grote uitwerking had op de bevolking was een heel ongewone gebeurtenis in Lapland. Er vond op 5 december 1845 een aardbeving plaats. Het epicentrum was ongeveer het drielandenpunt: Zweden, Noorwegen, Finland, en had een straal van ca. 100 kilometer. Læstadius zag direct een verband. Zoals er een aardbeving plaatsvond bij het sterven en de opstanding van Christus, zo is ook deze aardbeving van grote betekenis. Opmerkelijke gebeurtenissen in het rijk der genade gingen gepaard met deze aardbeving. Hij verbond de aardbeving aan de werking van Gods Geest en was erover verblijd.

Op deze zelfde dag van de aardbeving werd een Samevrouw, Eeva die lang onder de wet had geleefd, met God verzoend. In deze dienst ging Johan Raattamaa⁸² voor. Toen deze vrouw vrede in haar hart mocht krijgen en haar zonden vergeven werden, knielde zij neer en dankte de Heere om de grote Gave die zij deelachtig geworden was. Het was op dat moment dat de aardbeving plaatsvond.

In deze tijd (vanaf 1844) preekt Læstadius veel over de gelijkenissen van de Heere Jezus en preekt zelf ook veel in gelijkenissen. Ook sprak hij in allegorieën. Deze gebruikt hij om de verschrikkelijkheid van de zonde en de gevolgen daarvan voor te stellen. Maar ook om het geluk van Gods ware volk af te beelden.

Hij gebruikte in zijn allegorieën vaak dieren, zoals een draak, slang, worm, varken, beer, wolf.... Deze gebruikte hij of om de duivel af te beelden, of om de zonde en de eeuwige straf daarmee aan te wijzen. Zo gebruikte hij o.a. het voorbeeld van de waakhond die voor het kwaad moet waarschuwen en het buiten de deur moet houden. De meeste honden zijn echter stomme honden die niet blaffen. Zij verzaken hun plicht, het bewaken van Gods schaapskudde, oftewel de ware gelovigen. Maar ware herders verstaan hun plicht wel en zorgen zoals een herder voor hun schapen.

In 1847 en 1848 (tot zijn overgang naar de gemeente Pajala) preekt ds. Læstadius veel en ijverig in Karesuando. De mensen worden opgeroepen tot bekering en boete, berouw en smart over hun zonden. “Denk na, denk over de eeuwige pijn in de hel waarheen deze zonden jullie tenslotte brengen zullen indien jullie geen berouw tonen, boete doen en je leven betert.”⁸³

Er is een verslag bewaard gebleven van Anders Bær (1825-1882) uit Kautokeino die kerkdiensten bijwoont van Læstadius in Karesuando tijdens de paasdagen van 1848. De preken maken op hem een diepe indruk. “Læstadius vergelijkt de mensen met een rendierkudde. De duisternis van de zonde is de nacht, het evangelie de weidegrond en de dag, de dominee de herder die de dieren leidt naar het voedsel en beschermt tegen roofdieren.”⁸⁴ In de kerk zijn er veel mensen die huilen en ook Læstadius kan zijn tranen niet bedwingen. De predikant sprak dan weer luid, dan weer zacht en troostend.

⁸¹ Carl. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan.”, blz. 151.

⁸² Verderop is een apart hoofdstuk over zijn leven geschreven.

⁸³ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 169.

⁸⁴ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 170-171.

Op de terugweg naar Kautokeino “hoort Bær nog steeds Læstadius stem: “Doet boete en bekeert u tot God.”⁸⁵ Thuisgekomen vertelt hij zijn ervaringen en de mensen luisteren met aandacht en verwondering. En zo verspreide het Woord zich van dorp tot dorp, van gebied tot gebied. In het voorjaar van 1850 bezoekt bisschop D. B. Juell (1808-1855) Kautokeino. Hij is positief over de opwekking. Hij ziet vooral de voordelen en de positieve gevolgen ervan, zoals: “Het verlangen naar God, het afnemend alcoholgebruik, de toegenomen belangstelling voor onderwijs en de toegenomen leesvaardigheid.”⁸⁶

In deze tijd werd ook het heilig Avondmaal gehouden in de gemeente van Karsuando. De mensen die daaraan deel wilden nemen kwamen vooraf bij de predikant en werden ondervraagd over hun leven en bekering en ook vermaant als dat nodig was. Als Læstadius vermoedde dat de mensen niet genoeg of diepgaand berouw hadden over hun zonden adviseerde hij hen om nog niet deel te nemen aan het Avondmaal. “Degenen die, ondanks zijn raadgevingen, volharden in hun wens, laat hij gaan, maar in het altaarboek tekent hij aan dat zij ‘onwelkome gasten’ zijn.”⁸⁷

In mei 1851 gebeurde er iets opmerkelijks. Het gevolg van de prediking van Læstadius was, dat er een brief werd geschreven aan de Zweedse koning Oscar I. Als ik het goed begrijp schreef Læstadius deze brief zelf namens 88 mannen uit vijf verschillende kerkelijke gemeenten uit het gebied van Karesuando. In deze brief gaven zij aan dat zij bekennen oneerlijk te hebben gehandeld bij het tol-heffen of tol betalen over de goederen die tussen Rusland, Finland en Zweden werden verhandeld en vervoerd. In de brief geven zij aan dat ze het verlies willen vergoeden en de schade willen betalen. En de straf die hierop staat willen zij ontvangen. “De openbare zondenbelijdenis in samenhang met boetedoening/ berouw en bekering zoals die tot hiertoe beschreven is, heeft een min of meer spontaan karakter gehad. Het werd gezien als het gevolg van de krachtige werking van de Geest in de harten van mensen, waarbij door de werking en leiding van Gods Geest en de prediking er veel mensen tot berouw en belijdenis komen.”⁸⁸

Het was niet makkelijk om te vinden wat er verder met de 88 mannen is gebeurd. Per mail kreeg ik toch het een en ander te weten. De personen hebben een eigen schatting/ vergoeding betaald aan de kerk van Pajala. Dit geld ging naar de ‘Fattigvårdskassan’, wat letterlijk vertaald ‘armenzorgfonds’ betekend. Door de overheid werd niemand gestraft. De som die ze betaalden was 800 riksdalers, ca. 10 per persoon.⁸⁹

Een plaats waar de opwekkingsbeweging als eerste voet aan de grond zet is onder de Samen van Kautokeino. Dit gebeurde rond 1848. Pas jaren later vinden er opwekkingen plaats onder de Samen en bewoners van andere gebieden van Lapland.

Aan de prediking van Læstadius in Karesuando kwam een einde. In maart 1849 ging hij naar de gemeente Pajala. Het afscheid van de gemeente waar hij meer dan 5 jaar had gediend was

⁸⁵ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 171.

⁸⁶ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 188.

⁸⁷ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 170.

⁸⁸ Olaus Brännström, “Den Laestadianska Självavardstraditionen i Sverige under 1800-talet” blz. 136.

⁸⁹ Lauri Koistinen schreef mij per mail het volgende: “As far as I remember right, these 88 persons paid their debt to Pajala Church, swedish “Fattigvårdskassan” according to their own estimation. So no one was punished by the authorities. Miettinen writes page 252 that the sum of money was 800 Rgs. This sum is pretty high. You can search what this money is in Euros today. (1850 years currency in Sweden). The price of a horse was 50 riksdaler and the price of a cow was 30 riksdaler at LLL's time. 88 persons and 10 riksdaler each would make 880 riksdaler. So one person had to pay around 10 riksdaler. One third of a cow. A cow today may have a price of 1000€ so 300€ each person to the poor people in Pajala.” Met Miettinen wordt het volgende boek bedoeld: Martti E. Miettinen, “Lestadiolainen eräyslikke”, (1942)

niet makkelijk. De mensen waren bedroefd dat hij wegging. “Toen hij bij zijn afscheidsdienst de grote schare van bedroefden zag, werd zijn afscheidswoord één groot gebed voor hen, maar ook één verzoek om gebed voor hem.”⁹⁰ Hij preekte zijn afscheid over Hand. 20:25-27. In deze preek zei Læstadius o.a.: “Nu zeg ik zoals Paulus tegen zijn gemeente deed toen hij zijn afscheidsrede hield: ‘Want ik weet dit: na mijn heengaan zullen er verschrikkelijke wolven bij u binnenkomen, die de kudde niet zullen sparen.’ Deze smartelijke wolven hebben de gemeente van God al eerder verscheurd en verslonden en nu wachten ze alleen maar tot de herder weggaat, zodat ze opnieuw de zwakke schapen kunnen verscheuren die niet in staat zijn om zelf de vurige pijlen van de boze te weerstaan, noch om te vluchten voor hun leven, omdat ze niemand op aarde hebben bij wie ze hun toevlucht kunnen zoeken als een wolf hen begint te achtervolgen.”...

“Wie zal hen voeden als ze huilen en jammeren van de honger vanwege de armoede? Waar zullen de arme, ellendige schapen vluchten als de gemene wolven hun keel openspreken en hen willen verslinden? Waar zullen de mezen en jonge zwaluwen vliegen als de havik boven hen zweeft? Wie moet hen behoeden voor de geestelijke dood als ze huilen in de klauwen van de havik?”

Dan vraagt Læstadius in de preek: Waarheen zullen deze mensen vluchten als de wolf komt? Waarheen zullen de armen vluchten die honger en dorst en armoede zullen lijden?

“Deze arme, ellendige, naakte en terneergeslagen weeskinderen die huilen op de koude vloer vanwege de kou en de honger hebben geen ander toevluchtsoord dan hun trillende handen naar de hemel te heffen en met zo’n luide stem te huilen dat het tot in de hemel zal klinken. Dan zal de barmhartige Heere Jezus, Die de ware Vader is van alle arme weeskinderen, deze hulpeloze naakte stakkers van de koude vloer van de wereld tillen; Hij zal ze reinigen met het levenswater; Hij zal ze in Zijn schoot nemen en ze leren aan Zijn borsten van vloeiende genade te zuigen, maar niet zo snel dat de melk van genade hen zou doen stikken, maar alleen zo snel als de ongelukkigen kunnen doorslikken.”

1.11. Strijd tegen het alcoholgebruik.

In de 19^e eeuw was het alcoholgebruik een groot probleem in veel gebieden en landen. Zo ook in Lapland. Het gebeurde dat een Sami die dronken was, niet op zijn kudde lette. De wolven brachten de kudde op hol en het gevolg was dat zijn kudde geruïneerd werd. De gevolgen van alcohol waren armoede, (kinder)sterfte en vaak achteruitgang in de welvaart. Ook in zijn ouderlijk thuis had Læstadius kennis gemaakt met alcohol en de gevolgen. Er was zelfs een predikant, ds. A. C. Brodtkorb die moeilijk van de drank kon afblijven. Hij was van 1830-1836 predikant in de grote gemeente Kistrand. “Maar zou genoeg zelfbeheersing hebben gehad om des zondags voor hij naar de kerk ging, geen sterke drank te nuttigen.”⁹¹

De gevolgen van de sterke drank zijn en waren over het algemeen verschrikkelijk, en ze waren het vreselijkst in Lapland, waar de algemene morele achteruitgang en vulgariteit erdoor werden verergerd. “Het lijden van onschuldige kinderen door drank was de meest hartverscheurende aanblik van allemaal. Als moeders een halve of hele dag dronken lagen, konden onschuldige kleine kinderen huilen tot hun navel scheurde.... Hoeveel van deze zuigelingen hadden zich al dood gehuild nadat de engel des doods of de smerige drankgeest eeuwenlang onder de mensen had gewoed? Hoeveel moeders hadden zich inderdaad al dood gehuild toen deze smerige geest geestelijke zwijnen ertoe had aangezet hun vrouwen te behandelen alsof ze beesten waren? En deze arme ellendelingen verkochten zelfs alle kleren om hun onverzadigbare hunkering naar drank te stillen. De smerige geest van drank is een echte duivel in een huwelijk en een moordenaar van kinderen.”⁹²

⁹⁰ Ds. J. R. Volk “Piëtisten in Scandinavië, blz. 17.

⁹¹ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 105.

⁹² <http://users.erols.com/ewheaton/laest1.htm>

Niet alleen onder het gewone volk, onder de nomaden en sedentair⁹³ wonende mensen was het drankgebruik groot, maar ook onder geestelijken, predikanten en het volk dat naar een kerk ging was het niet veel beter gesteld.

Hoe diep gezonken het geestelijke leven van de predikanten in die tijd was, bewijst wel de manier waarop Ds. M. Kolström (1763-1829) zijn tijd doorbracht. Door de week besteedde hij zijn tijd aan het stoken van alcohol en het gebeurde wel op huisbezoeken dat hij het verhandelde met de Samen. Ook zijn zoon, Ds. E. Kolström (1804-1852⁹⁴) ging in het voetspoor van zijn vader. Van hem wordt gezegd: “er was geen verschil tussen hem en een simpele dronken Same.”⁹⁵

Na zijn genezing in 1832 scherpte Læstadius zijn preken aan. Gewone fatsoenlijke preken werkten niet. Hij werd een strenge prediker van boetedoening en die in de taal van het volk zonden met grove namen noemde zodat sommigen in de kerk bloosden, maar toch leek alles tevergeefs, de mensen leken steeds harder te worden en de stroom brandewijn ging door en nam zelfs toe.

Deze grote vijand werd door Læstadius echter niet met rust gelaten. Læstadius had altijd een sterke afkeer gehad van dronken mensen. Gedurende zijn tijd in Karesuando had Læstadius ook gevochten tegen de ‘geestdraak’. Zijn argument was echter vooral van aardse aard geweest, dat alcohol leidde tot armoede, conflicten, kinderleed, verstoring van de orde en dergelijke. Ook zag hij in dat het overmatig drankgebruik een bedreiging was voor het nomadenbestaan.

Het gebeurde vaak dat iemand tegen hem zei: ‘Mens, laat toch de Lappen hun schnaps en brandewijn.’ ‘Schnaps is voor de eenvoudige mensen die in de natuur leven, waarom misgun je hun dat? Waarom neem je hen dat af.’

Vaak weerlegde Læstadius dat met te wijzen op de kwade gevolgen, de armoede, dronkenschap, en mogelijk zal hij ook wel gewezen hebben op teksten zoals: “De wijn is een spotter, de sterke drank is woelachtig; al wie daarin dwaalt, zal niet wijs zijn.” (Spreuk. 20:1). “Wee dengenen die, zich vroeg opmakende in den morgenstond, sterken drank najagen, en vertoeven tot in de schemering, totdat de wijn hen heeft verhit.” (Jes. 5:11). “En wacht uzelf, dat uw harten niet te eniger tijd bezwaard worden met brasserie en dronkenschap en zorgvuldigheden dezes levens, en dat u die dag niet onvoorziens overkome.” (Lukas 21:34). “En wordt niet dronken in wijn, waarin overdaad is, maar wordt vervuld met den Geest” (Efeze 5:18). “Laat ons, als in den dag, eerlijk wandelen, niet in brasserien en dronkenschappen, niet in slaapkamers en ontuchtigheden, niet in twist en rijdigheid” (Rom. 13:13).

Het barre klimaat, de donkere winters en de moeizame manier van leven van Lapland hebben de mensen van nature tot een dronkaard gemaakt. Men moest iets verfrissends hebben en een opkikker tegen de vermoeidheid, maar was alcohol daarvoor het middel?

Wrok en het vuur van woede brandden in het hart van de ijverige prediker als hij zag hoe, vooral onder de Sami, de bedwelmende drank een bedreiging betekende voor hun leven en positie in de samenleving. Ze stonden op het punt om te komen in de Brandewijn.

In 1836 schreef Læstadius in een rapport: “De Lapska-burgers kunnen over het algemeen als fatsoenlijker worden beschouwd, en de dronkenschap hier minder algemeen dan in andere Lappmark-parochies.”

⁹³ Samen, Laplanders die een vaste verblijfplaats hebben en niet 's zomers en 's winters trekken.

⁹⁴ Geni.com meldt 1852, N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 406 noemt het jaar 1849. Op zijn grafsteen staat het jaar 1850.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Grave_of_Emanuel_Kolstr%C3%B6m_in_Utaj%C3%A4rvi.JPG

⁹⁵ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 132.

De strijd tegen bedwelmende middelen werd hevig. Gelukkig werd er in 1939 een koninklijk besluit uitgevaardigd, dat in 1842 werd aangevuld met een verbod op het importeren van bedwelmende middelen zoals bijv. van graan gestookte drank. Maar in de praktijk werd dit verbod slecht gehandhaafd. De toevoer over de Noorse en Finse grens vond nog steeds plaats. “En wie wil zo’n controle? Niet alleen immers het gewone volk, ook de overheidsfunctionarissen als dominees, lensmannen, voogden en ambtmannen nuttigen alcohol in grote hoeveelheden. Ook schenken zij overvloedig drank bij het vastleggen van overeenkomsten.... Mannen, vrouwen en zelfs kinderen zijn dikwijls dronken. Toch zijn er vele vrouwen die proberen te voorkomen dat hun mannen geld en goed verdrinken.”⁹⁶ Het alcoholmisbruik liet verwoestende sporen na.

Later, vanaf 1849 geldt er ook een verbod voor andere alcoholhoudende dranken zoals brandewijn, rum ed. Wie het toch deed, kon een geldboete ontvangen.

Als er iemand was die zich tegen het drankmisbruik keerde, was het Læstadius wel. Als de Lappen over het algemeen bijeen waren op grote bijeenkomsten, dan hield Læstadius nog scherpere toespraken en preken tegen herbergiers en dronkaards, waarna hij in het slot van zijn preek het koninklijke alcoholverbod voorlas. Maar toch leek dit niet te werken en veroorzaakte het aanvankelijk wrevel.

De grootste tegenstander was de koster/ klokkenluiden die ook herbergier was. Hij was over de strijd van Læstadius tegen de drank erg boos. Soms stond de man vlak voor de kerkdeur en nam in het volle zicht van de gemeente een slok van zijn ‘zakwijn’ als Læstadius de kerk uitkwam. Hiermee wilde de koster laten zien dat hij het koninklijk verbod niet accepteerde en evenmin gaf om de preek die hij zojuist had gehoord.

In een samenspraak tussen een christen en een gewone man, gebruikt Læstadius duidelijke taal. “U bent bang voor de priester, die probeert u te onderwijzen en u tot God te drijven. Waarom vreest u de herbergier niet, die zijn gif in uw mond giet, zodat hij zelf uw bezit kan verslinden. Wie van hen zal uiteindelijk door zo’n leven voor de ziel kunnen zorgen? Gods kind hoeft geen brandewijn te drinken omdat de Heilige Geest het vult met Zijn genadegaven. Maar het zondige kind van deze wereld heeft altijd brandewijn nodig en raakt toch nooit vol. De brandewijn sterkt het hart van de oude Adam, omdat de genade van God zo’n afschuwelijk en verhard hart niet kan verzachten. En hoe zal de genade van God zulke afschuwelijke harten versterken, die zwart zijn van de vuiligheid van de zonde en vol van de lusten van het vlees? Hij wiens hart is gezwollen en verrot door zweren, hoe zal het verzachten?”⁹⁷

In 1842 werd een preek van Læstadius uitgegeven. “Prediko nobbe jáulå peiwen naln/ maw lä tjalām (Kerstpreek). Een preek uitgesproken op 2^e kerstdag.

Het werd door J. Svedbom in Härnösand in 1842 gedrukt. In deze preek keerde Læstadius zich fel tegen het drankgebruik. In een bijlage staat deze preek vertaald weergegeven.

In het voorjaar van 1843 werd de eerste matigheidsvereniging opgericht. Een van de eersten die de belofte om nuchter te zijn aflegden, was Peter Johnsson Pilto. Læstadius kondigde deze vreemde gebeurtenis in de kerk aan. De aankondiging lokte een grote reactie uit in het kamp van de kroegen en dronken honden. De koster voelde zich ongemakkelijk, hij begon te vrezen dat anderen de nieuwe matigheidsvereniging zouden volgen en ook zij de matigheidsgelofte zouden afleggen en dat hij dus minder klanten zou hebben.

Een oude gewoonte was dat elk jaar, als de mensen hun belasting kwamen afdragen er ook bier of brandewijn werd gedronken. Deze oude gewoonte werd ook door Læstadius afgeschaft en er werd geen sterke drank meer ingeschonken als de mensen hun tienden kwamen afdragen in de

⁹⁶ N. Zorgdrager, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 179.

⁹⁷ “Samtal mellan en Christen och naturliga menniskan”, uit: “Samiska predikningar och skrifter”, blz. 19.

pastorie. Dit had overigens wel tot gevolg dat er in eerste instantie veel minder mensen kwamen als het weer aan de beurt was om de tienden af te dragen. En het gevolg daarvan was dat de inkomsten van Læstadius terugliepen.

Na zijn bekering in 1844 heeft zijn prediking een uitwerking op de bevolking. Door de preken die hij na die tijd houdt, veranderen de mensen en krijgen normen en waarden de overhand op het alcoholmisbruik.

In 1845 ging Læstadius er meer op wijzen dat ‘de onreine geest van alcohol’ de Heilige Geest bedroeft en dat alcohol zonde is en dat daaraan verbonden, ook vaak diefstal en overspel plaatsvinden. Het kwaad moest in de wortel aangepakt worden, het morele verderf was de oorzaak van alle kwaad.

Absolute nuchterheid was volgens Læstadius de enige juiste levenswijze voor een ware christen. Het werk van de matigheidsvereniging moest niet los van het christendom gezien worden, maar er een deel van uitmaken.

Rond 1847 was het hoogtepunt van de strijd tegen het drankmisbruik aangebroken. De strijd van Læstadius begon zijn vruchten af te werpen en meer en meer mensen begonnen de alcohol te laten staan. Absolute onthouding was de enige oplossing voor het probleem. Hij streefde ernaar om bedwelmende drank zo afschuwelijk en afschrikwekkend mogelijk te maken in zijn preken.

Van de overheid kreeg Læstadius geen hulp, maar hij bleef de mensen in zijn preken voorhouden dat de alcohol een grote zonde is tegen de grote God in de hemel. Voor alcoholverkopers, drinkers en het gewone volk schilderde hij de verschikkingen van de hel zo levendig voor, dat ze konden voelen hoe ze kronkelden als wormen in de vlammen van de afgrond.⁹⁸

Op 3 maart 1849 wordt er een klacht tegen Læstadius ingediend. De klacht is dat Læstadius wil dat de handelaren met hun drankhandel stoppen, en dus hun bestaan wil afnemen. Gelukkig werkte deze klacht tegen Læstadius voor hem niets uit en kon hij doorgaan met zijn preken en strijden tegen het drankmisbruik.

Wat geen wet, geen mens, geen overheid bereikte gebeurde rond het jaar 1850. Rond deze tijd werd zo ongeveer heel Lapland alcoholvrij. In Kålfjord bij Alta woonden rond 1840, 1000 mensen, en de jaaromzet van brandewijn was tegen de 40 tonnen. In 1949 is die jaaromzet gedaald tot 6 tonnen⁹⁹.

Lars Levi Læstadius preekte een keer over de weduwe en de zoon van Naïn. Hij zei o.a. in de preek: “We weten dat een geestelijke dode, een geestelijk lijk, met niets kan spreken; maar het schuim van het dode geloof, dat uit zijn mond stroomt, neemt de noid (tovenaar) in een vat, vermengt het met slangenbloed, en dit wordt in brandewijn aan jongeren gegeven om deze tovenarij te overdenken om hen aan te zetten tot vleselijke liefde.”¹⁰⁰

Soms ging Læstadius zover in zijn beschrijvingen en preken tegen het alcohol dat de mensen niet alleen moesten huilen, maar soms zo misselijk werden van de preek dat ze naar buiten moesten en overgaven. Læstadius gebruikte vaak de harde en scherpe taal die vaak als beledigend werd ervaren. Als hij hierover kritiek kreeg zei hij wel: “Als je voor het publiek spreekt, moet je dezelfde woorden gebruiken die zij zelf gebruiken, om begrepen te worden.”¹⁰¹

Onder de tavernes begon de een na de ander te stoppen om brandewijn en dergelijke dranken te schenken voor de mensen. O.a. op de markt van Kjaekan en Skibotn werd er heel wat minder

⁹⁸ H. Hernefeldt “Læstadius och Wieselgrens kamp i norr och söder mot alkoholmissbruket” Pag. 14.

⁹⁹ N. Zorgdrager, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 184.

¹⁰⁰ H. Hernefeldt “Læstadius och Wieselgrens kamp i norr och söder mot alkoholmissbruket” Pag. 14.

¹⁰¹ H. Hernefeldt “Læstadius och Wieselgrens kamp i norr och söder mot alkoholmissbruket” Pag. 14.

brandewijn verhandeld met de rendiersamen uit het binnenland. Later nam ook onder de kustbewoners het drankgebruik hard af. Meer en meer dronkaards verbeterden hun leven en het aantal dat zich aansluit bij de nuchterheidsvereniging groeide snel. Dit was wel tot grote ergernis van een aantal kroegbazen want die zagen hun inkomen drastisch verminderen.

Niet alleen de preken van Læstadius droegen hieraan bij, ook kreeg de matigingsbeweging medewerkers die met de mensen het gesprek aangingen om ze te overtuigen van het kwade van de drank. Ook had Læstadius preken laten drukken waarin het onderwerp aan de orde kwam en deze werden verspreid onder de bevolking.

Binnen een paar jaar na het begin van de opwekking waren Læstadius en veel van zijn toegewijde medewerkers, waaronder ds. Stockfleth¹⁰² (1787-1866) erin geslaagd een heel gebied, dat binnen de drie landen, Zweden, Finland en Noorwegen lag letterlijk te ontdoen van alle alcoholische dranken.

“Was het geen goddelijk wonder dat de Jukkasjärvi-parochie, die diep ondergedompeld was in de sterke drankvloed, in twee jaar tijd zo vrij was van alle drank dat er begin 1850 geen druppel drank meer over was nadat de laatste grote drankhandelaar, Juho Ylinentalo van Övre Soppero, zijn 30 vaten sterke drank op de grond had gegoten?”¹⁰³

In 1851 doet de gemeenteraad van Kautokeino over het alcohol misbruik de volgende uitspraak: “Evenals er van Zweedse en Russische zijde krachtigere maatregelen zijn genomen om de toevoer van brandewijn naar de Noorse Lappmarken te verhinderen, evenzo is het gewenst dat de Noorse overheid in de toekomst de toevoer ervan naar Kautokeino verhindert.”¹⁰⁴ Deze uitspraak was mede het gevolg van de inzet van ds. Stockfleth die zich fel kantte tegen de handel van o.a. brandewijn. Hij vond, net als Læstadius dat in heel het land geen handel in alcoholische dranken meer mocht plaatsvinden.

Deze dranken die bijna een heel volk in het noorden hadden verdrongen en die zoveel ellende hadden veroorzaakt werden meer en meer verboden. Het gebied was eeuwen lang bekend geweest vanwege het vele alcoholgebruik en toen werd het bekend om haar nuchterheid.

1.12. Predikant in Pajala.

In Pajala wat vandaag de dag in Zweden, tegen de Finse grens ligt, werd in 1725 een eenvoudige kapelgemeente gesticht. De gemeente viel onder het pastoraat van Övertorneå. In 1842 werd besloten dat de Pajala-kapelgemeente haar eigen pastoraat zou krijgen. In 1848 werd besloten dat men een eigen predikant zou benoemen en stelde een soort vacature op. Hierop reageerde Læstadius en werd op 27 augustus 1848 benoemd tot predikant. Er kwamen wel diverse klachten binnen over zijn benoeming, maar zij werden door het ‘gerechtelijke kapittel’ afgekeurd. In maart 1849 werd hij bevestigd en hiermee was hij de eerste predikant in Pajala. Tot zijn overlijden in 1861 is Læstadius hier predikant geweest.

Tot 1854 woonde Læstadius met zijn gezin in Kengis, een gehucht dat 6 km. ten zuid-oosten van Pajala ligt. In 1854 verhuisde het gezin naar Pajala.

¹⁰² Zie voor een korte levensbeschrijving van ds. Stockfleth: K. J. Boer, “De kerkgeschiedenis van Noorwegen en Spitsbergen”.

¹⁰³ <http://users.erols.com/ewheaton/laest1.htm>

¹⁰⁴ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”. Blz. 120.

Het huis in Palaja waar Læstadius woonde van 1854 tot zijn sterven in 1861 (na zijn verhuizing uit Kengis.)¹⁰⁵ Vandaag de dag is het huis een museum.

In Pajala zette Læstadius zijn prediking voort die hij in Karesuando jaren had uitgedragen. Ook hier preekte hij scherp de wet en wees de mensen op hun zonden en de noodzaak van schulderkennis.

Maar ook in deze gemeente waren er mensen die het niet met hem eens waren. De preken werkten met name vijandschap uit onder degenen die hij het meest raakte.

O.a. boeren, verkopers van brandewijn en molenaars leefden van de verkoop van brandewijn en waren absoluut niet blij met zijn strijd daartegen. Zij werden in hun nering geraakt en dat werd Læstadius niet in dank afgenomen.

De eerste vijf jaar in Pajala werden gekenmerkt door bittere gevechten tussen Læstadius en enkele van zijn gemeenteleden. Zij gaven hem bij de rechtbank aan en probeerden hem het zwijgen op te leggen.¹⁰⁶

Maar ook waren er allerlei overheidspersonen en leidinggevendenden die zich bedreigd voelden in hun ambt. Zij dachten dat Læstadius en zijn prediking een bedreiging voor hen vormden.

Het gevolg van dit alles was dat zijn tegenstanders veel klachten indienden bij de plaatselijke overheid en de gevestigde kerk. Het gevolg hiervan was dat Læstadius veel tijd kwijt was om zich tegen deze klachten te verdedigen en uit te leggen waar het hem nu werkelijk om ging.

Een van zijn werkzaamheden was ook om regelmatig de lezers en de handelswijze van de Laestadianen te verdedigen bij de overheid en de Lutherse kerk. Toen op een keer een meneer P.W. Aurén in een gesprek met Læstadius zijn preektaal durfde te bekritisieren, antwoordde Læstadius: “Weet je, mijn jonge vriend, als je als priester een publiek toespreekt, moet je woorden gebruiken die dit publiek volledig begrijpt. Ik wil dat mijn luisteraars begrijpen wat ik ze vertel, en daarom noem ik elk ding of elke situatie met dezelfde woorden die zij gebruiken als zij spreken.”¹⁰⁷

¹⁰⁵ Foto afkomstig van Per Malmelov uit Zweden.

¹⁰⁶ Meer hierover in de volgende paragraaf over de opwekking en haar gevolgen.

¹⁰⁷ C. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan, blz. 201.

In de tijd dat hij in Pajala stond groeide zijn beweging, maar boog het zich ook meer en meer af van de Lutherse kerk. De hierboven beschreven conflicten waren er mede de aanleiding toe. Ook in de leer onderscheidde hij zich meer en meer van de Lutherse kerk. De scherpe lijnen die getrokken werden tussen bekeerd en onbekeerd, tussen ontwaakt en zorgeloos, tussen goddeloos en rechtvaardig kende men niet zo in de staatskerk. De lekenprediking werd meer en meer uitgebreid. Was het in het begin alleen Læstadius die met zijn helper Raattamaa door Lapland trok, later werden het steeds meer mannen die ook als lekenprediker het land door gingen.

De kerk in Pajala. De huidige houten kerk werd in 1797 gebouwd in Kengis, ongeveer een kilometer naar het oosten. In 1869 - 1871 werd de kerk verplaatst naar Pajala en verbouwd.¹⁰⁸

Het karakter, dat de prediking van Læstadius kenmerkte, namelijk een sterke nadruk op de wet, bleef hij al de jaren handhaven. “Toen enkele van zijn volgelingen hem smeekten om in zijn preken de genade overvloediger te laten vloeien tot troost van de ellendigen, weigerde hij dat en deed hij een beroep op een gelegenheid om steun voor zijn standpunt met Paulus’ woorden uit 1 Korinthe 15:11: “Hetzij dan ik, hetzij zijlieden, alzo prediken wij, en alzo hebt gij geloofd.”” In de preken van Læstadius had het Evangelie niet die plaats die het behoorde te hebben, maar het ontbrak niet. “Hoe heftig Læstadius ook tekeer gaat tegen de overtreders van de wet en de verachters van de genade, toch laat hij niet na zielen te verwijzen naar Christus, de Middelaar en Verzoener. Læstadius was tenslotte een redder van zielen zoals er maar weinig zijn geweest, en het is duidelijk dat hij zijn taak als zodanig goed begreep en getrouw vervulde.”¹⁰⁹

Hasselberg noemt een voorbeeld uit een preek over de Emmaüsgangers waarin Læstadius wel degelijk het Evangelie naar voren brengt. “Jullie bedroefde discipelen op weg naar Emmaüs,

¹⁰⁸ Foto afkomstig van Per Malmelov uit Zweden.

¹⁰⁹ C. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan, blz. 205-206.

jullie gevangenen van het ongeloof! Jezus is gestorven in uw hart. U bent ook zo blind dat u Jezus niet kent, ook al wandelt Hij onder u. Johannes de Doper zegt: ‘Onder u staat Hij die u niet kent.’ Hij legt voor u de Schriften uit over het lijden van Christus. De geest van ongeloof heeft uw ogen verblind, zodat u de gekruisigde en met doornen gekroonde Heiland niet kent. Blijf echter niet zo ver van het kruis staan, twijfelende zielen, maar kom dichterbij, opdat u de wonden van de spijkers in de handen en voeten van de Heiland kunt onderscheiden! Kom dichterbij, zodat u kunt zien hoe de bloeddruppels van zijn heilig lichaam op de aarde vallen.”¹¹⁰ In een andere preek over de Goede Herder dat Hasselberg als voorbeeld gebruikt, zegt Laestadius het volgende:

“Hij neemt de zwakke en bevende lammeren in Zijn armen en giet warme melk en druppels honing in hun mond. Degenen die de wolven hebben verscheurd en de geiten in de modder hebben gedrukt, worden door de Goede Herder opgetild en Hij draagt ze naar de schaapskooi. Hij zoekt de verloren schapen van het huis van Israël op, en niemand [anders] kan de verloren schapen opnemen. “In hun wonden, wiens geweten de geestelijke wolf heeft gescheurd, giet Hij olie, zodat ze genezen kunnen.

Weest nu getroost, jullie schapen van Jezus, die de Herder van Israël met Zijn Eigen bloed heeft gekocht en uit de tanden van de roofzuchtige wolf heeft gerukt. Weest getroost, jullie lammeren van Jezus, die de goede Herder onder Zijn bescherming heeft genomen en voedt met melk en druppels genade! Weest getroost, jullie bevende lammeren, de grote Herder van Israël, Die jullie in Zijn schoot genomen heeft, zal jullie beschermen tegen sneeuwstormen en stormen.”¹¹¹

Buste van Laestadius, in 1961 geplaatst door vrienden. Op de achtergrond (links) het huis waar Laestadius woonde en rechts een deel van de latere gebouwde pastorie.¹¹²

¹¹⁰ C. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan, blz. 206.

¹¹¹ C. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan, blz. 207-208.

¹¹² Foto afkomstig van Per Malmelov uit Zweden.

1.13. De opwekking en haar gevolgen.

De krachtige prediking van Læstadius bleef niet zonder vrucht. Zoals de winter in Lapland hard en onvruchtbaar is, zo was het ook met het harten van het volk. Maar zodra de zon in het voorjaar met kracht begint te schijnen veranderd de hele wereld en smelt het hardste ijs. Zo waren ook de preken die door Gods Geest gezegd werden. De harde harten van de bevolking werden gebroken en Gods Woord vond ingang in de harten.

Onverschilligheid, dronkenschap, stelen, bijgeloof en ongeloof smolten als sneeuw voor de zon toen het licht van Gods Woord opging in de harten van Lappen.

Van een harde prediker die door het volk gevreesd werd, werd hij een liefdevolle prediker waar het volk veel van ging houden. In die tijd was het zo dat er een aanwezigheidsplicht gold, wat inhield dat de mensen een paar keer per jaar de kerk moesten bezoeken. En hiervan maakte Læstadius dankbaar gebruik om de mensen wakker te schudden met de donderslagen van de wet.

Net als Mozes, toen God hem gebod om de kinderen van Israël uit Egypte te leiden, voelde Læstadius zich ook. De mensen moesten uit de slavernij van de zonde gebracht worden in het Kanaän der rust.

Læstadius predikte zo levendig mogelijk over de geestelijke waarheid en zo concreet mogelijk voor de mensen, zodat de mensen de verschrikkelijke gevolgen van zonde en ongeloof, de sluwheid van de duivel en de noodzaak van hervorming en bekering zowel konden zien als voelen.

In het voorjaar van 1846 begonnen mensen overal vandaan naar de kerk terug te keren. De kerk werd gevuld met nieuwsgierige mensen, maar ook met mensen die zochten naar de zin van het leven. Veel mensen kregen overtuigingen en ook dat bracht hen naar de kerk.

De preken droegen vrucht, de gewetens ontwaakten en de mensen werden overtuigd van hun zonde en schuld. Het gevolg was dat de mensen in nood kwamen. De mensen kwamen erachter dat ze zo niet konden sterven en dat ze een Borg nodig hadden. De vraag: Wat moet ik doen om zalig te worden, werd meer en meer gehoord.

Het gevolg was dat de strenge ‘wetsprediker’ veranderde in een trooster en geestelijke vader voor vele hoorders.

Na 1848 behoorden veel Samen uit Kautokeino en omgeving tot de ‘ontwaakten’. Als men onderweg was van de ene naar de andere plaats, dan spraken mensen over de gebeurtenissen en vroeg men elkaar hoe het vanbinnen gesteld was, of men berouw had over zijn zonden en of die ook vergeven waren.

Op 4 oktober 1848 schrijft de ‘Tromsø-Titende’ op de voorpagina over de opwekkingen die er is onder de Samen in het binnenland en zich zelfs naar de kuststreken verspreid.

In 1849 voegde ook ds. J. F. Lilieblad of Liljeblad (1809-1862) van Muonioniska zich bij de Laestadianen. Deze predikant was echter niet zo scherp als Læstadius en gebruikte minder scherpe taal. Hij was erg geliefd onder de Finnen en Samen en heeft veel vrucht op zijn prediking gehad.

Een van de grootste gevolgen van de prediking van Læstadius was dat er rond 1850 bijna geen alcohol/ brandewijn meer werd gedronken. In 1848 waren er 2 ambtenaren aangesteld (één in Avžži en de ander in Kautokeino) om toe te zien op het alcoholmisbruik. Een jaar later was er bijna geen werk meer voor hen te doen en hielden veel mensen zich aan de regels.

De uitwerking van de prediking was enerzijds dat het alcoholmisbruik enorm afnam. Ook het aantal rechtszaken voor de rechter in Vittangi nam in bijv. 1848 en 1849 af van respectievelijk 74 zaken af naar 6 in het volgende jaar. In het jaar 1851 duurde de rechtszitting 1 week, terwijl er meestal 3 weken voor nodig waren. Wat dus inhield dat er veel minder calamiteiten/

wetsovertredingen plaatsvonden en er dus veel minder recht gesproken moest worden. Als in 1845 en de jaren daarna Læstadius in zijn preken de mensen er op wijst dat het stelen van bijv. een rendier zonde is, niet alleen omdat de overheid het verbied, maar ook omdat God het niet wil, neemt ook het stelen af.

Mensen gingen zoveel mogelijk hun zonden laten en haten en het gevolg van de opwekkingen was, dat er velen tot het besef kwamen dat ze zonder God in de wereld leefden en naar de eeuwige rampzaligheid reisden.

De rechter leed een gevoelig inkomensverlies enerzijds en aan de andere zijde daalden de uitgaven voor de gevangenen. In de gemeenten Enontekiö en Jukkasjärvi is er niemand meer die alcohol drinkt en in de buurt van Pajala zijn er ook verschillende gemeenten die alcoholvrij zijn.

Aan de andere kant was er ook kritiek. Niet alleen van de brandewijnhandelaren die hun moesten staken omdat er geen afname meer was. Maar ook werkt de prediking van Læstadius vijandschap, omdat men niet op zijn zondig gedrag aangesproken wil worden en niet wil dat men zijn eigen leven moet verliezen om 'eens Anderen te worden'. Er wordt zelfs beweerd dat de bekeerde mensen zich onzedelijk gedragen en dat de bewoordingen die Læstadius gebruikt absoluut niet kunnen. In de krant 'Norrbottnens-Posten'¹¹³ staat in 1850 een beschuldiging tegen Læstadius. Mensen die kritiek op hem hebben beschuldigen hem ervan dat hij juist "de bevolking heeft verleid tot ongehoorzaamheid aan de overheid". En dat hij heeft aangemoedigd om ambtenaren niet te gehoorzamen. Maar ook dat hij aanleiding heeft gegeven tot onenigheid binnen gezinnen. Een heel vreemde beschuldiging is dat hij "het volk heeft verleid de zuivere evangelische leer af te vallen".¹¹⁴ In diezelfde krant schrijft Læstadius zijn verdediging waarin hij probeert uit te leggen dat de beschuldigingen vals zijn en dat hij juist wel de zuivere leer verkondigd.

Het bestuur van de kerk van Hernösand neemt de klachten die binnenkomen over Læstadius serieus. Er wordt een verzoek aan hem gedaan om zich over deze klachten te verdedigen. Helaas is het kerkbestuur niet tevreden over deze verklaring en op 7 juni 1850 besluiten zij om "Læstadius een officiële waarschuwing te doen toekomen". Op 20 maart 1851, pas een jaar later dus, wordt deze schriftelijke waarschuwing in het bijzijn van 2 andere predikanten in Haparanda voorgelezen.

In datzelfde jaar eindigt de discussie niet. In de 'Norrbottnens-Posten' wordt er een hele discussie gevoerd over de voor en tegens tegen ds. Læstadius. Er komt pas in mei een einde aan als de redactie besluit geen discussiestukken meer op te nemen.

Een van de problemen waar men tegenaan loopt zijn de uitgingen die tijdens de opwekkingen plaatsvinden. Het gedrag en de bewegingen die plaatsvinden tijdens de kerkdiensten vind men ongepast en storend¹¹⁵. Sommige vinden zelfs dat de uitingen als een hondengejank is.

Hierover werd weer een rapport ingediend bij het rechtbank, Dat mensen "de plechtigheid van de dienst verstoren en het horen van de preek verhinderen door geschreeuw en geluiden uit te stoten, vergelijkbaar met dierengeluiden en ook door in paren te dansen bij de altaren en in de gangpaden".¹¹⁶ De klagers klaagden ook dat Læstadius "in preken en gesprekken vaak de smerigste uitspraken gebruikt die de natuurlijke bescheidenheid schaden."¹¹⁷ Deze klacht leidde

¹¹³ De Norrbottens-Posten was een Noors-Zweeds weekblad die voor het eerst verscheen in januari 1840. De krant is voor de regio Norrbotten en heeft tot 1906 bestaan. In de tijd van Læstadius werd er nogal veel in de krant door voor- en tegenstanders van hem geschreven.

¹¹⁴ N.J.M. Zorgdrager, "De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852". Blz. 166

¹¹⁵ Dit doet denken aan de opwekkingen in bijv. Nijkerk, Cambuslang en andere plaatsen. Tegenstanders letten vooral op de emoties en bijkomstigheden, maar niet zozeer op de werking van Gods Geest en de gevolgen dat levens totaal veranderden.

¹¹⁶ https://sv.wikipedia.org/wiki/Lars_Levi_L%C3%A6stadius

¹¹⁷ https://sv.wikipedia.org/wiki/Lars_Levi_L%C3%A6stadius

gelukkig niet tot nog een waarschuwing of erger. Het enige gevolg was dat de bisschop van Härnösand, Israël Bergman (1795-1876) een bezoek brengt in Pajala.

Een ander gevolg van deze beschuldiging is dat Læstadius een scherp artikel schrijft waarin hij met scherpe bewoordingen de beschuldiging weerlegt.

Als in 1851 de redactie van de 'Norrbottnens-Posten' besluit om niet meer de reacties/ brieven tussen Læstadius en zijn tegenstanders op te nemen, besluit de predikant om een eigen tijdschrift uit te geven. Het krijgt de titel 'Ens Ropandes Röst i Öknerna': "De stem van een roepende in de woestijn". In januari 1852 verschijnt het eerste nummer; 16 pagina's vermoedelijk octavo formaat. In een jaargang werden de pagina's doorgenummerd. Elke maand verscheen er een uitgave. In december 1854 kwam het 36^e nummer uit (3^e jaargang, nr. 12). Dit was tevens het laatste nummer. 3 jaar heeft Læstadius het blad dus uitgegeven.

In de inleiding schrijft Læstadius: "Nu dit tijdschrift zijn loop begint, moeten we de titel met een paar voorwoorden toelichten. Aan het begin van hoofdstuk 3 van Mattheüs vinden we dat Johannes de Doper zelfs de stem van een roepende in de woestijn wordt genoemd, waarover Jesaja al profeteerde (Jes. 40:3). En Jesaja heeft het goed gezegd: De stem van een prediker klinkt in de woestijn, maar dit komt uit het niets, want prediken betekent schreeuwen of uitroepen. Dat Jesaja's profetie verwijst naar Johannes de Doper, als de voorloper van de Messias, wordt al duidelijk als men de eerste 11 verzen van Jesaja 40 leest. Want wanneer de profeet aan het begin zichzelf en andere predikanten uitnodigt om Gods volk te troosten en lieflijk te spreken over de vergeving van zonden, is het gemakkelijk te begrijpen dat dit verwijst naar de dageraad van de genadigere tijd van het Nieuwe Verbond, waarin het Evangelie duidelijker zou zijn en rijkelijk verkondigd aan hen die hunkerden naar een geestelijke bevalling en 'wachtten op de vertroosting van Israël'. En wanneer de profeet aankondigt dat alle menselijke goedheid zou worden weggevaagd en verdord, zoals hooi en bloemen, dan zou deze evangelische boodschap naar Zion worden gebracht: Zie! daar is God. De goede Herder zou verschijnen met de meest glorieuze bewijzen van opperste 'Herdersvroomheid', dit is een van de duidelijkste en moedigste aanwijzingen voor het gedrag van onze dierbare Heiland bij het uitvoeren van het grote verlossingswerk."¹¹⁸

Door alles wat er gebeurde, én zijn tijdschrift wordt de bekendheid van Læstadius steeds groter. Steeds meer mensen horen over zijn werk en prediking, maar ook over de ophef en de klachten die er zijn.

Er waren echter ook excessen, buitensporigheden en oneerbiedige gebeurtenissen. Het gebeurde wel dat kerkdiensten werden verstoord door luid roepende mensen. Men droomde soms over dingen die plaats zouden vinden, maar helemaal niet gebeurden. Er waren er bijv. die geloofden dat de duivel een slang was en letterlijk in het hart van de mensen leefde.

Ook waren er verschillende gebeurtenissen die op een mislukking uitliepen. Zo was er in Kautokeino een vrouw die op nieuwjaarsdag een man stoort die bezig is om een preek van Luther voor te lezen tijdens een huisbijeenkomst. De vrouw beschuldigt hem van duivelsverering en profeteert dat hij dood zal neervallen. Dit gebeurd gelukkig niet en zij roept verwonderd uit wat zij nu moet doen. Ook zijn er mensen die menen dat zij erbij waren toen de Heere Jezus werd gekruisigd en stierf. En ook toen Hij opstond uit de dood. Gelukkig kwamen dit soort excessen niet veel voor en Læstadius moest er ook niet veel van hebben.

¹¹⁸ http://www.laestadiusdokument.se/ERR_SE_FI.pdf Tidskriften ens ropandes röst i öknerna, blz. 5 en 6.

1.14. Een eigen school voor de bevolking.

Læstadius vocht er ook voor dat Sami-kinderen naar school mochten. Op 1 januari 1848 werd de eerste school geopend in Lainio een klein dorpje dat in 1650 was gesticht. “De contacten met de religie van hun Germaanse buurvölker en in de late Middeleeuwen met het christendom brachten tot in de zeventiende eeuw geen wezenlijke verandering in hun geloofsbeleving.”¹¹⁹

In de eeuw erna volgde die verandering wel.

Vandaag de dag wonen er in dat kleine dorpje zo’n 50 mensen. Hier in Lainio werd de eerste Laestadiaanse missieschool opgericht, zeer vermoedelijk in Marttigården. Er was al eerder geprobeerd om een school op te richten, maar onder het mom van gebrek aan middelen, werd het uitgesteld. Vermoedelijk omdat men toch wel moeite had met Læstadius en zijn leer. Omdat vanuit de overheid er geen school kwam ging Læstadius zelf aan de slag. Een van de redenen waarom hij een school wilde is dat hij de kinderen van jongs af aan wilde onderwijzen in de gevaren van alcohol. Voorkomen is beter dan genezen.

Nadat de Zendingsvereniging in Stockholm had gevraagd of er ook in Lapland een zendingsschool kon worden opgericht, beval de Consistorie in Härnösand de predikanten van de Tornio-regio van Lapland om op kosten van de regering kost en inwoning te zoeken voor de kinderen. Zo werd met de toestemming van Zijne Majesteit, de koning van Zweden, een zendingsschool voor het onderwijs aan kinderen opgericht. In 1847 ging Læstadius naar Lainio en kwam met de landeigenaren daar overeen wat nodig was voor de zorg voor Lapse kinderen tijdens de schoolperiode. De landeigenaren en ouders beseften echter niet dat deze school het einde betekende van hun drankhandel. Ze dachten alleen aan het geld dat ze zouden verdienen, en dus stemden ze ermee in de school te accepteren, en er werd een schriftelijke overeenkomst opgesteld. Het schooltje was niet meer dan een hut die geeneens een schoorsteen had.

De vriend en medeprediker van Læstadius, Johan Raattamaa, wees Læstadius ook op de noodzaak van een school. Het zou veel beter zijn om de kinderen gedurende een aantal maanden onderwijs te geven dat door middel van rondreizende predikanten die af en toe probeerden de kinderen wat uit de Bijbel te leren en taal en schrijven te leren. Raattamaa werd de eerste onderwijzer in de school. Door de vaardigheid en manier van werken van Raattamaa kreeg de school veel vertrouwen onder de bevolking. Hij was een begaafd leraar en kon heel goed met kinderen omgaan. De kinderen kregen onderwijs in lezen en schrijven. Zij werden onderwezen over de gevaren van de drank en de daarmee behorende gevolgen. En zij leerden de Bijbel kennen en lezen. Vooral de Evangelieën hadden een voorname plek in het onderwijs. Dat het onderwijs de kinderen “niet onberoerd heeft gelaten, mag blijken uit het feit dat er onder hen zelfs een revival optrad.”¹²⁰

Het onderwijs vond plaats in een kleine, donkere, rookvrije ruimte. Hier kregen de Sami en ook andere kinderen onderwijs. In het begin waren het niet zo veel leerlingen, maar al spoedig groeide de school en steeds meer ouders stuurden hun kinderen naar school. Zelfs oudere jeugd en volwassenen gaven hun wens te kennen dat zij wilden leren lezen. In die tijd waren er veel volwassenen (vooral onder de Samen) die niet konden lezen en schrijven. Læstadius zelf schrijft erover: “Vele personen van boven de twintig hadden letterlijk niets leren lezen. Enkele arme herdersknechten die niet meer dan 5 à 6 rendieren bezaten, boden toch aan de school een rendier te geven, louter om er te kunnen leren lezen. Waar heeft men ooit in het Zweedse rijk horen spreken over een dergelijke honger en dorst naar Gods Woord?”¹²¹

In verband met de zendingsschool ontstond bij de mensen een grote bereidheid om in het onderhoud van de school te voorzien. Ook het verlangen om te leren lezen en meer kennis op te doen over het christendom droeg hieraan bij. Hoe meer de opwekking onder de Samen zich

¹¹⁹ N.J.M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”. Blz. 58

¹²⁰ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 40.

¹²¹ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 41.

verspreidde, hoe meer de belangstelling voor onderwijs en het willen leren lezen van de Bijbel groeide.

Degenen die ‘ontwaakt’ waren, gaven hun kostbaarheden, hun luxe goederen die ze nu als werelds beschouwden zoals oorbellen, halskettingen, zilveren bekers, broches, Finse kleding etc., voor de school. Deze werden verkocht en het geld gebruikt voor het onderwijs en de armen.

In 1849 werd de school verplaatst naar een nieuwe plaats, naar Kangos in de gemeente Pajala. Johan Raattamaa bleef niet de enige leraar op de school, Carl J. Grape werd medeleraar. Iedere keer als Læstadius iemand tegenkwam waarvan hij vermoedde dat hij de Heere kende én gaven had om onderwijs te geven aan anderen, dan vroeg hij hem om ook leraar of catecheet te worden. In de jaren 50 en 60 waren er zo’n 30 mannen die óf als rondreizend prediker het Woord brachten onder de mensen, óf als leraar op een zendingsschool lesgeven.

Enige van die leraren waren:

De al eerder genoemde Johan Raattamaa.

Erkki Antti Juhonpieti (25 maart 1814- 2 november 1900). Juhonpieti kwam uit Pajala en was in 1844 overgegaan tot de Laestadianen¹²².

Henrik Parkajoki (25 december 1813-19 februari 1894). Parkajoki werd in Parkajoki (ten noorden van Pajala) geboren. Hij is later ook predikant geweest in Tornedalen. Hij bezocht Alta al in 1849. Werkte vanaf het begin van de jaren 1850 als predikant in Kittila. Ook in de jaren 60 en 70 maakte hij verschillende reizen. Hij is ook een keer naar Amerika gereisd. Vanaf 1876 was hij veel minder actief als prediker. Vermoedelijk had al het reizen en de zorgen veel van zijn gezondheid gevergd.

Mooses Kangonen (1805-1868) werd door Læstadius opgeleid tot catecheet en onderwijzer om op verschillende scholen les te geven. In 1849 werd hij onderwijzer in Pajala op de school van Læstadius. Hij maakte verschillende predikingsreizen in Lapland en in Finland, maar werd later blind en werd daarom ‘Sokea Mooses’, dat betekend ‘Blinde Mozes’ genoemd. Zelfs toen hij blind was gaf hij nog onderwijs en maakte nog reizen door Lapland om scholen en mensen te bezoeken om onderwijs te geven.

Deze scholen bevorderde in grote mate de geletterdheid in Tornedalen en Lapland in het midden van de 19^e eeuw. De kennis werd veel beter dan die in grote delen van de rest van Zweden.¹²³

Omdat het door de overheid nog steeds verboden was om zonder toestemming van de (Lutherse) staatskerk kerkelijke bijeenkomsten te houden, hield men nu min of meer bijeenkomsten onder het dekmantel van de school en onderwijs. Zo ontstond de voor de Laestadianen zo kenmerkende lekenprediking.¹²⁴ Overdag kregen de kinderen les op school en ’s avonds vaak de volwassenen. Het verbod op samenkomen werd in 1858 opgeheven. “Door het houden van deze bijeenkomsten werd niet alleen een grotere leesvaardigheid en kennis bereikt, maar hadden mensen ook een ‘levende gids tot een blijvend en vruchtdragend christenleven’ gevonden.”¹²⁵

Door het ontstaan van de school kreeg Læstadius er nu ook de taak bij om zich daar op te richten. De onderwijzers bijstaan en adviseren in hun werk en organisatie van het onderwijs in goede banen leiden. Ook moesten er schoolmaterialen worden aangeschaft en had alles zijn onderhoud nodig.

Het duurde niet lang of er ontstonden meer ‘Laestadiaanse’ scholen in Lapland.

¹²² Zie verderop voor levensbeschrijving van hem.

¹²³ <https://www.geni.com/people/Moses-Kangoinen/6000000166766091365>

¹²⁴ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 41.

¹²⁵ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 42.

In 1849 een school in Tärendö (regio Pajala)

In 1850 kwam er in Pajala zelf een school. In Junosuando, wat ten noordwesten van Pajala ligt, kwam ook in 1850 een school. Ook Gällivare kreeg in dat jaar een school. In de jaren erna ontstonden er op veel meer plekken scholen.

Hoe het verder is gegaan met de scholen is mij niet helemaal duidelijk. In een boek las ik er het volgende over:

“Læstadius mocht [kon? KJB] lange tijd niet meer voor zijn geliefde missionarisscholen zorgen, die door ernstig gevaar werden bedreigd. Tijdens zijn ziekte, vanaf november 1860, zorgde zijn schoonzoon, prediker PL Stenborg, voor de boekhouding van de missiescholen en zette die na Læstadius' dood in februari 1861 voort tot november 1861, toen alle pagina's van het rekeningboek waren gebruikt. De zendingsscholen hadden toen nog behoorlijk wat geld, ongeveer 1400 riks¹²⁶ ‘staatsgeld’. We weten niet of de boekhouding is voortgezet in een nieuw boek en hoe deze gelden zijn gebruikt. Het is waarschijnlijk dat zelfs na de dood van Læstadius de missiescholen nog enige tijd de belangrijkste vorm van Laestadiaanse lekenactiviteit bleven, hoewel het georganiseerde beheer van fondsen misschien lange tijd niet werd toegepast. Maar het geld begon zonder boekhouding aan de predikers te worden gegeven als persoonlijke geschenken. Vanzelfsprekend vond er geen drastische verandering plaats in de werkwijze, maar de missiescholen veranderden geleidelijk en ongemerkt meer en meer in gewone samenkomsten, wat ze lange tijd grotendeels waren geweest.”¹²⁷

1.15. Periode voor de opstand in Kautokeino.

Een vreselijke gebeurtenis die ook met Læstadius en zijn prediking te maken had, was de opstand in Kautokeino die plaatsvond in 1852.¹²⁸

Eerst iets over de leefomstandigheden van de Lappen en wat er gebeurde voordat de opstand plaatsvond.

Vele eeuwen hebben in het noorden van Finland, Zweden en Noorwegen Samen gewoond die als nomade door Lapland reisden. Je had Samen die een vaste verblijfplaats hadden (sedentair woonden), maar ook veel Samen die geen vaste verblijfplaats hadden en 's zomers met hun kudden rendieren van de ene naar de andere plaats trokken.

Een groep nomaden van twee tot acht, meestal rond de vier, vaak aan elkaar verwante gezinnen die hun rendieren in één kudde bijeenhouden werd een siida genoemd. Deze nomaden woonden in een tentenkamp bij elkaar en trokken naar hun eigen weidegebieden. De grootte van de rendierkudde per siida was in 1835 tussen de 200 en 700 rendieren. Er waren er een paar die meer dan 1000 dieren hadden en een enkele die minder dan 200 dieren hadden.¹²⁹

Rendierkudden trokken soms meer dan 100 km. ver van hun zomer of winterverblijfplaats vandaan.

In 1751 werd de grens tussen Noorwegen en Zweden vastgelegd. Er werd afgesproken in een verdrag dat de Samen uit Zweden die met hun kudden Noorwegen intrekken een bedrag van 1 Sk per 20 rendieren betalen. De rendierhouders uit Noorwegen die naar Zweden trekken betalen 2 sk per 20 rendieren. Om te kunnen (zee)vissen en jagen betaalde men ook een bedrag. De meeste rendiersamen gingen, als de situatie van de kudde het toeliet, 's zomers zeevissen.

Tijdens een onderzoek in 1833/1834 blijkt dat de genoemde betalingen in ieder geval al vanaf 1800 niet meer gebeurden. De kolonisten (Samen die een vaste verblijfplaats hebben) die in

¹²⁶ Rijksdaalders

¹²⁷ Martti E. Miettinen, “Lestadiolainen eräyslikke”, blz. 92.

¹²⁸ Voor een uitgebreide en diepgaande, leesbaar boek hierover adviseer ik iedereen om het boek van mevr. Zorgdrager te lezen: “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”. In dit document probeer ik er een soort samenvatting van te maken, een verkorte weergave.

¹²⁹ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 46.

Noorwegen wonen zijn vaak niet blij met de langstrekkende Samen met hun rendierkudden. Deze kudden richtten vaak (onbedoeld) schade aan en zorgden voor overlast. De kolonisten hadden vaak akkers of landen en als daar een rendierkudde van een paar honderd dieren over trok, dan zag het er op zijn zachtst gezegd niet zo netjes meer uit.

Finland maakt eeuwenlang onderdeel uit van het Zweedse rijk totdat het land in 1809 door Rusland veroverd wordt. Het groothertogdom Finland is dan een autonoom onderdeel van het Russische imperium. Bij de Vrede van Fredrikshamn of de Vrede van Hamina die op 7 september 1809 werd getekend in de Finse stad Hamina (Fredrikshamn in het Zweeds) komt er een einde aan de Finse Oorlog tussen Zweden en Rusland.

Een paar jaar later, op 14 januari 1814 vindt de Vrede van Kiel plaats. Dit was een vredesverdrag tussen Zweden en Denemarken-Noorwegen, waarbij de Denen Noorwegen afstonden aan de Zweden. Het gevolg hiervan is dat Zweden in de plaats van Denemarken optreedt wat betreft de belangen van Noorwegen. (Denemarken en Noorwegen waren lange tijd (van 1536-1814) één rijk).

De Samen van Finnmark (gebied in Noorwegen ten noorden van Zweden) gaan vanaf die tijd met hun rendierkudden niet meer de Noors-Zweedse grens over, maar de Noors-Russische grens. In 1826 wordt een afspraak gemaakt voor zes jaar over een stuk grens in het uiterste noorden van Zweden. De bewoners van het gebied behouden hun rechten met betrekking tot de jacht en visserij aan de andere kant van de grens.

“Na de totstandkoming van deze grens blijkt al snel dat zowel Rusland als Noorwegen het gevoel hebben te veel te hebben toegegeven.”¹³⁰ Vooral in het ‘Russische Finland’ is er grote ontevredenheid. In de jaren dertig van de 19^e eeuw vinden er opnieuw gesprekken plaats tussen de Russische en Noorse overheden.

In 1838 wordt er een artikel van Læstadius gepubliceerd waarin hij duidelijk wil maken dat het belang van de Samen en de rol die zij hebben in de communicatie in de Noordelijke gebieden van Noorwegen, Zweden en Rusland (Finland) niet gering is. Door een andere predikant, ds. N.J.C.V. Stockfleth wordt gesteld dat als het de Samen uit Zweden verboden zou worden om de grens naar Noorwegen over te trekken, dit de ondergang van die rendiersamen zou zijn.

In de jaren voor 1852 vinden er allerlei onderhandelingen plaats, met daarin de nadruk op de Noorse Rendiersamen die zich door Oost-Finnmark trekken en hun weidegebieden. Ook de toenemende bevolking en de daarbij de noodzaak en vraag naar meerdere en grotere weidegronden gaven problemen. Maar ook de groei van de Noorse kustbevolking zorgt ervoor dat zij gronden in bezit nemen waar de Samen vanouds hun trekroutes hebben.

“Læstadius benadrukt in zijn verklaring dat in het grensgebied Noorse, Zweedse en Russische (= Finse) Samen dikwijls een en dezelfde trekroute benutten en dat zij zowel ’s zomers als ’s winters naast elkaar liggen en van dezelfde gebieden gebruik maken.”¹³¹ Er zijn er meerderen in die tijd die er zo over denken en het zou zelfs zo zijn geweest dat sommige siida’s bestaan uit Noorse, Zweedse en/ of Finse Samen.

In 1843 overwegen de Finse/ Russische overheden om de grens voor de trek van de Samen te sluiten. Ook later geven de Russen aan om opnieuw te willen onderhandelen over het grenscontract uit 1751. De Noren geven in 1850 te kennen dat zij geen behoefte hebben om wijzigingen in de huidige situatie aan te brengen. In juni vangen nieuwe onderhandelingen aan. De Finnen/ Russen vinden dat er in hun gebied voor ca. 3,5 miljoen roebel¹³² schade is aangericht door de rendierkudden van de Samen. Maar de Noren vinden dit sterk overdreven. De Noren zijn bang dat zij hun weidegebied in het oostelijk deel van Finnmark aan de Russen zullen verliezen. Ook willen de Russen een traktaat waarin een vrij visrecht voor hen is

¹³⁰ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 74.

¹³¹ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 79.

¹³² N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 82..

vastgelegd en dat het weiderecht voor de Noorse Rendiersamen een stuk wordt ingeperkt. Met name dit laatste vinden de Noren op z'n zachtst gezegd niet fijn. Helaas blijven de Russen bij hun eisen en de onderhandelingen lopen opnieuw vast.

In de herfst van het jaar 1851 wordt door een Russische onderhandelaar een verklaring afgelegd waarin staat dat zijn regering “van zins is per 15 september 1852 Noorse Samen en hun rendieren de toegang tot Finland te ontfeggen.”¹³³

In de praktijk blijkt achteraf dat dit ook gebeurd is. De Samen in Noorwegen proberen nog een poging te ondernemen om de grenssluiting te voorkomen, maar het helpt niet. In juni 1852 valt de definitieve beslissing, dat na 15 september 1852 de weidegebieden in Finland niet langer voor de Noorse Samen toegankelijk zijn.

Het gevolg van dit besluit is dat men er alles aan doet om de Samen te informeren over de besloten grenssluiting door de Russen. Ambtman A.T. Harris krijgt hiervoor de opdracht. De Samen in Noorwegen moet ten strengste worden voorgehouden om de grens NIET over te gaan en er moet met hen overlegd worden hoe met de nieuwe situatie om te gaan.

De mogelijkheid wordt geboden om Fins staatsburger te worden maar dit blijkt uiteindelijk niet te kunnen en hiervoor geven de Russen geen toestemming. De meeste Samen denken dat het wel meevalt en dat zij wel één winter binnen de Noorse grens kunnen blijven en dat daarna de grens wel weer opengesteld zal worden. Ook in 1853 en 1854 wordt aan de Russen gevraagd om via Enontekiö, dat in Finland ligt, de grens naar Zweden over te mogen trekken., maar het antwoord blijft nee. In de loop van de tijd worden allerlei oplossingen besproken, waar ik verder niet op inga¹³⁴.

1.16. Opwekking in Kautokeino.

Het is in 1846 dat de mensen in Kautokeino horen over Læstadius en zijn prediking in Karesuando. De geruchten en berichten die de mensen krijgen zijn eerst vaag, maar al snel weet men: “De bewoners van Karesuando ondergaan een zelfbeproeving en verkeren in gewetensnood op grond van hun zonden. Ze zouden niet langer drinken, zich hebben bekeerd tot God, ze zouden hun zonden belijden en boete doen.”¹³⁵ In het begin werden deze mensen ‘gekken’ of ‘halfgaren’ genoemd. Later worden ze ‘gewekten’, ‘wedergeborenen’ of ‘ontwaakten’ genoemd.

In de winter van 1847-1848 bezoeken 3 Finse predikanten en 3 Samische predikanten en de dochter van Læstadius de gemeente Kautokeino. Zij hebben enkele door Læstadius geschreven preken in de Samische taal meegenomen. In de loop van de tijd worden deze preken door de mensen gelezen. Later gebeurde het wel dat de preken hardop werden voorgelezen voor een groep mensen. De predikanten waren door Læstadius zelf gezonden en preken in Kautokeino. In het begin heeft deze prediking en arbeid weinig vrucht, maar later zijn er mensen die berouw hebben over hun zonden en tekenen van boetvaardigheid tonen. Deze mensen krijgen het advies om Gods Woord en goede boeken te gaan lezen. Verschillende mensen gaan ook op reis naar Karesuando om Læstadius zelf te horen preken. Steeds meer mensen voelden hoe de hel onder hen gaapte, dat als zij zouden sterven, zij voor eeuwig verloren zouden zijn. De mensen droomden zelfs hierover en beseften heel goed dat als zij geen boete deden en genade kregen en geloofden in de Heere Jezus Christus zij verloren zouden gaan. Anders Bær schrijft hier o.a. over: “Hun zonden werden bitter en schrijnden als gal. Ze ervoeren dat alle zonde een dodelijk gif is. (...) Dit alles veroorzaakte een grote vrees en afschuw in hun zielen. Deze vrees leidde op haar beurt tot droefheid en een verlangen naar God en deze droefheid en dit verlangen leidden tot een bekering tot God zoals de Schrift meedeelt.”¹³⁶

¹³³ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 84.

¹³⁴ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, zie blz. 89-93.

¹³⁵ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 169.

¹³⁶ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 171.

In de tenten van de familie van Bær werd uit de Bijbel gelezen en uit gebedenboeken en Psalmboeken die mede dankzij ds. Stockfleth beschikbaar zijn.

Het gebruik om elkaar de zonden te belijden zorgde voor heel wat onrust in Kautokeino. Het bekennen van het onrecht dat men een ander aangedaan heeft én het vragen om vergeving was voor velen heel moeilijk. Vooral voor hen die ‘zware en slechte daden hadden begaan’ was het moeilijk. Zij vreesden “hoge vergoedingen te moeten betalen en daarenboven ook nog eens te worden gestraft door de wereldlijke overheid. Zij verkeerden in grote gewetensnood vóór ze hun angst overwonnen en deze stap durfden zetten.”¹³⁷

Voorzichtig durf ik wel te stellen dat de opwekking in Kautokeino toch wel zo zijn eigen kenmerken en eigenaardigheden heeft gehad. De extremiteiten die plaatsvonden vinden we gelukkig niet, of weinig terug bij andere opwekkingen onder de volgelingen van Læstadius. Samengevat kwam de leer van de mensen in Kautokeino, na de opwekking hier op neer: Na de overtuigingen die de Samen van Kautokeino ondervonden en de bekering en wedergeboorte (die in hun ogen de ware was) die zijn ondervonden, ging het zover dat men stelde dat men zonder zonden kon zijn. Ook had iemand bij Luther gelezen dat hij schreef dat hij de Christus was. Het gevolg hiervan was dat verschillende Samen uitspraken dat ook zij gelijk waren aan Christus en wat zij doen, de wil van God is en omdat God niet kan zondigen en geen fouten kan maken, kunnen zij het ook niet.

Omdat zij zich gelijk achtten aan God moesten zij niets hebben van de overheid en waren ervan overtuigd dat de overheid onbekeerd was, zich tegen God stelde en daarom hun vijand was. De wijze en manier waarop zij bekeerd waren legden ze (met harde hand!) aan anderen op en eisten van de mensen dat zij hun zonden zouden laten en leven zoals zij deden. Zij legden de nadruk op verschillende gedeelten uit de Bijbel, zoals bijv. Rom 5-7. De rechtvaardigmaking zagen zij niet alleen als vergeving van de zonden, maar ook dat zij vanaf die tijd zonder zonden waren. Het sterven aan de wet wat Paulus beschrijft ondervonden zij ook, maar stelden het zover dat zij geheel gestorven waren en daarom nooit meer zouden sterven. Sommigen van hen waren er werkelijk van overtuigd dat zij onsterfelijk waren en onschendbaar. De doop achtten zij noodzakelijk en zij gingen ervan uit dat de mens na de verlossing door de doop niet langer van nature zondig is. Zij ontkenden dat de mens altijd de oude Adam in hem had wonen en een twee-mens was. Zij waren ervan overtuigd dat het mogelijk was dat de oude Adam gedood werd en zij dus niet meer een twee-mens, maar een geheel verlost christen waren die zonder zonde was.

Mijn vermoeden is dat de groep die deze leer aanhing een grootte had van enkele tientallen mensen, mogelijk zelfs honderd. Maar ik vermoedt niet dat het er veel meer zijn geweest. Ook heb ik niet gelezen dat deze extreme opvattingen in gemeenten waar Læstadius preekte werden onderschreven. Læstadius zelf neemt ook afstand van (de meeste van) deze opvattingen. Bij de opstand van Kautokeino waren 33 mensen betrokken. Van deze 33 waren de meesten aangestoken door hun leider en kwam het niet uit hun hart om opstand te plegen en geweld te gebruiken tegen de overheid en degenen die hun niet aanstonden.

Doordat ds. Læstadius in 1849 naar het veel zuidelijker gelegen Pajala trok was het veel moeilijker voor de mensen uit Kautokeino en omgeving om zijn preken bij te wonen. Men ging toen vooral luisteren bij de predikant J. F. Liljeblad, die in de kerken van Muonionniska en Palojoensuu aan Finse zijde en ook wel in Kautokeino zelf kwam preken. Ds. Søren von Krogh Zetlitz (1803-1868) was in die tijd predikant in Kautokeino. Maar deze predikant was (zoals wel meer Noorse predikers) negatief over ds. Læstadius en de opwekkingen. In 1852 werd ds. Zetlitz opgevolgd door ds. F. W. Hvorslev (1825-1906).

¹³⁷ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 173.

De opwekking in Kautokeino en de prediking van ds. Zetlitz botsten met elkaar. Wel is het zo dat ds. Zetlitz als hij in het dorp was, gesprekken voerde met de mensen en hen probeerde onderwijs te geven. Ds. Zetlitz was een Luthers predikant die grote moeite had met alle buitensporigheden die er plaatsvonden. Volgens Zetlitz was de leer van Læstadius een arme leer. Waarbij de “toestand van pijn en vertwijfeling waarin de gewekte zich kortere of langere tijd bevindt, eigenlijk de volle betaling is voor de overtredingen van de tien geboden die hij (toevalligerwijs) heeft begaan.”¹³⁸ Hij vond dat de bekering te veel rond het eigen ik plaatsvond. Hij vond de verschijnselen absurd. Het schreeuwen, in bezwijming raken en flauwvallen keurde hij helemaal af. Ds. Zetlitz wil, terecht, afwachten wat er van de opwekking en gebeurtenissen terecht komt als de tijd verstreken is. Is het verlaten van de zonde een opwelling omdat anderen het doen, of is het werkelijk een innerlijke overtuiging?!

De ontwaakten hebben volgens Zetlitz hun geloof gefundeerd op de wet en niet op de Heere en het geloof in Christus.

Ds. Zetlitz heeft medelijden met de bevolking en dat uit zich in pastorale bezoeken, gesprekken en een prediking waarin hij ingaat op de zonden en de vergeving. Ds. Zetlitz stelt terecht dat hij niet op grond van een verhaal kan beoordelen of de zonden vergeven zijn of niet. Ook zegt hij tegen de mensen dat hij niet de macht heeft om de zonden te vergeven, of om op basis van hun schuldbelijdenis te stellen dat de zonden vergeven zijn of niet. De mensen worden voorgehouden dat God niet de zonden vergeeft als men ze belijdt en anders gaat leven, maar alleen op grond van de genoegdoening van Christus. Hij verlangt geen openbare schuldbelijdenis van de mensen, zoals ds. Læstadius en zijn volgelingen leren. Echter bleef ds. Zetlitz in de ogen van de Laestadianen een onbekeerde dominee die niet Bijbels was. Ook stelt ds. Zetlitz dat de mensen door de preken van Læstadius bang worden gemaakt. Uit angst voor de straf laten zij de zonden en niet uit liefde tot God. Zij laten alcohol staan omdat zij bang worden gemaakt omdat het een product is van de duivel en niet omdat het schadelijk is voor de mens zelf.

Omdat in Kautokeino rond 1848 niet het hele jaar een predikant aanwezig is en ds. Zetlitz verschillende gemeenten bezoekt en op allerlei plaatsen preekt en verschillende bezigheden heeft, gebeurt het dat hij maar beperkte tijd in Kautokeino aanwezig is. Dit resulteert erin dat er aan de bisschop wordt gevraagd om een dominee die langer in de gemeenten kan zijn. De mensen hebben in deze tijden veel onderwijs en zorg nodig.

In de winter van 1849 is ds. Zetlitz weer in Kautokeino. Het duurt niet lang of bisschop D. B. Juell (1808-1855) bezoekt Kautokeino in eigen persoon. Juell was in 1849 bisschop geworden en daarvoor was hij lid van het Noorse parlement. Hij staat positief tegenover de Laestadianen en de opwekking in Kautokeino en omgeving. Met de bisschop wordt gesproken over de opwekking, over het tekort aan goede boeken (van ds. Stockfleth) en over andere zaken. Na zijn terugkeer in Tromsø stuurt de bisschop verschillende pakketten boeken naar Kautokeino. De periode voor de zomer van 1851 verloopt nog tamelijk rustig. De ontwaakten zijn in het begin nog vrij rustig en proberen op vriendelijke wijze andersdenkenden van hun gelijk te overtuigen. Pas later wordt de taal van de ontwaakte predikers strenger en worden de preken meer een harde boetepreek zonder Evangelie. Hoe verder de tijd verloopt na 1847 hoe extremer de ontwaakten worden. Het gaat zelfs zover dat ze gaan discussiëren over de vraag wie van het de grootste is, de meeste geestelijke ervaringen heeft en het beste kan spreken. Sommige zeggen dat ze Christus zelf zijn en men is niet bang om te stellen dat men zonder zonde is. De ontwaakten (van Kautokeino) hadden hun eigen leiders (voornamelijk Aslak Hætta 1824-1854) en er was verschil in standen onder de ontwaakten. De een stelde zich hoger dan de ander.

Het is opmerkelijk dat de ontwaakten hun kinderen wel lieten dopen bij de in hun ogen onbekeerde Lutherse dominees. Ook stuurden zij de meeste van hun kinderen wel naar de

¹³⁸ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 180.

belijdeniscatechisaties en deden zij belijdenis in de Lutherse kerk. Omdat de ontwaakten stellen dat ze zondeloos zijn, wijzen ze de biecht die voorafgaand aan het heilig Avondmaal plaatsvond af. Het heilig Avondmaal zien zij niet als een versterking van het geloof, maar als een bekrachtiging van hun zondeloze staat.

Van 8 december 1850 tot 27 februari 1851 is ds. Zetlitz voor het laatst in Kautokeino. In het voorjaar van 1851 gaat hij naar zijn nieuwe gemeente Byneset, een kleine gemeente vlakbij Trondheim.

Op 30 januari 1851 wordt bij Koninklijk besluit besloten dat Kautokeino van Kistrand wordt afgesplitst. Het gevolg is dat Kautokeino in dat jaar een zelfstandige gemeente wordt.

1.17. De aanleiding voor de opstand in Kautokeino.

In bovenstaande is al geschreven over de grenssluiting en de toestanden die er ontstonden. Ook is er geschreven over ds. Læstadius en ds. Zetlitz die totaal anders dachten over bepaalde zaken en de opwekkingen die er in Kautokeino en omgeving plaatsvonden. Maar er was meer.

In de zomer van 1851 was er een confrontatie in Skjervøy, een plaats aan de Noorse kust. De prediker Andreas Qvale (1812-1887) was niet bijzonder sympathiek tegenover de Sami in het algemeen en nog minder tegenover de Sami die aan de kant van Læstadius stonden. Tijdens de dienst op 6 juli 1851 zaten enkele mensen uit Kautokeino luid tegen hem te schreeuwen tijdens het openingsgebed, waarna ze hem met spottende opmerkingen ervan weerhielden zijn preek te houden. Om de dienst te kunnen uitvoeren, werden de onruststokers uit de kerk gehaald en opgesloten in een ‘kerkhuisje’. De volgende dag stond dezelfde Sami voor de kerkdeur en maakte felle ruzie met degenen die het Avondmaal kwamen houden in de kerk. Ook toen zorgde ds. Qvale ervoor dat de onruststokers werden verwijderd en zolang de dienst duurde opgesloten bleven. Later geeft ds. Qvale een aantal mensen bij de gerechtsdeurwaarder aan met als aanklacht dat zij de kerkdienst en de openbare orde verstoord hebben.

Op 8 augustus zouden de verhoren plaatsvinden maar geen een van de Samen (uit Kautokeino) verscheen voor het gerecht.

Ook na deze gebeurtenis bleef het onrustig, ook in het volgende jaar keerde de rust nog niet terug. Als er bijvoorbeeld in november 1852 de jaarlijkse markt is in Kjævan, waar ook de samen uit Skjervøy komen, doen die mensen heel raar en onverdraagzaam tegenover de in hun ogen ongelovigen uit andere plaatsen. Er werden zelfs tijdens de markt zo’n 20 mensen gearresteerd vanwege hun gedrag en uitspattingen.

Bisschop Juell was van mening dat de verhalen over het gebeuren in Skjervøy wat overdreven werden en dat het allemaal wel meeviel. Hij dacht dat het er ook mee te maken had dat de Samen niet in hun eigen taal werden benaderd (tijdens de kerkdiensten) en dat zij een prediker nodig hadden die hun eigen taal sprak. Het gevolg was dat de toen 64-jarige ds. N.V. Stockfleth in oktober naar Kautokeino werd gestuurd. Hij weet dat zijn taak niet eenvoudig is en is onzeker. “Hoewel ik geen ogenblik twijfel, dat God alles ten goede zal leiden, reis ik toch niet geheel zonder angst naar Kautokeino”¹³⁹, schrijft hij aan bisschop Juell. Niet alleen de kerkelijke toestanden maar ook zijn gezondheid gaven problemen. Toen hij in Kautokeino aankwam merkte hij al snel dat het daar niet eenvoudig was. De Samen en mensen die aan de kant van de opwekking stonden moesten niets hebben van de gevestigde kerk. Zij vonden dat die predikanten onbekeerd waren en geen dienstknechten van God. Aan de andere kant waren er predikanten en mensen (vooral aan Noorse zijde) die niets van de opwekkingen moesten weten en vonden dat het om uiterlijkheden ging. Men huilde, sprong, schreeuwde en verliet de zonden, maar of men echt de Heere kende, vroeg men zich sterk af. Alle uitingen die zij niet in de Bijbel vonden verwierpen zij en daarmee misschien ook wel de hele opwekking.

¹³⁹ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 195.

Sommigen van hen hielden ook een gemeenschappelijk bezit. Zij matigden zich de eigendommen van anderen toe en ook hielden sommigen er een seksuele vrijheid op na. Gelukkig kwam dit maar bij enkelen voor.

Op 21 oktober kwam Stockfleth naar Kautokeino en de volgende dag bezocht hij de geestelijk ontwaakten die zich hadden verzameld in het huis van de kerkmeester. Zij waren in volledige extase en de mensen schreeuwden en sprongen in het rond. Stockfleth smeekte hen om te kalmeren, maar niemand lette op hem, en toen hief hij zijn stok op en begon de een na de ander te slaan. Hierna verliet ds. Stockfleth de bijeenkomst.

Na dit gewelddadige begin heerste er enkele dagen rust. Ds. Stockfleth hield verschillende (gebeds)bijeenkomsten, en sprak ook met de geestelijk ontwaakten, wat best wel goed ging. In hoeverre hij zich verdiepte in hun leer en geestelijk leven en of hij Læstadius kende en zijn preken en boeken ook las is niet met zekerheid te zeggen. Stockfleth hield het meer bij zijn eigen leer en leven. Op 29 oktober kwamen enkele ontwaakten echter naar het huis van ds. Stockfleth, die logeerde bij koopman C. J. Ruth, en eisten van hem dat hij zou bekennen dat hij hun geloof deelde. Zij probeerden hem te overtuigen dat hun leer en godsdienst de enige ware was. Ze vroegen hem ook waarom hij - die eerder een aantal jaren in Kautokeino had gediend - hen niet uit hun zondenslaap had opgewekt, zoals Læstadius had gedaan. Toen dit alles hen niet hielp, verklaarden ze dat hij van de duivel was. "Wij zijn gekomen om onvrede te brengen; waar wij zijn zal geen vrede zijn. (...) Om God te vrezen moet men zondigen, want hij die zondigt vreest God; maar wij vrezen God niet, want wij in wie de Geest leeft, kunnen niet zondigen. Wij zijn Gods ledematen. God kan Zijn eigen ledematen straffen noch veroordelen. Derhalve kan God ons niet veroordelen." Is hun hoogmoedige taal. Zij stelden dat zij in een nieuw geestelijk lichaam leefden en dat God en zij gelijk zijn. Ook stellen zij dat zij kunnen zien of iemand geestelijk of vleeselijk is en of hij de duivel dient of God. De macht om een mens te doden heeft God, maar omdat zij God gelijk zijn, hebben zij die macht ook.¹⁴⁰

Stockfleth had nu het vertrouwen van hen geheel verloren. Ze uitten vloeken en bedreigingen tegen de priester, die zich opeengepakt voelde en riep de hulp in van koopman C. J. Ruth (1818-1852) en zijn medewerker L. J. Bucht (1813-1852) om de mannen weg te krijgen. Vervolgens stuurde hij een bericht naar de deurwaarder met het verzoek de vier indringers en de broers Aslak en Mathis Jacobsen Hætta te arresteren en naar Alta te brengen, waar zij opgestoten werden.

Nadat ds. Stockfleth op zondag 2 november door drie vrouwen was uitgescholden en bespot, begon hij de geestelijk ontwaakten de toegang tot het Avondmaal te ontzeggen mede omdat hij geloofde dat ze Christus vervloekten en verloochenden.

Een week later stond een van de ontwaakten, Rasmus Spein, op de preekstoel en vervloekte Stockfleth, riep de gemeente op om zich te bekeren en zich aan te sluiten bij de Laestadianen. Die dat niet deed was vervloekt en ieder die ds. Stockfleth volgde was op zijn zachtst gezegd een dwaas. Ook van deze gebeurtenis doet ds. Stockfleth aangifte.

Rond de kerstdagen waren er ronduit chaotische omstandigheden in en rond de kerk, en zowel ds. Stockfleth alsook Lars Johan Bucht, die op 8 december tot sheriff was benoemd, omdat Ole Hætta was afgezet, werden uitgescholden omdat ze dienaren van de satan waren. Hætta was afgezet, deels omdat hij als migrant niet altijd op de plek was, deels omdat hij zelf tot de geestelijk ontwaakten werd gerekend, wat zijn onpartijdigheid niet ten goede kwam.

Begin november 1851 werden de meeste Sámi die verantwoordelijk werden gehouden voor de gebeurtenissen in Skjervøy en Kautokeino gearresteerd. Begin februari 1852 vond het ting¹⁴¹ plaats in Kautokeino. Al eerder tijdens verhoren was gebleken dat de gearresteerden geen enkel teken van berouw toonden. Zij waren ervan overtuigd dat ze geen kwaad hadden gedaan en dat

¹⁴⁰ N. J. M. Zorgdrager, "De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852", blz. 198.

¹⁴¹ [https://nl.wikipedia.org/wiki/Ding_\(rechtspraak\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Ding_(rechtspraak))

ze vrij waren van zonden. Op 19 februari begon de rechtszitting over de ongeregelde heden in Skjervøy en Kautokeino. Zeven ontwaakte Samen uit Kautokeino werden vervolgens berecht voor het verstoren van de kerkdiensten in Skjervøy. Tijdens het rechtsproces werd de aanklacht uitgebreid tot nog eens 16 aangeklaagde Sami die volgens Stockfleth de openbare orde in Kautokeino hadden verstoord. Ook werden zij aangeklaagd/ veroordeeld voor bespottend van Gods Woord en de sacramenten. Het feit dat zij zich als de Christus zagen werd gezien als spotten en ook het verstoren van de kerkdiensten werd niet door de vingers gezien. Stockfleth getuigde ook tijdens het proces. Op 25 februari werd de uitspraak gedaan en het vonnis gold totaal 22 mensen. De meesten werden veroordeeld tot 10 of 20 dagen gevangenisstraf. Sommige werden zelfs veroordeeld tot 1 of 2 jaar dwangarbeid¹⁴².

Door deze vonnissen escaleerde de stemming in Kautokeino nog verder. De aanwezigheid van ds. Stockfleth had er niet voor gezorgd dat men zich beter gedroeg en dat men meer ingetogen was, maar het had de situatie eerder verergerd. In april 1852 verliet Stockfleth Kautokeino toen een van zijn studenten, F. W. Hvoslef, hem opvolgde. Hvoslef was na het afronden van zijn theologische opleiding, op 20 november 1851 aangesteld als priester in Kautokeino. Het duurde tot april toen hij pas werkelijk de taak van ds. Stockfleth overnam.

Ondertussen waren een aantal mannen al weer vrij en zij vormden gelijk al weer een groep. Hun mening was niet veranderd en ook had de straf weinig tot niets uitgewerkt. Justitie was nog op zoek naar een vrouw, Ellen Skum, die ze niet te pakken kregen. De vrijgekomen mannen gingen haar zelfs beschermen en probeerden te verhinderen dat zij gearresteerd werd. De grote groep bestond uiteindelijk uit acht huishoudens met in totaal 35 volwassenen.

Deze daad was geen vrucht van de Heilige Geest. Deze daden waren eerder het tegenovergestelde. Hieruit blijkt dat de godsdienst bij veel mensen meer in het hoofd dan in het hart zat. In 1 Korinthe 6 lezen we over het hebben van rechtspraken. Een aantal van de Sami die aangeklaagd waren, waren in hoger beroep gegaan. Vermoedelijk hadden zij nog nooit dit tekstgedeelte gelezen: “Zo is er dan nu ganselijk gebrek onder u, dat gij met elkander rechtszaken hebt. Waarom lijdt gij niet liever ongelijk ? Waarom lijdt gij niet liever schade?” (vs. 7). Niet alleen het feit dat men zich niet aan de overheid onderwierp en de geëiste straf vrijwillig onderging, maar ook de vruchten van de Heilige Geest zijn bij hen niet te vinden. Gal 5:22: “Maar de vrucht des Geestes is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtaardigheid, matigheid.”

Zij zagen de overheid als niet bekeerden en zo’n overheid hoefden zij niet te gehoorzamen, zij hoefden aan zo’n overheid geen belasting te betalen aan hun eisen en wetten niet te gehoorzamen. Zij moesten als kinderen van God alleen God Zelf gehoorzamen en niet de mensen.

De Sami waren echter van mening dat hun daden juist rechtvaardig waren. Dat zij helemaal de wet niet hadden overtreden en dat hun daden gericht waren tegen de (in hun ogen) goddeloze predikers. Zij zagen in de tegenstand die zij ondervonden de vergelijking dat ook de Heere Jezus vervolgd en gesmaad werd. Hun kennis was te klein om te onderzoeken of hun gedrag Bijbels was en ook het afwijzen van andersdenkenden veel te rigouzeus en te fel.

Het gevolg was dat Sami bedreigd werden, dat ze Ellen Skum moesten uitleveren en ook dat de in totaal 22 veroordeelde Sami de proceskosten zouden betalen, en dit waren zulke hoge bedragen dat sommigen van hen al hun rendieren zouden moeten verkopen en hun middelen van bestaan zouden verliezen.

De mannen bleven echter bij hun standpunt en gaven niet toe. De overheid die vast besloten was om Ellen Skum op te pakken en in Kautokeino in te grijpen nam zijn maatregelen. In de herfst van 1852 trokken de Samen terug naar Kautokeino, maar tijdens de terugtocht werden

¹⁴² Zie N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 207 voor een overzicht van de 22 personen en hun straffen.

sommigen toch wel bang dat de sheriff Bucht, Ellen Skum zou oppakken en dat het tot een confrontatie komen. Onder leiding van Aslak Hætta verlieten de Sami op zondagavond 7 november 1852 hun tenten om richting Kautokeino te gaan. Hætta wist de mensen zo te beïnvloeden en te overtuigen dat zij (niet allemaal) geloofden wat hij zei. Hij hield zijn mensen voor dat God in zijn hart woont en dat Gods wil zijn wil was en dat wat hij zei, Gods wil was¹⁴³. De groep bestaat uit 35 volwassenen en 22 kinderen. De tenten en de rendierkudde blijft onbewaakt achter. Een aantal van de groep hadden echter geen zin in een confrontatie met de overheid. Aslak Hætta was vast besloten dat ze als gehele groep naar Kautokeino moesten gaan en dat ze daar moesten vechten voor hun geloof. Niemand mocht achterblijven. Het werd zelfs de “strijd tegen de onboetvaardigen” genoemd.¹⁴⁴ Verschillende mannen zijn bereid om zelfs hun leven te geven in de strijd. De strijd wordt gezien als een soort heilige oorlog die in hun ogen geheel geoorloofd is. Hun visie was dat de tegenstanders gedood behoren te worden, want die hen tegenstaan, waren het ook tegen God. Ieder die zich niet bekeren wil, moet gedood worden. “Zij willen strijden om voor zichzelf de zaligheid te verwerven en tegelijkertijd anderen van de ondergang te redden. Strijden betekend voor hen bekeren en bekering -een daad van naastenliefde die bestaat uit het doden van de oude Adam- geschiedt door tuchting met berkerijs.”¹⁴⁵ Het bekeren van mensen werd door deze groep niet meer gezien als een overtuigen van andersdenkenden met woorden, maar ook was men van mening dat het tuchtingen/ geselen van de mensen met berkerijs “een noodzakelijk onderdeel van het bekeringsproces” is. Dit geselen deed pijn en hiermee wilde men de mensen voorhouden de pijn die hun te wachten staat als zij zich niet zouden bekeren. Men zag Simson en de opstand van de Makkabeeën¹⁴⁶ als hun grote voorbeeld, ook het doden van de Baälpriesters door Elia en de oorlogen die gevoerd werden in de tijd van Mozes en Jozua om de heidenen om te brengen en te verdrijven. Verschillende teksten nam men letterlijk, zoals Lukas 19:27: “Doch deze mijn vijanden, die niet hebben gewild dat Ik over hen koning zou zijn, brengt ze hier en slaat ze hier voor Mijn voeten dood.” En Openb. 2:26-27: “En die overwint en die Mijn werken tot het einde toe bewaart, Ik zal hem macht geven over de heidenen; En hij zal hen hoeden met een ijzeren staf; zij zullen als pottenbakkersvaten vermorzeld worden; gelijk ook Ik van Mijn Vader ontvangen heb.” Deze teksten gaven hen in hun ogen recht om ongelovigen te mogen doden en dat zij ‘macht hadden over de heidenen’. Ook de tekenen die voor het einde van de wereld plaatsvinden en beschreven staan in o.a. Matth. 24 nam men letterlijk en men paste het op zichzelf toe. Hiermee rechtvaardigde men hun strijd en aanvallen op de in hun ogen onbekeerde mensen. Samengevat: Door de rechtszaken, het verschil van mening over allerlei zaken met de overheid, de onbekeerlijkheid van de overheid, de jacht op Ellen Skum en de gedreigde boetes voor hen, wat betekende dat hun dat veel rendieren zou kosten enz. beschouwden ze de overheid meer en meer als een vijand en voelden ze zich geheel in het nauw gedreven. Dit alles stelt de ontwaakte Samen de keuze om te vluchten, of om de overheid aan te vallen. Ds. Hvoslef adviseert hen sterk om te vluchten en richting het zuiden te trekken.

Sheriff Bucht en koopman Ruth die Bucht in zijn werk hielp, werden als de grootste tegenstanders gezien, Bucht werd zelfs als de / een antichrist gezien. Ds. Hvoslef en de onbekeerde Samen uit Kautokeino werden als onbekeerden gezien die een onreine geest hadden.

Diezelfde ochtend werd alles in gereedheid gebracht. De vrouwen werden opgeroepen tot gebed, ze moesten roepen: ‘Help ons/ mij Heere Jezus’.

¹⁴³ Het lijkt sterke overeenkomsten te hebben met de kruistochten.

¹⁴⁴ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 251.

¹⁴⁵ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 251.

¹⁴⁶ Ook de apocriefe boeken werden door de/ deze Samen gelezen. Voornamelijk het boek Judith en de Makkabeeën.

In het kleine dorpje Mortaš (Galanito), waar de Sami die daar woonden uit twee huishoudens bestond, stopten ze om uit te rusten en te eten en om de inwoners te bekeren en hen over te halen om met hen mee te gaan naar Kautokeino. Op een wrede wijze werden de mensen die thuis waren gedwongen om mee te gaan. Er werden zelfs mensen gezeseld. Sommigen wisten te vluchten. Daarna trekt de groep weer verder naar Kautokeino, waar zij op maandagochtend rond 8 uur arriveren. Het was inmiddels licht geworden. Eerst gingen ze naar het huis van Johannes Mathisen Hætta. Een paar blijven hier achter met de sleden en meegenomen spullen. Elf mannen en elf vrouwen vervolgen hun weg.

De niet-Samische bewoners van Kautokeino wonen apart van de Samen. Zo wonen ds. Hvoslef, koopman Ruth en de sheriff Bucht bij elkaar.

Ondertussen werden Koopman Ruth en sheriff Bucht gewaarschuwd dat het ‘oorlogsleger’¹⁴⁷ nadert. Deze mannen nemen de boodschap echter niet serieus en denken dat het wel meevalt. Het ‘legertje’ nadert de woonplek van Ruth en Bucht en als zij het erf opgaan “roepen de vrouwen in het Samisch, de mannen in het Fins de aanwezigen op boete te doen en zich te bekeren.”¹⁴⁸

Zodra Aslak Hætta zijn vijand Bucht ziet, rent hij op hem af en roept: “doe boete en bekeer je”. Hierop raken ze in gevecht en ondertussen raakt een ander deel van de groep in gevecht met koopman Ruth. Hij wilde Bucht te hulp komen, maar wordt verhinderd. Het gevecht is hevig, de koopman en Bucht proberen zich uit alle macht te verdedigen en Hætta en zijn mensen proberen de mannen te slaan en zelfs met messen te steken. Later ontdekt men dat de beide mannen nog leven. Het gevolg is dat ze door een messteek worden gedood.

De prediker Hvoslef kwam ondertussen naar de boerderij van Ruth om te zien wat er aan de hand was. Ook hij werd aangevallen, geslagen, en gezeseld met berkenschors. Vervolgens werd hij naar de pastorie gebracht. Ook hem proberen ze te overtuigen van hun gelijk en zijn dwaalleer en dat hij zich moet bekeren.

Tegelijkertijd waren er al enkele leden van de groep die zich in de pastorie naar binnen hadden gewerkt door de ruiten in te slaan. Ze hadden de vrouwen die in het huis waren opgeroepen tot bekering en om boete te doen en waren bezig de twee dienstmeisjes te geselen; de vrouw van de dominee die in verwachting was en de vrouw van Ruth werden niet gezeseld. Verschillende mensen hadden zich verborgen op de zolder van het huis van Ruth. De groep wordt echter ontdekt en naar de pastorie gebracht.

Niet iedereen van de groep was zo ijverig in het aanvallen van de mensen. Sommigen stonden verstijfd van schrik en keken werkeloos toe. De groep gewelddadige Samen trekt verder door het dorp, mensen die ze tegenkomen worden gedwongen om zich te bekeren. Velen worden zelfs gezeseld met bevroren berkerijs. Verschillende mensen worden naar de pastorie gebracht en daar gevangen gezet. Uiteindelijk waren er 20 volwassenen en acht kinderen als gevangenen in de pastorie. Ze werden op de grond gegooid met de kreet: “Daga buorádusa, čuorvu Hærra Jesus nama” (“Verbeter je, roep de Naam van de Heere Jezus”)¹⁴⁹ [aan]. Ze werden opgeroepen, eigenlijk bevolen om zich te bekeren en werden gezeseld, velen op hun blote lichamen. Daarbij moet men bedenken dat het toen buiten ca. 30 graden vroom.¹⁵⁰ Ds. Hvoslef is blij met zijn dikke pelsjas die enigszins beschermd tegen de zweepslagen.

¹⁴⁷ <https://sv.wikipedia.org/wiki/Kautokeinoupproret>

¹⁴⁸ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 258.

¹⁴⁹ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 263.

¹⁵⁰ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 260.

Na de dood van de beide mannen wordt het huis van Ruth in brand gestoken¹⁵¹. En verschillende gebouwen, waaronder de winkel en opslagschuur van koopman Ruth geplunderd.

Enkele van de sedentaire (permanente) bewoners van Kautokeino waren erin geslaagd om naar het dichtstbijzijnde dorp, Avžži¹⁵², te gaan, waar zes boerderijen waren van kleine Sami-boeren. Kort voor de middag komt Johannes Mathisen daar aan om hulp te vragen. De dorpelingen schoten gelijk te hulp en kwamen om drie uur 's middags aan in Kautokeino. Er braken gevechten uit tussen de Sami van Avžži, die 19 in aantal waren, en de 15 Sami die de opstand in Kautokeino veroorzaakten. Het gevecht eindigt in het voordeel van de Sami uit Avžži die de opstandelingen overmeesterden. De leider Aslak Hætta en verschillende anderen worden bewusteloos geslagen, twee van hen, Marit Spein en later ook Ole Somby sterven een paar dagen later aan hun verwondingen. Na de slag worden de gevangenen die zich nog in de pastorie bevinden bevrijdt. Hierop vind er door de bevrijde mensen en de bevrijders een gezamenlijk dankgebed plaats. De overweldigde Sami werden opgesloten in de opslagplaats van de pastorie. De rollen worden nu omgedraaid. In plaats dat men ds. Hvoslef en de mensen van Kautokeino probeert te overtuigen van hun onbekeerlijkheid, probeert ds. Hvoslef en anderen hen nu te overtuigen van hun verkeerde daden en hen tot berouw te brengen. Maar het geloof van de gevangenen zit zo diep dat het geen vat op hen heeft, ze schelden de dominee uit en zeggen zelfs dat zij spijt hebben dat ze niet meer mensen hebben gedood. “Op woensdagmorgen 10 november zingen Hvoslef en zijn mensen bij de schuur waarin de gevangenen zitten een psalm waarin zij hun dank aan God betuigen. Hvoslef bidt, zodat ook de gevangenen het kunnen horen, en hoopt zo op hun gemoed te werken.”¹⁵³ Sommige van degenen die aan de opstand deelnamen, wisten te ontsnappen, maar werden een paar dagen later alsnog gevangengenomen. Allen werden uiteindelijk naar de gevangenis in Alta gebracht¹⁵⁴.

In de maanden erna vonden er verschillende rechtszittingen plaats en werden de verdachten veroordeeld. Verschillenden kregen gevangenis straf, anderen moesten naar een werkkamp en een enkeling werd zelfs ter dood veroordeeld, waaronder de ‘leider’ Hætta¹⁵⁵. Hij werd samen met Mons Aslaksen Somby onthoofd op 14 oktober 1854. Zij toonden tot op dat moment geen enkel teken van berouw en bleven bij hun overtuiging dat zij goed gehandeld hadden en dat God met hen tevreden was.

Helaas gebeurde dit in mindere mate ook in andere plaatsen. In het Finse Kittilä waren er mensen die tijdens een opwekking op 2^e kerstdag 1850 bezwijming, visioenen ed. meemaakten, zij gingen dansen en springen.

Ook in andere plaatsen zijn er in de periode rond 1850/ 1852 opwekkingen waarbij vreemde dingen plaatsvonden. Op verschillende plaatsen worden ook mensen opgepakt omdat ze een gevaar vormen voor de andere mensen en de overheid die in hun ogen goddeloos is.

Gelukkig liep het verder nergens zover uit de hand als in Kautokeino.

De oorzaak van de opstand was volgens ds. Hvoslef niet de drang om anderen te bekeren, maar haat en wraaklust, veroorzaakt door de gebeurtenissen die in de 6-24 maanden voor de opstand plaats hadden. De godsdienst werd volgens hem als dekmantel gebruikt. Anderen die het met

¹⁵¹ Als Aslak later wordt gevraagd waarom hij het huis in brand gestoken heeft, omdat het huis toch niet heeft gezondigd, antwoordt hij dat het een hoerenkast is en ook dat een groot huis te hebben, vanwege de pracht een zonde is. N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 261.

¹⁵² Ligt 10 kilometer ten oosten van Kautokeino.

¹⁵³ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 271.

¹⁵⁴ Voor een overzicht van de aangeklaagden en hun straf zie:

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Kautokeinoupproret>

¹⁵⁵ Zie voor een overzicht van de bij de opstand betrokken personen en de hun opgelegde straffen: N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, bijlage VIII, blz. 391.

ds. Hvoslief niet eens zijn zien de oorzaak voornamelijk in de onjuiste opvatting van de Bijbel en het Christendom.

1.18. Hoe keek ds. Læstadius aan tegen de opstand?

Voordat de opstand in Kautokeino uitbrak had bisschop Juell schriftelijk contact met Læstadius. Zo schrijft de bisschop aan Læstadius op 18 februari 1852 of hij voorlopig in zijn gemeente Pajala geen ontwaakten uit Kautokeino toe wil laten tot het heilig Avondmaal. Ook vraagt hij aan Læstadius of hij de Samen uit Kautokeino die in Pajala komen wil wijzen op de echte waarheid. Hen wil wijzen op hun fouten en ze de juiste leer wil voorhouden. Ook vraagt hij of Læstadius afstand wil nemen van de ontwaakten uit Kautokeino.

Op 12 maart 1852 schrijft Læstadius een brief terug. Hij schrijft dat hij van mening is dat de “geestelijke dwalingen voorkomen hadden kunnen worden als het christelijk onderwijs niet jarenlang zeer gebrekkig was geweest en men in Kautokeino een zielenherder had gehad wiens stem de harten had kunnen beroeren ‘Maar als de herders zelf hun eigen hart niet recht kennen, hoe dan zullen zij kunnen doordringen in dat van een ander?’”¹⁵⁶

Læstadius schrijft ook dat de manier waarop de overheid hen benadert totaal verkeerd is. Omdat zij aanvallend optreden gaan de mensen in de verdediging en zien zij zich als slachtoffer en ondergaan zij dit als geloofsvervolging die in de Bijbel ook voorzegt én beschreven is.

Er zijn mensen die beweerden dat Læstadius heeft gezegd dat de “gebeurtenissen zoals in Kautokeino het enige middel zijn om onboetvaardigen uit te roeien.”¹⁵⁷ Ambtman Harris meldt na onderzoek dat er echter geen grond en bewijs is voor deze uitspraak.

In maart 1852 bezoekt Læstadius zijn vorige gemeente Karesuando. Tijdens dit bezoek ontmoet hij ook ontwaakten uit Kautokeino. Doordat ze verward waren en vreemd gedrag vertoonden was het niet mogelijk met hen een gesprek te voeren.

De ontwaakten uit Kautokeino beschouwden Læstadius als een onzuivere predikant. Hieruit blijkt dat zij dus al ver afgeweken waren van de leer die Læstadius preekte. Er is een brief van Læstadius, gedateerd op 14 april 1852 aan de koning van Zweden, waarin hij schrijft over de ontwaakten van Kautokeino. Uit deze brief blijkt dat Læstadius vermoedt dat de ontwaakten hun extreme ideeën ontleen aan een preek (postille) van Luther waarin hij de uitspraak doet: “Ik ben Christus”. Deze uitspraak is onder de ontwaakten een geheel eigen leven gaan leiden en het idee heeft bij hen postgevat dat zij gelijk zijn aan Christus. “Daardoor werden zij goden en reine geesten en derhalve wat hun ziel of geest betreft geheel vrij van zonden.”¹⁵⁸

Læstadius schrijft over de trappen van Christus’ vernedering en verhoging en ook het volgen van de ontwaakten in deze trappen. Læstadius merkt op dat zij reeds zover gekomen waren tot de vierde graad [trap] van Christus verheffing, ‘zittende aan de rechterhand Gods’. De laatste trap het oordelen van de levenden en de doden was nog toekomst.

Na de opstand bleek dat zij dit oordelen van mensen in de tijd al ten uitvoer wilden brengen. Læstadius had zelf nooit vermoedt dat het zover zou komen.

In het tijdschrift van Læstadius ‘Ens Ropandes Röst i Öknén’ nr. 4 en 5 van het jaar 1853, verschijnt een verdediging tegen de uitspraken die worden gedaan tegen Læstadius in de Norbottens-Posten, waarin hij mede de schuld krijgt van de opstand in Kautokeino.

Het nummer (4) begint met een stukje over de koning Oscar de I, die na een ernstige ziekte weer mocht genezen. Læstadius: “Toen onze geliefde Koning herstelde van een langdurige ziekte, was de vreugde in het koninkrijk terecht, de dankbaarheid aan God terecht. Maar we vonden het daarom niet aangenaam dat deze blijdschap en dankbaarheid op een christelijke

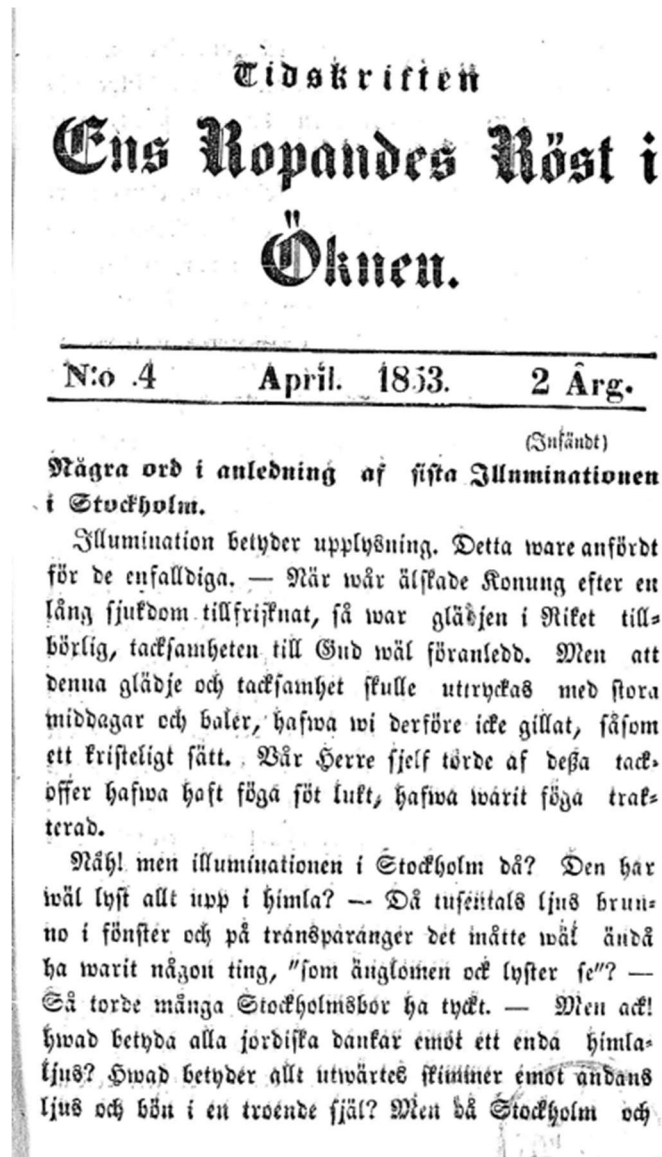
¹⁵⁶ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 209.

¹⁵⁷ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 299.

¹⁵⁸ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 231.

manier met grote diners en bals werd uitgedrukt. Onze Heere Zelf moet weinig zoete geur hebben gehad van deze dankoffers.”

“De ogen van de hemelse Koning zoeken naar de troon, niet naar glitter. Zo ook onze edele aardse koning. Hij geeft er zeker ook de voorkeur aan dat hij loyale onderdanen heeft, die loyaliteit in hun hart hebben, zo niet in ramen (bij verlichtingen) of keel (bij grote diners) of in hun benen (bij bals). De beste verlichting is de spirituele. Daarom lijkt het beter om met gebeden, liederen en het woord van God en soberheid en hulp aan de armen licht in zielen en woningen te verkrijgen, dan voor nieuwsgierige en ijdele gapers een vetkaars te laten glinsteren in de schemering.”

Titelpagina van Læstadius' tijdschrift, nr. 4 van 1853.

In het volgende artikel gaat hij in op zijn standpunt omtrent de opstand in Kautokeino. Het artikel verschijnt voor een deel in nr. 4 en voor een deel in nr. 5.

“Aangezien Norrbottens-Posten geen enkel artikel accepteert dat door mij is geschreven ter verdediging tegen de bittere aanvallen die, als gevolg van de gebeurtenissen in Kautokeino, deels door de redactieraad en deels door verschillende medewerkers tegen mij zijn gericht, ben ik gedwongen om in dit tijdschrift enkele woorden toe te voegen uit zelfverdediging, over het feit dat het publiek niet door mijn stilzwijgen bevestigd moet worden in de overtuiging dat ‘hij die zwijgt, toestemt’. De redacteurs van Norrbottens-Posten hebben me echter de beleefdheid getoond om in hun krant enkele ingezonden artikelen op te nemen die door anderen zijn geschreven om mij te verontschuldigen; waarvoor ik mijn bindende dank uitspreek aan de redactie. Want elke lichtstraal is welkom, want hij die door de wereld tot de uiterste duisternis is veroordeeld, en

elke glimp van gerechtigheid die mijn vijanden mij bewijzen, wordt door mij met dankbaarheid erkend. Ik heb me niet op de stormachtige zee van de wereld gewaagd met enige poging tot zelfverdediging, zolang de schuimende golven van de passies woedden, en hoewel de stormachtige golven nog steeds dreigend voortrollen. Ik moet het toch proberen, om me een weg door de golven te banen met het kleine schip waarin Jezus slaapt, in de hoop dat Jezus met een kreet van angst kan worden gewekt en Zijn noodlijdende discipelen te hulp kan komen.

Wat de verschrikkelijke gebeurtenissen in Kautokeino betreft, die hebben mij en de vrienden van het levende christendom een hartverscheurend verdriet bezorgd. Maar de vijanden van het christendom hebben daardoor een lang begeerde reden verkregen om hun gal over mij uit te gieten, en de zaak die ik probeer te bevorderen door de genade van God. De vage en onderling tegenstrijdige geruchten die eerst de ronde deden, werden gretig opgepikt door de vijanden van het christendom en geïnterpreteerd als de ergste.”

“Er is hier geen gelegenheid om de beschuldigingen te weerleggen waarmee deze afzender, gebaseerd op losse geruchten en vanwege de verspreide leugens van mijn vijanden, mij aanviel; Ik wil hier slechts op enkele feiten wijzen, waaruit zal blijken of ik met enige schijn van rechtvaardigheid kan worden beschuldigd van enige medeplichtigheid in de moorddadige daden van de wilde Kautokeino Lappen. Allereerst heb ik geen persoonlijke kennis gehad, noch met de vermoorden, noch met de wilden die de moord hebben gepleegd. Ten tweede weet ik nog niet wie van de misleide Lappen de bron was van de vreselijke waanvoorstelling in het concept. Bisschop Juell en Landsman Lidström moeten echter kunnen bevestigen dat ik in een brief aan eerstgenoemde heb toegegeven dat ik de vloek van Kautokeinolappen als waanvoorstellingen beschouwde, voordat ik de gelegenheid had om met iemand te spreken die tot de misleide partij behoorde.

En toen ik eindelijk de kans kreeg om met een paar mensen te praten die zich afgelopen winter in Karesuando bevonden, vond ik ze zo verward dat ik geen zinnig woord tegen ze kon zeggen. Maar ik hoorde niet van enige intentie om anderen met geweld tot hun geloof te bekeren, hoewel de kamer waar het gesprek met hen plaatsvond, namelijk Karesuando Prestgård, vol mensen zat, waaronder velen die deze Kautokeinolappen persoonlijk kenden. En aangezien deze weinigen, met wie ik de gelegenheid had om te spreken, geen tekenen van wreedheid vertoonden, want ze zwegen toen ik hen vroeg om te zwijgen, en gingen weg toen ik hen vroeg om uit te gaan, kon ik geen moorddadige opzet van hun kant merken”....

“Hoe zo’n waanidee of verwarring in de geest kan zijn ontstaan, is niet zo eenvoudig te onderzoeken. Men moet er eerst rekening mee houden hoe een zorgeloos persoon met gewone kennis van het christendom opzettelijke zonden kan begaan en deze als prijzenswaardig kan beschouwen, zoals b.v. dronkenschap, gevechten, hoererij, godslastering, enz. Zou er geen verwarring kunnen zijn in de hoofden van zulke mensen over het concept van goed en kwaad? Wat veroorzaakt zo’n verwarring in het concept? Moge het niet een of meer hartstochten zijn die op de geest inwerken en de misdadiger een valse overtuiging geven - want het kan niet worden aangenomen dat alle zondaars zo verhard zijn dat ze handelen in strijd met hun overtuiging - maar ze handelen volgens hun overtuiging, wanneer ze handelen in strijd met de eisen van het christendom, die ze niet beschouwen als een noodzakelijke voorwaarde voor hun bestaan in de wereld. Zo kan een man, misleid door zijn hartstochten, tot de overtuiging komen dat het juist is om met mate hoererij te plegen, met mate te drinken, met mate te liegen voor huishoudelijke behoeften, en godslastering te beoefenen voor huishoudelijke behoeften”....

“Dat is de relatie geweest met de wilde Lappen in Kautokeino. Ik heb niet de gelegenheid gehad om hun kennis van het christendom te onderzoeken”. Hierna gaat ds. Læstadius in op het probleem van de taal. De predikers spraken de Lapse taal niet waardoor er wrijving en verbittering, onbegrip enz. ontstond. Over ds. Stockfleth en ds. Zetlitz is hij niet zo positief.

Ds. Læstadius beschrijft ook het volgende voorval: “Toen gebeurde het op een zondag dat een man uit Alten, onder het voorwendsel van Godsdienst, met ijzeren kettingen, handboeien en allerlei gevangenisgereedschappen die hij had meegebracht, vlak voor de kerkdeur die op de grond gooide. Of dit gebeurde uit onbegrip of om angst in te boezemen, weet ik niet. Maar de aanblik van deze gevangeniswerktuigen had het tegenovergestelde effect op de gemeente. Een man die naar de kerk kwam en deze gevangenis-instrumenten zag, dacht dat er een algemene arrestatie ophanden was. Zijn fantasie werd versterkt en hij ging naar binnen de kerk onder

uitroep: ‘Nu zal Stefanus’ geloof op de proef worden gesteld.’” ... “De Lappen geloofden dat dit allemaal was gebeurd op verzoek van dominee Stockfleth.”

Een andere oorzaak van de toestand in Kautokeino was mogelijk ook het feit dat de Lappen snel bang zijn en dat wonderlijke verhalen en gebeurtenissen grote invloed op hen kunnen uitoefenen.

“Een andere omstandigheid, die ook zoveel mogelijk bijdroeg aan het vergroten van de verwarring, was de hardheid en vastberadenheid, waarmee degenen die al waren afgedwaald, werden opgewacht door de personen die hun autoriteit zouden vertegenwoordigen. Er wordt namelijk gezegd dat de vermoorde landsman Bucht er tastbaar mee om zou zijn gegaan, met zijn juiste instructies; hij heeft, zo zegt de gezonde en verstandige lezer die ook deelnam aan de strijd tegen de moordenaars - ze zeggen dat wijlen sheriff Bucht hen met zijn vuisten de wet moet hebben gepredikt, onmiddellijk na zijn aankomst in Kautokeino, waarbij degenen wier geest waren al door de voorgaande maatregelen heen verward, werden aangemoedigd om wraak te nemen; en deze haat vormde ongetwijfeld de basis van de moord, hoewel de haat in hun hoofd zat, openbaarde zich als een heilige plicht om ketters en afvalligen uit te roeien van de zuivere leer, die ze meenden te moeten verspreiden met vuur en zwaard.”

Juist daarin ligt de list van de duivel, dat haat in het bewustzijn van de mens kan verschijnen als een heilige plicht, en als deze verwarring in het concept een ondeugd heeft kunnen worden voor de meest geleerde mannen, zoals de vervolgingen van religie laten zien; het kan dus niet verbazen dat zo’n geest van inquisitie op de ongeletterde Lappen in Kautokeino zou kunnen vallen; het hele verschil tussen de geleerde inquisiteurs en de ongeleerde bestaat hierin, dat de eersten hun wraak kunnen uitoefenen onder het mom van wet en gerechtigheid, maar de laatsten hun wraak kunnen uitoefenen met messen en knuppels.

Omdat de gezonde en verstandige Lezers van Kautokeino zich onmiddellijk afscheidde van de sekte zodra het hen duidelijk werd dat de fanatieke sekte was afgedwaald; zo ontstond ook tussen de verstandige en onredelijke lezers een woordenstrijd, zo vaak als ze elkaar ontmoetten.”

Hierna gaat Læstadius erop in dat er twee soorten lezers zijn: afgedwaalde mensen die een sekte vormen én verstandige Lezers die de Bijbel volgen. Het probleem is nu dat de overheid het verschil niet ziet tussen deze twee groepen. “De huidige autoriteiten in het Noorden kunnen geen onderscheid maken tussen redelijke en onredelijke Lezers, omdat zij door de betrokkenen worden beschouwd als ketters en verdwaalde geesten, net als aan Zweedse zijde, ook in Noord-Finland. Dus als een van de verstandige Lezers tijdens het verblijf van bisschop Juel in Kautokeino afgelopen winter, een beroep deed op het gezag van de Leestadiaanse prediker, dan wordt aangenomen dat de prediker Læstadius de juiste auteur is van de waanvoorstellingen van fanatieke sekten; Daar zijn de schrijvers van Norrbottens-Posten in ieder geval helemaal van overtuigd. En waar haalden deze geleerde mannen die overtuiging vandaan?” vraagt Læstadius zich terecht af.

De opstandelingen van Kautokeino hebben Læstadius zelf nooit horen prediken. Wel zijn geschriften gelezen. In bovenstaande was al geschreven over de preek van Luther waarin hij de uitspraak doet: “Ik ben Christus”. In zijn artikel gaat Læstadius daar ook op in: “Maar als bewijs van hoe een juiste leer verkeerd begrepen kan worden, citeren we hier een van de vele verkeerd begrepen woorden van Luther: Hij zegt op één plaats: “Ik ben Christus”. En deze geestelijke arrogantie moet de schuld krijgen van veel van de nederige lutheranen van vandaag, want het klinkt als zelfverheerlijking.

Verderop legt hij uit hoe Luther de woorden bedoelde: “Ik herinner me dat deze uitdrukkingen van Luther het onderwerp zijn geweest van onenigheid onder de ontwaakten, maar ik heb ze

zelden gebruikt in mijn preken, en toen iemand me vroeg hoe deze woorden goed begrepen moesten worden, heb ik geprobeerd ze zo uit te leggen, dat Luther in de verschrikkelijke strijd met de duivel en de wereld, de gerechtigheid van Christus nodig had¹⁵⁹, en deze macht¹⁶⁰ moeten inzetten tegen de verleidingen en uitdagingen van de duivel en de wereld.

Maar de indiener heeft zeker niets met de duivel te maken, hoewel hij zegt ‘veel te rouwen en veel te verbeteren’; hij kan echter niet klagen over satans aanvallen zoals Luther, en daarom kan hij geen Verlosser nodig hebben, evenmin hoeft hij zich de gerechtigheid van Christus toe te eigenen op het moment van een conflict; en zeggen: ‘ik ben Christus’. Hoe men deze woorden van Luther ook wil interpreteren en toepassen; het onderwerp staat echter vast; dat deze woorden de Kautokeinolappen de eerste reden gaven voor hun zelfverheerlijking, wat waarschijnlijk niet zou zijn gebeurd als ze beter waren onderwezen door hun leraren.”

Aangezien Luthers Postilla nu in het Fins is vertaald en ook in Kautokeino is gevonden, hebben zelfs de onredelijke Lezers deze woorden van Luther gehoord; en omdat eigengerechtigheid, samen met andere passies in grote activiteit onder de ontwaakten aanwezig zijn. Volgens de woorden van de apostel: zonder de wet was de zonde dood, maar toen het gebod kwam, is de zonde wederlevend geworden en wekte in mij allerlei verlangen. Deze woorden van Luther: “Ik ben Christus”, zouden de dwaze Kautokeinolappen gemakkelijk een reden voor zelfverheerlijking kunnen geven, welke hoogheid ik dacht te vinden bij de weinigen met wie ik afgelopen winter 1852 in Karesuando sprak.”

In één zin gezegd: De Samen van Kautokeino zitten vol geestelijke hoogmoed en eigengerechtigheid.. Zij “beweerden niet alleen dat ze gelijk waren aan Christus, maar ze deden ook alsof ze zuivere geesten waren, en dus zondeloos. Ze beweerden 10 graden van Christus’ vernedering en verhoging te hebben ondergaan. De reden voor deze dwaze ideeën hadden ze uit de catechese gehaald, waar gesproken wordt over de staat van vernedering en verhoging van Christus. En aangezien ze nu goden waren, dachten ze dat ze boven de Bijbel stonden, die ze de Bijbel van de zorgelozen noemden”.... “Er bleef voor hen de laatste daad van Christus’ verhoging over, namelijk het oordelen over de levenden en de doden. Dit vonnis zou waarschijnlijk worden uitgevoerd toen ze naar Kautokeino marcheerden.

Maar hoe kan een mens zulke gekke ideeën krijgen? ja, juist daar bestaat het onbegrijpelijke, dat men niet kan begrijpen hoe een zondig mens zulke gekke ideeën kan hebben. De geschiedenis leert ons echter dat de Kautokeinolappen niet de eerste waren die deze graad van Goddelijke perfectie bereikten. Koning Nebukadnezar, welke naam betekent: geen God behalve de koning, dacht dat hij dezelfde volmaaktheid had bereikt; Ook de Romeinse keizerinnen werden tot goddelijke volmaaktheid verheven, en de paus, die deed alsof hij de gouverneur van Christus op aarde was, was niet de minste God op aarde.”

Ds. Læstadius stelt heel duidelijk dat de Samen van Kautokeino Gods Woord verdraaid hebben en teksten misbruikt. “Maar hoe dichtbij is de goddelijke waarheid hier, die zo kwistig misbruikt kan worden door de duivel. Toen de Heiland dezelfde woorden tot de Joden zei die David eerder had geschreven, namelijk “Jullie zijn goden”, waaronder hier blijkbaar mensen worden begrepen. Toen Christus tegen Petrus zei: Ik geef u de sleutels van het koninkrijk der hemelen; toen Hij tegen de apostelen zei: U zult op stoelen zitten en de twaalf stammen van Israël richten; Wanneer de apostel aan de christenen schrijft: “Weet gij niet dat u de wereld zult oordelen?”

Verderop schrijft Læstadius: “Als de wereld in het pausdom was gebleven, zouden er geen godsdienstoorlogen zijn ontstaan. Maar door de lutherse ketterij ontstonden de Boerenoorlog en godsdienstoorlogen. Kan Luther niet de schuld zijn van al deze ellende? En wat was de reden

¹⁵⁹ In Efeze 6 wordt de gerechtigheid van Christus het borstwapen genoemd. Vermoedelijk wordt dit bedoeld. KJB

¹⁶⁰ Namelijk het borstwapen der gerechtigheid. KJB.

dat Judas zichzelf ophing? Was het niet Christus? Dergelijke valse conclusies kunnen worden getrokken als men de ingevingen van de natuurlijke rede volgt.”

Læstadius vergelijkt zich een beetje met Luther. Net als Luther, kan ook hij de schuld niet krijgen van al het bloedvergieten dat er ontstond als gevolg van zijn preken en als gevolg van de reformatie (de Boerenoorlog). Mede omdat er mensen waren die afweken van de ware leer en eigen interpretaties volgden, zo kan dat ook in deze tijd Læstadius niet verantwoordelijk gehouden worden voor de gebeurtenissen in Kautokeino.

Men moet deugd en ondeugd, goed en kwaad niet vermengen of door elkaar halen maar het kwade afkeuren en het goede niet nalaten.

“De priester Læstadius wordt beschouwd als het begin en de grondlegger van de religieuze bewegingen in Torneå Lappmark, hij zou daarom verantwoordelijk moeten zijn voor alle fouten die daaruit kunnen voortvloeien.” Nee natuurlijk niet stelt Læstadius terecht.

In het slot schrijft hij: “Ik ben nu zo gewend geraakt aan het horen van prachtige leugens die over mijn persoon worden verspreid dat ik niet kan vragen dat de afzender hiervan zijn grove beschuldigingen intrekt; en aangezien deze God van de wereld de geest van de ongelovigen heeft verblind, zodat ze de leugen zullen geloven, kan ik niet veronderstellen dat de trouwe lezers van de ‘bijlage’ hun verkeerde oordeel over mijn morele karakter zullen veranderen. Want toen er van onze Heiland werd geschreven: ‘Hij werd gerekend tot de misdadigers’, dus van de wereld kan ik ook geen beter oordeel verwachten.

Kengis¹⁶¹ op 25 februari 1853.
L. L. Læstadius.

Maar niet alleen op deze wijze verdedigd Læstadius zich en legt hij verantwoording af van zijn mening over de opstand in Kautokeino. Ook zendt hij op 14 april een verklaring aan de koning Oscar I waarin hij ingaat op de gebeurtenissen in Kautokeino en dat hij daar zelf niets mee te maken heeft, sterker nog, dat hij het afwijst en uitlegt dat het niet zijn werk was, maar dat er twee soorten Lezers zijn, enerzijds de dwalenden zoals die van Kautokeino en anderzijds de Lezers waartoe hij en de zijnen behoren en dat zij willen leven en handelen naar Gods Woord. Deze lezers nemen afstand van opstand en willen zich onderwerpen aan de overheid. Ook in deze brief geeft hij duidelijk aan, dat als de predikanten in Kautokeino anders hadden gehandeld en het volk beter had onderwezen, de opstand mogelijk voorkomen had kunnen worden.

Samengevat komt het hier op neer: In de overtuiging van de Samen (van Kautokeino) dat een mens tot zo’n hoge trap kan komen dat hij zondeloos is, ja zelfs onsterfelijk. Dat een mens gelijk kan zijn aan God en Christus, daarin wijken zij volledig af van de leer en prediking van ds. Læstadius en van de Bijbel! Zij dwaalden hierin en geven hierin enige overeenkomst tussen allerlei sekten en bewegingen die er in de kerkgeschiedenis zijn geweest, zoals Thomas Müntzer en zijn volgelingen.

Gelukkig was het ook zo dat de Bisschop van Härnösand die in 1853 een visitatiereis maakte door het gebied en zijn bevindingen waren positief ten opzichte van de Laestadianen. Over de tekenen van de Heilige Geest die in de harten van de mensen werden gevonden, vond de bisschop dat ze van Geestelijke aard waren en dat wij dat met rust moeten laten en niet met geweld tegen gaan. Ook deze bisschop vond niet dat men Læstadius verantwoordelijk kan houden voor de gebeurtenis in Kautokeino.

¹⁶¹ De pastorie stond in Kengis. In 1854 werd er in Pajala een nieuwe pastorie gebouwd naast de kerk. Toen verhuisde het gezin daar naartoe.

1.19. Einde van zijn leven.

In 1857 kreeg Læstadius last van pijn op de borst, kortademigheid en geheugenverlies. Zijn gezichtsvermogen werd ook zo slecht dat hij nauwelijks kon lezen.

In de herfst van 1858, terwijl hij in Stockholm voor zijn ogen werd behandeld, werd hij ziek en dacht dat hij spoedig zou sterven. Hij schreef toen aan zijn vrouw deze afscheidsbrief:

Stockholm 13 september 1858

Teder geliefde echtgenote!

Zoals ik van je heb gehouden in het leven, zo hou ik van je tot de dood. Misschien is dit de laatste keer dat ik jullie kan schrijven om mijn laatste afscheid te nemen. Ik ben namelijk getroffen door een ziekte die me aan cholera doet denken. Maar mogen we elkaar in dit leven niet meer ontmoeten, mijn hoop is echter dat we elkaar mogen ontmoeten op de berg Sion met de door doornen-gekroonde Koning, waar we Hem samen mogen eren en ons mogen verheugen in het nieuwe Jeruzalem. Op dit moment zijn er tranen van vreugde over deze brief gevallen. Ik kan je geen andere raad geven: 'De Heere zal in het offer voorzien'.

Moge de Heere met je zijn, mijn geliefde vriendin, en moge Hij je hart troosten en je hart verkwikken en je helpen het kruis te dragen: Vaarwel en groeten aan alle christenen van hun stervende leraar. Vaarwel!"

Een paar dagen later, op 18 september schrijft hij¹⁶²:

"Het scheen niet Gods wil te zijn, dat ik nu van hier gescheiden zou worden. Ik probeer te herstellen en ben van plan om, met Gods hulp, op 24 september van hier te vertrekken. De ogen zijn ongeveer zoals voorheen. Bidden alle christenen voor mij!

Ik heb toestemming gekregen om in het huis van E.E. Læstadius te wonen en ze zijn zo goed voor me.

Lars. Levi Læstadius

Hij knapte inderdaad weer op en kon weer van Stockholm naar Pajala terugkeren.

"De volgende zomer drukte hij in een brief aan zijn Göteborgse collega Wieselgren de vrees uit dat de Russen Noord-Zweden zouden innemen en dat Göteborg een Engelse kolonie zou worden, en voegde eraan toe: "Maar voor iemand van bijna 60 jaar heeft politiek geen belang meer. Botanica of andere wetenschappen zouden ons evenmin moeten belemmeren, aangezien het nogal onzeker is dat scheikunde en botanie na de dood worden bestudeerd. Het zou misschien het beste zijn als slechts één wetenschap ons gevangen hield of als geen andere wetenschap ons interesseerde dan alleen deze: To gnoti seauton To gnoti Christon (Jezelf kennen, Christus kennen). In deze brief zei hij dat hij nog geen uitgever had gevonden voor Dårhushjonet, zijn 'favoriete werk', en hoopte dat het niet in de vergetelheid zou raken."¹⁶³

In deze tijd had hij al veel last met zijn ogen en kon slecht zien. Toen hij 60 jaar oud was, was hij bijna blind. Alle wederwaardigheden van de velen jaren waarin hij heel intensief had gewerkt hadden ook zijn uitwerking gehad op zijn lichaam. Hij werd steeds zieker en zijn krachten namen af.

Hij smeekte de Heere om zijn oog te genezen. "Als een wonder ontving hij toen nog enig herstel van zijn oogkwaal, zodat hij zijn werk weer kon doen. Hij ging toen nog een keer op reis langs allerlei gemeenten in het noorden van Lapland en het werd een ware zegetocht van het Evangelie. Velen kwamen tot bekering en leerden leven van genade."¹⁶⁴

¹⁶² De 2 brieven zijn vertaald uit: C. J. E. Hasselberg, "Under polstjärnan", blz. 223.

¹⁶³ <http://users.erols.com/ewheaton/lars/lars-main.htm> Noot van de bron: (June 18, 1859 letter in Lars Levi Laestadius' brev till Peter Wieselgren, pp. 288, 289.)

¹⁶⁴ Ds. J. R. Volk "Piëtisten in Scandinavië, blz. 18.

De eerste adventzondag was het de laatste keer dat Læstadius preekte. Veel mensen die toen in de kerk zaten beseften dat Læstadius niet lang meer zou leven en waren erg verdrietig.

In een brief van 16 december 1860 klaagde Læstadius over een aandoening in zijn borst of luchtpijp, waarvan hij dacht dat die tot zijn dood zou kunnen leiden. Hij kon geen voedsel vasthouden en werd magerder en zwakker, lijdend aan wat volgens sommigen maagkanker was. Op 4 februari 1861 schreef hij in zijn laatste brief aan Wieselgren: “Hier lig ik in een bed van lijden, wachtend tot de engel des doods mij spoedig zal verlossen, en jij, mijn zeer gewaardeerde broer, die mij zal overleven, zou niet moeten nalaten om voor mij te bidden, want mijn geloof is zwak en hoop is vaak ver weg. Ik geloof echter dat de grote Verlosser en de met doornen-gekroonde koning mij niet in de steek zal laten.”¹⁶⁵

De laatste maanden lag hij veel op bed. Zijn ziekbed werd ook zijn sterfbed. Veel Lappen kwamen hem nog opzoeken. Hij sprak tot hen en gaf hen onderwijs.

Volgens een veel later verslag zei de stervende predikant tegen Juhani Raattamaa, die hem bezocht: “Ik heb hier, in het licht van Gods Woord, geprobeerd mezelf en mijn leringen te onderzoeken of ze het oordeel van de Heere zullen doorstaan. Ik heb in mijn leringen niets tegen de Bijbel gevonden. Ik kan ze niet veranderen, maar ik voel me inderdaad een grote zondaar, ook al ben ik gelovig.”¹⁶⁶

“Hij droeg zijn lijden echter met christelijk geduld, was vaak ontroerd en wenste dat mensen hem zowel uit de Bijbel als de preken die hij zelf hield voor zieke medechristenen zouden voorlezen en de liederen van Zion zouden zingen. Drie dagen voordat hij stierf, verloor hij het vermogen om te spreken. Voor de dood beefde hij niet. Hij lag tevreden en stil en keek naar de mensen om hem heen, ‘glimlachend van vreugde en liefde.’”¹⁶⁷

In haar brief beschrijft Sofia zijn laatste ogenblikken: “Ik kan de uitdrukking van vreugde en vrede die van zijn gezicht straalde niet echt beschrijven. Elke keer als ik de kans kreeg, was het mijn aangename taak om aan zijn bed te zitten en een gelovige deze wereld te zien verlaten. De dood was niet verschrikkelijk voor hem om te verwachten, en voor hem was het niet triest om deze wereld te verlaten, want zelfs toen hij leefde, reisde hij als een vreemdeling in deze wereld. Drie dagen voor zijn dood verloor hij het vermogen om te spreken. Hij lag daar de hele tijd tevreden, kijkend met vreugde en geluk en met een glimlach op zijn lippen naar degenen die om hem heen staan. Hij wilde hoorbaar spreken met de aanwezigen maar miste de kracht. Zijn laatste moment was gemakkelijk. Hij haalde slechts een paar keer diep adem en toen verliet zijn onsterfelijke deel dit sterfelijke rijk door het portaal van de dood.”¹⁶⁸

Op 21 februari 1861 stierf hij, 61 jaar oud.

Hij werd begraven op de begraafplaats in Kengis. Er waren Lappen, Zweden, Noren, Finnen en zelfs Russen aanwezig. Raattamaa liep als eerste alleen achter de kist.

¹⁶⁵ <http://users.erols.com/ewheaton/lars/lars-main.htm> Noot van de bron: Lars Levi Laestadius' brev till [brief aan KJB] Peter Wieselgren, pp. 302, 303.

¹⁶⁶ Laitinen, Aatu. Muistoja Lapin kristillisyydestä, blz. 23, aangehaald op: <http://users.erols.com/ewheaton/lars/lars-main.htm>

¹⁶⁷ C. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan, blz. 224.

¹⁶⁸ Pajalan seurakunnan Kirkkoherran, Provasti Lars Levi Laestadiuksen elämäkerta, in L. L. Laestadius, *Kirkko-Postilla* (Luulaja: 1876), pag. 7, aangehaald op <http://users.erols.com/ewheaton/lars/lars-main.htm>

Het Graf van Laestadius in Pajala.¹⁶⁹ Op de steen staat: "Här Hvilar Prosten L.L. Læstadius Dan. 12:3." Hier rust de eerwaarde L. L. Laestadius. Dan. 12:3. Hier ligt ook zijn vrouw begraven.

Op het graf sprak Læstadius' schoonzoon en opvolger, de predikant P. L. Stenborg (1830-1897)¹⁷⁰, die ook de begrafenis leidde. Op het graf preekte hij uit Daniël 12:3, waar staat: "De leraars nu zullen blinken als de glans des uitspansels, en die er velen rechtvaardigen, gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk." In de rede die hij hield memoreerde hij ook uit het leven van Læstadius.

Hierna was het de beurt aan Johan Raattamaa. "Aan de rand van het graf ging hij staan en opende zijn mond: 'In het tweede boek der koningen staat geschreven: Toen Elisa, de leerling van de profeet Elia, zijn geliefde leraar zag opstijgen naar de hemel in een wagen van vuur getrokken door paarden van grote waarde, riep hij hem na: 'Mijn vader, mijn vader, wagen Israëls en zijn ruiters.' Dus ik sta hier met u op dit uur, christenbroeders en zusters, die zijn gekomen om de herders van de gemeenschappen tot de minste rust te brengen, - hem die in deze Nordlanden wagen en ruiter was. Hij had de grote macht van God de Heere om Zijn kudde christenen, die God hier door hem had geplant, te beschermen, zodat alle pogingen van satan

¹⁶⁹ Foto afkomstig van Per Malmelov uit Zweden.

¹⁷⁰ Stenborg werd in 1848 student in Uppsala en in 1854 in Stockholm tot priester gewijd. In 1858 werd hij prediker in Jukkasjärvi en in 1863 in Pajala.

C. J. E. Hasselberg haalt een kernachtige uitspraak van deze prediker aan die hij na het overlijden van Laestadius eens deed: "Vroeger werden de mensen in de kerk beschimpt en toch zat het altijd vol, maar nu wordt iedereen daar geprezen, en toch is de kerk leeg." C. J. E. Hasselberg, "Under polstjärnan, blz. 190..

tegen de kudde tot nu toe tevergeefs zijn geweest. Maar nu is Israëls strijdwagen en berijder weggenomen - nu is deze man weggenomen die een leraar is geweest van de zielen van vele mensen - niet alleen hier in Pajala, maar ook in Karesuando, Jukkasjärvi, Gelivara, Plitornio en Altonio - wiens stem zowel Zweedse gemeenten als ook die in Noorwegen en Finland in aanbidding bracht.”¹⁷¹

Aan het graf werd een door Læstadius zelf gedicht lied gezongen:

Ik, ellendige worm en zwerver
op de zware levensweg
hier, zoek het land van mijn Vader
en draag de avond bij.
Hier heb ik geen veilige plek,
de dag haast zich, snelt naar die stad,
waar rust, vrede mij omringt.

Ik dank U, o Jezus Christus,
U, lieve Prins van het leven.
U nam mijn schuld op U
en droeg het zware kruis.
Mijn schuld verzoende U met Uw bloed
en helpt mij tot gelukzaligheid.
Uw naam zij eeuwige lof en glorie

Hasselberg haalt een schrijver (O. Bergin) aan die gezegd heeft: “Zelden werd een parochieleraar door zijn parochianen met een zo groot verlies gerouwd als Lars Levi Læstadius. En bijna geen enkele priester in de Zweedse kerk heeft zulke diepe, onuitwisbare sporen nagelaten als hij.”¹⁷²

Later toen de kerk werd verplaatst van Kengis naar Pajala, werd het lichaam en graf van Lars Levi Læstadius ook verplaatst naar de nieuwe begraafplaats in Pajala. Op de grafsteen staat Dan. 12:3. De tekst waarover bij het graf was gesproken en die zo toepasselijk was op Læstadius.

Læstadius' vrouw woonde na het sterven van haar man nog een tijd in de pastorie. Toen in 1863 haar schoonzoon en dochter in de pastorie gingen wonen, mocht zij er blijven en woonde bij hen in. Brita Catharina Alstadius overleed op 4 maart 1888 in Pajala.

Het woonhuis van Læstadius in Pajala kreeg de naam Læstadiuspörtet. Vandaag de dag is het huis een museum waarin aandacht wordt gegeven aan het leven en werk van Læstadius.

Vlak naast het voormalige woonhuis van Læstadius staat nog een geel gebouw. Dit huis werd gebouwd als nieuwe pastorie voor Læstadius en zijn gezin. Het kwam echter pas 6 maanden na zijn sterven gereed. Toen het klaar was ging de dochter van Læstadius, Elisabeth met haar man en gezin in het huis wonen. Tot in de jaren 90 van de vorige eeuw is het huis pastorie geweest.

Na het overlijden van haar vader schreef dochter Sofia een brief aan een zus van haar. De brief heb ik geheel vanuit het Engels naar het Nederlands vertaald en is als volgt:

¹⁷¹ Alfred Otto Schwede, “Lars Levi Laestadius”, blz. 188.

¹⁷² C. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan”, blz. 224-225.

Pajala, 31 augustus 1861

Lieve zuster,
Gods vrede zij met je!

Met deze groet begin ik deze brief aan jou, die daar in dat vreemde land bent, ver van ons met het lichaam gescheiden. Ik heb vaak aan je gedacht, hoewel ik daar niet over heb geschreven. Het is vooral in mijn gedachten geweest om je te laten weten over het vertrek van onze lieve vader uit deze wereld, waarvan ik geloof dat je er meer over wilt weten.

Gedurende de gehele afgelopen herfst en het begin van de winter van 1860 voelde hij zich niet goed en kon hij niet eten. Als hij iets at, braakte hij het snel weer uit. Hieruit concludeerde hij dat de dood niet ver weg was. Toen hij examens hield, bevestigde hij dat de leer die hij verkondigde waar was en in overeenstemming met het Woord van God en hij zei dat hij ervoor zou leven en sterven, en ook dat zijn toehoorders zichzelf de schuld kunnen geven als ze ervan afwijken.

Op de eerste adventszondag preekte hij voor de laatste keer in de kerk. Veel van degenen die daar in de kerkbanken zaten, werden overweldigd door groot verdriet en hoorbaar gehuil, omdat ze dachten dat dit mogelijk de laatste keer was dat ze hem vanaf de kansel zouden kunnen horen spreken.

Onmiddellijk daarna werd de kracht van zijn lichaam van dag tot dag zwakker en zwakker en nam ook een algemeen gebrek aan kracht merkbaar toe, zodat hij niet meer in staat was om 's avonds te bidden zoals hij gewoonlijk deed als hij gezond was. Zelf vermoedde hij: 'God zag het goed om mij te ontheffen van het dienstdoende ambt van predikant vanwege de zwakte van mijn lichaam. God zal mij spoedig hier vandaan halen.'

Zijn gedachten en spraak in deze tijden waren alleen bezig met zaken van de eeuwigheid. Gedurende de drie maanden van zijn ziekte hoorde ik niet uit zijn mond praten over natuurlijke zaken. Hij liet al zijn toehoorders over aan Gods zorg. 'Mijn geweten zal mij niet beschuldigen dat ik niet ijverig ben geweest om hun alle raad van God voor hun redding te verkondigen, noch de kracht van mijn lichaam en ziel heb ik gespaard', zei hij, 'Moge God Zelf in hen werken, dat ze na mijn sterven beter voor mijn prediking zouden zorgen en zouden begrijpen om het in hun hart te bewaren.'

Blij en tevreden lag hij op zijn ziekbed. Vastberaden en streng sprak hij de waarheid tot alle onbekeerden, maar tot de ontwaakte en gelovige sprak hij met liefde. Hoewel zijn ziekte zwaar en pijnlijk was, was hij nooit ongeduldig. Enkele dagen voor zijn sterven vroeg hij echter om vergiffenis van moeder en bekende toen dat hij ooit ongeduld jegens haar had gevoeld. Een dag voor zijn sterven, toen hij nog kon praten, nam hij eerst afscheid van moeder en dankte hij God die hun geluk in deze wereld had geschonken en hun huwelijk met wederzijdse liefde en vreugde had gezegend. Ik heb ook definitief afscheid van hem genomen. Hij kon niets tegen me zeggen, hij was erg ontroerd tijdens ons afscheid. Anders was hij tijdens zijn ziekte vaak ontroerd en wilde hij dat zijn preken hem werden voorgelezen, die hij had bewaard voor christenen die ziek waren. Hij las vaak de Bijbel en zong hymnes van Sion, vooral die welke spreken over de beloning van de strijders en overwinnaars. Hij was als iemand die al overwinnaar was. Zijn ogen weerspiegelden net zoals hij aanschouwde en genoot van de zoetheid van het leven dat komen ging.

Lieve zus! Ik kan niet echt vertellen wat voor soort uitdrukking van vreugde en vrede op zijn gezicht werd weerspiegeld. Telkens wanneer de gelegenheid zich voordeed, was het een aangename plicht voor mij om naast zijn bed te zitten en te kijken hoe een gelovige deze wereld verlaat. De dood was voor hem niet iets vreselijks om op te wachten, en het was ook niet droevig voor hem om deze wereld te verlaten, want al tijdens zijn leven reisde hij in deze wereld als een vreemdeling.

Drie dagen voor zijn sterven verloor hij zijn spraakvermogen. Tevreden lag hij daar de hele tijd, kijkend naar degenen die om hem heen stonden, met een glimlach op zijn lippen, blij en gelukkig. Hij zou de aanwezigen hoorbaar hebben willen toespreken, maar daar was de kracht niet voor. Zijn laatste ongenblik was gemakkelijk; slechts een paar keer haalde hij diep adem en zo verplaatste zijn onsterfelijke deel van deze sterfelijkheid door het portaal van de dood op 21 februari 1861.

Het vertrek van een trouwe herder van zielen liet een oprechte droefheid van afscheid en verdriet achter, niet alleen voor de christenen en ontwaakten, maar ook voor de zorgelozen. Pas toen verweet hun geweten hun dat ze hun oren hadden gesloten voor zijn waarschuwingen van liefde. Nu begrepen ze dat een brandende kaars uit hun midden was gedoofd en dat er niet langer iemand was die 's avonds in hun huis zou komen om te bidden en die de zorgelozen met tedere vermaningen zocht in hun donkere schuilhoeken. Veel mensen in dit dorp Pajala en vooral in andere dorpen zijn door deze gebeurtenis wakker geschud om serieus na te denken over de redding van hun ziel. Broederliefde, vurigheid en eensgezindheid zijn groter geworden onder de christenen.

Met groot verdriet van het hart, verlangen wij, zijn kinderen, ook naar hem. Zijn sterven heeft ons enorm aangemoedigd tot nieuwe toewijding. Ik heb vooral het gevoel dat ik enorm bemoedigd ben in mijn geloof, ik die in staat was om naast zijn bed te zitten gedurende de hele tijd van zijn ziekte en zijn afscheidsrede te horen en die vreugde en vrede te zien die hij had. Niets meer nu, lieve zuster, maar laten we de goede strijd van het geloof voeren, opdat we met dezelfde zekerheid van geloof, vreugde en vrede onze aardse verblijfplaats zouden kunnen veranderen. We moeten in de strijd zijn tegen zonde en kwaad zolang we hier leven, maar groot is de beloning die ons en alle gelovigen aan de andere kant van het graf te wachten staat. Wordt niet moe, maar wees ijverig om tot onze God te bidden, en wees hiervan zeker, dat we de kroon van het leven zullen ontvangen naar Zijn eigen belofte en door de verdiensten van Zijn Zoon Jezus Christus! Hij is het die dit heeft beloofd aan allen die standvastig blijven tot het einde. Moeder en de andere christenen van Pajala sturen hartelijke groeten van liefde, maar groeten eerst, en als laatste van mij met mijn man!

Je zus Sophia Niva.

1.20. Over de geschriften van Læstadius.

Over de geschriften die Læstadius geschreven heeft wil ik kort zijn.

In bovenstaande is al het een en ander daarover geschreven.

Een van zijn eerste geschriften is "Om möjligheten och fördelen af allmänna uppodlingar i Lappmarken jemte Förslag till en nybyggscholas anläggande derstädes." Vertaald is de titel ongeveer als volgt: 'Over de mogelijkheid en het voordeel van openbare teelt in Lapland, voorstel voor de oprichting van een nieuw gebouwde school daar.' Dit boekje dat in 1824 werd uitgegeven, bestaat uit 2 delen. In het eerste staat een omschrijving van Lapland: de natuur, de planten en dieren die er voorkomen, de seizoenen, bergen enz.

Het tweede deel gaat, zoals de titel al aangeeft, over het bouwen van een nieuwe school.

Een ander boek is: "Fragmenter i lappska mythologien", Over de Laplandse mythologie. Het boek is oorspronkelijk geschreven voor en gefinancierd door de Franse La Recherche-expeditie van 1838-1840, maar ging verloren en vervolgens vele decennia daarna vergeten. Ook hierover is al geschreven in bovenstaande.

In de loop van de tijd heeft Læstadius verschillende artikelen en geschriftjes geschreven over botanica en met name de plantenwereld.

In 1839 verscheen een klein boekje in de Samische taal. “Samtal mellan en Christen och naturliga menniskan”¹⁷³: “Gesprek tussen een christen en de natuurlijke mens”. In 1847 kwam een vervolg: “Nobbe hálaittem rislagasa ja Satte Almatja kaskan”: “Het tweede gesprek tussen een christen en een gewone man”.

Een stukje uit het in 1839 verschenen boekje:

“Christen: Heb je zulke mensen niet gezien die in hun slaap lopen? Ze slapen met hun ogen open: ze dwalen af en toe: ze bereiken één ding en gaan weer liggen; maar worden nog steeds niet wakker.

Natuurlijk mens: Dat kan zo zijn.

Christen: Maar ik geloof dat er meerdere onder ons zijn. Ieder mens in zijn natuurlijke staat is zo geneigd dat hij God niet wil gehoorzamen, of Zijn geboden wil gehoorzamen, noch naar de hemel wil en sterven; want het zondige vlees drukt haar gedachten als een zware slaap op de aarde. Ze is niet in staat haar gedachten te verheffen van de ijdele werken van deze wereld. Ze werkt dag en nacht voor de rijkdom, en heeft geen rust en geen zorg hoe ze zichzelf zal redden; hoe ze rijk en gelukkig zal worden.

Natuurlijk mens: Hoe moet de mens anders zichzelf redden en tot bezinning komen, als hij niet iets mag verzamelen en verwerven? Moet de persoon gaan liggen en wachten tot het kant-en-klare eten in haar mond komt?

Christen: Niemand hoeft te gaan liggen of zijn tijd te verspillen aan luiheid. Bovendien is de mens gemaakt om naar vermogen te werken. Maar waarom werk je? Waarom int u belastingen, terwijl u met minder van uw inkomen zou kunnen beschikken? Misschien om ze in de grond te begraven, of ze op te zuigen en op te scheppen over je rijkdom?

Natuurlijk mens: Maar is het niet nog steeds bevredigend als je rijk wordt? Tenminste één is zonder zorgen; men hoeft dan niet te bedelen of in de handen van vreemden te kijken voor eten, noch als een hond aan de deur van een vreemde te liggen.

Christen: Maar waarom kwam de arme Lazarus in de schoot van Abraham, hoewel hij vol wonden was, en lag aan de deur van de rijke man, en de honden likten zijn wonden; toen aan de andere kant de rijke man, die prachtige kleren had en elke dag kieskeurig leefde, in de hel viel? En waarom zegt de Redder dat het gemakkelijker is voor een kameel (die zo groot is als een paard, ja zelfs groter) om door het oog van een naald te gaan, dan voor de rijke man om te gaan naar het koninkrijk der hemelen. En waarom zegt de Schrift dat de mens door groot verdriet het leven moet binnengaan? Wat gebeurt er dan met het comfort en het zorgeloze leven waarover u spreekt? Heeft iemand met betrekking tot dit leven zoveel moeite, zoals de rijke man die dag en nacht moet reizen na zijn redding; hij kan nauwelijks rusten tijdens de maaltijd: hij verbergt zijn schatten in de spleten van de berg, en toch weet hij uiteindelijk niet waar hij ze moet verstoppen dat de dieven niet zullen graven en ze stelen. En als hij ze een tijdje kan behouden en vasthouden, moet hij ze uiteindelijk verliezen. Niemand kan zijn schatten meenemen als hij van hier gaat; hoewel het voor velen moeilijk is om er afstand van te doen. En misschien klampen ze zich nog in de andere wereld vast aan de gedachte en in het hart, zoals de Schrift zegt: waar je schat is, daar is ook je hart; Let op! Zie! De mens kan hier niet opgeven waar hij van heeft gehouden; daar zou ze tenminste rekening mee moeten houden. Alleen dan zal er een treurlied zijn, en een gejammer, wanneer de rijken en welgestelden al snel alle goede dingen missen die hij genoot in deze wereld. Waarom verzamel je zulke schatten, die je niet mag houden en waarvan je niet mag genieten, (schaten) die je binnenkort moet opgeven en verliezen? Waarom zoekt u niet liever zulke schatten, die geen roest eet, noch die door dieven doorgraven en gestolen worden?”¹⁷⁴

¹⁷³ Digitale versie: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.laestadiusarkivet.se/1839_Samtal_mellan_en_Christen_och_naturaliga_menniskan_TEXT.pdf

¹⁷⁴ “Samtal mellan en Christen och naturliga menniskan”, blz. 8-15.

Verder verscheen in 1843 “Crapula Mundi” en van 1852-1854 zijn tijdschrift: “Ens Ropandes Röst i Öknen”.

Een ander boek wat na Læstadius’ overlijden uitkwam kreeg de titel: “Dårhushjonet”.

In 1845 publiceerde Fredrik Hedberg (1811-1893), het boek ‘Piëtisme en christendom’, waarin hij de leer van Jacob Spener en de Duitse piëtisten van de zeventiende eeuw verwierp. Hun oproep tot ware boete en de nadruk die zij legden op de goede werken die voortkomen uit het geloof verwierp hij. Als reactie hierop schreef Læstadius een boek waarin hij de Piëtsten verdedigt. Het werk, Dårhushjonet, werd pas bijna een eeuw na zijn sterven in het geheel gepubliceerd. Læstadius gaf toe dat Hedberg veel goeds had gedaan in zijn leven, maar zijn leer keurde hij af.

Hedbergs houding ten opzichte van Læstadius en zijn volgelingen wordt heel duidelijk gemaakt door de titel van een kritisch artikel dat hij een paar jaar later publiceerde: “Het koninkrijk van God is geen vlees en drank, nog minder is het springen en schreeuwen.”

Het belangrijkste wat Læstadius heeft nagelaten zijn zijn preken. In totaal zijn er 466 preken van Læstadius bewaard gebleven¹⁷⁵. Zijn ‘Kerkpostillen’ die o.a. in het Zweeds, Fins en Engels zijn uitgegeven. Deze worden ook vandaag de dag nog veel gelezen en worden regelmatig opnieuw uitgegeven; ook in het Noors, Duits, Ets, Lets en Russisch en andere talen. In het Nederlands zijn ook een aantal preken van Læstadius vertaald, maar nog nooit uitgegeven¹⁷⁶.

Tot slot zijn er veel brieven van Læstadius bewaard gebleven. O.a. het ‘Læstadius archief’¹⁷⁷ heeft er veel gepubliceerd.

In een brief, gedateerd op 3 juni 1848 aan een jeugdvriend schrijft hij over de tekenen van de tijd. Hij schrijft o.a.: “Dat de tekenen des tijds ongelukkig zijn blijkt uit het ongelooft, de vrijzinnigheid en de godsdiensthaat en de algemene zedeloosheid onder de massa van het volk; en hierop komt het fanatisme van de priesters of de blinde ijver van de priesters tegen alle religieuze bewegingen onder het volk. Dit is het duidelijkste teken van de tijd; want juist hierdoor kunnen de politieke zwermen hun slangenmacht onder de massa van het volk doordringen... Dat zijn de uithoeken van de tijd, die nu de ondergang van de staten voorspellen. Maar een Republikeinse staatsgrondwet kan in Europa niet worden gesteund; omdat alle banden van moraliteit en religie zijn verbroken, als de oude regeringen ook omvergeworpen worden, dan is er altijd wel een ambitieuze schurk die, door de gunst van het volk, zichzelf aan de macht slingert en zo zal er geen tekort zijn aan tirannen. Maar hoe meer de mensen dienovereenkomstig uitgeput en onderdrukt worden, des te groter moet het verlangen zijn naar een geestelijke geboorte; en we hopen dan dat de Heere een machtige geest zal doen ontwaken die de macht heeft om aan de overtuigingen van de mensen te werken, want vanuit die kant moet hulp komen. Van de politiek is geen hulp te verwachten. Maar een geestelijke hervorming is noodzakelijk. Daarvoor helpe de Heere. Amen.”¹⁷⁸

Als laatste werk van Læstadius noem ik “Gamla berättelser om Gud och om människorna”. Letterlijk vertaald is de titel: “Oude verhalen over God en over mensen”. In 80 hoofdstukjes

Boek: “Samiska predikningar och skrifter”, blz. 6-7.

¹⁷⁵ <https://www.lbardsen.com/hva-er-egentlig-laestadiansk/2/>

¹⁷⁶ In Kyrkohistorisk årsskrift 2019. Red. av Anders Jarlert, verscheen van Professor Jouko Talonen uit Helsinki een onderzoeksresultaat in een artikel waarin uitgebreid geschreven wordt over de uitgaven van en over Laestadius in verschillende talen. Zie <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/76d7d6cc-d8d0-4817-b59b-74275a360747/content>

¹⁷⁷ <https://www.laestadiusarkivet.se/>

¹⁷⁸ Vertaald en overgenomen uit: Carl. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan.”, blz. 145.

worden allerlei Bijbelverhalen uitgelegd. Het voorwoord is ondertekend met de plaats Härnösand en als datum december 1844.

De Bijbelsegeschiedenis begint bij de schepping en het laatste hoofdstuk gaat over ‘tijdrekening en over de geschriften van het Oude Testament’.

1.21. De leer van Læstadius.

Belangrijke kenmerken voor de leer van Læstadius zijn kort samen gevat: berouw, boete, bekering en wedergeboorte. Noodzaak van wedergeboorte en persoonlijke bekering en dat men persoonlijke kennis heeft aan de ‘drie stukken’: ellende, verlossing en dankbaarheid. In veel preken komt het onderscheid terug van hen die niet wedergeboren zijn, zij die ontwaakt zijn, dat zijn degenen waar de wet zijn werk doet in het hart, en zij die wel wedergeboren zijn.

Ook het door ‘ons’ zogenoemde stuk van de heiligmaking komt bij de Laestadianen voor. Het afsterven van de oude mens en het meer en meer laten van de zonden, maar ook het inleven dat men een groot zondaar is!

Læstadius waarschuwt in zijn preken de zorgelozen die in hun ongeloof, eigengerechtigheid en als een net mens proberen te leven, maar toch buiten God en Christus voortleven en geen waar diepgaand berouw hebben over hun zonden, geen boete en belijdenis voor God doen over hun zonden en geen ware wedergeboorte kennen.

In een preek die Læstadius hield op een 3^e zondag na Pasen, sprak hij o.a.: De Heiland spreekt in het Evangelie van vandaag over de nieuwe geboorte die de discipelen moet overkomen door de dood van de Heiland. Hij neemt een gelijkenis van de natuurlijke geboorte en zegt: ‘Een vrouw, wanneer zij baart, heeft droefheid, dewijl haar ure gekomen is’, Johannes 16:21.

We zien uit alle aspecten van de zaak dat het verdriet en de pijn van het hart, waardoor de nieuwe mens geboren wordt, toen nog niet had plaatsgevonden, hoewel sommigen zich voorstellen dat de discipelen toen al een levend geloof hadden, toen zij hun geloof beleden. Geloof dat Jezus de Zoon van God was. Maar alle gedoopte heidenen kunnen dit belijden, dat Jezus de Zoon van God is, en vooral degenen die een dood geloof in de schedel hebben. Maar er zijn waarschijnlijk maar weinig mensen die hebben gehuild en geklaagd vanwege de pijn van de wedergeboorte, zoals de discipelen dat deden. Jezus zei: ‘Gij zult wenen en weklagen.’ Jezus heeft niet gesproken, en het wordt nergens vermeld, dat de discipelen spijt en berouw zouden hebben gehad voordat Jezus stierf. En hoe kan iemand zonder verdriet herboren worden en tot een levend geloof komen? Maar dat verdriet dat naar de zin van God is, kwam naar de discipelen na de dood van de Verlosser: daarna huilden en weeklaagden zij toen de zichtbare Verlosser stierf. En zo moet het iedereen overkomen die van plan is christen te worden; ze moeten huilen en weklagen, of in het juiste verdriet van berouw verkeren voordat ze herboren kunnen worden. Want zonder het juiste geestelijke verdriet kan niemand tot levend geloof komen. Dit geeft de Heiland aan als Hij zegt: ‘Een vrouw die in baredood is, heeft verdriet!’¹⁷⁹

Uit dit citaat blijken verschillende dingen. Dat Læstadius ervan overtuigd was dat de discipelen nog niet tot het ware berouw waren gekomen omdat we dit niet zozeer lezen in de Bijbel. Wel dat ze ertoe zullen komen, omdat de Heere Jezus dit voorzegt.

Als tweede blijkt hieruit heel duidelijk dat het noodzakelijk is dat de mens wedergeboren wordt. Daaraan vooraf gaat het berouw en een hartelijk leedwezen over de zonden.

Als derde is duidelijk dat het ware geloof en dus het kennen van de Verlosser als persoonlijke Zaligmaker noodzakelijk is, wil het wel zijn in dit leven en na dit leven.

¹⁷⁹ L. L. Laestadius Church Postilla (Kirkkopostilla 1876). Third Sunday after Easter Sermon B Preek over Joh. 16:21. <https://www.laestadiustexter.se/Church%20Postilla%201876.htm>

Læstadius legt een sterke nadruk op de wet. De wet moet zo functioneren en de prediking de mensen zodanig raken, dat ze uit hun zondenslaap wakker worden en dat de mensen verschrikt en vol schaamte gaan vragen: Heere, wat moet ik doen om zalig te worden? Wat moet ik doen opdat ik het eeuwige leven hebben? (Matth. 19:16 en Hand. 2:37).

Een belangrijke tekst in de prediking van Læstadius was Gal. 3:24: “Zo dan, de wet is onze tuchtmeester geweest tot Christus, opdat wij uit het geloof zouden gerechtvaardigd worden.” Læstadius liet de wet in zijn preken zo functioneren dat de mens ontkleed, ontgrond en ontdekt wordt. Van toepassing was Gal. 4:19: “Mijne kinderkens, die ik wederom arbeid te baren, totdat Christus een gestalte in u krijgje.”

“In zijn preken legt Læstadius vooral de nadruk op de kwalijke gevolgen van het kwade, meer dan op de heerlijkheden van het goede.”¹⁸⁰ Læstadius hield de mensen voor dat God alwetend is en een alziend God. Hij is niet een God van verre, maar ziet alle dingen en doorgrond ieders hart. Læstadius schetste God niet als een God Die ver weg woont, maar een God die ‘laag nederziet op ieder mens’. Læstadius preekte dat de mensen naar Gods Wet moesten leven. Gods wet is Zijn wil en iedere afwijking van Gods wet is zonde tegen een alwetend God Die de zonde niet door de vingers kan zien. De mens moet zich wapenen tegen de zonde en daartegen strijden. Tegen alle boze lusten, tegen boze gedachten, tegen zondige daden en list van de duivel.

Om te zorgen dat de mensen werkelijk berouw tonen en berouw krijgen over hun leven en handel en wandel, daarvoor “moet men hen in hun natuurlijke overmoed en trots raken, moet men de niet-bekeerden de waarheid omtrent hun leven onder de ogen brengen, hun zonden bij name noemen en hun voorhouden waartoe een zondig leven leidt.”¹⁸¹

Læstadius leerde dat alle mensen van nature zondaren zijn (zie o.a. Ef. 2). “‘kinderen des toorns’, d.i. dieven, hoereerders, rovers en moordenaars. En niemand kan verlossing verwachten, als hij niet eerst heeft ingezien dat hij verdoemd is, verdorven door allerlei misdadige en schandelijke gedragingen en veroordeeld tot de diepste diepten van de hel.”¹⁸²

“Læstadius zelf zegt in een preek uit 1826 of 1827:

‘Maar voordat een mens kan geloven in de vergiffenis van zijn zonden, moet hij zich eerst een zondaar weten. Hij moet voor zichzelf voelen en voor God en zijn geweten erkennen, dat hij tegenover God en de mensen heeft gezondigd. Hij moet uit de diepste zorg zijns harten berouw tonen en bekering beloven tegenover God en weten dat hij een kind des toorns is, veroordeeld tot eeuwige verdoemenis. Hij moet zien dat hij zonder Jezus eeuwig ongelukkig is. Wanneer een mens op deze wijze zijn geestelijk verderf ontdekt, dan moet het lichtbrengende woord van het Evangelie hem recht dierbaar en welkom zijn, het woord dat de in droefenis verkerende ziel verkondigt dat het lichaam van Jezus is gegeven en dat Jezus’ bloed is vergoten tot vergeving van de zondaren.’”¹⁸³

Læstadius probeerde de mensen in de nood te preken. Enerzijds de dood in Adam en aan de andere zijde, het leven alleen in Christus. Men is of bekeerd, of onbekeerd, men leeft in de duisternis of in het licht. Men reist naar de hemel, of naar de hel. Een tussenweg is er niet. Er is geestelijk leven of men is geestelijk dood. Met woorden/ termen probeert hij zo duidelijk en realistisch mogelijk de zonden, de gevolgen van de zonde in de tijd, de ellende die de mens ondervindt, maar ook de eeuwige rampzaligheid die de onbekeerden wacht, af te beelden. Zorgdrager meldt dat in de in druk uitgegeven preken, zowel in de Noorse, Zweedse als Finse uitgaven, de meest aanstootgevendste en felle citaten zijn weggelaten of met verzachtende woorden zijn weergegeven¹⁸⁴. Recent is er wel een uitgave verschenen in het Zweeds waarin

¹⁸⁰ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 157.

¹⁸¹ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 151.

¹⁸² N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 151..

¹⁸³ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 154.

¹⁸⁴ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 158.

alle preken van Læstadius opgenomen zijn zoals hij ze heeft uitgesproken, incl. de scherpe en misschien in onze ogen wel aanstootgevende bewoordingen¹⁸⁵.

De menselijke hartstochten en genegenheden zijn bij een natuurlijk mens onderworpen aan de duivel. Hij heeft vrij spel in de mens. De duivel veroorzaakt/ activeert in de mens het egoïsme en eigen ik. Maar ook de toorn, haat en afgunst.

Godsvreze keert zich van de duivel en de zonden af. Het grote gevolg hiervan is dat men niet meer de zonden en de duivel dient, maar ‘in het houden van Gods geboden is groot loon’

Læstadius was ervan overtuigd dat zonden zoals lichtzinnigheid, alcoholmisbruik, maar ook de hang naar luxe en het leven naar eigen wil, zin en mening geen voordelen bood, maar tot armoede zal leiden. “Armoede leidt tot socialisme en socialisme tot revolutie”.¹⁸⁶

Als het gehele mensdom zich tot het ware christendom zou bekeren, dan zou er veel minder armoede en ellende zijn in de wereld.

In een preek beschrijft hij de brede weg en degenen die daarop reizen op de volgende wijze:

“Op de brede weg is het een drukte van belang. Daar houden zij die de naam van de duivel draven een wedren naar de hel; daar zitten heren en halve heren in prachtige sleden en rijden met grote vaart naar de hel; daar rijden de hooggeachte brandewijnpatroons en kroegbazen naar de hel, daar rijden de christelijke meelhandelaren die overprijs vragen naar de hel, daar rijden de zorgeloze dominees, zij wijzen het blinde volk de weg naar de hel, daar rijden de barmhartige feestvierders naar de hel, daar rijden de gulzige smulpapen en de maathoudende drinkers naar de hel, daar rijden de trouwe kaartspelers naar de hel, daar gaan de dobbelaars en de dansers naar de hel, daar rijden de farizeeërs en de schriftgeleerden naar de hel, daar rijden al ’s werelds vrienden naar de hel. Want Jacobus schrijft dat vriendschap voor de wereld vijandschap is tegenover God.”¹⁸⁷

Een ander belangrijk punt was/ is het belang van het onderzoeken van het geweten.

Læstadius verwierp de Roomse biecht waardoor men volgens Rome vergeving van zonden kon ontvangen. Wel hield Læstadius vast aan een vorm van openbare biecht of schuldbelijdenis die men doet tijdens het bijeenkomen van de gemeente.

Ook vandaag de dag vindt dit nog plaats. Aan het einde van de dienst gaan mensen naar elkaar toe en fluisteren in elkaars oor. Men doet dan belijdenis van zonden, belijdt dan bijv. een zonde die de persoon dwars zit en de relatie met God en de broeders en zusters in de weg zit en degene aan wie ze worden beleden getuigt ervan dat die zonden vergeven zijn in Jezus' Naam en bloed. Doordat die persoon de Heilige Geest inwonend in zijn hart heeft, hebben die woorden gezag en kan de persoon die belijdenis doet die woorden aanvaarden als door God uitgesproken en kan de persoon zich volkomen vrij voelen van datgene wat hem of haar belastte.

Deze vorm van belijdenis doen wordt gebaseerd op Johannes 21:23: “Zo gij iemands zonden vergeeft, dien worden ze vergeven; zo gij iemands zonden houdt, dien zijn ze gehouden.” En Jacobus 5:16: “Belijdt elkander de misdaden”.

Het gebeurt ook wel dat men contact opneemt met een predikant om met hem over bepaalde zaken/ zonden te spreken.

Deze gedachte is bij de Luthers niet vreemd.

“Luther heeft daarbij verwezen naar het Woord der prediking als middel waardoor de predikant verzoening namens Christus uitdeelt. ‘Wanneer ik mijn zonde gevoel en deze aan God klaag en een priester of dienaar van het Woord vraag om vrijspraak van zonde, dan legt de dienaar van

¹⁸⁵ Dit vertelde mevr. Pasma mij tijdens een gesprek (24-6-2024).

¹⁸⁶ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 153.

¹⁸⁷ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 158. (Jak. 4:4)

het Woord mij de hand op het hoofd en spreekt mij op bevel van onze Heere Christus vrij van mijn zonden.’ Maar krijg ik dan dadelijk de vergeving wanneer ik dit hoor en geloof? Luther: ‘Ja, antwoord ik, dan hebt en verkrijgt gij dan ook alles, gelijk het Woord u zulks belooft, wanneer gij het maar met ene vast geloof aanneemt en er niet aan twijfelt. Zodra gij echter begint te versagen en te twijfelen, hebt en ontvangt gij niets. Men moet zich hier niet verlaten op hetgeen men voelt en ziet, maar op het Woord. Als ik daaraan geloof, dan wordt mij ook dit alles. Geloof ik echter niet, maar wil ik het met voelen en zien verkrijgen, dan heb ik ook niets.’”¹⁸⁸

Læstadius stelde 3 vormen van openbare zondebelijdenis.

1. Een zondaar heeft berouw over zijn zonden en kent een nood. Vanuit deze nood bekend de zondaar zijn zonden in aanwezigheid van “enige christenen om zijn geweten te verlichten.”¹⁸⁹
2. Een zondaar die berouw heeft over zijn zonden, vraagt zijn naaste om vergeving voor het onrecht dat hij hem of haar heeft aangedaan. Deze belijdenis vindt ook plaats in aanwezigheid van andere christenen.
3. Christenen mogen/ moeten elkaars geestelijk leven onderzoeken. Men onderzoekt dan of men zijn zonden kent en of die van harte leed zijn en daarover dus berouw heeft. Als de persoon werkelijk berouw heeft, dan bekend hij deze zonden (bij de persoon die hem daarover onderzoekt). Men stelt de persoon vragen over bijvoorbeeld het vroegere leven en gedrag. “Bijvoorbeeld: heb je ontucht bedreven? Heb je gestolen? Ben je dronken geweest?”¹⁹⁰ Als de persoon werkelijk berouw heeft over zijn zonden, dan bekend hij die in de aanwezigheid van een aantal mensen. “Maar is hij een van de echte lutheranen, dan antwoordt hij gewoonlijk: het gaat jullie niet aan hoe ik leef, ik zal zelf voor mijn daden verantwoording afleggen.”¹⁹¹

Bij de belijdenis in de gemeente moeten ware gelovigen aanwezig zijn. Als men zijn zonde belijdt (gepaard gaande met oprechte smart daarover) moet men ook aangeven op welke tijden de strijd plaatsvond en men zaken beleefde.

De noodzaak van berouw over begane zonden werd de mensen voorgehouden. Men moet zijn hart open stellen voor God zoals de psalmdichter (1773 berijmd) zegt:

Beproof vrij, van omhoog,
Mijn hart, dat voor Uw oog,
Alwetende, steeds open lag.
Doorzoek mij; toets mijn gangen;
Doorgrond al mijn verlangen;
En stel mijn oogmerk in den dag.
Psalm 26:2.

Ook vandaag kennen de gemeenten niet alleen de belijdenis die men bij elkaar of bij de predikant doen, maar ook de openbare schuldbelijdenis zoals dat ook nog voorkomt in de (Reformatorische) kerken in o.a. Nederland. Als iemand in een zonde gevallen is die algemeen bekend is geworden is het ook nodig dat die zonde in de gemeente beleden wordt. Dat zijn emotionele momenten. Dan gaat iemand naar voren en belijdt zijn zonden in het openbaar en vraagt daar vergeving voor. Dan gaan er velen naar hem toe om hem persoonlijk te zeggen dat hij mag geloven dat al zijn zonden vergeven zijn in Jezus' naam en door Zijn bloed. Er is dan een grote vreugde in de gemeente.

¹⁸⁸ “Stemmen uit Wittenberg”, nr. 25, december 1975, blz. 564-565.

¹⁸⁹ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 161.

¹⁹⁰ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 161.

¹⁹¹ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 161.

Læstadius preekte niet alleen de wet, ook het Evangelie werd door hem verkondigd. Het lijden en sterven van Christus wordt in zijn preken niet verzwegen. Maar dit is niet voor alle mensen, maar voor degenen die wedergeboren zijn/ worden. Læstadius leerde in navolging van Luther ook de uitverkiezing. Læstadius hield ook zijn hoorders voor dat zij medeverantwoordelijk zijn voor datgene wat Christus is aangedaan, zoals het geselen, slaan en kruisigen. Net als Jacobus Revius hield hij de mensen voor:

't En zijn de Joden niet, Heer' Jesu, die U kruisten,
noch die verraderlijk U togen voor 't gericht,
noch die versmadelijk U spogen in 't gezicht,
noch die U knevelen en stooten U vol puisten.
't En zijn de krijgslui niet die met hun felle vuisten
de rietstok hebben of de hamer opgelicht,
of het vervloekte hout op Golgotha gesticht,
of over Uwe rok t' saâm dobbelden en tuistten.
Ik ben 't o Heer' ik ben 't die U dit heb gedaan,
ik ben de zware boom die U had overlaân,
ik ben de taaie streng waarmee Gij ging gebonden,
de nagel en de speer, de gesel die U sloeg,
de bloedbedropen kroon die Uwe schedel droeg:
want dit is al geschied, helaas! om mijne zonden.¹⁹²

Het waarzaligmakendgeloof dat de mensen noodzakelijk moeten beoefenen wil het wel zijn op weg en reis naar de eeuwigheid is voor Læstadius het enige ware geloof dat de apostelen preekten, de eerste christengemeenten beoefenden en wat door de Reformatie ten tijde van Luther weer de volle aandacht kreeg. Het rechtvaardigmakend geloof zonder welke het onmogelijk is om God te behagen.

Een ander punt is het leven volgens Gods wet, zowel uitwendig als inwendig. Læstadius wees de noodzaak aan van persoonlijke bekering, de noodzaak dat een mens een brandend verlangen moet hebben naar de eeuwige zaligheid. “Een ijverig overdenken van Gods Woord, geduld in tegenspoed, matigheid in voorspoed, een blijmoedig sterven en niet alleen een verlangen naar en een hoop op een beter leven na dit leven, maar een werkelijk verzekerd zijn daarvan. Dit alles tezamen siert de christen, maar een groot deel daarvan is onbereikbaar, tenzij men opnieuw geboren wordt.”¹⁹³

Een ander kenmerk van de prediking en leer van Læstadius was het ‘geestelijk priesterschap’. Hiervan wordt gesproken in 1 Petrus 2:5: “Zo wordt gij ook zelve, als levende stenen, gebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterdom, om geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus.”

God kan op twee manieren Zich aan de gemeenteleden openbaren. Doormiddel van de werking van Zijn Geest. Maar ook door het ‘geestelijk priesterschap’ het opgenomen zijn in Gods Kerk met een hoofdletter.

Dat is de taak van de gelovige binnen de gemeente. Zo heeft de gelovige als taak om te luisteren naar degenen die hun zonden belijden en om hen onderwijs te geven. Men moet ook proberen om de zondaren tot het belijden en bekennen van hun zonden te brengen en dat de mensen die in zonden leven hun leven geheel veranderen en gaan leven naar Gods Woord en wet.

¹⁹² <https://www.elkzingzijnlof.nl/lied.php?ID=245> Elk zingt zijn lof, lied 110.

¹⁹³ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 151-152.

De wedergeboren mens werd door Læstadius ook gezien als een lid van het ‘geestelijke priesterschap’ en werd gezien als “Læstadius medewerkers bij het streven het ware christendom onder de mensen te verbreiden.”¹⁹⁴

Een andere ‘taak’ van de wedergeboren christen die lid is van het ‘geestelijk priesterschap’ is niet alleen het aanhoren van de schuldbelijdenis en het vermanen. Maar ook heeft die persoon de mogelijkheid om de mens “die men daartoe rijp achtte, de verzekering te geven dat Gods genade hem ten deel was gevallen.”¹⁹⁵ Anders gezegd. Als men hoorde dat de belijdenis van de persoon uit het hart kwam en men de ware tekenen van berouw waarnam en men kon merken dat de persoon waarlijk wedergeboren was, dan mocht/ moest men ook die persoon vertroosten en hem aanzeggen dat hij van het eeuwige leven verzekerd is.

In de Heidelbergse Catechismus, Zondag 31 vraag en antwoord 83 wordt gesproken over de Sleutelen van het Hemelrijk. Dit zijn “De verkondiging des heiligen Evangelies en de christelijke ban.” In Johannes 21:21-23 lezen we: “Jezus dan zeide wederom tot hen: Vrede zij ulieden; gelijkewijs Mij de Vader gezonden heeft, zend Ik ook ulieden. En als Hij dit gezegd had, blies Hij op hen, en zeide tot hen: Ontvangt den Heiligen Geest. Zo gij iemands zonden vergeeft, dien worden ze vergeven; zo gij iemands zonden houdt, dien zijn ze gehouden.” Het waren deze woorden waaraan Læstadius en zijn volgelingen later veel waarde gingen hechten. Als ik het goed begrijp stelde Læstadius dat niet alleen de prediking van het Evangelie de mensen in of buiten het Koninkrijk der hemelen sluit, maar dat ook de gelovigen bevoegd zijn om op grond van het gehoorde tot de persoon te zeggen of hij binnen of buiten het koninkrijk der hemelen is, ofwel behouden of verloren is. De grens tussen bekeerden en onbekeerden is scherp en absoluut. “Aan de ene kant bevinden zich de bekeerden, zij die hun leven gebeterd en hun zonden afgezworen hebben, die het recht hebben de anderen te vermaken, over hen te oordelen en hun te verkondigen dat zij zullen worden toegelaten tot de hel of de hemel. Aan de andere kant zijn er de zorgelozen, de ongelovigen.”¹⁹⁶ Het is niet alleen de taak van de predikant om de onbekeerden te overtuigen en tot Christus te leiden, maar ook de taak van de gelovigen. Aan de andere kant lette men sterk op de genadetekenen. Als Gods Geest in het hart van een mens werkt komt dat naar buiten openbaar. De Laestadianen, vooral een aantal volgelingen van Læstadius gingen zo ver dat als zij zagen dat de persoon onder overtuigingen leefde maar er geen doorbrekend genadewerk was en als de persoon niet tot de volle geloofdszekerheid kon komen en niet voor eigen hart en leven kon geloven en belijden dat Christus zijn Zaligmaker is geworden, dat zij dan zelf de persoon in Jezus’ naam de vergeving van zonden konden en mochten toezeggen. Dit werd gezien als een middel om de personen die in het duister leefden en niet konden geloven dat hun grote schuld door Christus vergeven kon worden, dat dan een prediker de sleutel van het Hemelrijk mocht gebruiken en op basis van de tekenen van de werking van Gods Geest en de schuldbelijdenis die de persoon deed, hem de vergeving van zonden toezeggen. “Læstadius zou hier slechts schoorvoetend mee akkoord zijn gegaan. Juist erg veel waarde hechtend aan een diep gevoeld zondeberouw en de daarmee gepaard gaande openlijke zondebekentenis.”¹⁹⁷ Læstadius was hier heel voorzichtig mee en was van mening dat wij mensen niet het werk van de Heilige Geest moesten afbreken, over willen nemen of zelfs tegen gaan. “De nieuwe mens moest niet een miskraam worden door een voortijdige verlossing”¹⁹⁸ die dan door mensen werd toegezegd, maar waarvan de persoon zelf niets ondervond. De predikers hebben volgens Læstadius de Sleutelen van het Hemelrijk ontvangen “uit de handen van de Verlosser om een boetvaardige en twijfelende ziel het koninkrijk der

¹⁹⁴ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 163.

¹⁹⁵ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 163.

¹⁹⁶ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 165.

¹⁹⁷ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 43.

¹⁹⁸ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 43.

hemelen binnen te slepen door de genade die Jezus met Zijn bloed heeft verdiend voor de boetvaardige zondaren.”¹⁹⁹

Aan de andere kant werd de sleutel van uitsluiting ook gebruikt. Alle onbekeerden en mensen die vasthielden aan hun zonden werd gezegd dat ze op weg waren naar de hel en als ze zo door zouden gaan geen deel zouden hebben in het Koninkrijk der Hemelen.

Een voorbeeld hiervan beschrijft Zorgdrager in haar boek. In maart 1848 reist Anders Bær een rendiersame uit Kautokeino naar Karesuando om naar de prediking van Læstadius te gaan luisteren. Onderweg komt hij bij een boerderij. Deze boer vraagt aan Bær naar zijn zondebesef. In de loop van het gesprek zal hij Bær toevoegen: “Je bent immers een dief, een hoereerder, een ruziezoeker en een man die vloekt.” Bær weerlegt de eerste drie beschuldigingen, maar weet voor zichzelf dat de laatste waar is. De boer gaat in zijn vragen verder door op Bærs zondigheid, maar kan met Bærs antwoorden niet veel. “Toen vroeg hij mij niet meer, want hij wist niets over mij.”²⁰⁰ Was de reactie van Bær.

Later kwam Bær tot bekering en hij kwam erachter dat het de plicht is van een christen om zijn naaste te waarschuwen. Ook hij zelf ging zijn naaste waarschuwen voor de zonden en het gevaar van de eeuwige ondergang als men niet in Christus geborgen is.

De bekering van Bær wordt ook beschreven door Zorgdrager. Op een dag kijkt hij om zich heen en het lijkt dat de bergen en de bomen huilen en roepen: “Wee jij grote zondaar, wee jij grote zondaar!” Bij zijn tent gekomen valt hij bijna flauw.²⁰¹ Er komt hoop in zijn hart dat zijn zonden vergeven zullen worden. Maar het gewicht van zijn zonden blijft hij voelen en het pak van zonden draagt hij overal mee naartoe. Tijdens de kerstdagen van 1848 preekt ds. E. Kolström in Kautokeino. Tijdens deze diensten hebben veel mensen het moeilijk, men huilt en geeft tekenen van berouw over hun zonden. “Men klaagde luid, huilde en bad over de afschrikwekkende zondige toestand waarin zij zelf en de gehele gemeente waren weggezonden.”²⁰²

Na een van de diensten die tijdens de kerst plaatsvinden verteld een meisje “dat zij van God het bevel heeft gekregen te verkondigen dat de houten mal, (...) die voor de vrouwen in hun muts wordt gedragen, zondig is.” alle aanwezige vrouwen volgen daarop haar voorbeeld: zij nemen de mal uit de muts en werpen hem in de sneeuw.”²⁰³ Vanaf die tijd werd de mal als iets zondigs gezien.

In die tijd kwamen er vaker predikanten in Kautokeino. Zij stelden een scherpe scheidslijn tussen de ontwaakten en de wedergeboren mensen. De ontwaakten leefden nog onder de wet en hadden wel overtuigingen en last van hun zonden maar kenden niet de vreugde van de verlossing. De wedergeborenen kenden die vreugde wel en wisten dat hun zonden vergeven waren.

Wel moet erbij gemeld worden dat er predikanten waren die te veel naar de uiterlijke tekenen keken dan dat zij luisterden naar het ware berouw en de droefheid naar God die de ontwaakten beleefden. Het gevaar was ook dat als men niet bekeerd was zoals zij bekeerd waren het dan niet echt kon zijn en de persoon werd dan afgewezen en kreeg lang niet altijd liefdevol onderwijs dat juist zo nodig was.

Tot slot nog aan de hand van de Tien Geboden wat Læstadius leerde.

¹⁹⁹ P. Boreman en G. Dalhåck, “Lars Levi Laestadius och hans gärning”, blz. 179, aangehaald in J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 44.

²⁰⁰ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 170.

²⁰¹ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 172.

²⁰² N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 173.

²⁰³ N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852”, blz. 178.

Hij leerde dat er 1 ware God is, 3 Personen Die alle drie God zijn, maar geen 3 goden zijn. Alle andere goden zijn afgoden. Hij had een grote afkeer van het Sjamanisme en de afgoderijen die de Lappen nog hielden.

Het dienen van beelden in welke vorm dan ook werd door hem afgekeurd en hij waarschuwde ertegen.

Ook tegen het vloeken, onnodig zweren en lasteren waarschuwde Læstadius ernstig.

De zondag werd door Læstadius gezien als de door God ingestelde rustdag, waarop mensen Zijn Heilige naam moeten aanbidden, danken en loven. Hij klaagde: die dag is nu veranderd en een dag van dronkenschap geworden.

Het eren van ouders, overheid en meerderen werd door hem onderschreven. Hij was er ook van overtuigd dat de overheid gegeven is tot nut van het volk en dat je die óók moet gehoorzamen. Brandewijn, alcohol werd als een van de grote oorzaken gezien van alle ellende onder de mensen. “Brandewijn brengt de mensen naar de hel”, was een veelgehoorde uitdrukking van hem. Het verkort het leven en is in strijd met het 6^e gebod.

Ik heb het idee dat het seksueel moraal in die dagen niet zo diep gezonken was als in onze tijd. Ik lees weinig dat Læstadius waarschuwt tegen overspel, echtbreken, ontucht enz. Al was het wel zo dat een dronken man tot alles in staat was.

Stelen was een veel voorkomende zonde. De heidense Lappen hadden er niet zoveel moeite mee, maar gekerstende Lappen leerden dat het een overtreding is van het 8^e gebod.

Waarheid spreken probeerde Læstadius altijd en overal en hij probeerde het de mensen ook te leren en hen daarop te wijzen.

Begeren deden de Lappen ook, was het niet de vrouw, dan wel de kudde of de goederen van de naaste. Ook hiertegen waarschuwde Læstadius.

Deel 2. Korte levensbeschrijvingen van verschillende belangrijke Laestadianen.

2.1. Inleiding.

Doordat Laestadius allerlei scholen stichtte had hij ook mannen nodig die de kinderen en ook de volwassenen onderwijs gaf. Hiervoor zijn de namen van verschillende personen al genoemd. Nu volgen in het kort de levensbeschrijvingen van Johan Raattamaa, Erkki Antti Juhonpieti en Iisakki Huhtasaari.

2.2. Johan Raattamaa²⁰⁴. (Fins: Juhani Raattamaa).

We schreven over hem al iets in bovenstaande. Hij was de eerste onderwijzer van de nieuwe school die in 1848 in Lainio was opgericht. Maar wie was deze man?

Juhani/ Johan Raattamaa werd op 14 september 1811 geboren in de Tornio-regio in Lapland. Zijn ouders woonden in het dorp Kuttainen wat zo'n 15 km. ten zuid-oosten van Karesuando ligt. Zijn ouders, Johan Persson Raattamaa (1777-1854) en Anna Johansdotter Kunnari (1781-1866) hadden het arm, maar door hard werken konden zij ternauwernood in het levensonderhoud voorzien. Gelukkig hoefde vader niet te bedelen, door hard te werken op het land en met vissen verdiende hij de kost. Zij kregen 6 kinderen, waaronder Per (1804-1888) die net als Johan later ook lekenprediker werd.

De jeugd van de kinderen was niet eenvoudig; de gevolgen van armoede en slechte huisvesting ondervonden zij aan den lijve.

Moeder sprak vaak met haar kinderen over God, de dood en het laatste oordeel, maar ook over het eeuwige leven in de hemel en de eeuwige pijn in de hel. Ze wees haar kinderen erop dat het loon op de zonde de dood is, maar zij vertelde ook over de Heere Jezus en dat Hij de Verlosser is van verloren zondaren en dat Hij Zich uit liefde in de dood heeft overgegeven om gevallen zondaren in Zijn gunst te herstellen. Het onderwijs van moeder drong door in het hart van de jonge Johan. Hij las ijverig en in de eenzaamheid bad hij vaak op zijn knieën tot God om hem voor de eeuwige straf te sparen. Zelf spreekt hij als volgt over deze tijd: "De neigingen van de oude Adam, zoals kaartspelen en ijdele bezigheden, zorgden ervoor dat ik de sabbat overtrad. Op 15-jarige leeftijd werd ik aan mijn zus gegeven als boerenknecht. In dat dorp waren de jongeren losbandig, maar ik probeerde in het geheim berouw te tonen. Ik werd ook ziek en kreeg koorts, waaronder mijn geestelijke angst toenam. Ik raakte ervan overtuigd dat ik zou sterven en naar de hel zou gaan, en daarom kreunde ik van gewetenswroeging en bekende in het openbaar aan de mensen wat ik had gedaan, zonden die ik me herinnerde te hebben begaan. Een oude man kwam me troosten en liet me door voorbeelden uit de Bijbel zien dat de boetvaardigen genade hebben ontvangen, maar ik antwoordde: 'Ik ben niet berouwvol, zoals David, Petrus en Maria.' En de oude man kon mijn berouw niet bewijzen aan de hand van de Bijbel, hij leende me een geestelijk boek om te lezen. maar dagenlang beschouwde ik mezelf

²⁰⁴ Voor het schrijven van dit stuk is veel gebruik gemaakt van:

C. J. E. Hasselberg, "Under polstjärnan"

https://fi.wikipedia.org/wiki/Juhani_Raattamaa

https://sv.wikipedia.org/wiki/Johan_Raattamaa

<http://users.erols.com/ewheaton/laest1.htm>

Deze bronnen maken weer gebruik van verschillende boeken zoals:

"Elämäkertoja II, Juhani Juhonpoika Raattamaa," Kristillinen Kuukauslehti, 1881 nr. 11 en 12, 1882 nr. 1. 1881 E.A. Juhonpieti, "Kirjeet ja kirjoitukset"

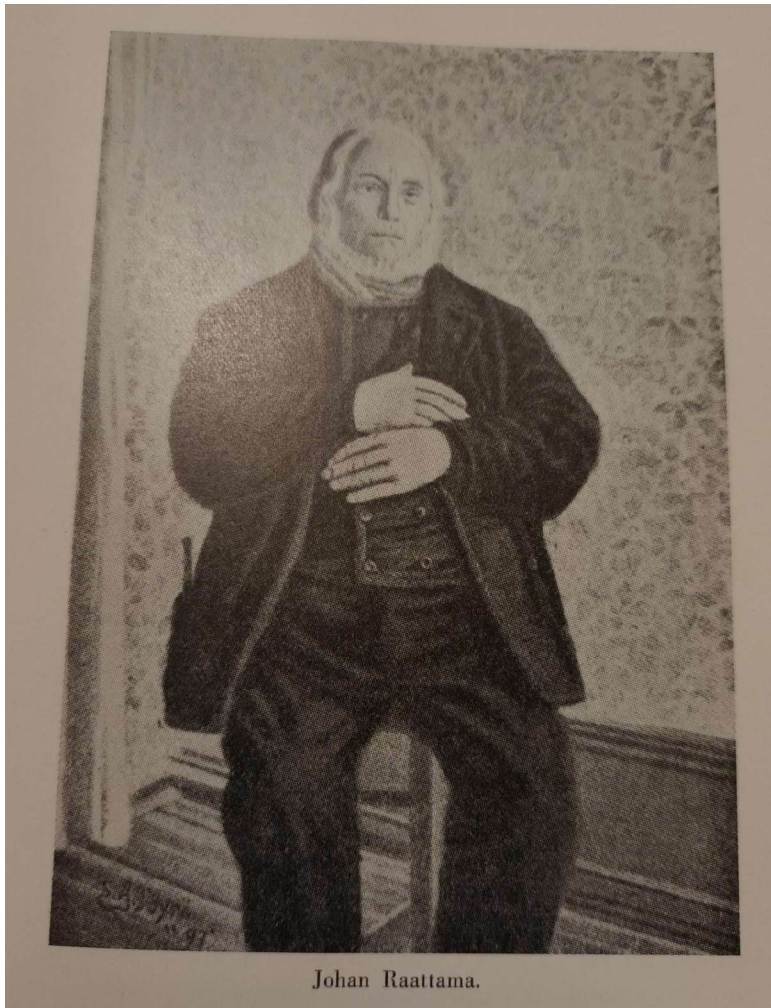
L. Typpö, "Kirjeitä virvoitukseksi köyhille matkustajille elämän tiellä"

Ens Ropandes Röst i Öknen

A. Zidbeck, "Ole vapaa, vapaaksi ostettu lauma: Juhani Raattamaa – opettaja ja sielunhoitaja"

L. Seppo "Juhani Raattamaan hengellinen perintö". Kaleva, 7.3.1999

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=7478>

Johan Raattama.

niet als waardig om Gods woord te lezen. Na een paar dagen bekreep mij op een avond een opgewekte stemming. In die tijd zei ik tegen mijn zus: ‘Nu ben ik geschikt om Gods woord te lezen.’ Maar lelijke, slechte gedachten maakten me onwaardig om aanspraak te maken op de genade van God. Toen herstelde ik van de fysieke kwaal, maar er was pijn in mijn geweten.”

Toen Johan 17 jaar was kreeg hij kerkelijk onderwijs als voorbereiding op zijn confirmatie ofwel belijdenis. “Toen de opleiding eindigde, was mijn grootste wens om waardig deel te nemen aan het Heilig Avondmaal. Mijn geweten eiste dat ik naar de priester ging om mijn overtredingen te biechten, omdat een zekere Lapse jongen, van wie ik met kaarten een zilveren knoop had

gewonnen, niet in de buurt was. Dominee Læstadius zei alleen tegen me: ‘Speel niet meer met kaartspelen.’ Een betere troost heb ik niet gekregen, en dat berouw duurde slechts van Pasen tot midzomerdag.”

In die tijd was Raattamaa, zoals we dat met een moeilijk woord kunnen zeggen: Ambulant nomade catecheet. Ofwel, onderwijzer zonder vaste plaats.

Rond de jaren 30 was Læstadius bezig met het zoeken naar onderwijzers om kinderen onderwijs te kunnen geven. Het oog van Læstadius viel op Raattamaa en al spoedig kreeg hij een half jaar lang onderwijs van Læstadius en werd daarna onderwijzer in Karesuando.

Tijdens dit onderwijs leerde Johan niet alleen hoe hij anderen moest onderwijzen, maar leerde ook zichzelf, zijn onboetvaardigheid en zonde meer en meer kennen. Hij kwam er ook achter dat hij eigenlijk maar weinig wist van de Bijbel en het christendom en als gevolg hiervan begon hij met grote toewijding de Bijbel te lezen en te bestuderen. Hij bad ijverig dat God hem geestelijke wijsheid zou schenken om Gods Woord goed te begrijpen. Het was nog voor de tijd dat de opwekking in Karesuando plaats had gevonden en de mensen waren hard en dronkenschap was een groot overheersend probleem. Het ontdekkende werk van de Heilige Geest ging steeds verder bij Johan, hij kwam er achter dat door berouw hij niets aan zijn zaligheid kon toedoen, maar alleen dat Christus’ gerechtigheid redt van de dood. Raattamaa over het onderwijs wat hij van Læstadius kreeg: “Veel en lang waren de uren dat ik naar zijn raad en zielzorgende woorden luisterende. Soms was het alsof de klok van het evangelie de

blijde dag der vrijheid had ingeluid in mijn ziel. Maar daarna werd ik meer dan een jaar heen en weer geslingerd tussen geloof en ongeloof.”²⁰⁵

Læstadius heeft over deze periode het volgende over Johan geschreven: “Johan vertoonde een uitzonderlijk verlangen en talent in het lesgeven aan kinderen, maar als hij sterke drank kreeg, was hij gewoon onverdraaglijk. Alcohol had een nadelig effect op hem, want als hij dronken was, werd hij een gek. Ik moest hem vaak berispen voor deze ondeugd. De burens klaagden ook over hem, zij het meer uit afgunst dan uit ijver voor een nuchter en eervol leven. Want de Lappen vonden dat Raattamaa te streng was in het laten studeren van hun kinderen, maar aangezien ze op grond daarvan geen klachten konden indienen, moesten ze hun toevlucht nemen tot een ander excuus. Ik kon er echter niet toe worden gebracht om Raattamaa te ontslaan, want niemand in de hele gemeente zou de kinderen beter kunnen leren. Als deze vervloekte drank niet had bestaan, zelfs in die tijd zou hij de beste catecheet van heel Lapland zijn geweest, maar drank ruïneerde de hele man.”

Het heeft ongeveer 6 jaar geduurd dat Raattamaa in deze toestand leefde. Enerzijds de drank en anderzijds zijn geweten dat hem wees op zijn zonde, en de overtuigingen die er waren dat hij zo niet verder kon leven. Dan weer dacht hij: ik ben gedoopt, het komt wel goed, dan weer probeerde hij zijn bezwaarde geweten te ontlasten door te biechten. Maar als zijn hart weer leeg was greep hij weer snel naar de sterke drank en als hij daarna weer nuchter was had hij er spijt en berouw van. Dit duurde tot ongeveer zijn 30ste levensjaar. Het gebeurde wel dat hij de kinderen les gaf en zijn tranen bijna niet kon bedwingen, hij schaamde zich diep over zijn zondige leven en wilde op zo’n moment nooit meer in de zonde vallen en erin leven.

Volgens Læstadius vond de bekering van Raattamaa plaats toen hij op de kerstdag van 1842 een portemonnee vond met bijna 700 rijksdaalders. Hij hoopte een derde deel ervan als beloning te ontvangen, maar de eigenaar gaf hem slechts vijf rijksdaalders. Daarbij kwam dat de priester op die dag een preek hield over ‘schaamteloos egoïsme’. Deze preek raakte Raattamaa behoorlijk. Er ontstond een strijd waarbij enerzijds de drank en de duivel waren, die hem als kind wilde vasthouden, anderzijds voelde hij wel dat hij zo niet verder kon leven en dat de Heere recht op hem had.

Lange tijd kon Raattamaa niet begrijpen dat wie een vriend van de wereld wil zijn, een vijand van God is (Jakobus 4:4).

Hier bleef het niet bij, de overtuigingen gingen dieper en hij kwam erachter dat hij niet geloofde en dat ongeloof een verschrikkelijke zonde is. Hij was ook bang dat hij de zonde tegen de Heilige Geest had gedaan. Hij wanhoopte echter niet, zoals toen hij 16 jaar oud was, maar klampte zich vast aan de voorspraak van de Heere Jezus, Die bad: ‘Vader, vergeef het hun, want ze weten niet wat ze doen’ (Lukas 23: 34). Als hij op zijn knieën lag dan gebeurde het wel dat hij God beloofde dat hij zich als een overtreder zou bekeren. Deze strijd duurde ongeveer 2 jaar. Af en toe ondervond hij troost, maar vaak drukte de wet en de eis van bekering hem.

Na die twee jaar (begin 1846) gebeurde het grote wonder. Hij schrijft hier zelf over: “Maar toen ik in geloof en geest de bloedrode, met doornen gekroonde Koning mocht zien, kwam er kracht van Hem uit en het lijden van Christus bracht een levende kracht in mijn ziel. Ik geloofde dat mijn zonden vergeven waren door het vergoten en gesprenkelde bloed, en dit werd gevolgd door een kennis van de opgestane en levende Heere Jezus. Wat ik ver had gezocht, was inderdaad dichtbij en bracht vreugde en vrede in mijn ziel. Ik had zelfs eerder gedacht dat ik geloofde dat Jezus was gestorven en opgestaan uit de dood, maar nu schaamde ik me voor mijn ongeloof en besepte ik dat ik voorheen toch niet vanuit mijn hart had geloofd. Toen, alleen in

²⁰⁵ P. Boreman, “Laestadianismen”, blz. 117, aangehaald in: “J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 50.

mijn schoolgebouw, toen ik naar bed was gegaan, greep de vijand van de ziel me bij de voeten, maar ik schrok niet. Mijn mond trok een glimlach en ik dacht: ‘Kom richt u op en kijk me aan. Christus leeft in mij!’ Hij probeerde me niet langer bang te maken en ik sliep in de rust van Gods vrede.”

“Toen ik de vreugde voelde en Jezus met Zijn liefde aan mij verscheen, moest ik geloven, ook al had ik dat niet gewild. En door zulke worstelingen heeft God me veranderd en me van dood naar leven en van zonde naar gerechtigheid gebracht. Ik wil niet langer voor mezelf leven, maar voor Hem Die voor mij stierf en mij met geweld van de ondergang heeft gered. Met droefheid moet ik er zelfs nog aan denken dat ik de grootste van de zondaars ben en dat ik slechts langzaam vooruitgang boek op het smalle pad van het leven. Ik ben zeker de slechtste van de christenen vanwege de veelheid van mijn zonden.”

Raattamaa kwam er echter al snel achter dat, hoewel hij wel rust had in zijn geweten, hij toch nog steeds een verdorven natuur had. Hij kwam er achter dat het vlees niet verbeterd en dat wat uit het vlees geboren is, vlees is en vlees blijft, het hele leven. Hij schrijft o.a.: “Laten we daarom tevreden zijn met de genade van God, als we met geloof en geest de Gekruisigde aanschouwen, door wiens macht ik de daden van het vlees heb gedood, zodat grove zonden mij niet hebben overweldigd. Boze gedachten, slechte lusten en begeerten hebben me inderdaad vaak gekwetst. Ik heb mezelf ook niet kunnen verloochenen en ben onderdrukt door twijfels, zodat ik vaak de getuigenissen van christelijke broeders en zusters van de vergeving van zonden in de naam en het bloed van Jezus nodig heb gehad. Want God heeft Jezus Christus, Die alleen rechtvaardig is, tot onze voorspraak bij de Vader gemaakt. Dus ik heb deze pelgrimsstaf nodig gehad en heb deze nodig op de reis naar het vaderland, deze vergeving van zonden in de naam van Jezus, want ik ben maar een zwakke reiziger.”

Zoals in bovenstaande is beschreven werd in 1848 de eerste zendingsschool opgericht in het dorp Lainio. Raattamaa werd de eerste leraar.

De kennis van de kinderen was zo slecht dat sommigen amper het alfabet kenden en lezen en schrijven konden ze al helemaal niet. Dat betekende dus ook dat ze de Bijbel niet konden lezen. De school begon klein, maar al snel kwamen er meer leerlingen. Als een leerling goed zijn best deed en vorderde in de lessen, dan gebeurde het wel dat Raattamaa zo’n leerling aanstelde om les te geven aan degenen die net op school kwamen. Zij mochten dan de eerste lessen geven aan de kinderen.

De lessen waren niet alleen tot nut voor de kinderen in het uiterlijke, maar het Bijbels onderwijs voor hen werd gelukkig gezegend. Ook onder de kinderen ging de Heere werken. Verschillende van hen raakten overtuigd van hun zonde, hun boze hart en de noodzakelijkheid om Christus te kennen.

Maar als Raattamaa overdag les gegeven had, was het daarmee niet afgelopen. ’s Avonds verzamelden zich ook bewoners van het dorp in het schoolgebouwtje, daar las Raattamaa een preek van Læstadius voor aan de mensen en werd er gebeden. Aan het begin ging alles niet zo makkelijk als het lijkt. Het gevolg van de avondbijeenkomsten was dat veel toehoorders boos de school verlieten, ze konden de leer niet verdragen. Maar gelukkig bleven sommigen wél en luisterden met aandacht. Na het lezen van de preek sprak Raattamaa tot diep in de nacht met de overgebleven toehoorders. Een algemene nieuwsgierigheid werd gewekt onder de Lappen van Jukkasjärvi om deze vreemde school te zien. Het gerucht ging dat de kinderen daar gek werden en dat had weer tot gevolg dat velen toch wel meer over deze school en wat daar gebeurde wilden weten. Læstadius schrijft daarover: “Nu ontstond er een algemene nieuwsgierigheid onder de Lappen in Jukkasjärvi om de vreemde school te bezoeken, waar de kinderen naar verluidt gek werden. En het zag er ook gek uit voor profane ogen, toen sommige kinderen ‘samwetsqwal’ inademden, anderen lieten hun vreugde weer varen, sommigen werden

machteloos en konden niet meer op hun voeten staan.... Aan het begin van het schooljaar was er een hevig gevecht en strijd met de draak van de brandewijn die zijn moordenaars had en het klaslokaal in werd gestuurd. Degenen die het meest Schriftgeleerden waren, probeerden het nut en de noodzaak van brandewijn te verdedigen met taal uit de Bijbel, dat was ontleend aan [de boeken] Salomo en [Jezus] Syrach; maar Raattamaa was zo thuis in de Bijbel dat hij ze met andere Bijbeltalen kon weerleggen. Uiteindelijk namen een of twee distributeurs de wanhopige beslissing om hun brandewijn op de grond te gieten.”²⁰⁶

Net als Læstadius ging ook Raattamaa zicht keren tegen het drankmisbruik, de drankhandelaren en de ‘drankduivel’ probeerde ook hij op krachtige manier aan te vallen. Het gevolg was dat het de eerste maand werken was op een harde, schijnbaar ondoordringbare grond van de harten van de mensen. Het aandragen van Bijbelteksten waarin men meende dat de sterke drank als geoorloofd werd gezien, werd gelukkig door Raattamaa krachtig weerlegd en hij legde de mensen uit wat de ware bedoeling was van de Bijbelgedeelten en ook dat er teksten staan waarin de sterke drank veroordeeld wordt. De gesprekken met de drankhandelaren hadden gelukkig tot gevolg dat sommigen overtuigd werden van het kwade van de drank en uiteindelijk nam de ene handelaar na de andere de beslissing om de verkoop van drank op te geven.

Aanvankelijk wekte deze daad afschuw op bij de Lappen, want ze vonden het een verschrikkelijke zonde om de gaven van God, zoals ze de brandewijn zagen, op de grond te gieten. Sommigen vroegen net als Judas: “Waarom is deze zelf niet voor driehonderd penningen verkocht en aan den armen gegeven?” (Joh. 12:5) Het is zelfs gebeurd dat Raattamaa met de dood werd bedreigd. Maar geleidelijk aan kwamen de Lappen zelf tot de ontdekking dat de drank niemand ten goede kwam, maar de mensheid enorm veel schade deed. Ze kwamen tot de conclusie dat drank de belangrijkste oorzaak was van de ellende en armoede die er onder de Lappen was.

Raattamaa predikte krachtig, niet alleen voor matigheid, maar vooral over het ware, levende christendom. Dag en nacht werkte hij onvermoeibaar door. Tegen de ochtend dommelde hij maar een paar uur in. Het was heel opmerkelijk dat hij niet overmand werd door uitputting, maar hij had een uitstekend gestel en een goede gezondheid. Hij won de harten van de kinderen volledig. Hij nam de kleinere op schoot, streelde ze en sprak ze ontroerend toe. De meest hardvochtigen liet hij als straf in het donker opsluiten. Sommige harten waren echter zo hard en onbuigzaam dat hij ze niet kon laten smelten. En de harten waarin Raattamaa geen pad kon vinden, waren ook onbuigzaam en volkomen ontoegankelijk voor anderen.

In 1949 werd de school verplaatst naar het dorp Kengis, vlakbij Pajala. Hier kreeg Raattamaa opnieuw een uitstekende gelegenheid om in de wijngaard van de Heere te werken. Door de nieuwsgierigheid gedreven, trokken luisteraars uit de dorpen rond Pajala naar de bijeenkomsten en de school toe. Ook uit de omgeving van Jukkasjärvi kwamen Lappen. Zij hadden bijna geen kennis van het christendom en ook kon bijna niemand van hen lezen en schrijven. Er kwam een vurig verlangen onder de mensen om te leren lezen en schrijven.

Het gebeurde wel dat arme mensen die maar een paar rendieren hadden, toch 1 van die dieren aanbood om op school te mogen komen leren.

Kortom, de gevolgen van het onderwijs en de arbeid van Raattamaa waren tweërlei, enerzijds ging het drankmisbruik tot het verleden horen, en anderzijds kregen de mensen onderwijs. Ze leerden niet alleen lezen en schrijven, maar ook leerden ze over en uit de Bijbel.

²⁰⁶ C. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan, blz. 165.

De Jukkasjärvi-kerk is de oudste bewaard gebleven kerk in Lapland en staat bekend om zijn altaarstuk, beeldhouwd door Bror Hjorth. De kerk werd gebouwd in 1607-1608 en voltooid in 1785. De vrijstaande klokkentoren werd gebouwd in de jaren 1740.²⁰⁷

De klokkentoren bij de kerk van Jukkasjärvi.

²⁰⁷ Foto ongewijzigd overgenomen van: <https://www.svenskakyrkan.se/jukkasjarvi/jukkasjarvi-kyrka>

Het altaar stuk in de kerk van Jukkasjärvi.

“Op de linker foto is priester Lars Levi Læstadius te zien, die voor de Jukkasjärvi-kerk een preek houdt over straf of boete voor zondaars. Op de middelste foto schijnt het noorderlicht in een halo rond Jezus' hoofd. Hij buigt zich voorover en draagt het zware kruis. Bloed druipt van zijn met doornen gekroonde hoofd en uit de wond in zijn borst. Op de rechterfoto keert Læstadius terug, knielend voor Jezus. De altaarreliëfs beelden belangrijke delen uit de geschiedenis van zowel het Laestadianisme als het Laestadius uit, en tonen tevens de overgang van zonde en de strafpreek naar vergeving en extatische herleving. De wisselende seizoenen versterken de symboliek.”²⁰⁸

Het linker en rechter deel van het Altaarstuk.

²⁰⁸ Bron: <https://brorhjorthshus.se/verkstexter-bror-hjorth/laestadiustriptyken-1958/>

Links: Laestadius preekt tot de Lappen en zegt o.a.: Jullie dronkaards, jullie hoeren....

Op het rechterdeel zijn afgebeeld: Maria, Laestadius en Raattamaa samen met enige lappen die berouw tonen.

Een nieuwe zorg van Raattamaa werd hoe men moest omgaan met de verschillen tussen de Staatskerk en hen die Læstadius volgden. Hij wilde niet dat het tot een (totale) afscheiding van de Staatskerk zou komen. Hij wilde dat er een eenheid bleef ondanks de verschillen die er waren.

Tijdens het tweede jaar (1849) werd hij in het bijzonder ervan overtuigd dat het noodzakelijk was om met liefde de noodzaak van de bekering te prediken. Niet met harde hand en harde woorden, maar om liefdevol de ontwaakten te onderwijzen en hen tot Christus te leiden. Er kwamen in die tijd mensen tot bekering en die uitten in grote mate hun vreugde dat zij door de Heere Jezus verlost waren. Raattamaa: “Toen kwam de duivel van het ongeloof en viel me aan omdat ik nog nooit zo had gesprongen en gezongen [zo blij was geweest als de mensen die tot bekering kwamen]. Ik heb weken doorgebracht in gebeden en smeekbeden dag en nacht in deze onrustige toestand. Toen kwam er een antwoord uit de hoogte van de Vader der Lichten, dat Hij tevreden is met de verdienste van Zijn enige Zoon. En ik geloofde dat ik een verzoende Vader in de hemel had. Ik schreef ook de grootste zonden van mijn jeugd op en stuurde wat ik had geschreven naar mijn eigen gemeente om te worden voorgelezen op de ontmoetingsplaats samen met verzoeken om vergeving, ook al had ik al mondeling om vergeving gevraagd.”

Rond de jaren 50 kwamen er velen tot bekering en werd de prediking van Læstadius, Raattamaa en anderen rijk gezegend. Niet alleen in het uiterlijke dat mensen hun zonden gingen verlaten en het goede zochten, wél deden aan hun naasten en uiterlijk netjes leefden, maar ook dat ze leerden dat ze een boos en zondig hart hadden en bij God in de schuld stonden en de noodzaak van persoonlijke vergeving van zonden. Vaak gebeurde het dat als iemand mocht geloven voor eigen hart en leven dat zijn zonden door Jezus Christus vergeven waren dat hij dat uitte in grote blijdschap.

Maar er waren er ook die zich niet bekeerden, die bleven in hun zonden, die ten diepste vast hielden aan de drank, aan hun oude goden en hun eigen wil en zin bleven volgen. Ook bleef er tegenstand van drankhandelaars die niet stopten met hun drankhandel.

In het bovenstaande is ook geschreven over het gebruik van de Sleutelen des Hemelrijks en het gebruik daarvan onder de Laestadianen.

Er is een volgende gebeurtenis bekend waarbij Raattamaa voor het eerst de Sleutel van het Hemelrijk zelf gebruikte (op de wijze zoals de Laestadianen dat gewoon zijn te doen). Dit gebeurde rond 1851.

“Er was eens bij de diensten een ontwaakte bediende, wiens tijd om naar huis terug te keren was aangebroken. Het uur van vertrek naderde en haar verdriet groeide omdat ze met haar last van zonde [naar huis] moest vertrekken. Raattamaa vroeg haar toen of ze geloofde dat ze het volk van God was. Ze zei dat ze geloofde. Vervolgens vroeg hij of ze geloofde dat het de genade van God was als ze namens God de vergeving van zonden aan haar zouden getuigen in de Naam en het bloed van Jezus. Ze beloofde dat ook te geloven. Toen legde Raattamaa zijn handen op haar en verklaarde aan deze bedroefde ziel de meest waardevolle getuigenis die op aarde kan worden uitgesproken, en het gevolg was onmiddellijk duidelijk in de grote vreugde die openbaar kwam. Zo ging ze, God lovend, naar huis, zich verheugend op de manier van de koninklijke kamerheer van Ethiopië (Hand. 8:39).

Raattamaa reed toen naar huis in Saivomuotka, zich afvragend of hij wel juist had gehandeld. Hij zelf zegt daarover: “En toen ik thuis was gekomen en mijn reiskleren uitdeed, nam ik het

Nieuwe Testament en opende het bij het twintigste hoofdstuk van Johannes, waar wordt verteld hoe Jezus op Zijn discipelen blies en zei: ‘Ontvangt den Heilige Geest. Zo gij iemands zonden vergeeft, dien worden ze vergeven; zo gij iemands zonden houdt, dien zijn ze gehouden.’ Pas toen zag ik dat dit inderdaad het gebod van Jezus is.”

Na het sterven van Læstadius in 1861 werd Raattamaa de ‘leider’ van de Laestadianen. Tot zijn overlijden heeft hij leiding gegeven aan deze kerkelijke gemeenten. Er was tot die tijd nog een redelijke eenheid. Helaas is na zijn sterven het Laestadianisme uit elkaar gevallen en zijn er vele scheuringen geweest en richtingen ontstaan. Gelukkig bleef hij tót die tijd de onbetwiste leider van de Laestadianen, al kreeg je in de jaren 70 al wel een scheuring. Maar beide groepen bleven hem als hun leider zien. “Aan de ene kant had je een richting die zich oriënteerde op de beginnenden van de beweging en waarin vooral berouw en boete gepredikt werden en daartegenover een bredere stroming, ‘evangelischer’ van karakter, die de verkondiging van absolutie centraal stelde.”²⁰⁹ De eerste stroming werd later de West-Leastadianen. De tweede stroming de zogenaamde Conservatieve Laestadianen.

Dat het in het leven niet tot een werkelijke splitsing kwam, kwam mede omdat men Raattamaa als de ‘ongewijde bisschop van het Laestadianisme’ bleef zien. Ze zagen hem als een liefdevolle leider met gezag die boven alle partijen stond. “Liefdevol maar beslist bemiddelde hij en legde twisten bij. Alle gelovigen maande hij om de eenheid van geest met de band der vrede te bewaren.”²¹⁰

Raattamaa onderhield contacten met de gemeenschappen die ontstaan waren in Karesuando, Pajala, Muonio, Kittilä, Jukkasjärvi, Gällivare, maar ook verder, richting de Noorse kust waren er gemeenten ontstaan. Al deze gemeenten moesten bediend worden, al was Raattamaa gelukkig niet de enige prediker, maar als leider had hij wel de verantwoordelijkheid voor de gemeenten. Ook vroegen de mensen aan hem om raad en adviezen in bepaalde situaties. Zijn wijze raad werd vaak opgevolgd en omdat hij de Bijbel goed kende genoot hij veel aanzien. Johan Raattamaa wordt wel de Paulus van het verre noorden genoemd en de grootste lekenprediker in het noorden. Raattamaa schreef veel brieven aan de ontwaakten, er zijn er meer dan 300 van hem bewaard gebleven en later ook in verschillende boeken uitgegeven.

Raattamaa heeft in zijn leven veel gereisd, veel in Lapland op allerlei plaatsen gepreekt. In 1879 heeft Raattamaa nog een reis naar Oulu in het huidige Finland gemaakt, een tocht van zo’n 500 km. heen en dan ook weer 500 km. terug.

Raattamaa is 2 maal getrouwd geweest; de eerste keer met Eva Lassintytär/ Larsdotter Alatalo (1814-1885). Zij trouwden op 17 april 1832. Zij kregen verschillende kinderen, waarvan er ook jong gestorven zijn. Eva overleed op 15 augustus 1885 te Karesuando.

Na haar sterven, trouwde Raattamaa nog een keer en wel op 1 februari 1887 in Karesuando met Karoliina Lassintytär (1853-1925).

Er is van de Laestadiaan Erkki Antti Juhonpietie nog een brief bewaard gebleven waarin hij de gemeenten waarschuwt: “Accepteer geen vreemde stemmen, hoe mooi dat die ook klinken, want je weet dat Johan Raattamaa na Læstadius een zuivere leer heeft gehandhaafd met zijn medewerkers.”²¹¹

Ook aan het leven van Juhani Raattamaa kwam een einde, hij stierf op 7 maart 1899 in Saivomuotka, 87 jaar oud. Zijn vrouw Karoliina Raattamaa bleef als weduwe achter. De

²⁰⁹ Y. Kuiper, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 84.

²¹⁰ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 51. Zie ook: P. Boreman, “Laestadianismen”, blz. 120.

²¹¹ https://fi.wikipedia.org/wiki/Juhani_Raattamaa

begrafnisstoet zou ongeveer twee kilometer lang zijn geweest. Op de grafsteen staat geschreven: “De eerste predikant binnen de Laestadiaanse spirituele beweging Johan Raattamaa [geboren] 9/12 1811 [overleden] 3/7 1899”.

“Het feit dat beide hoofdrichtingen van het Laestadianisme elk een gedenksteen oprichtten op zijn graf op de Karesuando-begraafplaats, kan worden gezien als een getuigenis van zijn positie als leider van de hele beweging na Læstadius. Na zijn dood werd het Laestadiaanse geloof ook in de Noordse lutherse kerken verdeeld in verschillende facties.”²¹²

De grafsteen en het kruis van de Laestadiaanse predikant Johan Raattamaa (1811-1899) op de oude begraafplaats in Karesuando.²¹³

De rouwadvertentie van Johan Raattamaa²¹⁴

²¹² Juhani (Juho) Raattamaa, <https://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/7478>, Zweeds biografisch woordenboek (geschreven door Olaus Brännström), geraadpleegd op 18/03/2023.

²¹³ Foto ongewijzigd overgenomen van: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Johan_Raattamaas_grav.jpg

²¹⁴ Bron: <https://documentalaestadiana.blogspot.com/2021/01/karoliina-raattamaas-story-about-juhani.html?m=1>

Er is nog een brief bewaard gebleven van Raattamaa's vrouw waarin zij schrijft over zijn sterfbed. De brief is als volgt²¹⁵:

Saivomuotka
15 mei 1899

Beste broeder en trouwe werker in de wijngaard van de Heere, Aatu Laitinen,

Moge de genade van God voor u en uw gezin worden vermenigvuldigd. Ik dank u voor de brief die we al in december hebben ontvangen, waarin u verzocht om een paar regels te schrijven, en we hebben de gelegenheid niet gehad om dat te doen, want hij was ook van tijd tot tijd ziek. Zelfs hij zei dat we moesten schrijven, maar ook voor mij is het altijd moeilijker geweest dan ander werk, en dus werd het altijd uitgesteld, waar ik nu spijt van heb, maar vergeef me zelfs dit. Ik heb altijd veel vergeving nodig. We hebben inderdaad met schoonzoon Kalle en Eva gesproken, dat jullie op de hoogte gesteld moeten worden van het overlijden. Ik stuur u hierbij twee van de laatste brieven van de overledene.

Ik zal u ook meedelen, met betrekking tot zijn vertrek uit de wereld, dat hij geen bijzondere pijn had en de hele tijd volledig begrip had, maar zwakker werd. Hij lag meer dan een week in bed. Op de laatste avond vroeg ik hem: 'Waar doet het pijn?' Hij antwoordde: 'Ik heb nergens pijn. Ik voel me prima.' In zijn laatste uren las ik hem de brieven en groeten van de christenen voor, en hij zei dat hij ze had gehoord en antwoordde als volgt: 'De Heer zegene hen allen!' En toen viel hij als in een zoete slaap. En nu is hij gekroond met de kroon van gerechtigheid, want hij heeft de goede strijd gestreden, het geloof behouden en zijn loop geëindigd (2 Timotheüs 4:7). Hij heeft ons ook een goed voorbeeld nagelaten doordat hij ijverig was in het gebed, zelfs als hij alleen was en in het vragen om vergeving en het geven van vergeving tot het einde. Maar nu mag hij zijn pelgrimsstaf op de rand van het graf achterlaten en het paradijs betreden, waar de verdorvenheid van de zonde niet meer onderdrukt zoals hier het geval was, en kan hij met volle liefde alle broeders en zusters begroeten. Zusters en leraren en discipelen voor wie hij hier vaak eenzaam was, en waar hij niet langer tranen van verdriet en verlangen hoeft te vergieten. Ook wij zijn in dat geloof en die hoop, ook al hebben we veel zwakheden en tekortkomingen, maar in de genade van de vergeving van zonden geloven we ook dat we samen zullen komen in de heerlijkheid van de Heere. U, broeder, die hier veel hebt gepredikt, zult blij zijn de blijde tijding te horen die ik u ook kan meedelen, dat in deze dorpen velen christen zijn geworden en in de waarheid zijn gaan wandelen. Ontvang met je vrouw en familie onze groeten van liefde en denk zelfs aan mij in je gebeden met een vergevingsgezind hart, en ik verzoek je, broeder, een paar regels van troost te schrijven.

Karoliina Raattamaa

2.3. Erkki Antti Juhonpieti.

Erkki Antti Juhonpieti (25 maart 1814- 2 november 1900). Juhonpieti kwam uit Pajala en was in 1844 overgegaan tot de Laestadianen. Juhonpieti is niet getrouwd geweest.

Erkki Antti werd in de buurt van Pajala geboren op 25 maart 1814 in het plaatsje Anttis, ca. 30 km. ten westen van Pajala gelegen. Zijn vader was een lezer, maar kon ook het drinken niet nalaten.

De moeder van Erkki Antti stierf toen hij 11 jaar oud was. In haar leven sprak ze heel vaak met haar kinderen over de noodzaak van persoonlijke verlossing. Ze sprak ook over de noodzaak

²¹⁵ <http://users.erols.com/ewheaton/laest1.htm> Vertaling van een artikel geschreven door Raattamaa's tweede vrouw, Karoliina: "Juhani Raattamaan viime hetkistä", Armonsanoma, nr. 12 (lisälehti), 1911, pp. 233, 234.

van boete en berouw. Toen ze op zondagochtend naar haar sterfbed ging, vertelde haar man dat hij 3 dagen eerder had gevraagd of ze geen pastoor wilde, aangezien er een was (Ds. I. Lindstedt was toen tijdelijk in die plaats/ omgeving predikant). De vrouw antwoorde op de vraag van haar man: “Nee, Jezus zal me de communie (vergeving) geven.”

Zijn moeder had Erkki Antti en zijn broertjes en zusjes in hun kinderjaren vaak gewaarschuwd tegen de zonden en onderwees hen dat ze geen kwaad moesten doen. Als de kinderen toch iets hadden gedaan was niet goed was werden ze vooral door vader streng gestraft.

Over zijn leven schrijft Juhonpieti zelf²¹⁶:

“Uiteindelijk, op mijn negentiende, verliet ik het ouderlijk huis om knecht te worden en zo belandde ik helemaal in de wereld. Ik wist ook hoe ik moest leven zodat de wereld op haar beurt blij met me was, en zo viel ik des te dieper in de wereld. Maar te midden van de loop van de zonde volgde de Geest van God altijd in mijn geweten met de vraag: wat zal er na dit leven volgen? Moeder had zus en zo gezegd. En vaak overviel mij zo’n nood dat ik in het geheim moest gaan huilen. Soms had ik ook zichtbaar gewetenswroeging, maar hoe kon ik weten wat ik moest doen als er geen gids was? Ik moest gebonden blijven aan de zonde omdat ik de Heilige Geest niet had door ongeloof. Kaartspelen en dansen waren mijn favoriete gewoonten van uiterlijke zonde, en als ze niet beschikbaar waren, beoefende ik in het geheim zulke zonden dat ik me schaam om er zelfs maar over te praten.”

Toen Juhonpieti 30 jaar oud was, kwam hij onder de prediking van Læstadius. Toen klonken die woorden in zijn hart: “Nu ben je 30 jaar oud, en zelfs als je leeft lang, er zijn er nauwelijks nog 30 over, en deze 30 zullen als gestolen voorbij zijn gegaan. Wat zal er na dit leven volgen?” Hierop besloot hij om zijn leven te veranderen. “Vanaf dat moment begon ik meer boeken te lezen, op zoek naar het pad naar de hemel, maar de zonde overwon me keer op keer... Maar nadat ik me een tijdlang had ingespannen om berouw te tonen, werd ik weer door de zonde overvallen. Soms kwam zelfs deze gedachte, dat God me toch niet voor de hemel heeft geschapen omdat ik niet beter kan leven, maar ik zal het toch proberen, want het is ook erg om naar de hel te gaan. En dat deed ik en ik las alle religieuze boeken van koft tot koft, welke Finse boeken er toen ook beschikbaar waren.”

Dit hield hij ongeveer 5 jaar vol. Veel lezen, dan weer de zonde en dan weer sprak zijn geweten. Het ware christendom werd in die dagen waanzin genoemd. “En ik dacht: dit is waar, want het is waanzin in de ogen van de wereld. En toen besloot ik bij mezelf: laat deze dag mijn moment van ware bekering zijn, ongeacht of de wereld me voor gek of wijs houdt, zolang ik maar recht tegenover God sta. En toen begon ik constant te bidden dat God van mij het soort christen zou maken dat gered kon worden, ongeacht hoe het voor anderen mag lijken, zolang ik maar recht tegenover God sta. In die tijd was hier geen enkele christen, en zelfs Læstadius was nog in Karesuando. En ik bad hier altijd in het geheim voor, en toen opende mijn register van zonden zich in meer detail voor mij, en ik werd de belangrijkste van de zondaars, zodat ik me afvroeg hoe de aarde mij kon verdragen, en het ongeloof beschuldigde mij dat ik de zonde tegen de Heilige Geest had begaan, die niet vergeven wordt, noch in dit leven, noch in het toekomstige leven, aangezien ik zoveel kloppen van God [had verworpen], en God kan ook niet meer om mij geven. Toen kreeg ik een bitter berouw over de verspilde tijd van genade. Op dat moment lag er een gewicht van 10.000 talenten op mijn eigen schouders, en de slavernij was veel wreder dan in de kindertijd met mijn vader en stiefmoeder. De zonde was buitengewoon overvloedig

²¹⁶ Onderstaande over overgenomen van <http://users.erols.com/ewheaton/laest1.htm>. Op deze website staan levensbeschrijvingen van verschillende Laplanders. In 1882 werd voor het eerste een autobiografie van Erkki Antti gepubliceerd in een bewerkte en herziene vorm in “Elämäkertoja III, Erkki Antti Antinpoika Juhonpieti”, Kristillinen Kuukauslehti, nrs. 2 en 3. Later verschenen er ook in andere talen korte of wat langere levensbeschrijvingen van hem. Er zijn ook verschillende boeken in het Zweeds/ Fins die over hem gaan, waarvan de voornaamste is: “Juhonpieti, Kirjeet ja kirjoitukset” geschreven door Raittila Pekka.

geworden en het geheime christendom hielp niet langer, want het kon niet geheim blijven, noch kan God meer om mij geven.

Ik was toen vijfendertig en op Driekoningen bezocht een boetvaardige man uit hetzelfde dorp, Erkin Heikka, mij, en we spraken over verlossing zoals wij die begrepen. Hij vertrok 's avonds naar huis, en ik maakte me grote zorgen over mijn redding, want dood en oordeel stonden vlak voor me. Toen verscheen Jezus gekruisigd voor mij, en deze aanblik veroorzaakte in mijn geweten een zeer grote behoefte om gered te worden als er nog tijd was voordat de dood tussenbeide kwam om het dunne koord door te snijden, dat was gespannen over het brandende vuur en de zwavel van de hel, waarop ik stond. En ik beefde enorm van ontsteltenis of dit dunne koord zou breken en er geen helper zou komen en ik in de diepte zou vallen. Ik zag de golven rollen in zwavelvlammen en de ongelukkigen daar kronkelen, zodat ik dit niet kan schrijven zonder te huilen. Als ik terugdenk aan de ramp waaruit de eeuwige Minnaar zelfs mij heeft weggerukt, stromen er nog steeds tranen van verdriet. En als ik me de huidige tijd herinner, wat ik en de andere christenen zijn geworden door het kostbare bloed van Jezus, kan ik tranen van vreugde en dankbaarheid niet bedwingen. In die nood las en bad ik dat God hulp zou verlenen als Hij nog een plaats voor mij had.

Erkki Antti Juhonpieti ²¹⁷

Op een dag was ik alleen in het achterhuis van Vanhatalo, waar ik destijds woonde, en las ik een boek getiteld ‘Armon järjestys autuutehen’ [De orde van genade en verlossing]²¹⁸. Nadat het ‘Eerste gesprek’ me had ontdaan van mijn eigen heiligheid en ik het einde van het ‘Tweede gesprek’ aan het lezen was, gingen de beloften van genade van het Evangelie voor mij open, dat als je in de Heere Jezus gelooft, je gered bent. Maar nu kwam onwaardigheid, met de vraag: hoe past het voor mij om te geloven als ik nog niet echt berouwvol of boetvaardig ben geweest? Ik zal onder andere hypocriet worden. Maar de Geest van God, de Grondlegger en Voltooier van het geloof, kwam in mij binnen door het woord dat werd voorgelezen en zei dat als je niet gelooft, je naar de hel zult gaan, hoe berouwvol je ook bent. De angst was groot, maar er was ook een beetje hoop. Toen greep ik stevig vast aan de beloften van genade, en in de mate waarin ik geloofde, voelde ik vrede en rust. Ik voelde ook vreugde en mocht Jezus zien in de glorie van de overwinning, de eerste keer dat ik zelf kon geloven dat ik gered was/ ben.... Ik herinner me dat ik blij was, en uit dankbaarheid liep ik over de vloer, en ik ging naar het hoofdgebouw om de anderen te vertellen over de grote genade die tot mij was gekomen, want ik voelde duidelijk dat, toen door het geloof mijn hart werd gebroken door het bloed van Jezus, het vuur van

²¹⁷ Foto ongewijzigd overgenomen van: <https://www.hbardsen.com/erkki-antti-var-laestadius-sin-hoyre-hand/>

²¹⁸ Dit boek is geschreven door David Hollatz (1648-1713), een Duits theoloog. KJB.

zuivering mijn hele wezen drie keer doordrong, en gedurende ongeveer een week wist ik niets van zonde.”

Toen ik echter weer werd neergelaten in het bewustzijn van verdorvenheid, kwamen er veel twijfelachtige gedachten. Ik vroeg me af of ik wel op de goede weg was. Sindsdien ben ik ook vaak gekwetst door mijn eigen zondige verdorvenheid en heb ik zelfs verwondingen opgelopen. Onboetvaardige mensen en mijn vroegere vrienden in zonde hebben me bespot, beledigd en zelfs geslagen. Maar God heeft dit ongetwijfeld voor mijn bestwil bedoeld, omdat Hij het heeft laten gebeuren. Maar in al deze gevallen, onder verleiding, beproeving en tegenspoed, heeft God me opnieuw op wonderbaarlijke wijze gesterkt, zowel door krachtige gevoelens van genade als door openbaringen, zodat als ik erover zou moeten schrijven, er veel zou zijn om over te schrijven. Maar ik zal hoe dan ook vermelden dat mij verschillende keren de gelukzaligheid van de hemel is getoond in zo’n mate dat, als gevolg van de vreugde. Ik wist niet of mijn geest ooit naar deze wereld zou terugkeren. Ook op andere momenten, onder het gevoel van Gods liefde, heb ik vaak gedacht dat ik eindelijk naar de bruiloft van het Lam ga.

Onder gevoelens van genade mocht ik in de beginfase van het christendom enkele profeten zien. Ik heb ook Læstadius gezien, de apostelen en ten slotte de Heiland in Zijn grote glorie van overwinning. En in die tijd mocht ik identieke getuigenissen horen, eerst van Læstadius, toen van de apostelen, toen van de profeten, maar het zien van de Heiland raakte mijn innerlijk zodat ik nergens meer naar kon kijken, want ik lag volkomen machteloos, als een hoop schuim. Het was alsof de liefde van God me deed smelten, zodat ik lange tijd niet wist of ik nog een lichaam had. Sommige broeders die in hoog aanzien stonden, onderdrukten mij op het moment dat deze laatste openbaring aan mij werd getoond. Tijdens de geloofsstrijd heb ik de verdorvenheid van de zonde in mijn leden op zoveel manieren gevoeld dat ik ze niet kan opsommen. Ik heb ook de vrede en liefde van God gevoeld, soms in mindere en soms in grotere mate, zoals Gods wijsheid voor mij heeft bepaald. Maar ik heb het geloof behouden, hoewel gevoelens fluctueerden, want de basis van redding ligt niet in gevoelens, maar de kostbare verdienste van Jezus is volledige verlossing van zowel de straf op de zonde als de vervulling van de wet.

Soms komt er een verlangen naar de gevoelens van gratie. Soms, als God Zijn vrede voor een lange tijd schenkt, doet de duivel me verlangen naar het gevoel van zonde. Zo onstandvastig ben ik zelfs nog, hoewel God me op zoveel manieren heeft geprobeerd te onderwijzen. Voor deze en andere dergelijke zonden heb ik altijd vergeving nodig en heb ik nog altijd het getuigenis van de christenen van de vergeving van zonden nodig. Hoewel ik geloof dat de Geest des Heeren mij niet heeft toegestaan op de manier zoals de heidenen leven, te leven, is de verdorvenheid van de zonde in mijn leden zo krachtig dat er veel zaken en woorden worden gezegd die niet hadden mogen worden uitgesproken. En ook dat wat gedaan had moeten worden, wordt verwaarloosd.”

Het schrijven waarin hij over zijn leven schrijft, besluit hij als volgt:

“Deze zaken, mijn geliefden, heb ik voor jullie in herinnering gebracht omdat jullie erom vroegen. Vergeef, mijn geliefden, mijn gebrekkige herinneringen, want mijn mond en pen schieten tekort in het uitleggen van de werken van God, maar ik heb niettemin geprobeerd om aan je oprechte verzoek te voldoen.

En nu, mijn geliefden, voltooi ik dit kinderlijke schrijven met het getuigenis dat de Heere weet dat ik niet lieg. Ik wens je geluk, met mij, op de reis naar de prachtige kust van het vaderland. Misschien zijn dit de laatste afscheidsregels in deze wereld, maar ik heet u welkom op de bruiloft van het Lam. Ik zal geen lang afscheid nemen, mijn geliefden. Morgen zullen we daar zijn en elkaar ontmoeten in de trouwkamer met harten die branden van de vlam van liefde. Dan nemen we geen afscheid meer, want de kinderen zijn voor altijd thuis. Nu, mijn geliefden, laten

we goede moed hebben! Zonden worden nauwgezet vergeven aan u en aan ons allen die geloven, en ik getuig ook dat alle zonden, zelfs twijfelachtige gedachten, vergeven zijn in de Naam en het kostbare bloed van Jezus. En bid voor mij en draag altijd een vergevingsgezind hart, zelfs voor mij. Ik ben zo'n ondeugend kind van God dat ik niet weet of God nog een kind heeft dat zo slecht is als ik, maar ik geloof dat ik toch een arm kind ben en dat ik ook in het huis van de Ouder ben. Hartelijke groeten van liefde aan alle broeders en zusters, aan allen in het algemeen die het bloed van Jezus verzamelen en aan de kudde gelovigen. Je bent in dierbare herinnering, mijn geliefden, ook jij die aan de rivier de Tornio woont. Ik ben er vast van overtuigd dat we binnenkort inderdaad zullen aankomen op de plaats waar we samen kunnen zijn zonder elkaar te scheiden en de harp van God te spelen, zeggend: 'Amen, halleluja, de overwinning is behaald door het bloed van het Lam!' Ik ben ervan overtuigd dat we samen kunnen komen op de bruiloft van het Lam. Amen.

Nadat God mij ondanks alle onwaardigheid kon leren geloven in de vergeving van zonden, kwam de Heilige Geest in mij en kon ik niet langer nalaten over het christendom te spreken. Ik zag dat de hele wereld naar de hel gaat in de ijdele hoop dat ze zijn grootgebracht in de christelijke leer en die na de letter hebben geleerd zonder van hart of geest te veranderen. En toen wijlen Læstadius in het vroege voorjaar onze predikant werd, sprak ik voor hem en voor iedereen de woorden die de Geest me elke keer gaf om te zeggen. Wijlen Læstadius was blij met mij en begon te willen dat ik zijn metgezel en begeleider zou zijn naar leesscholen en inspecties en als onderwijzer van kinderen. Toen op een zomer, toen ik misschien twee of drie jaar christen was, de christenen van Pello kwamen op midzomerdag naar de Pajala-kerk en begonnen de inmiddels overleden prediker te vragen om hen een onderwijzer te geven, waarbij ze zeiden dat ook zij gered moesten worden. Toen zei Læstadius: 'Laten we Erkki Antti de school voor jullie laten leiden.' Maar het leek me onmogelijk om zelfs maar aan mij te denken. Wie ben ik voor zo'n kostbaar ambt? En ik zei: 'Het ontbreekt mij, beste pastoor, aan de gaven om mij geschikt te maken voor zo'n functie.' Maar hij bond me eraan vast met woorden uit de Bijbel. Uiteindelijk moest ik ermee instemmen om te gaan, maar ik dacht dat zelfs de pastoor nu zal zien dat ik niet de gaven heb die nodig zijn voor dit werk. Toen ik echter twee weken lang samenkomsten had gehouden in Pello, werden die mensen, die onder de wet waren ondergedompeld, door het geloof in de Heere Jezus bevrijd om te genieten van de kracht van de vergeving van zonden en vrijheid en vrede in God.

Daarna werd ik steeds verder door de Tornio-vallei geroepen. Daar begonnen ook mensen uit Finland te komen en de Heere heeft machtige ontwaken bewerkstelligd, zelfs door mijn mond in zowel Finland als Zweden en ook in Noorwegen. De schriftgeleerden en farizeeën hebben inderdaad geprobeerd tegenstand te bieden door middel van seculiere wetten, vuisten, woorden en getuigenissen van de Heilige Bijbel, vloeken, beschuldigingen, scheldwoorden en veroordelingen. Maar de woorden van de wijze Gamaliël zijn waar. Aangezien dit christendom van God is, kunnen de netten van de farizeeën en schriftgeleerden de diepte van de wijsheid van God niet doorgronden. David zegt: "Waarom woeden de heidenen en bedenken de volken ijdelheid? De koningen der aarde stellen zich op en de heersers beraadslagen tegen de Heere en tegen Zijn gezalfde." [Psalm 2:1-2]

Dit is alles voor nu, behalve om hartelijke groeten van liefde te sturen aan de leden van de gemeente van God in het algemeen en aan een ieder in het bijzonder. Ik getuig ook aan jullie allemaal zelfs de vergeving van alle zonden van de zomer. Laten we altijd geloven, mijn geliefden, dat alle zonden zijn vergeven door de kracht van dat bloed dat op Golgotha vloeide voor de vergeving van al onze zonden. Ik vraag je om voor mij te bidden.

Na zijn bekering werd Juhonpieti prediker in een gebied ten zuiden van Pajala, vooral in en rond Muonio en Turtola. Maar hij ging ook op ‘preekreizen’ door heel Noord-Finland, Noord-Zweden en Noord-Noorwegen. Zijn preken bleven niet zonder vrucht. Waar hij kwam volgde een opwekking. De prediker Johan Raattamaa had echter wel kritiek op zijn manier van evangeliseren/ preken. “Als Erkki-Antti naar het dorp komt, komt iedereen tot geloof, maar als Erkki-Antti het dorp verlaat, blijft er niet veel over.”²¹⁹ De relatie tussen Juhonpieti en Raattamaa bleef echter goed. De Laestadianen van Kittilä vonden Juhonpieti te oppervlakkig. Het gevolg hiervan was dat zij zich later (rond 1900, na het overlijden van Johan Raattamaa) afscheiden en een eigen richting vormden, de ‘reontwaakten (Fins: Uusheräys). Juhonpieti stierf op 2 november 1900. Zijn laatste woorden waren ‘Hyvästi nyt maailma’, Vaarwel wereld.

2.4. Iisakki Huhtasaari²²⁰

Iisakki Huhtasaari (1826-1903) heeft een eigen biografie geschreven. Hij was na het overlijden van Læstadius prediker in diverse plaatsen in Zweden en Finland. De biografie is als volgt:

Ik ben geboren op 8 juni 1826. Mijn vader was Iisakki Antinpoika van Hietaniemi in de Ylitornio-parochie, een man die van matigheid en deugdzaamheid hield. Mijn moeder, Anna Kreeta Juhontytär Kuttanen van de gemeente Matarengi, was gematigd en ijverig in de natuur. Het ontbrak beide ouders echter aan levende kennis van de Heere Jezus. Ze hadden een boerderij in Haapakylä²²¹, gemeente Matarengi, Ylitornio Parish.

Reeds in mijn jeugd, tijdens de elementaire leeslessen, voelde ik vaak een groot verlangen om een kind van God te zijn en het eeuwige leven te beërven, waarop ik geen aanspraak kon maken omdat de zonde op mijn geweten drukte. De eerste zonde die mijn geweten bond, was een leugen die ik mijn moeder vertelde uit angst voor straf. Toen een zekere buurvrouw, een gelovige in de Heere Jezus, vaak met mij sprak over de liefde van Jezus, het eeuwige leven, de ijdelheid van de wereld en de gevolgen van de zonde, veroorzaakte dat angst in mijn geweten vanwege de zonde en een verlangen om een kind van God te worden.

In mijn elfde jaar werd ik ziek en ervoer ik doodsangst, waarbij ik tot God bad om mij genadig te zijn. Ik bad wekenlang maar kreeg geen antwoord van God, want mijn gebed was niet in geloof in de Naam van Jezus, maar het werk van eigengerechtigheid, waaruit een aanmatiging van de genade van God groeide. Als er geen verandering was gekomen, er niets gebeurd was in mijn ziel, en als de dood zou zijn gekomen, zou ik voor eeuwig zijn omgekomen in mijn arrogantie. In 1840, op 14-jarige leeftijd, werd ik ontwaakt om echt te weten dat ik onder veroordeling stond, gescheiden van God, hoewel ik een jongere was. Dit gebeurde op het moment van de dood van mijn geliefde vader, van wie ik niet kon geloven dat hij gered was. Toen begon ik in het geheim tot God te bidden, verlangend naar steeds meer overtuiging van mijn zonde, hoewel ik vaak snikte en kronkelde van gewetenswroeging. Ik probeerde de zonde te vermijden, maar kon dat niet en vond nergens vrede voor mijn geweten. Jeugdige lusten overweldigden mij, veroorzaakten dat ik zondigde, en dus verwaarloosde ik mijn hele strijd. Op 16-jarige leeftijd (1842) ging ik naar de vormselschool²²², waar een pastoor, hoewel verstoken van de Heilige Geest, de kinderen uit de geschiedenis uitlegde over de hoge waarde

²¹⁹ https://fi.wikipedia.org/wiki/Erkki_Antti_Juhonpieti

²²⁰ Onderstaande over overgenomen van <http://users.erols.com/ewheaton/laest1.htm> Deze levensbeschrijving is gebaseerd op de tekst gepubliceerd in Kristilinen Kuukauslehti, nr. 4, 1882, pp. 49-54. Een herziene versie is gepubliceerd in Typpö, pp. 186-191. KJB. Helaas heb ik behalve deze autobiografie verder niets over hem gevonden.

²²¹ Een plaats, ca. 75 km. ten noorden van de Botnische golf, ligt vandaag de dag in Zweden. KJB.

²²² Soort zondagsschool, waar men voorbereidend onderwijs kreeg voor het vormsel en de belijdenis in de kerk. KJB.

van het Sacrament en de veroordeling voor onwaardige deelname, wat nogal zwaar op mijn geweten viel. Ik nam beslissingen om te beginnen met het dienen van God en het vermijden van zonde, waarbij ik de beste instructie van de predikant opvolgde om 'gretig te lezen en deugdzaam te leven', wat ik inderdaad probeerde te doen, en ik slaagde in die mate dat de macht van de wet geleidelijk afnam in mijn leven. Ik werd naar mijn mening nogal heilig, hoewel onwedergeboren. Deze zelfingenomenheid duurde acht maanden, maar mijn geweten had geen echte vrede. Er was alleen ellende en een innig verlangen naar afscheiding van de wereld. Ik heb ooit deelgenomen aan de activiteiten van andere jonge mensen, die plezier hadden in de zonde. Toen stortte alle gerechtigheid die ik had verzameld in elkaar, de wet herleefde in mijn geweten en het ongeloof maakte zich meester van mijn hart, zodat ik niet eens meer tot God durfde te bidden. De zonde heerste over mijn leden, en de wet, de gerechtigheid van God, brandden mijn geweten, zodat ik vaak kronkelde van de pijn. Ik voelde dat ik niets meer was dan een slachtoffer van het hellevuur, en dat voor eeuwig. Ik zou van plaats gewisseld hebben met de nederigste worm van de aarde, die niet zou hoeven opstaan voor het oordeel. De wet herleefde in mijn geweten en het ongeloof maakte zich meester van mijn hart, zodat ik niet eens meer tot God durfde te bidden.

Het was op dat moment donker in de provincie Norrbotten. Zowel de pastoors als het gewone volk dwaalden rond in geestelijke blindheid. De blinden leidden de blinden naar de hel. Mijn situatie was erbarmelijk. Ik moest zondigen met een ontwaakt geweten, en niemand predikte over het geloof in de Heere Jezus, waardoor we gerechtvaardigd zijn, maar alleen over een heilig leven, en aangezien het onmogelijk was om heilig te leven, was er geen andere hoop dan te gaan naar de hel. Ik probeerde mijn geweten te kalmeren door niet aan de dood of de eeuwigheid te denken, en dus zocht ik amusement in zondige activiteiten, dansen, kaartspelen en een leven vol plezier. Wereldse eer weerhield me van dronkenschap en buitensporigheid.

Zo ging ik door, maar aan het begin van mijn twintigste jaar voelde ik een hard geweten. Zonde kwelde mijn geweten niet meer zoals voorheen. De zonde die ik deed werden een gewoonte, waarin ik, een ellendeling, mijn eigen weg zou zijn gegaan, maar God, de geliefde Vader, wekte een uitverkoren instrument in Norrbotten, Lars Levi Læstadius, die toen krachtig predikte over berouw en vergeving van zonden in de Naam van Jezus in de gemeente Karesuando. Vervolgens verhuisde hij naar de Pajala-gemeente, en van daaruit werd het volgende nieuws gehoord: "Er vindt daar een wonderbaarlijk gebeuren plaats bij de mensen. De predikant predikt daar over het ontwaken, hij preekt over de zonde en de straf op zonde, over Gods genade en de vergeving van zonden worden besproken, en de goddelozen worden tot de hel veroordeeld." Echter, de meeste mensen zeiden dat het een uitbarsting van fanatisme was en dat mensen gek werden. Toen ik dat allemaal hoorde, wilde ik ze ontmoeten en horen wat ze zeiden, maar toen ik ging, geloofde ik niet dat ze een instrument in de hand van God waren om me een nieuw ontwaken te geven. In december 1849 ontmoette ik ze in de pastorie van Pajala, 60 mijl van waar ik woonde. Toen ze de eerste woorden van het christendom tot mij spraken, over berouw en een kind van God worden, doorboorden deze woorden mijn hart als een zwaard, en ik kon niets tegenspreken. Ik beschouwde deze mensen als gelukkig, als engelen, en ikzelf als volkomen ongelukkig en verhard, aan wie Gods genade niet langer toebehoorde.

Mijn geweten werd toen akelig zonder enige rust gekweld, en ik durfde niet eens aan Gods genade of gebed te denken, maar ik dacht dat de eeuwige hel voor mij was. Evenmin was er iemand in de buurt aan wie ik mijn problemen kon uiten. Dit duurde tot de lente, en mijn angst bleef groeien in mijn wanhoop. In april 1850 hoorde ik iemand het boek *Sana syntisille ja sana pyhille*²²³ lezen [Een woord tot zondaren en een woord tot heiligen], waaruit een sprankje hoop ontstak dat God mij, een ellendeling, genadig zou zijn. Toen besloot ik dat zelfs als ik als een

²²³ Geschreven door de Puritein Thomas Gouge (1605-1681). Engelse titel is: 'A word to sinners, and a word to saints.' KJB.

worm over de aarde moest reizen om de genade van God te vinden, ik helemaal geen acht op de wereld zou slaan. Diezelfde dag voelde ik een sterk werk van God in mijn ziel, en dus ging ik naar een ander huis, waar mijn vroegere metgezellen in de zonde bijeen waren. Ik informeerde hen openlijk over mijn toestand, dat ik onwaardig ben en eigendom ben van de eeuwige dood samen met allen die in hun zonden leven. Sommigen van hen begonnen te spotten en zeiden dat ik gek was geworden, maar de meesten begonnen te huilen toen ik tot hen sprak over Gods gerechtigheid en de ongelukkige toestand van de mens vanwege de zonde. Vanaf dat moment begon ik alleen tot God te bidden, knielend, wanneer ik maar de gelegenheid had. Ik las alle boeken die ik kon vinden, en ik werkte voor mijn redding om de genade van God te winnen, maar tevergeefs, want ik begreep het geloof niet, noch hoe ik door het geloof de genade van God kon ontvangen voor de vergeving van zonden in het bloed van Jezus. Uiteindelijk werd ik moe van mijn werk, en mijn hart verhardde, en ik dacht dat ik toch voor eeuwig verloren was. Er was echter een onverzadigbare dorst en een zucht naar genade in mijn ziel, maar er was niemand om mij en anderen het evangelie te prediken.

In mei, op Pinkstermaandag, nam ik deel aan het Avondmaal, en hoewel de prediker de absolutie correct voorlas aan de boeteling, kon ik er geen aanspraak op maken omdat mijn hart als verhard voelde. Toen ik thuiskwam, voelde ik me bezwaard omdat ik niets kon bereiken. Het was allemaal voorbij behalve een kreun in mijn ziel. Op dinsdagavond vond de openbaring van Gods genade plaats, en ik voelde een hemelse vreugde en een verzekering van de vergeving van zonden en het recht op zoonschap bij God. Toen werd mij getoond dat de hele natuur, de zon en alle vogels van de hemel God namens mij dankte. En mijn geest schreeuwde lof voor de genade. Twee weken lang was ik als een engel, zodat ik geen verleiding voelde, maar alleen pure gratie. Mijn lichaam voelde leeg. Toen begonnen wereldse gedachten, lusten en verlangens gevoeld te worden. De gevolgen van de erfzonde begonnen zich te roeren, en dit maakte me bang dat ik uit de genade was gevallen. Ik wist echter niets uit mezelf [1 Korintiërs 4:4]. Toen twijfels me kwelden, bad en kreunde ik, en de Heiland verscheen aan mij in de geest in de hof van Gethsemane, bloed zwetend, lijdend aan de straf van de zonde uit liefde voor mij. Tegelijkertijd verscheen Jezus, veranderd als een overwinnaar namens mij aan het kruis, waardoor mijn hart smolt van het gevoel van liefde, waardoor ik volledig bedwelmd was en me zo veilig voelde door de overwinning van Jezus in het hart van God de Vader dat niets me ervan kon afhouden.

Sindsdien heb ik al mijn zekerheid kunnen vinden in het bloed van Jezus, waardoor ik ben vrijgekocht, gewassen en gereinigd, waardoor al mijn zonden zijn uitgewist en al mijn zwakheden zijn vergeven. In deze kostbaarste geloofsstrijd heb ik vaak mogen genieten van de kracht van de komende wereld. Ik heb het ook aan anderen willen verkondigen, zij het in grote zwakheid. God wekte in die tijd ook mijn metgezellen, en we waren in staat om samen gesprekken te voeren en te prediken over berouw en vergeving van zonden aan degenen die hun zonden voelden, en de Heere voegde altijd gelovigen aan ons toe.

In juni 1851 trad ik in de staat van huwelijk met een christelijke echtgenoot en begon ik een boerderij te runnen, waar God me fortuin en zegen in kinderen en andere tijdelijke zaken heeft gegeven. In 1862, toen de geestelijke opwekking onder de mensen op gang kwam en zich verspreidde over de kusten van zowel Zweden als Finland, werd ook ik, een zwakke dienaar, gevraagd om te reizen en het Evangelie van vrede te prediken. Ik ben ook uitgenodigd voor de gemeenten aan de kust van Finland, waar ik al reizend veel vreugdevolle overwinningen heb gezien, terwijl velen door de prediking van het Evangelie uit de boeien van de dood zijn bevrijd, waarvoor alle lof zij het Lam! Nu ben ik al meer dan 30 jaar een belijder en volgeling van de Heere Jezus. Ik ben iets meer dan 30 jaar getrouwd²²⁴. We hebben 15 kinderen gekregen, van wie God, de geliefde Vader, er zes weg nam terwijl ze jong waren uit deze tenten van Kedar

²²⁴ Huhtasaari trouwde op 8 juli 1851 met Priita Maria Juhanint (1834-1889).

naar het echte thuis. Negen leven een gematigd leven. De oudste is 29 jaar en de jongste zit in zijn derde jaar. De vier oudere jongens zijn christenen en ik ben blij dat God onze vrucht van de baarmoeder met een geestelijke zegen heeft gezegend. In de leeftijd van jeugd, volwassenheid en ouderdom is Gods genade heilzaam. In de tijd van de jeugd zijn jeugdige lusten en werelds plezier krachtig in het wegtrekken van harten. Op oudere leeftijd zijn hebzucht en wereldse zorg het krachtigst. De belijder en volgeling van Jezus moet te allen tijde in de strijd zijn en het geloof behouden en waakzaam zijn in het geloof en opzien naar de Grondlegger en Voleinder van het geloof, Die van de aarde is verheven en Wiens bloed is gevloeid, vergoten tot vergeving van zonden, waardoor de overwinning is behaald. Op deze wijze heb ook ik de overwinning behaald en ben zegevierend gebleven. In de strijd en overwinning van het geloof heb ik soms mogen genieten van een overvloedig voorproefje van het leven dat komen gaat.

Door het bloed van Jezus ben ik vrij en veilig. De Geest getuigt met mijn geest dat ik een kind van God ben en een erfgenaam van het eeuwige leven. Dit wordt verteld door een reiziger op de berg Sion.

I. Huhtasaari, 1882

Tot zover de autobiografie van Huhtasaari zelf.
Huhtasaari overleed op 3 augustus 1903

Deel 3. De Laestadianen.

3.1. Inleiding.

In de jaren 50 van de 19^e eeuw groeide de Laestadiaanse beweging flink. Van de IJszee in het westen tot Sint Petersburg in het oosten ontstonden er gemeenten en kwamen ‘aanhangers’ van Læstadius bijeen. De meeste aanhang was in Finland, vooral rond de Botnische golf en het gebied ten noordoosten daarvan. In het begin waren het vooral Læstadius en Raattamaa en enige helpers die rondreisden, mensen onderwijs gaven, preekten enz. In de loop van de tijd kwamen er steeds meer helpers. Niet alleen lekenpredikers, maar ook kerkelijk geordende predikanten (zoals Læstadius zelf ook was) waren er die zich bij de Laestadianen aansloten, of vanuit de gemeenschap de studie voor predikant gingen doen.

In dit deel wil ik ingaan op de geschiedenis en de uitbreiding van het Laestadianisme nadat Læstadius is overleden tot vandaag de dag.

Als Læstadius op 21 februari 1861 sterft verdwijnen de opwekkingen niet en het werk wordt door Johan Raattamaa (1811-1899) voortgezet. Raattamaa werd gezien als de wettige opvolger van Læstadius en tot 1899 was hij de ‘leider’ van de Laestadianen. Er was tot die tijd nog een redelijke eenheid. Helaas is na zijn sterven het Laestadianisme uit elkaar gevallen en zijn er vele scheuringen geweest en richtingen ontstaan. Rond 1870 kreeg je de eerste scheuring. Maar beide groepen bleven Raattamaa als hun grote voorganger zien. Kort door de bocht gezet kreeg je aan de ene kant een groep die de nadruk legde op de wet, op boete en berouw. Aan de andere kant een groep die de nadruk legde op het Evangelie. De eerste stroming werd later de West-Laestadianen. De tweede stroming de Oost-Laestadianen of de Conservatieve Laestadianen.

“Wat de eis tot bekering betreft, hebben ze [de Oost-Laestadianen] een aanzienlijk meer evangelische kijk, en bovendien heeft er een grote verzachting van Læstadius' ascetisme plaatsgevonden. Ze willen vooral in de geest de discipelen van Lars Levi zijn.”²²⁵ Ook geloven zij dat veel wat Læstadius preekte tijd- en plaats gebonden was. Zowel de Oost- als West-Laestadianen leren de noodzaak van geloof en wedergeboorte.

Na het sterven van Raattamaa in 1899 kwam het tot een werkelijke scheuring. Toen viel het Laestadianisme uit in drie takken: het Eerstgeboren Laestadianisme ook wel West-Laestadianen genoemd. De Reawakening (Opnieuw Ontwaakten) en de Conservatieve Laestadianen. De laatste twee groepen worden ook wel de Oost-Laestadianen genoemd.

De West-Laestadianen beschouwen zich als de wettige voortzetting van de beweging die door Læstadius en Raattamaa is opgericht.

Maar al spoedig ontstonden er meer stromingen, afsplitsingen en eigen gemeenten.

Een poging om vrede en verzoening tot stand te brengen tussen de beide partijen werd gedaan tijdens een bijeenkomst die in 1901 in Gällivare werd georganiseerd. Er was toen een grote voorjaarsbijeenkomst waaraan een groot aantal predikanten deel namen. Zowel ‘Oosterse’ als ‘Westerse’ predikanten spraken op de bijeenkomst. Aanvankelijk bleven ze allemaal op neutraal terrein, maar na een paar dagen verscheen een van Johan Purnu's medepredikanten, Viktor Apelsqvist (1871–1938), met felle aanvallen op de ‘Oosterse’ predikanten. Het bemiddelen en de gesprekken waren helaas tevergeefs. “De hele zaak eindigde in een algemene ruzie. De breuk leek onherstelbaar. Het bestaat nog steeds.”²²⁶

In de jaren 1897-1801 werd de kloof tussen de Oost- en West-Laestadianen steeds groter.

²²⁵ Heidi Hernefeldt, “Læstadius och Wieselgrens kamp i norr och söder mot alkoholmissbruket”, blz. 22.

²²⁶ C. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan”, blz. 288.

Beide groepen kregen min of meer hun eigen leider. August Lundberg (1863-1930) werd na het sterven van Raattamaa samen met Per Olof Grape (1844-1901) de leider van de Oost-Laestadianen.

Jonas Purnu (1829-1902) werd de leider van de West-Laestadianen. In de jaren 50 was hij leraar op een van de scholen van Læstadius. In 1892 maakte hij een reis naar Amerika. Hij moest proberen om de daar 2 verdeelde partijen met elkaar te verzoenen. Dat lukte in eerste instantie, maar toen Purnu Amerika weer had verlaten, kwam de onenigheid weer terug. Na zijn terugkeer uit Amerika maakte hij verschillende preekreizen in het gebied rond de Zweedse en Finse grens, ten noorden van de Botnische golf. Nadat de Laestadiaanse beweging meer en meer scheuren begon te vertonen en de eenheid niet meer gehandhaafd kon worden, en nadat Raattamaa overleed, werd Purnu de leider van de West-Laestadianen. Hasselberg schrijft hierover het volgende: “Na de dood van Raattama werd de strijd heviger. De latente onvrede tussen de partijen mondde uit in een openlijke vete. Purnu die, met al zijn eigen wil, een begaafd man was, over wiens eerlijkheid en ijver er geen twijfel bestond, beschouwde zichzelf (misschien vertrouwend op een verklaring van Raattama) voorbestemd om de mantel van Johan Raattamaa op zich te nemen of de leidende positie op zich te nemen. Hij stelde de eis dat niemand anders als predikant erkend mocht worden dan degenen die daartoe door hem gemachtigd waren. De eis werd niet goedgekeurd in de Tornedalen-parochies, waar Jonas Purnu minder populair was, ook vanwege zijn strikte wettisisme.”²²⁷

Deze toestand duurde niet lang, want op 15 maart 1902 overleed Jonas Purnu. Purnu's medepredikant Viktor Apelsqvist volgde hem als vooraanstaand predikant van de West-Laestadianen op.

Van Purnu is nog het een en ander bekend over het laatste van zijn leven. Een van zijn laatste reizen was van zijn huis naar Vittangli (een plaatsje in de buurt van Kiruna), waar verschillende predikanten bijeenkwamen om met de gemeente de uitnodigingen te onderzoeken die uit Zuid-Finland waren gekomen met de bedoeling predikanten daarheen te krijgen. Voordat Purnu vertrok, nam hij heel teder afscheid van zijn huisgezin en de vrienden die bijeen waren. Na het bezoek aan Vittangli reisde hij richting Jellivaara. Hij overnachtte in Svappavaara, waar hij een longontsteking opliep en water in zijn longen kreeg. Van hieruit vervolgde hij zijn reis ziek naar Jellivaara. Daar behandelde Emma, de vrouw van Viktor Apelsqvist, hem thuis onder medisch toezicht. Purnu overleefde de ziekte, maar daarna werd door de arts gezichtsroos bij hem geconstateerd. Purnu verdroeg zijn ziekte met wonderbaarlijk geduld. Hij was opgewekt en tevreden. Levend geloof was een troost voor hem, omdat alle zonden vergeven waren in de Naam en het bloed van de Heere Jezus. Hij dankte God voor alle goedheid en voor de zegen en die hij gehad had op de verkondiging van Gods Woord.

De zorg over de christenen, het zendingswerk en de verdeeldheid drukte hem zwaar. Nachten kon hij er niet van slapen.

Maar ook voor hem kwam het einde. Zijn vrouw en hij konden nog afscheid van elkaar nemen. Purnu bedankte haar voor alle dienstbaarheid en liefde en vroeg om te bidden voor de christenen.

Hij troostte de overlevende broeders en zusters zelfs met de hoop op eeuwig leven, en drong er bij hen op aan om ook na zijn sterven voor het christendom te zorgen, zoals ze tot nu toe hebben gedaan. En zo stierf deze “priester van God en werd door Christus gekroond met de kroon der gerechtigheid, die de Heere Jezus Christus, de rechtvaardige Rechter, hem te dien dage zal geven. Slaap nu in sterke vrede, gij trouwe dienstknecht van de Heere, totdat Jezus Christus, uw Verlosser, u ten laatsten dage met ontelbare kudden zal opwekken.

Maar met wat voor geweten zouden ze voor de almachtige en rechtvaardige Rechter moeten staan, die zoveel gelogen heeft en allerlei kwaad heeft gesproken over de Naam van Jezus, Die

²²⁷ C. J. E. Hasselberg, “Under polstjärnan, blz. 287.

het meest rechtmatige deel is van Jezus' discipelen in deze wereld. Maar Jezus zeide: Verheugt u en verblijd u, want uw loon is groot in de hemel.”²²⁸

Na het sterven van Purnu ging het niet over rozen met de kerk. Er kwamen klachten binnen over de prediker Apelsqvist.

“In 1915 werd hij [Apelsqvist KJB] afgezet als leider vanwege slecht leiderschap en beschuldigingen van slecht moreel gedrag. Zo’n incident is zeer zeldzaam in de Laestadiaanse traditie. In het geval van Appelkvist wordt zijn werk als leider en predikant zelden genoemd. Hij werd als leider vervangen door Victor Björkman (1871–1938), en de Eerstgeborenen breidden hun gebied uit onder zijn leiding en er werden verschillende lokale gemeenten opgericht, vooral in de jaren 1920 en 1930 in Finnmark in Noord-Noorwegen.”²²⁹

3.2. De verschillende stromingen.

Nu wil ik proberen in het kort en op eenvoudige wijze uitleggen wat in grote lijnen de verschillen zijn zonder al te veel in detail te treden.

Eerst wil ik een beschrijving geven van de ontwikkeling van de Laestadianen per land: Noorwegen, Zweden en Finland. Welke stromingen zijn er, waar wonen ze en wat geloven en belijden de mensen.

Als tweede een redelijk uitgebreide beschrijving geven de West-Laestadianen. Zij zijn ervan overtuigd dat zij de wettige, zuivere opvolgers zijn van Læstadius. Ook lezen ze de preken van Læstadius nog (wat in andere richtingen niet of weinig meer gedaan wordt). Daarbij komt dat de West-Laestadianen in min of meerdere mate de Lutherse leer van de rechtvaardigmaking door het geloof vast houden en in de preken de noodzaak van zonde-kennis, verlossing en vergeving van zonden naar voren komt.

In de loop der tijd is het Laestadianisme vanuit Lapland en Noord-Scandinavië verspreid over verschillende landen. Vandaag de dag heb je gemeenten in geheel Finland, Noorwegen en Zweden, maar ook in Denemarken, Estland, Rusland, Duitsland en Rusland wonen Laestadianen.

Voordat ik de Scandinavische landen beschrijf, eerst nog iets over Amerika.

In Amerika ontstonden vanaf 1864 ook verschillende gemeenten, vooral Finnen emigreerden naar Amerika, mede vanwege misoogsten en armoede wilden zij een nieuw bestaan daar oprichten. In 1872 werd de eerste gemeente gesticht in Calemet. Salomon Korteniemi (1819-1904) werd de eerste predikant. Op andere plaatsen ontstonden later gemeenten, voornamelijk in Michigan, Minnesota, Oregon en Washington. In Amerika ontstond al spoedig een interne discussie over de waarheid, het verschil tussen wet en Evangelie en waarop men de nadruk moest leggen. “Aan het begin van de 20^e eeuw waren er al enkele tienduizenden Laestadianen in de Verenigde Staten.”²³⁰ Vandaag de dag zijn er daar naar schatting zo’n 30.000 Laestadianen.

De ontwikkeling en de geschiedenis van de gemeenten in Amerika laat ik verder rusten²³¹.

De West-Laestadianen in Amerika en Engelstalige gebieden gebruiken als liedboek het: Hymn book by the old apostolic lutheran church of America.

3.3. Noorwegen.

De voornaamste splitsing van de Laestadianen tussen ‘oost’ en ‘west’ vindt je terug in bijna alle landen waar het Laestadianisme groot vertegenwoordigd is.

²²⁸ <https://keskustelu.suomi24.fi/t/873222/j--purnu>

²²⁹ <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08003831.2011.575655>

²³⁰ <https://fi.wikipedia.org/wiki/Lestadiolaisuus#1860%E2%80%931870-luvut>

²³¹ <https://www.apostoliclutheran.org/about-us/> Is meer hierover te lezen.

De West-Laestadianen worden in Noorwegen de Førstefødte (Eerstgeborenen) genoemd. Zij zijn de grootste groep.

De Oost-Laestadianen zijn verdeeld in allerlei groepen en versplinteringen. In Noorwegen kreeg je in verschillende gebieden allerlei min of meer eigen groepen. Zo kreeg je in Alta, de Alta groep; in Lyngen de Lyngengroep. Verder heb je de Lundbergianen, volgelingen van de Zweedse predikant August Lundberg (1863-1930)

Verder heb je de Nyvakte/ Nya väckelsen (betekend Nieuwe ontwaakten), ontstaan in 1907 en de Småførstefødte (betekend Kleine Eerstgeborene), ontstaan in 1934.

In 1848 kwam het Laestadianisme in Noorwegen. In de jaren 70 verspreidde het zich in de richting van Vadsö, in de provincies Finnmark en Troms, en gedeeltelijk ook in de provincie Nordland. Zelfs op de Lofoten en Ofoten verspreidde het Laestadianisme zich.

De meeste Laestadiaanse gemeenten in Noorwegen gebruiken het oude Landstad-zangboek (Landstads salmebok) of hun eigen liedbundel (Vekter Ropet in de Lyngenrichting en Spirituele liedbundel (Åndelig sangbok) in de Alta-richting). Ze erkennen de nieuwe liturgie niet, maar zijn niettemin relatief trouw aan de Kerk van Noorwegen.²³²

In het algemeen zijn er tussen de Oost en West Laestadianen de volgende verschillen:

Volgens de Oostelijken preekte Læstadius voornamelijk de wet en Raattamaa vooral het Evangelie. Volgens de Westelijken preekte Læstadius én Raattamaa zowel wet als Evangelie. Jonas Purnu werd de ‘leider’ van de West-Laestadianen. De Oostelijken moesten van hem niets hebben, volgens hen is hij niet wettig door Raattamaa in het ambt bevestigd, was hij veel te wettisch en had omgang met hoeren. De West-Laestadianen ontkennen dit geheel!

De Westelijken stellen dat de preken van Læstadius het meest geschikt zijn voor onze tijd. Het is essentieel dat ze tijdens vergaderingen worden gebruikt. De Oostelijken ontkennen dit en vinden ze ongeschikt. Ook zien zij hem als een mens vol met gebreken die tekortkomingen en zwakheden in zijn preken had. Ook is het volgens hen niet nodig om alle passages serieus te nemen. De West-Laestadianen zien daarentegen Læstadius als de zevende engel die genoemd wordt in Openb. 10:7. Elk woord dat hij na 1844 predikte, is door de Heilige Geest gegeven. Elk woord is Gods Woord en moet serieus worden genomen.

“Een uiterlijk voorbeeld geven is slechts eigengerechtigheid. Het is de vrucht van slavernij aan de wet.” Stellen de Oost-Laestadianen. Nee zeggen, de Westelijken, een uiterlijk voorbeeld geven maakt deel uit van heiliging/ heiligmaking en is de vrucht van een levend geloof. Ook over de liederen en het gebruik van muziek in de instrumenten verschillen de beide stromingen. Per Olof Grape (1844-1901) wordt door de Oostelijken gezien als een orthodoxe Laestadiaan die de zuivere leer preekte. Volgens de Westelijke Laestadianen vocht Grape tegen de zuivere leer en was hij een orthodox predikant met een dood geloof. Adam (Aatu) Laitinen (1853-1923) kwam later in zijn leven op gespannen voet te staan met Jonas Purnu. Volgens de Oost-Laestadianen word hij gezien als een wedergeboren christen die dat bleef tot het einde van zijn leven. Zij noemen hem ook de ‘Læstadius van Finland’. De vele boeken en gezangen die hij heeft nagelaten wordt door hen ook gebruikt en zeer gewaardeerd. De West-Laestadianen zien hem echter als een afgeweken christen en niet als een door God wedergeboren mens. Ook verzette hij zich tegen Raattamaa. Zijn boeken zien zij als ongeschikt en zij vinden dat hij helemaal geen Laestadiaan is²³³.

3.4. Erikians.

In 1848 trokken de predikanten Mattis Siikavuopio (1828-1881) en Antin Pieti, (officiële naam Per Anders Nutti (1825–1898) in opdracht van Læstadius naar het noordwesten van Noorwegen. In de herfst en winter kwamen zij aan in Skibotn, een plaatsje ca. 200 km. ten

²³² <https://blogg-ove.blogspot.com/2009/08/laestadianerne-hvem-er-de.html>

²³³ Voornaamste bron (bijlage 1): http://users.erols.com/ewheaton/disputes/disputes.htm#_Toc99768412

noordoosten van Narvik gelegen, en ca. 60 km. bij Tromsø vandaan. Omdat de predikanten door niemand in huis werden binnen gelaten, omdat er een gerucht was dat ze besmet waren met een ziekte die tot waanzin zou leiden, bleven ze op straat. Ze zongen Finse gezangen en raakten zo de harten van mensen. Het gevolg was dat er een opwekking in dat gebied kwam “ondanks bittere tegenstand, haat en vervloekingen”.²³⁴

In de jaren 1850 kreeg de prediking en de opwekking meer en meer wortel en kwamen er meer en meer mensen naar de preken luisteren. Antin Pieti was gewoon om elke zomer in Skibotn vergaderingen te houden en daar te preken. Tijdens een van de preken werd Erik Johnsen (1842 of 1844-1941) uit Manndalen in Lyngen in het hart gegrepen en ging kort daarna ook preken. Samen met Antin Pieti maakte hij, vooral in de zomermaanden vele reizen. Voornamelijk in de regio Tromsø, Vadsø en over de grens in Zweden. In de loop van de tijd ontstond een groep volgelingen van Erik Johnsen. Omdat er meningsverschillen ontstonden tussen Johnsen en de Eerstgeborene in de Ofot-regio scheidde de groep zich in 1901 af en vormden de Oude-Laestadianen (Gammellaestadianere). Later, in 1925 kwam er weer een afscheiding en distantieerde Johnsen zich ook van de Oude-Laestadianen in Finnmark en de Lundbergians in Sør-Troms. Vanaf die tijd had je de Lundbergians, de Lyngengroep, de Oude-Laestadianen en de Eerstgeborenen.

Erik Johnsen bleef tot het einde van zijn leven de onbetwiste leider van de Lyngen-Laestadianen. Vandaag de dag bestaat de groep uit zo'n 1200 mensen. In tegenstelling tot de Eerstgeborene Laestadianen lezen zij veel preken van Luther en van Johnsen zelf. De prekenbundel met zijn preken heet ‘Erik Johnsen boka’.

In 1992 kwam er een splitsing onder de Lyngen-Laestadianen. Er ontstonden 2 groepen die officieel de Oude Erikians en de Nieuwe Erikians (bestaan uit ca. 800 mensen) worden genoemd. Er ontstonden meningsverschillen over leerstellige kwesties. De behoudende groep was ervan overtuigd dat iemand nadat hij of zij gescheiden is, niet mag hertrouwen. Een deel van de groep had hier geen moeite mee, ook het gebruik van TV, de interpretatie van de scheppingsdagen, het dragen van een broek bij vrouwen en dergelijke zaken veroorzaakten een spitsing. Gelukkig zijn er ook nog overeenkomsten zoals dat beide groepen, alcohol, homoseksualiteit, vrouw in het ambt als zonden zien. Beide groepen lezen ook nog steeds preken van Luther (preken van Læstadius worden niet of nauwelijks door hen gelezen).

Vandaag de dag is er in Skibotn nog steeds een grote Laestadiaanse kerk. “En precies op de plek waar de twee zongen²³⁵, werd zo'n 40 jaar later de Skibotn-kapel gebouwd.” “De bouw begon in de vroege jaren 1890 en het eerste deel werd voltooid voor gebruik in 1895.”²³⁶ Ook vandaag de dag is de kerk er nog en voor de kerk is een eenvoudig gedenkteken voor de eerste twee Laestadiaanse predikers die in het dorp aankwamen.

3.5. Lundbergianen.

De groep Lundbergianen waren volgelingen van Tomas Paave (1827-1912). Deze man was net als vele anderen ook reizend prediker en trok in de zomermaanden naar het noordoosten van Noorwegen. Vanaf 1890 ging hij definitief in Lavangen wonen. “Hoewel de prediking van Paave minder piëtistisch was dan de oorspronkelijke Laestadiaanse leer die de zogenaamde Eerstgeborenen verkondigden, probeerde hij conflicten en scheiding te vermijden. Tegen het einde van zijn leven was de gemeente in Sør-Troms nog steeds gescheiden als een aparte

²³⁴ W. Bergsma, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 145.

²³⁵ De twee hierboven genoemde predikanten Mattis Siikavuopio en Antin Pieti worden bedoeld die in 1848 op straat gingen zingen om zo het Evangelie te verkondigen.

²³⁶

http://www.trestammersmote.no/les_mer.asp?id=75#:~:text=Og%20nettopp%20p%C3%A5%20det%20stedet,fr a%20K%C3%A5fjord%20kalt%20til%20predikant.

richting, en de beweging werd de Lundbergianen genoemd, naar de Zweedse predikant August Lundberg, die na Paave de nieuwe leider van de gemeente werd.”

“De scheiding [van de Oost-Laestadianen KJB] vond plaats rond 1910, maar er was nog af en toe samenwerking met andere Laestadiaanse gemeenten. De Lundbergianen verschilden van de Laestadianen door afstand te nemen van de piëtistische prediking, en daarom werden ze er ook van beschuldigd losbandig te zijn met betrekking tot de oorspronkelijke leer van Læstadius. In het begin werkte het genootschap samen met de lekenpredikant Erik Johnsen, maar uiteindelijk nam ook hij afstand van de Lundbergianen. Aan de andere kant zorgde deze prediking ervoor dat de verschillen met de staatskerk kleiner werden.”²³⁷

3.6. West-Laestadianen in Noorwegen.

Vandaag de dag heb je in Noorwegen een grote groep West-Laestadianen met ca. 20 kerken of plekken waar men bijeenkomt. O.a. in Narvik, Tromsø, Bodø, Mo i Rana, Trondheim, Oslo en op de Lofoten zijn kerken²³⁸.

Op de website van deze Noorse West-Laestadianen is o.a. het volgende te lezen:

“De Laestadiaanse opwekking. Deze revival is vernoemd naar de Zweedse leraar Lars Levi Læstadius. Ons geloof en onze leer zijn geen nieuwe leerstellingen, maar zijn het apostolische christendom dat Jezus Zelf instelde toen Hij Zijn kerk stichtte. De apostelen waren de eerste boodschappers, en sindsdien heeft dit christendom tot op de dag van vandaag kleine en grote opwekkingen doorgemaakt. Het was dit christendom dat werd voorgestaan door Maarten Luther tijdens de Reformatie in de 16^e eeuw en later door Lars Levi Læstadius in de 19^e eeuw. Dit christendom is nog steeds springlevend.

We beschouwen de Bijbel als het Boek der boeken, maar voor ons zijn de preken van Læstadius zo kostbaar dat we zijn preken lezen elke keer dat we samenkomen om naar Gods woord te luisteren. Læstadius heeft niets anders gesproken en geleerd dan wat de Bijbel leert, en op een eigen manier spreekt Læstadius nog steeds in onze tijd. Onze diensten beginnen met lofzang en gebed, het lezen van een preek van Læstadius, en dan spreekt een van de predikers uit een Bijbelse tekst. De dienst wordt afgesloten met lofzang en gebed. Na de dienst blijven we samen, praten we met vrienden en komen we samen voor een maaltijd.

De Laestadiaanse opwekking is nog steeds in volle kracht. Tot onze grote vreugde zijn er veel kinderen en jongeren die het christendom volgen, met een levend geloof in hun hart en de zekerheid een kind van God te zijn. We doen veel kinder- en jeugdwerk. Iedereen binnen en buiten de gemeente is welkom.

Onze bijeenkomsten staan open voor iedereen die het woord van een levende God wil horen, de leer die door Christus en de apostelen is gepredikt. Om meer over dit geloof en deze leer te leren, moedigen we je aan om naar het Woord te komen luisteren.

Ons gebed is dat het woord van God vandaag een plaats moet vinden in de harten van de mensen, zelfs in uw hart. Het belangrijkste voor alle mensen is om zo'n levend geloof en christendom te bezitten dat zin en zekerheid geeft in het leven, troost in de dood en de belofte van de eeuwigheid.”²³⁹²⁴⁰

Zoals de West-Laestadianen in Zweden bijeenkomsten hebben in o.a. Gällivare, vinden de bijeenkomsten in Noorwegen plaats in Leknes, Narvik, Bjervik en Ballangen. Ook hier zijn

²³⁷ <https://no.wikipedia.org/wiki/Lundbergianerne>

²³⁸ Zie <https://www.laestadianerne.no/forsamlinger> voor overzicht van alle kerken met locatie.

²³⁹ <https://www.laestadianerne.no/om-oss>

²⁴⁰ Meer over Laestadius en de Laestadianen zie: <https://snl.no/l%C3%A6stadianere>

Terdege 5-6-2002 pag. 60-63. L.J. Van Valen “Lars Levi Laestadius; De apostel van Lapland”.

RD 26-4-2019, pag. 17, H. de Vries. “Lars Levi Laestadius, apostel van de Sami”

Diverse schrijvers, “Laestadianisme vroeger en nu”,

zowel in de zomer als in de winter rond de kerst lange weekenden waarin men in grote getalen bijeenkomt.

Een van de grootste West-Laestadiaanse kerken van Noorwegen staat in Narvik. Het gebouw staat er nog maar een paar jaar (in 2020 is begonnen met de bouw).²⁴¹

3.7. Finland.

In Noord-Finland verspreidde de beweging zich snel. Al tijdens het leven van Læstadius waren er volgelingen in het gebied ten oosten van de rivier de Torne. Van hier uit verspreidde de beweging zich uit over min of meer geheel Finland. Al in 1867 had de beweging Helsinki bereikt, waar het in de jaren 70 een steeds grotere vorm aannam. Vanuit Helsinki verspreidde de beweging zich naar het omliggende platteland, zelfs tot in St. Petersburg toe. Vanaf 1877 werden er bijeenkomsten gehouden in Åbo/ Turku.

Vanuit St. Petersburg breidde de beweging zich verder uit naar Duitsland, Estland en Rusland. Vandaag de dag is de beweging in deze landen echter klein. Ook maken met name de Oost-Laestadianen deel uit van de Evangelisch-Lutherse kerk van Finland.

²⁴¹ Foto: KJB

In Finland zijn naast de West-Laestadianen (Fins: Esikoislestadiolaisen) de Oost-Laestadianen ook sterk vertegenwoordigd.

De grootste stroming van de West-Laestadianen zijn de Eerstgeborenen. Deze groep bestaat naar schatting rond de 10.000 mensen. 2 kleine afgescheiden groepen zijn de Sten (bestaat maar uit enkele tientallen mensen) en de Levi groep die groter is dan de Sten.

De reden voor de onenigheid was voornamelijk verschillende opvattingen over rechtvaardiging, de betekenis van de wet voor een christen en de essentie van Gods kerk. Het eerstgeboren Laestadianisme kreeg sterke voet aan de grond in Zweden en Noorwegen, terwijl in Finland de hoofdstroom van het Laestadianisme het Oudste Laestadianisme bleef.

De Oost-Laestadianen bestaan voornamelijk uit deze stromingen²⁴²:

Oude Laestadianisme Fins: Vanhoillislestadiolaisuus) (80.000-100.000)

Conservatieve Laestadianen (10.000)

De Rauhan Sana groep (Rauhansanalaisuus) ook wel Kleine Eerstgeborenen (7000).

De Elämän Sana groep (300).

Sillanpääläisyys (letterlijke vertaald: bruggenbouwers) (onbekend)

De Reawaking (Fins: Uusheräys) (3000).

Het Oude Laestadianisme (Vanhoillislestadiolaisuus) is een grote stroming binnen het Oost-Laestadianisme. Vanaf de grote splitsingen rond 1900 is de groep als hoofdstroming al meer dan 100 jaar oud. In de loop van de 20^e eeuw zijn er allerlei groeperingen geweest die zich van de Oude Laestadianen hebben afgescheiden.

Volgens Jonas Purnu, de stichter van Eerstgeborenen, hadden de Oude Laestadianen een te losse leer en mening over de vergeving van zonden.

Op de Finse Wikipedia pagina over het Oude Laestadianisme (in het vervolg afgekort met Ouden) is o.a. te lezen waarin zij verschillen met andere Laestadiaanse stromingen.

Zo verschillen zij van de Eerstgeborenen voornamelijk in leer en leven. Lezen de Eerstgeborenen de preken van Læstadius, bij de Ouden worden die niet meer gelezen. Ook zijn zij veel losser aangaande kleding en is het maar de vraag of zij de noodzaak van overtuiging van zonde door de Heilige Geest leren in de weg van Wedergeboorte en bekering. Verschillende Laestadiaanse stromingen, waaronder de Erikians en de Ouden geloven allebei in de erfzonde, en onderschrijven ook de kinderdoop.

Een andere grote stroming van de Oost-Laestadianen zijn de Conservatieve Laestadianen. (Fins: Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry, SRK).

Op de website staat o.a. het volgende over hun belijdenis en geloof: “Ons geloof en onderwijs is gebaseerd op de Bijbel en de Lutherse Belijdenis (Confessie). We vertrouwen op het centrale principe van de Reformatie, dat volgens de Bijbel de hoogste autoriteit is op het gebied van geloof en leven, en alle andere leringen moeten op basis daarvan worden bestudeerd. Wij denken, net als Maarten Luther, dat iemand gerechtvaardigd wordt, dat wil zeggen God waardig wordt, alleen door geloof, alleen door genade, alleen ter wille van Christus.

In de preken en andere leringen van de Conservatieve Laestadianen staat de preek over Jezus' verzoeningswerk centraal. Met Zijn lijden, dood en opstanding heeft Hij mensen verlost van de macht van de zonde. Door geloof kan een persoon deel hebben/ krijgen aan dit verlossingswerk, maar zonder geloof is het onmogelijk God waardig te zijn. Geloof wordt geboren uit het gehoor en ontvangen door onderwijs in overeenstemming met Gods Woord. Het is volledig Gods werk in de mens, zelfs niet gedeeltelijk de eigen verdienste of prestatie van de mens. Wij denken echter dat geloof in iemands leven gezien kan worden [geuit in] daden van liefde en de vruchten van de Geest, zoals de Bijbel leert.

²⁴² De getallen erachter zijn het geschatte aantal mensen dat zich bij deze groep heeft aangesloten. De cijfers zijn van rond het jaar 2000. Bron: <https://www.sti.fi/luennot/files/jt000308.html>

Wij geloven, volgens de Lutherse belijdenis, dat het werk van Christus in de wereld doorgaat als het werk van de Heilige Geest in Zijn kerk. Jezus gaf Zijn discipelen de taak en het gezag om de zonden van mensen te vergeven. Wij geloven dat deze missie en autoriteit van toepassing is op alle volgelingen van Jezus, gelovige mensen, in alle tijden. Daarom verkondigen wij, volgens de missieopdracht, het Evangelie, het goede nieuws over Jezus, aan iedereen. De essentie van het Evangelie is de belofte van vergeving van zonden in de Naam en het bloed van Jezus. De gelovigen zijn verlost van al hun zonden door Gods genade. Dit is hoe God een persoon rechtvaardigt door de Heilige Geest in Zijn gemeente.

Onze kerkovertuigingen.

Geloof is een geschenk van God, dat gebaseerd is op het verlossende werk van Christus. God geeft dit geschenk genadig aan elk geboren kind. Het kind gelooft en is daarom God waardig, ook al begrijpt het nog niets. Geloof sterft uit als het niet wordt gevoed in verbinding met Gods kerk. Iemand die zijn geloof heeft verloren, moet zich bekeren om terug te keren naar God.

De doop is de vereniging van een goed geweten met God. Daarin wordt een gelovige, kind of volwassene, in het kader van Gods kerk onder haar hoede genomen. De doop roept en verplicht de gedoopte om als gelovige te leven in verbinding met de kerk en ouders en peetouders om hem alles te leren wat Jezus hen heeft opgedragen.

Bekering is een verandering van gedachten. Daarin vraagt de berouwvolle persoon om vergeving voor zijn zonden, en de gelovige persoon verklaart ze hem vergeven, [deze persoon is] geautoriseerd door God. De sleutel tot bekering is dat de boetvaardige met geloof de hem aangekondigde vergeving van zonden aanvaardt. De echte Vergever is God, die door de mens heen werkt en zo de berouwvolle [zondaar] rechtvaardigt. Bekering omvat het afkeren van de zonde.

Communie [Belijdenis] is een door Jezus ingestelde herdenkingsmaaltijd. Communie vereist volgens de leer van Luther een gelovig hart en is bedoeld als geloofsbevestiging. Het belangrijkste bij de communie is dat de gast van de communie gelooft dat hij daarin geniet van het lichaam en bloed van Christus. Het bijwonen van de communie is een integraal onderdeel van het beheer van iemands religieus leven.

Het Koninkrijk van God bestaat uit twee delen. Het bestaat uit de strijdende kerk op aarde en de zich verheugende kerk in de hemel. Allen die tot het einde toe in verbinding met de strijdende kerk op aarde blijven, zullen eenmaal de vreugdevolle kerk binnengaan.”²⁴³

De Conservatieve Laestadianen hebben ook eigen scholen. In 1921 kregen zij in Finland hun eerste Volksschool in Ylitornio. Deze school bestond tot rond 1960 (door de afscheiding van Elämänsanalaisuus bleef de school niet bij de Conservatieve Laestadianen).

Vandaag de dag zijn er nog 3 scholen, in Reisjää²⁴⁴ (opgericht 1954), Jämsä²⁴⁵ (opgericht in 1963) en Ranua²⁴⁶ (opgericht in 1987). Deze scholen (Fins: Kansanopisto) worden wel Volksscholen of gemeenschapscollege's genoemd. Op deze scholen word secundair onderwijs: zowel algemeen onderwijs als beroepsonderwijs gegeven.

Een andere Oost-Laestadiaanse richting in Finland is de Rauhan Sana groep.

Deze grote groep die ook wel de Kleine Eerstgeborenen wordt genoemd, ontstond in 1934 als afsplitsing van de Oude Laestadianen. Dit gebeurde onder leiding van Pauli Rantala onder de

²⁴³ Bron: <https://www.srk.fi/fi/nain-me-uskomme/nain-me-uskomme/>

²⁴⁴ https://fi.wikipedia.org/wiki/Reisj%C3%A4rven_kristillinen_opisto
<https://www.rkropisto.fi/>

²⁴⁵ <https://www.jamsanopisto.fi/>

²⁴⁶ https://fi.wikipedia.org/wiki/Ranuan_kristillinen_kansanopisto
<https://www.ranuanopisto.fi/>

titel 'rauhansanalaisuus' (Letterlijk vertaald: vredeshandhaving). Deze charismatische stroming is niet bepaald behouden orthodox te noemen.

Hun website in Finland is: <https://lyrs.fi/>

Aan het begin van de jaren zestig waren er meningsverschillen over leerstellige kwesties binnen de Oude Laestadianen. De leerstellige meningsverschillen betroffen met name de interpretatie van de leerstellingen van de belijdenisgeschriften, de zending onder de heidenen en de kerkelijke leer. Volgens de ene stroming krijgt een kind alleen geloof bij de doop, en volgens de andere stroming is er in de traditie van de 'oude school' altijd geleerd dat een kind al vóór de doop gezegend is. In 1960 scheidde de groep zich af onder de naam Elämän Sana groep (Het woord van leven).

In 1977 scheidde de Sillanpääläisyys (letterlijk vertaald: Bruggenbouwers) zich af van de Oude Laestadianen (genoemd naar Rovasti Sillanpää).

Een andere stroming is de Reawaking (Fins: Uusheräys²⁴⁷. Noors/ Zweeds: de Nyvakte of Nya väckelsen), letterlijk vertaald: Nieuwe Ontwakers of Herontwaakten). Deze stroming ontstond in 1907. De 'oprichters' van deze richting, Kittilä Pietari 'Hanhi Pieti' Hanhivaari (1833-1926) en Fredrik 'Feetu' Paksuniemi (1840-1921) en Mikko Saarenpää uit Jalasjärvi (1853-1914), wilden met deze 'nieuwe richting' terug naar de leer van Læstadius. Zij preekten krachtig tegen het verval en riepen op om terug te keren naar de Schrift en de leer en prediking van Læstadius. "Het grootste probleem was misschien wel de te losse verkondiging van het Evangelie. Dit betekende het aankondigen van vergeving [van zonden KJB] aan een persoon die niet innerlijk berouw toont en berouw zoekt. Men zag dat dit een dood geloof veroorzaakte en een voortdurend weggaan van het pad van het geloof. Voorstanders van opwekking zagen een oprechte behoefte aan echte opwekking, berouw en verdriet over de zonde vóór de prediking van het Evangelie. De ouden daarentegen beschuldigden de nieuw ontwaakte mensen ervan de boetelingen de vergeving van zonden te ontzeggen: in het begin waren er excessen geweest, die later werden betreurd."²⁴⁸

De discussie over het aanbod van genade werd ook al 100 jaar geleden in Scandinavië gevoerd. De Her-ontwaakten vinden o.a. dat de strikt gedefinieerde kerkleer, waarom het Laestadianisme bekend staat/ stond niet zo strikt geformuleerd moet worden. Ook zijn zij van mening dat het levende christendom niet alleen bij hen, maar ook in andere opwekkingsbewegingen te vinden is. Een andere onderscheiding van sommige stromingen is dat de Her-ontwaakten 'drie gebruiken/ toepassingen van de wet' op een Bijbelse wijze invullen. Zo geloven de Her-ontwaakten dat de wet noodzakelijk is als leefregel voor ieder mens, zowel ten opzichte tot God als tot de naaste. Ook geloven ze dat de wet de kenbron is van de ellende en de zonde en de scheiding aanwijst tussen de mens en God. De wet is een tuchtmeester tot Christus. Het 'derde gebruik van de wet' is dat de wet ook voor de wedergeboren mens een leerregel is om naar Gods wil te leven. Sommige van de Laestadianen waren ervan overtuigd dat de prediking van de wet voor hen als gelovigen niet meer nodig was. Hiervan namen/ nemen de Her-ontwaakten afstand.

Vandaag de dag bestaat de groep uit ca. 3000 mensen. Tegenwoordig is de groep veel gematigder dan in haar begindagen. Het is te vrezen ook veel minder zuiver en heeft ook hier de secularisatie en de wereldgelijkvormigheid haar verwoestende werking gedaan. Vrouwelijke kerkelijke leiders is geen probleem en de boodschap is sterk liberaal-evangelisch. De grootste

²⁴⁷ Hun website: <https://uusherays.fi/>

²⁴⁸

<https://uusherays.fi/uusherays/historia/#:~:text=Virallisesti%20Lestadiolainen%20Haaraosasto%20liittyi%20L%C3%A4hetysseuran,l%C3%A4hetyskent%C3%A4lle%20%20Kiinaan%20%20vuonna%201909.>

aanhang kreeg de beweging in Finland, verder is ze nog behoorlijk vertegenwoordigd in Noorwegen.

Ook deze richting heeft een school in Finland. Deze Volksschool staat in Kalajoki²⁴⁹ en werd opgericht in 1942.

3.8. West-Laestadianen in Finland.

West-Laestadianen in Finland worden de Esikoislestadiolaisen²⁵⁰ genoemd: De Eerstgeborenen. In Finland is het een grote groep die bestaat uit zo'n 10.000 mensen.

De gemeenschap heeft zo'n 25 kerken verspreid over het land, o.a. in Helsinki, Tampere, Turku, Kuopio, Lahti en andere plaatsen.

In 2016 vond er in Finland een splitsing plaats tussen de West-Laestadianen in Finland. De Esikoiset ry²⁵¹, een kleinere groep, bestaande uit ca. 1500 mensen splitsten zich af van de hoofdstroming, de Esikoislestadiolaiset.

De reden is omdat zij moeite hebben om de sacramenten te ontvangen van lekenpredikers en niet door geordende predikanten.

De geschiedenis daarvan is als volgt:

Rond 2010 was er bij de West-Laestadianen nog de volle intentie om binnen de Lutherse staatskerk te blijven. "De mensen van 'West-Laestadianen' hopen dat onder de paraplu van de Volkskerk de komende jaren verschillende opvattingen kunnen worden ondergebracht. Als mensen bijvoorbeeld hun eigen kerk zouden mogen kiezen, zouden botsingen tussen verschillende richtingen niet zo gemakkelijk ontstaan, meent Eero Nieminen, die in de stad bekend staat als aanhanger van het persoonlijke kerkmodel. Volgens Nieminen, Parviainen en Viljanen is de gemeenschappelijke uitdaging van alle kerken secularisatie en de scheiding van mensen van God. De beweging streeft naar een constructief samenleven met de kerk en andere mensen op basis van Gods Woord. We hopen dat mensen nog steeds de christelijke waarden zullen respecteren en ernaar zullen leven, maar onze wegen omvatten niet het beoordelen van anderen. Mensen die daar anders over denken, moeten met liefde benaderd worden, somt Eero Nieminen op."²⁵²

Deze uiterlijke eenheid kon echter geen standhouden. Met name de secularisatie en de lobby van de homobeweging zorgde ervoor dat het blijven binnen de staatskerk onhoudbaar werd. Eind 2015 en in 2016 zijn er steeds meer West-Laestadiaanse gemeenten die overgaan tot het zelf bedienen van de sacramenten en (daarvoor) niet meer naar de Staatskerk gaan, zich ervan afscheiden.

Op 5 juni 2016 werd in de kerk van de West-Laestadianen in Tampere door een lekenpredikant een communiedienst gehouden. De plaatselijke pers gaf hier aandacht aan.

Tot die tijd was het gebruikelijk dat alleen een priester of bisschop de doop en het Avondmaal bedient. Maar vanwege de onhoudbaarheid in de Staatskerk scheidde men zich volledig af, wat ook betekende dat de West-Laestadiaanse predikanten de sacramenten zijn gaan bedienen in hun eigen kerken. In een soort krant uit Tampere is o.a. hierover het volgende hierover te lezen: "Volgens de media hebben de leken van de eerstgeboren Ladiaanse beweging al op verschillende plaatsen in Finland doopsels en communies gegeven (Kotimaa 28.1.2016). Waarom zijn de eerstgeborenen leden van de Laestadianen begonnen met het verzorgen van hun eigen sacramenten en waarom gebeurt dit ook in Tampere?"

²⁴⁹ <https://kkro.fi/>

https://fi.wikipedia.org/wiki/Kalajoen_Kristillinen_Opisto

²⁵⁰ Hun website is: <https://www.esikoislestadiolaiset.fi/>

²⁵¹ <https://www.esikoiset.fi/yhteystiedot>

²⁵² <https://www.kirkkosanomattampere.fi/uutiset.html?a300=30>

Op deze vraag antwoord Seppo Parviainen, predikant van de West-Laestadianen van Tampere het volgende: “Het is ook zo dat op veel plaatsen in ons land zowel de kinderdoop als de communieceremonie sinds halverwege vorig jaar door leken worden uitgevoerd. Ook dit jaar hebben veel gemeenten aangekondigd deze procedure over te nemen. Het bekende principe van Luther is dat de Bijbel de hoogste autoriteit is voor het christelijk leven, in het licht hiervan moet de gehele leer en leven worden bekritiseerd en uitgebreid. Op basis hiervan hebben we ons lange tijd zorgen gemaakt over de toestand van onze kerk. Het verlaten van Gods Woord is op veel plaatsen gebeurd. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het vrouwelijk priesterschap, de verspreiding van de liberale theologie in de verklaring, de oecumenische ontwikkeling met gezamenlijke verklaringen en daarmee de toenadering tot de katholieke kerk en de paus, en de zegening van homoseksuele relaties. Er zijn veel andere redenen.”²⁵³

De meerderheid van de West-Laestadianen was voorstander van deze verandering en van de afscheiding van de Lutherse kerk. Sommige leden hebben echter deze nieuwe praktijk niet kunnen accepteren vanwege hun geweten en zijn als West-Laestadianen wel lid gebleven van de Lutherse kerk, deze zijn de hierboven genoemde Esikoiset ry genoemd.

Ds. Parviainen: “In de loop der jaren hebben we de kwestie besproken met de oudsten van ons christendom en advies gekregen over deze kwestie.” Elke gemeente heeft zelf beslist of men al of niet overgaat tot het zelf bedienen van de sacramenten of dat men dit door de priesters in de Staatskerk laat doen.

Aan de kant van de Lutherse kerk werd deze gebeurtenis, de afscheiding niet met blijde ogen aangezien. “Zowel de lutherse belijdenis als de kerkorde vereisen dat alleen gewijde priesters de sacramenten bedienen. Afwijking hiervan leidt tot eigen, aparte erediensten en na verloop van tijd tot oprichting van een eigen denominatie.”²⁵⁴

In de voorgaande jaren zijn er veel gesprekken geweest tussen de Lutherse kerken en de West-Laestadianen.

De huidige situatie is dat de meeste West-Laestadianen afgescheiden zijn van de Staatskerk en op zondag hun eigen predikanten horen en dat die ook de sacramenten bedienen.

De Laestadianen in Scandinavië hebben geen eigen scholen. De kinderen gaan naar de (openbare) scholen in het land. “De ouders worden goed begeleid in hoe om te gaan met bijvoorbeeld dansen op school. Dat gebeurt veel in Zweden en daar doen onze kinderen niet aan mee. Ook allerlei andere onderwerpen waar ze op school mee in aanraking kunnen komen, worden op speciale avonden voor ouders van schoolgaande kinderen behandeld. Verder krijgen de kinderen ‘tegensif’ op een doordeweekse avond op een soort zondagschool.”²⁵⁵

In Finland heb je de zogenaamde Rippikoulu, letterlijk vertaald, bevestigingsschool. Deze soort van zondagsschool is voor kinderen van rond de 15 jaar die Confirmatie willen doen. Zij krijgen dan zo’n 80 uur les in de Christelijke godsdienst²⁵⁶. Het lijkt veel op wat bij ons Catechisatie wordt genoemd.

Nu gingen de kinderen van de West-Laestadiaanse kerk in Finland naar de Rippikoulu van de Finse kerk. Maar vanaf 2016 hebben zij eigen scholen opgericht. In een artikel²⁵⁷ uit 2016 las

²⁵³

https://www.siltalehti.fi/sivustot/silta/juttusilta/arkisto/2016/miksi_maallikko_jakaa_ehtoollisen.30819.blog#0c8cf6f4

²⁵⁴

https://www.siltalehti.fi/sivustot/silta/juttusilta/arkisto/2016/miksi_maallikko_jakaa_ehtoollisen.30819.blog#0c8cf6f4

²⁵⁵ Mail van mevrouw Annemieke Pasma op 3-4-2023. Later hoorde ik dat dit meestal op vrijdag plaatsvindt.

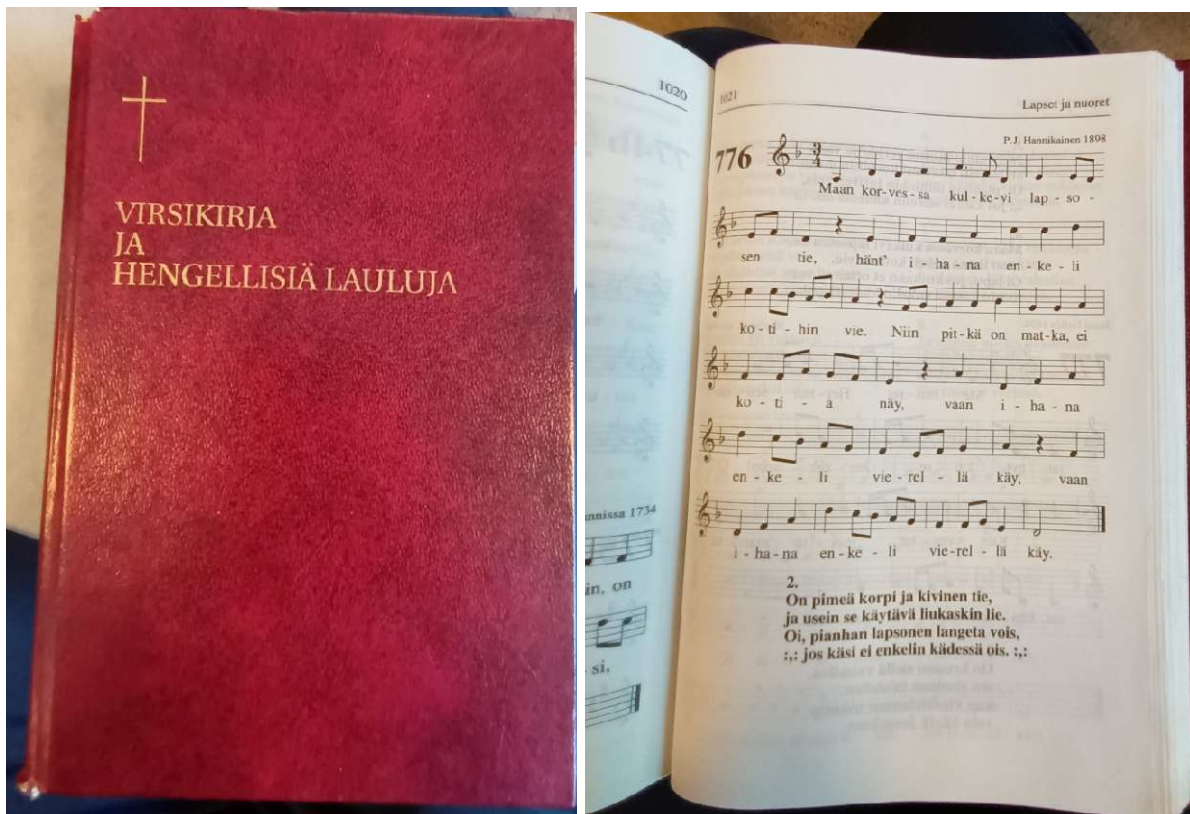
²⁵⁶

[https://en.wiktionary.org/wiki/rippikoulu#:~:text=\(Christianity\)%20Literally%2C%20a%20confirmation,at%20the%20age%20of%2015.](https://en.wiktionary.org/wiki/rippikoulu#:~:text=(Christianity)%20Literally%2C%20a%20confirmation,at%20the%20age%20of%2015.)

²⁵⁷ <https://www.kotimaa.fi/esikoislestadiolaiset-ry-aloittaa-omat-rippikoulut/>

ik dat men een eigen scholen in Lahti en in andere plaatsen in Finland wil openen. “Esikoislestadiolaiset ry organiseert dit jaar zijn eigen religieuze school in Lahti en vele andere steden.” “Volgens de kerkorde [van de Finse kerk] wordt het seminarie van de kerk geleid door een priester of een docent. De Eerstgeboren Laestadianen hebben dat niet, maar de lekenpredikers van de opwekkingsbeweging geven les in het seminarie.”

In Finland zijn er ook grote bijeenkomsten, waaronder de midzomerbijeenkomst in Lahti, waar enkele duizenden mensen aan deelnemen. Deze bijeenkomsten duren een lang weekend. Veel Laestadianen uit het hele land ontmoeten dan elkaar, er zijn predikanten die preken. En er is veel ruimte om met elkaar te spreken. Voor velen zijn dit hoogtijdagen.

Al sinds de tijd van Læstadius maken gezangen en hymnen deel uit van de erediensten van de Laestadianen. Na de jaren 1870 begonnen de Laestadianen hun eigen gezangen te schrijven. In de jaren 1880 ontstond er een grote collectie gezangen en hymnen. Enkele van de belangrijkste dichters van de jaren 1880 waren Paavali Ervasti, Juho Ranginen en Gustaf Skinnari. Vandaag de dag wordt door de West-Laestadianen in Finland gebruik gemaakt in hun diensten van een Fins Hymne boek: “Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virsikirja”, Nederlands: Gezangboek van de Evangelisch-Lutherse Kerk van Finland. Het huidige zangboek, goedgekeurd in 1986, bevat 632 liederen. Bovendien zijn er in de afzonderlijke bijlagen van het hymneboek dat in de 21e eeuw is gepubliceerd, 236 andere hymnen, waarvan de nummering oploopt tot 979. De titel van deze uitgave is: “Virsikirja en hengellizzi lauluja” (zie foto’s).

De website van de West-Laestadianen is: <https://www.esikoislestadiolaiset.fi/>

3.9. Zweden.

Al tijdens het leven van Læstadius had de beweging voet aan de grond gekregen in het lagere deel van Tornedalen (het gebied ten noorden van de Botnische golf), en zich verder verspreid

naar Gällivare en Jockmock. Vanuit deze plekken verspreidde de beweging zich verder over geheel Zweeds Lapland en verspreidde zich verder naar het zuiden, en ook rond de Botnische golf. Er werd ook een poging gedaan door de Laestadianen die in het noorden van Zweden woonden om zendelingen/ predikanten te sturen naar het zuiden. O. a. twee predikanten, G. A. Sundström en Johan Isak Jakobsson Palohuornainen werden in 1884 naar Stockholm gezonden en sinds die tijd zijn ook daar Laestadiaanse gemeenten.

De zuidelijke grens van de verspreiding van de beweging in Norrland wordt gevormd door de rivier de Luleå. Later kreeg je ook wat gemeenten rond Stockholm, o.a. in Uppsala.

Vandaag de dag is de Oostelijke richting van de Laestadiaanse beweging in Zweden georganiseerd in lokale gemeenten: fridsförbund. Deze hebben geen centrale leiding. De Oostelijke richting (ca. 3.000 à 5.000) is groter dan de Westelijke (ca. 2000).

De belangrijkste stromingen in Zweden zijn de Eerstgeboren Laestadianen (West) en de Conservatieve Laestadianen (oost).

De West-Laestadiaanse kerk in Kiruna.

De grootste West-Laestadiaanse gemeenten in Zweden zijn in Knivsta, Gällivare, Dokkas (ligt ca. 30 km. ten oosten van Gällivare), Kiruna en Luleå. Verder zijn er gemeenten, bijeenkomsten in Stockholm, Uppasala, Boden, Kalix, Jukkasjärvi, Kangos, Lainio, Piteå en andere plaatsen ten noorden van de poolcirkel.

Jaarlijks zijn er grote bijeenkomsten in Gällivare rond Kerst, in Kiruna rond Pinksteren, in Luleå in augustus. Bij deze bijeenkomsten, vaak lange weekenden, komen mensen uit allerlei gemeenten naar de plek van samenkomst. Er worden dan verschillende dagen achter elkaar bijeenkomsten gehouden.

De website van de West-Laestadianen in Zweden is:

<https://www.vastlaestadianskaforsamlingen.se>

De West-Laestadianen in Zweden gebruiken in hun diensten het Psalmbok. Den Ursprungliga Apostolisk Lutherska Förstfoddas Församling i Sverige.

3.10. Laestadianen in andere landen.

Vanuit St. Petersburg verspreidde het Laestadianisme zich rond 1886 naar het westen, naar Estland. Door de verdeling van Oost- en West- Laestadianen rond 1900 “nam het Estse Laestadianisme het protest van de Her-ontwaakten over.”²⁵⁸ Ook rond de Tweede Wereldoorlog en de tijd erna verdween het Laestadianisme niet uit Estland en verspreidde zich verder naar

²⁵⁸ J. Talonen, “International Laestadius”, gepubliceert in Published in Kyrkohistorisk årsskrift 2019. (Digitaal doc. Pag. 5).

het zuiden, naar Letland. Vandaag de dag zijn er verschillende publicaties in het Ests en Lets van Læstadius. In 1912-1913 gaf een predikant uit Narva (Estland), Klaus Huusman (1870-1920) een aantal preken uit. De geschatte oplage hiervan is tussen de 500 en 2000 exemplaren. Dit geeft aan dat het aantal Esten dat Laestadiaans is, niet groot is. In 2014 werd in Estland nog een nieuw aantal preken van Læstadius opnieuw uitgegeven, ook in Letland zijn recent nog preken van Læstadius uitgegeven.

Over de kerkelijke situatie vandaag de dag heb ik helaas weinig kunnen vinden. Op de Engelstalige Wikipedia site staat geschreven: “De Estonian Lutheran Association of Peace (Ests: Eesti Luterlik Rahuühendus) is een conservatieve Laestadiaanse organisatie in Estland. Het heeft een Vereniging van Vrede in Tartu. Het doet zendingswerk in Tallinn, Tartu en Zuidoost-Estland.”²⁵⁹

Er zijn meerdere keren per maand bijeenkomsten in o.a. Tartu en Tallinn. De mensen komen bijeen in (Lutherse) kerken en/ of in de huizen van lokaal wonende Laestadianen.

In Letland heb je niet alleen de Oude Laestadianen, maar ook de Eerstgeborenen. “De eerste opwekkingsbijeenkomst van de Eerstgeborenen in Letland werd gehouden in oktober 1999. Vanaf 2000 begonnen Finse predikanten van de Eerstgeborenen, uitgenodigd door Letten, om regelmatige predikingsreizen te maken in Letland. In totaal zijn er sinds 1999 op 40 plaatsen in Letland opwekkingsbijeenkomsten van de Eerstgeborenen Laestadianen gehouden.”²⁶⁰

Verder zijn er nog verschillende landen in Europa waar één of een enkel gezin woont.

Ook is er in het verleden in Give, een klein plaatsje in Denemarken een gemeente geweest. Of die er nog is, heb ik niet kunnen vinden. Vandaag de dag woont er in Veilje een Laestadiaan, of Laestadiaans gezin²⁶¹.

Als er ergens, bijvoorbeeld in een plaats in Zweden, Noorwegen, Denemarken of in een ander land, een grotere samenkomst is geweest worden er vaak brieven gestuurd naar de oudsten in Zweeds Lapland. Die brieven worden dan in alle gemeenten, ook in Amerika, voorgelezen. Op die manier kunnen de Laestadianen met elkaar meeleven en wordt de eenheid tussen de gemeenten bevorderd. In zo’n brief staan zegenwensen, dankbetuigingen en groeten, een kort verslag van de bijeenkomst en diverse wederwaardigheden en zorgen.

In een brief van 31 maart 2024 geschreven in Trondheim staat bijv. o.a. het volgende:

“In onze tijd ervaren we een wereld waarin de mensen om ons heen in grotere mate in de duisternis van ongeloof wandelen, en anderen verstrikt raken in eigengerechtigheid en dood geloof. Hier zijn er maar weinigen die de Heere Jezus zoeken om deel te krijgen aan de gerechtigheid en vrede met God van Jezus Christus. De prins van de wereld regeert over de harten en geesten van de mensen. Als christenen zijn we niet ongevoelig voor de wereld om ons heen. Als christelijke ouders en grootouders hebben wij daarom een grote verantwoordelijkheid jegens de kinderen en jongeren die in onze tijd opgroeien, zodat zij hun christelijk geloof zullen behouden en zullen kunnen ervaren hoe ze kunnen delen in het eeuwige geluk en de verlossing in Gods hemel. Met dit in gedachten moet de prioriteit van iemands eigen carrière en het verlangen naar materiële goederen worden weggenomen, en moet het werk in de wijngaard van de Heere hoger worden gezet. Wij herinneren ons de woorden van de profeet Maleachi: 'En hij zal het hart van de vaders tot de kinderen wenden, en het hart van de kinderen tot hun vaders.' Mogen deze profetische woorden in vervulling gaan, zodat wij, jong

²⁵⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/Estonian_Lutheran_Association_of_Peace

²⁶⁰ J. Talonen, “International Laestadius”, gepubliceert in Published in Kyrkohistorisk årsskrift 2019. (Digitaal doc. Pag. 6).

²⁶¹ Op 14-09-2024 hoorde ik dat er in Denemarken een gemeente is, bestaande uit zo’n 5-7 personen. Deze gemeente wordt bezocht door predikanten uit Noorwegen.

en oud, allemaal trouw werken aan de belangrijke zaken van het christendom en vasthouden aan het woord van de waarheid dat in onze gemeenten wordt gepredikt. Sterker nog, we moeten samenwerken met de zondagsschool, de vormschool en onze zondagsbijeenkomsten, en vaker met de jeugd spreken over het christendom en het woord van God.”

3.11. De West-Laestadianen.

Wie zijn de West-Laestadianen eigenlijk en wat leren ze?

Degenen die vasthielden aan de oorspronkelijke leringen en eenheid van de opwekking werden voornamelijk gevonden in het westelijke deel van Noord-Zweden en zijn vaak West-Laestadianen genoemd. Ze noemen zichzelf zelf de ‘Eerstgeborene’, Zweeds: förstföddas församling. Fins: Eisikoiset, of: Esikoislestadiolaisuus. De term Eerstgeborenen komt uit Hebreeën 12:23 waar staat geschreven: “Tot de algemene vergadering en **de gemeente der eerstgeborenen**, die in de hemelen opgeschreven zijn, en tot God, den Rechter over allen, en de geesten der volmaakte rechtvaardigen”. Ook in Rom. 8:29 wordt geschreven over de Eerstgeborene. Hier wordt Christus mee bedoeld. “Want die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook tevoren verordeneerd den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zij onder vele broederen.”

De West-Laestadianen zagen en zien zich als de wettige/ echte volgelingen van Lars Levi Læstadius. Zij zeggen dat ze in zijn lijn/ leer/ visie nog steeds voortgaan tot vandaag de dag toe. Ze leven dicht bij de Bijbel, en lezen de preken van Læstadius, wat in veel andere richtingen niet of nauwelijks meer wordt gedaan.

De nadruk wordt gelegd op de kennis van zonde, en men ondervindt over het algemeen diepgaande geestelijke strijd voordat men geloofd dat Jezus ook hun zonden heeft vergeven en hen heeft gered.

Aangezien Læstadius niet dogmatisch was, is het moeilijk om erachter te komen hoe hij dacht over bepaalde leerstellingen. De nadruk lag (en ligt nog steeds!) op ellende, verlossing en dankbaarheid. Veel minder, of niet op de Verbonden en de verkiezing. De val in het paradijs, de Drie-eenheid en het borgwerk van Christus leerde hij absoluut. De (West-) Laestadianen gaan in het spoor van Luther. De preken van Luther worden gelezen, de leer van Luther wordt ook geleerd en de sacramenten worden min of meer bediend zoals Luther dat deed. Veel zaken die Luther leerde zijn bij de West-Laestadianen terug te vinden. Net als de Lutherse kerk hebben de Laestadianen ook de Confirmatie, het Belijdenis doen. Bij ons is dat meestal de gewoonte rond het 20ste jaar. Bij de Laestadianen gebeurt dat vaak wat eerder. “Jongeren van 14 jaar of ouder kunnen Belijdenis doen. Ze worden daar een schooljaar lang op voorbereid: één keer per week en één keer 1 of 2 weken achter elkaar in de grote vakantie. De Belijdenis (Confirmation) vindt plaats tijdens een dienst op zondag.”²⁶²

In een fragment van Johan Pietiläinen (1858-1924) staat: “Alleen door het geloof worden wij zalig en om het geloof te bewaren moeten wij waardig wandelen. Wanneer je in zonde gaat leven verlies je je geloof en daarmee de zaligheid.”²⁶³

Dit betekend niet dat een kind van God verloren kan gaan. De Laestadianen leren dat een uit God geboren mens niet verloren kan gaan, maar het eeuwige leven zal beërven. Het fragment van Pietiläinen ziet op de tijdgelovige. Zij kunnen hun geloof verliezen en de zaligheid die ze dachten te hebben maar eigenlijk nooit gehad hebben verliezen. Het separeren komt bij Læstadius sterk naar voren. Het onderscheid tussen de wereld en de ware godsdienst, tussen een kind van God en een kind van de duivel. Maar ook het onderscheid tussen naam- en ware

²⁶² Mail van mevr. A. Pasma, 5-4-2024

²⁶³ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 66.

christenen. Het onderscheid tussen zij die een vermeend geloof hebben en zij die het ware zaligmakende geloof deelachtig zijn.

De leer van Luther dat genade een geschenk van God is en dat de mens zonder de werken der wet gerechtvaardigd wordt, wordt volledig onderschreven en komt in de preken duidelijk naar voren.

De stelling dat Christus en Maarten Luther de kerk niet verlieten, maar eruit gezet werden, is lange tijd geprobeerd vast te houden en daarom bleven de Laestadianen zolang mogelijk naar de staatskerk gaan. Meestal woonde men daar 's morgens een dienst bij en kwam men 's middags samen in eigen kerken of huisgemeenten. De laatste decennia hebben door toenemende vervlakking en leerverandering die in de staatskerk gaande is, steeds meer Laestadianen hun lidmaatschap opgezegd.

Vandaag de dag zijn de Laestadianen niet meer lid van de staatskerk maar gaan zij naar hun eigen kerken. Wel is het nog zo dat veel gemeenten de middagdienst beleggen en geen twee diensten hebben. De sacramenten, huwelijk en de begrafenis wordt ook door Laestadiaanse voorgangers bedient en vind plaats onder kerkelijk toezicht. Achterin het gezangenboekje van de Laestadianen staan net als bij ons ook verschillende gebeden, formulieren voor doop aan kinderen en doop aan volwassenen, formulier voor het plaatsvinden van de Confirmatie en voor de bediening van het heilig Avondmaal. Ook het huwelijksformulier ontbreekt niet en ook is er een formulier voor als iemand wordt begraven. In dit laatste formulier staan allerlei teksten zoals Joh. 5:29, 11:25, 26, Ps. 90:1-6 en 10-12.

Uit het Engels talige doopformulier heb ik een stukje vertaald²⁶⁴:

“In de naam van de Vader, en van de Zoon, en van de Heilige Geest. Amen.

Beste vrienden: Het woord van God leert ons dat de hele mensheid door de val van Adam onder de macht van zonde, dood en de duivel kwam; maar onze Heere Jezus Christus heeft ons verlost met Zijn kostbaar bloed en verzoenende dood. Want zoals de zonde regeerde tot de dood, zo zou ook de genade kunnen regeren door rechtvaardigheid tot eeuwig leven door Jezus Christus, onze Heere, Die om onze overtredingen werd overgeleverd en weer werd opgewekt om onze rechtvaardiging. Het is daarom het meest passend en juist dat, in gehoorzaamheid aan Zijn gebod en vertrouwend op Zijn beloften laten we onze kinderen dopen in de naam van de Drie-enige God. Amen.

Onze Heere Jezus Christus heeft de Heilige Doop geboden toen Hij tegen Zijn discipelen zei: ‘En Jezus bij hen komende, sprak tot hen, zeggende: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Gaat dan heen, onderwijst al de volken, dezelve dopende in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes; lerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb. En zie, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld. Amen.’

Het volgende geruststellende Evangelie uit het tiende hoofdstuk van Markus verzekert ons dat God onze gebeden hoort en genadig kinderen ontvangt: ‘En zij brachten kinderkens tot Hem, opdat Hij hen aanraken zou; en de discipelen bestraften degenen die hen tot Hem brachten. Maar Jezus dat ziende, nam het zeer kwalijk en zeide tot hen: Laat de kinderkens tot Mij komen en verhindert hen niet; want derzulken is het Koninkrijk Gods. Voorwaar zeg Ik u: Zo wie het Koninkrijk Gods niet ontvangt gelijk een kindeken, die zal in hetzelfde geenszins ingaan. En Hij omving hen met Zijn armen, en de handen op hen gelegd hebbende, zeggende Hij dezelve.’

²⁶⁴ Bron: Selected Hymns and altar services by the Old Apostolic Lutheran Church of America (2004). Blz. 295-298.

(De prediker zal zijn hand op het hoofd van het kind leggen en zeggen:)

Onze Vader, Die in de hemelen zijt, Uw Naam worde geheiligd. Uw Koninkrijk kome. Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, also ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijks brood. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze. Want Uw is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid, in der eeuwigheid. Amen.

(Als er meerdere kinderen tegelijk worden gedoopt, moet voor elk kind het Onze Vader worden uitgesproken.)

Laten we het christelijk geloof horen dat onze Kerk belijdt en waarin (dit kind) (deze kinderen) gedoopt moeten worden.

Ik geloof in God de Almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde. Ik geloof in Jezus Christus, Zijn enige Zoon, onze Heere, Die werd verwekt door de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria, afdaalde naar de hel [in Gethsemane], leed onder Pontius Pilatus, werd gekruisigd, stierf en werd begraven. Op de derde dag stond Hij op uit de dood, steeg op naar de hemel en zit aan de rechterhand van God, de Almachtige Vader, vanwaar Hij zal komen om de levenden en de doden te oordelen. Ik geloof in de Heilige Geest, de ene heilige christelijke kerk, de gemeenschap van de heiligen, de vergeving van zonden, de opstanding van het lichaam en het eeuwige leven. Amen.

(De prediker zal, terwijl hij driemaal water op het hoofd van het kind aanbrengt, zeggen:)

Ik doop u N. N. in de Naam van de Vader, en van de Zoon, en van de Heilige Geest. Amen.

De genade van onze Heere Jezus Christus, de liefde van God en de gemeenschap van de Heilige Geest zij met u, nu en altijd. Amen.’

Hierna vind het dankgebed plaats en wordt het kind gezegend met de woorden uit Numeri 6. O.a. Rom. 6:3 en 4 wordt aangehaald en de ouders worden vermaand met deze woorden: “Beste vrienden: Jullie zijn getuigen dat (dit kind) gedoopt is in de naam van de Vader, en van de Zoon, en van de Heilige Geest. Daarom spoor ik jullie allemaal, ouders en peetouders, aan om (dit kind) (deze kinderen) al vroeg te leren en datgene voor te houden wat onze Heere Jezus Christus ons in Zijn woord heeft geboden, zodat (hij, zij, zij) mogen groeien in de genade en kennis van God en van onze Verlosser Jezus Christus, vasthoudend aan dit verbond waarin de Drie-enige God in Zijn genade (hem, haar, hen) heeft ontvangen door de verdiensten van Jezus Christus, onze Heere. Daartoe kan God u Zijn genade schenken. Amen.”²⁶⁵

Omdat in dit document ook vaak het woord Confirmatie of belijdenis doen voorkomt, neem ik ook wat over uit het formulier wat gebruikt wordt bij de Confirmatie²⁶⁶.

Het begint met een korte inleiding en dan volgen een aantal vragen: “In de naam van de Vader, en van de Zoon, en van de Heilige Geest. Amen.

Geliefde kinderen, jullie hebben kort jullie begrip gegeven van de leer die onze gemeente belijdt. Je bent in dit geloof gedoopt, in de naam van de Drie-enige God. Als het uw oprechte verlangen is om, als dienstknechten van Christus, standvastig in dit geloof te blijven, bevestig

²⁶⁵ Bron: Selected Hymns and altar services by the Old Apostolic Lutheran Church of America (2004). Blz. 299.

²⁶⁶ Bron: Selected Hymns and altar services by the Old Apostolic Lutheran Church of America (2004). Blz. 304-306.

dan uw doopverbond door bevestigend te antwoorden op de vragen die nu aan u zullen worden gesteld, voor de Almachtige God en in de aanwezigheid van Zijn gemeente.

Onze Heere Jezus Christus heeft gezegd: Hij die Mij belijdt voor de mensen, hem zal Ik ook belijden voor mijn hemelse Vader: In overeenstemming daarmee vraag ik u:

Geloof u in God de Almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde?

Geloof u in Jezus Christus, Zijn enige Zoon, onze Heere, Die verwekt is door de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria; daalde af in de hel [in Gethsemane], leed onder Pontius Pilatus, werd gekruisigd, stierf en werd begraven. De derde dag stond Hij op uit de dood. Hij is opgevaren naar de hemel en zit aan de rechterhand van God, de Almachtige Vader. Vanwaar zal Hij komen om de levenden en de doden te oordelen?

Geloof u in de Heilige Geest, de ene Heilige Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen, de vergeving van zonden, de opstanding van het lichaam en het eeuwige leven?

Is het uw ongeveinsde verlangen om, door de genade van God, volgelingen van Christus te blijven, altijd Gods woord in acht te nemen, zonde te vermijden en in de vrees voor God te wandelen?

Moge de God van de vrede u volledig heiligen, zodat uw leven, ziel en lichaam onbesmet zullen blijven bij de komst van de Heere Jezus Christus.

Hierna worden verschillende teksten genoemd en wordt de wens en bede uitgesproken dat de leden in hun belijdenis standvastig zullen blijven en worden zij als lidmaten in de gemeente opgenomen. Ook mogen zij vanaf dat moment deel nemen aan het heilige Avondmaal. Het formulier wordt ook nu weer afgesloten met een dankgebed.

Wel moet hieraan weer toegevoegd worden dat het dooplid en belijdend lidmaatschap wat wij in Nederland kennen, bij de Laestadianen onbekend is.

Niet alleen bovenstaande formulieren geven bij veel christenen in ons land herkenning, ook in het uiterlijke lijken de West-Laestadianen heel veel op de Reformatorische christenen in Nederland en ook min of meer op de Hutterieten/ Mennonieten en Old Order Amish in Amerika. Al zullen ze met dit laatste niet in verband gebracht willen worden en zijn deze groepen heel sterk op het uiterlijk gericht, terwijl bij de West-Laestadianen er veel meer evenwicht is tussen het innerlijke en uiterlijke.

Dansen, uitgaan en bioscoop bezoek wordt als zonde gezien. Net als Læstadius is er een sterke afkeer van roken en drinken en vindt dat onder hen ook geen plaats. De kleding is eenvoudig. Vrouwen dragen rokken. Stropdassen, sierraden en ook wel (luxe) horloges worden gezien als wereldsgezindheid. TV en Radio zijn in de huizen niet aanwezig. Grotere gezinnen zijn geen uitzondering. De kinderen zitten op openbare scholen, maar aan bepaalde zaken, zoals dansen en wereldse feestjes doen zij niet mee. In tegenstelling daarvan krijgen de kinderen thuis en in de kerk (soort zondagsschool) onderwijs. De huizen zijn eenvoudig, planten horen in de tuin en niet in het raamkozijn en ook schilderijen aan de muur wordt als niet gepast gezien. Jaren geleden werd de auto nog gemeden, maar vandaag de dag heeft men daar geen moeite meer mee. Hetzelfde geldt voor de mobiele telefoon en internet. Het laatste gebruikt men alleen voor het noodzakelijke. Van emancipatie zijn ze absoluut geen voorstander en ze stemmen op conservatieve partijen.

Ze zijn terughoudend met het hebben van verenigingen, clubs en feestjes. Een belangrijke predikant Gunnar Jönsson keerde zich fel tegen een “met het Laestadianisme gelieerd Amerikaans kerkgenootschap, dat, om de jeugd voor de kerk te behouden, dans- bridge en borrelavondjes ging organiseren. ‘Het ledental bleef op peil en groeide later zelfs, maar wat is

het geestelijk resultaat: slechts de geestelijke dood. O tijd, o zede! Moge God ons voor zulk jeugdwerk bewaren.”²⁶⁷

De wijze waarop de Laestadianen elkaar begroeten heeft inhoud. Men doet dat niet alleen als formaliteit, uit beleefdheid of vriendelijkheid, maar het is voor hen ook het teken van het ware geloof. “Geloofsgenoten leggen de handen op elkaars bovenarm of schouders en zeggen ‘Gods vrede’” (Zweeds: ‘Guds frid’, Fins: ‘Jumala, rauka Paiva’). Mensen die ze niet of slechts oppervlakkig kennen groet men met een ‘goedendag’, of ‘Välkommen’, welkom (in het Zweeds).

Y Kuiper schrijft dat in zijn tijd (ca. 1980) het niet bekend is dat er een West-Laestadiaan gescheiden was²⁶⁸. Ook vandaag de dag komt echtscheiding zeer zelden voor.

3.12. De predikanten.

In de ‘voorgeschiedenis’ is het een en ander geschreven over de Conventikelwet uit de 18^e eeuw. In het noorden van Zweden en ook wel van Noorwegen werd de wet niet echt gehandhaafd. Dit had mede te maken met de ontoegankelijkheid van het gebied, dat het dunbevolkt was, maar ook omdat het niet vanzelfsprekend was dat men in het noorden naar de kerk ging.

Dit leidde er mede toe dat het voor Læstadius niet zo moeilijk was om als predikant rond te reizen en niet alleen op gevestigde plaatsen te preken, maar ook op andere plaatsen in een dorp of plek waar geen kerk was. Ook zorgde deze tolerantie ervoor dat Læstadius lekenpredikers kon aanstellen die rondreisden. Vanaf ongeveer 1850 ontwikkelde zich meer en meer het ‘lekenprediking-schap’, mensen met een roeping gingen o.a. op zondag voor en spraken een stichtelijk woord, ook hadden zij een belangrijke taak voor het onderwijs. In 1847 bezoeken in de winter 6 door Læstadius uitgezonden predikanten Kautokeino. Ook andere plaatsen worden in die tijd bezocht. Deze reizen hadden tot doel om te evangeliseren.

De West-Laestadianen hebben niet echt een kerkelijke structuur zoals veel kerken in Nederland kennen. Ook houdt men geen ledenbestand bij zoals dat in de Nederlandse kerken gewoon is.

De West-Laestadianen kennen 2 ‘soorten’ predikers. Men heeft reizende predikanten en lokale predikanten.

Rond 1980 had Zweeds Lapland 6 reizende predikanten. Deze reizende predikanten worden ook wel ‘oudsten’ genoemd. Vandaag de dag zijn er in Zweden 12, in Finland 21, in Noorwegen 18 en in Amerika 17 oudsten.

De oudsten uit Zweeds Lapland worden gezien als de mensen met de meeste verantwoordelijkheden. Als iemand een vraag heeft, stelt hij die aan de plaatselijke predikant. Als die het niet weet, wordt de vraag gesteld aan de plaatselijke oudste en als die het niet weet of er met iemand over wil spreken kan hij met de raad van oudsten spreken. De oudste preekt bijvoorbeeld op een begrafenis, bezoekt gemeenten en heeft verschillende (toezichthoudende) taken.

De reizende predikanten reizen altijd met z’n tweeën. Uit Finland worden zelfs verschillende mensen en heel kleine gemeenten in Duitsland, Nederland en andere landen bezocht. Meestal 2 keer per jaar. Deze predikanten doen hun kerkelijk werk naast hun gewone beroep of als ze gepensioneerd zijn weiden ze zich vaak volledig aan hun kerkelijke taken. In tegenstelling tot in ons land over het algemeen de gewoonte is, worden deze predikanten niet onderhouden door de gemeente. Er wordt ook in de kerken niet gecollecteerd. Mensen zijn vrij om giften te geven, maar het is niet de gewoonte om hierom te vragen. Omdat predikanten zelf inkomen hebben omdat ze werken, hoeft hiervoor door de gemeenteleden ook geen geld verzameld te worden.

²⁶⁷ Y. Kuiper, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 97. (Uit een brief van Jönsson aan Boreman.

²⁶⁸ Y. Kuiper, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 99.

Vaak wordt er wel geld ingezameld als men een nieuwe kerk bouwt of er voor groot onderhoud geld nodig is. Een diaconie zoals wij dat kennen, is er bij de Laestadianen ook niet. Mensen geven vaak zelf rechtstreeks aan mensen die financiële zorgen hebben of bepaalde (noodzakelijke) zaken niet kunnen betalen.

Naast de reizende predikanten zijn er ook lokale predikanten, die leiden de weekdienst in de gemeente waaraan hij verbonden is. Vrouwelijke predikanten en ambtsdragers komen onder de West-Laestadianen niet voor.

Er is voor de mensen die predikant worden geen opleiding. De predikanten worden geroepen vanuit de gemeente. Als de oudsten of predikanten ervan overtuigd zijn dat iemand uit de gemeente gaven heeft om te kunnen voorgaan, wordt zo iemand geroepen tot het ambt. Nadat dat aanvaard is, krijgt de persoon wel begeleiding en wat onderwijs, maar niet zoals wij dat kennen dat de persoon exegese, dogmatiek, kerkgeschiedenis, Grieks en Hebreeuws en andere vakken leert. De predikanten en de manier van prediken is niet vreemd als men hen met de eenvoudige predikers uit de Bijbel vergelijkt, ook veel profeten en apostelen hadden niet gestudeerd en spraken nadat God hen had geroepen.

Het voorgaan in de gemeente is ook geheel afhankelijk van de leiding van Gods Geest. Men bereid niet of nauwelijks een preek voor, maar men spreekt wat de Geest geeft om te spreken. Het gebeurt ook wel dat er samenkomsten zijn waar meerdere predikanten zijn en dat men pas tijdens de dienst besluit wie er de preek houdt.

3.13. Kerkblad.

In de loop van de bijna twee eeuwen sinds dat Læstadius begon te preken, zijn er heel wat tijdschriften en periodieken verschenen. Verschillende stromingen binnen het Laestadianisme hebben hun eigen 'kerkblad'. Læstadius zelf gaf van 1852-1854 'Ens Ropandes Röst i Öknen' uit. Later verschenen er verschillende andere tijdschriften.

Van 1960-1989 publiceerde de predikant Wettainen, die als lekenprediker in Stockholm werkzaam was het tijdschrift 'Fadersrösten', 'De stem van de Vader'. "In elk nummer had hij een redactioneel commentaar. Deze belichten op een heel duidelijke manier het geloof van het hart en de kenmerken van een ware christen."²⁶⁹ In het blad werden preken van Luther en Læstadius geplaatst en artikelen over het ware christendom. In 1989 hield het op te bestaan.

Vandaag de dag worden er nog verschillende periodieken uitgegeven. Zo heb je al meer dan 100 jaar het 'Sion's Mission Magazine' van de Conservatieve Laestadianen (de SRK). Je hebt de Rauhan Sana (Woord van vrede), het tijdschrift van de Kleine Eerstgeborenen in Finland en verschijnt 11x per jaar²⁷⁰.

Ook heb je de Rauhan Side (Band des vredes) in Finland. Dit tijdschrift dat vier keer per jaar wordt uitgegeven bevat verschillende geschriften en preken van o.a. Luther, Læstadius, en andere predikanten van de West-Laestadiaanse gemeenschap. Verder staan er brieven, verhalen

²⁶⁹ <https://www.akademibokhandeln.se/bok/hjartats-tro/9789197412438>

²⁷⁰ <https://lyrs.fi/tuote/rauhan-sana-lehti-jatkuva-tilaus/>

over de ervaringen van christenen, kerkhistorische geschriften, nieuws, een kindercolumn en informatie over bijeenkomsten en de kerken in. Het blad wordt in een tiental landen verspreid, maar meer dan 90 procent van de oplage gaat naar Finland. De belangrijkste artikelen worden als samenvattingen weergegeven in het Zweeds en Engels.

Het eerste exemplaar verscheen in 1979. Sinds die tijd is de lay-out van het tijdschrift niet veel veranderd. Het voorblad is groen en zonder afbeelding. Op de omslag staat een verwijzing naar de plaats in de Bijbel, waarvan de naam van het tijdschrift is afgeleid: “U benaarstigende te behouden de enigheid des Geestes door den band des vredes.” (Efeze 4:3). Het blad verschijnt 4 keer per jaar.

3.14. Afscheidingen binnen de West-Laestadianen en wat zij geloven.

Helaas zijn ook de Laestadianen niet vrij van afscheidingen en verdeeldheid. In alle eeuwen en in alle kerken zijn er mensen geweest die van mening waren dat je er allemaal niet zo zwaar aan moet tillen en dat de prediking niet zo streng moet. Meer Evangelie, niet zo de nadruk op de wet. Ook bij de Laestadianen is dit het geval. Het gevolg hiervan was de splitsing tussen Oost en West, tussen de Gammel-Laestadianen en de Förstföddes församling.

Binnen de West-Laestadianen vond de eerste afscheiding plaats in 1907. De småförstföddes (Fins: Pauhansanalais), Kleine-Eerstgeborenen heette de nieuwe richting. Een afscheiding van de Eerstgeborenen. In Noorwegen wordt de groep Alta genoemd.

Bij de West-Laestadianen ontstond in de jaren 60 weer een splitsing “De Laestadiaanse lekepredikant Pikku Leevi in Svappavaara kon zich niet verenigen met de vertaling van Læstadius’ preken in het Zweeds door Johan Pietilainen die de preken op verschillende plaatsen sterk had ingekort.”²⁷¹ In het Fins wordt deze groep de Leeviläisyys (Levieten) genoemd. De groep wordt vernoemd naar Levi Älvgren. Ze wordt ook wel de Levi-groep genoemd en bestaat uit zo’n 200 mensen²⁷². In de afgelopen decennia zijn er verschillende groepjes geweest die zich ook weer van de ‘Levieten’ afsplitsten. Als ik het goed begrijp was de afsplitsing in 1965 een plaatselijke afsplitsing van Pikku Leevi en zijn gemeente Svappavaara (ligt bij Kiruna).

In Finland scheidde in 2016 de Esikoisetry zich af (zie West-Laestadianen in Finland).

De eerstgeborene heeft zijn hoofdzetel in wat zij de ‘moedergemeente in Lapland’ noemen, dat wil zeggen in het gebied waar het Laestadianisme ontstond. Een Laestadiaanse dienst, een ‘bijeenkomst’, wordt voorafgegaan door hymnezing en gebed voordat een preek van Læstadius wordt voorgelezen. Daarna volgt nog een lied voordat een van de predikanten zijn preek houdt. Na de preek wordt de bijeenkomst afgesloten met twee hymnes en een avondgebed. Hoe lang een bijeenkomst duurt, kan variëren, maar meestal rond de anderhalf uur. In de eredienst worden er geen muziekinstrumenten gebruikt. Men is ervan overtuigd (net als de Schotse Presbyterianen) dat er in de Nieuwtestamentische gemeente geen muziekinstrumenten in gebruik waren.

De reden waarom men altijd een van Læstadius' preken leest, is dat men zijn leer ook vandaag nog als leidraad wil behouden.

Vandaag de dag zijn er naar schatting zo’n 2000 West Laestadianen in Zweden, 6000 in Noorwegen en ruim 10.000 in Finland.

Wat geloven de West-Laestadianen?

De basis is de Apostolische Geloofsbelijdenis, ook wel de Twaalf Artikelen van het Algemeen Ongetwijfeld Christelijk Geloof genoemd.

1. Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde.

²⁷¹ J. Kleinstra, “Laestadianisme vroeger en nu”, blz. 61.

²⁷² <https://en.wikipedia.org/wiki/Laestadianism>

2. En in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon, onzen Heere;
3. Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria;
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle;
5. ten derden dage wederom opgestaan van de doden;
6. opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods des almachtigen Vaders;
7. vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.
8. Ik geloof in den Heiligen Geest.
9. Ik geloof een heilige, algemene Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen;
10. vergeving der zonden;
11. wederopstanding des vleses;
12. en een eeuwig leven.

In een eigen ‘folder’ “Laestadianisme een levende opwekkingsbeweging” van de West-Laestadianen uit Zweden staat het volgende (vertaald):

Het Laestadianisme is geen nieuwe christelijke leer. Læstadius heeft zelf geen congregatie/kerkgenootschap gesticht. We hebben geen nieuwe proclamatie of andere leer dan de oorspronkelijke leer van het christendom. Het Woord van God dat vandaag onder ons wordt gepredikt, is hetzelfde woord van God dat christenen, met een levend geloof, door alle eeuwen heen hebben geleerd en wilden volgen.

Wij geloven dat de Bijbel het Woord van God is. Een goede christelijke verkondiging vindt zijn volledige steun in de leer van Christus, zoals die volgens de Bijbel voor het eerst werd verkondigd door Jezus en Zijn discipelen, evangelisten en apostelen. Een christen moet, net als de discipelen van Jezus, Maarten Luther en Lars Levi Læstadius, leren dat waar christendom gaat over wat onze Heiland, Jezus Christus, wat Hij voor hun/ hen/ hem/ haar heeft gedaan en [deze] ontvangt dit dus door geloof. Een geloof dat God ons schenkt uit Zijn grote genade. Overeenkomstig de duidelijke woorden van de Bijbel moet de mens beseffen en ervaren dat hij niets kan doen wat goed is voor God. In zijn onbekeerde en ongelovige staat is de mens een ongelukkig en verloren mens. In Zijn grote liefde heeft God Zijn Zoon, Jezus Christus, naar ons gestuurd. Christus vervulde Gods wet, die wij mensen niet konden/ kunnen vervullen. Hij nam de schuld van onze zonden en leed de straf voor onze zonden, in onze plaats. Op de derde dag stond Hij op uit de dood voor onze gerechtigheid.

Door een levend geloof in Christus en Zijn verzoeningswerk ontvangen we vergeving voor al onze zonden. Een ware christen voert een strijd tegen het kwaad en tegen de zonde, maar leert vreugde en vrede in God kennen. Door Christus ziet God geen fout in Zijn kinderen.

In het levende christendom prediken we bekering en berouw aan degenen die in ongeloof en zonde leven, we prediken de grote genade van God en een volmaakte vergeving in de Naam en het bloed van Jezus aan degenen die zich bekeren van hun zonde en geloven. Christus heeft de macht om zonden te vergeven aan Zijn gemeente hier op aarde nagelaten. Op Paaszondagavond begroette Christus Zijn treurende discipelen met de woorden: “Jezus dan zeide wederom tot hen: Vrede zij ulieden; gelijkewijs Mij de Vader gezonden heeft, zend Ik ook ulieden. En als Hij dit gezegd had, blies Hij op hen, en zeide tot hen: Ontvangt den Heiligen Geest. Zo gij iemands zonden vergeeft, dien worden ze vergeven; zo gij iemands zonden houdt, dien zijn ze gehouden.” (Johannes 20:21-23). God gebruikt mensen in Zijn dienst en de sleutels van het Koninkrijk der hemelen zijn nog steeds bij ons in gebruik.

Het levende woord van God dat ooit door Christus en Zijn apostelen werd gepredikt, werd later ook gepredikt door Johannes Hus, Maarten Luther, Lars Levi Læstadius en vele anderen, om zelfs in onze tijd een plaats te vinden in de harten van mensen.

Onze diensten.

Wij houden onze diensten op een eenvoudige manier, zoals de christelijke diensten zelfs in de tijd van de apostelen eenvoudig waren. De diensten zijn uiteraard voor iedereen toegankelijk en we verwelkomen graag nieuwe bezoekers in onze gebedshuizen.

De dienst begint met het gezamenlijk zingen van hymnen, waarna een preek van Læstadius wordt voorgelezen. De gekozen preek is meestal een preek over de actuele zondagse Bijbeltekst. Hoewel de preken van Læstadius uit de periode 1845–1860 stammen en voor de toenmalige omstandigheden werden gehouden, zijn ze nog steeds even relevant.

We willen de preken en leer van Læstadius behouden en voelen de behoefte om ons geloof te toetsen aan het Woord van God dat sindsdien is verkondigd.

Ook wordt een van de predikanten van de gemeente gevraagd te spreken. De preek wordt gegeven met behulp van een Bijbelse tekst. De dienst eindigt met het zingen van psalmen en het voorlezen van het Onze Vader en de zegen van de Heere. We zingen zonder muzikale begeleiding op dezelfde manier als Jezus en zijn discipelen deden. De sacramenten zijn in gebruik in de gemeente, wat betekent dat onze predikanten Doop en Avondmaal bedienen. In de kerk vinden ook huwelijken en begrafenissen plaats.

Een paar keer per jaar heeft elke plaatselijke gemeente een groot weekend van aanbidding. Op deze dagen wil de plaatselijke gemeente bezocht worden door bezoekende predikanten. We hebben dan meestal een paar dagen twee diensten per dag. Vaak komen geloofsgenoten uit andere plaatsen naar het ‘dienstweekend’, maar we wensen vooral dat degenen die nog geen levend christendom hebben ervaren, komen luisteren naar Gods Woord.

Als wij christenen elkaar ontmoeten, begroeten we elkaar met de woorden ‘Gods vrede’. Het is een begroeting die christenen al in de tijd van de apostelen gebruikten. Jezus begroette Zijn discipelen met een verlangen naar vrede, en Maarten Luther zegt dat die begroeting een preek is over de vergeving van zonden, want zonder vergeving is er geen echte vrede.

Ons dagelijks leven.

Hoewel het leven in het christendom gaat over het geloof van het hart en niet over wat we doen, willen wij christenen nog steeds onze Heiland, Jezus Christus, volgen en een leven leiden dat eenvoudig en geschikt is voor een christen. Wij willen Christus en de leer van de apostelen ook in ons uiterlijke leven navolgen. Het is van toepassing op onze kleding, onze huizen en onze manier van leven en handelen. Hoewel het onze wens is om naar een christelijk voorbeeld te leven, lijken ons dagelijks leven en onze professionele activiteiten grotendeels op die van mensen in het algemeen. Het grootste verschil is het geloof dat we in ons dragen.

Welkom bij ons.

Het geloof is de schat die God ons in ons hart heeft gegeven en waarover we willen vertellen aan de mensen die we ontmoeten of die naar onze diensten komen. We willen u vertellen hoe God ons heeft aangegrepen en ons onze grote zondeschuld heeft geopenbaard, maar ons ook in Zijn grote liefde Zijn genade en vergeving heeft geschonken en ons tot Zijn kinderen heeft gemaakt. We willen u vertellen over de vreugde en vrede die we voelen te midden van het dagelijkse werk en de zorgen. We willen u vertellen over het ware geluk en over ons grote hemelse doel.

De gemeenschap biedt vormelijk onderwijs en onderwijs voor kinderen en jongeren uit de Bijbel, de Kleine catechismus van Luther en het christelijk geloof. Net als onze kerkdiensten zijn ook onze kinder- en jeugdactiviteiten voor iedereen toegankelijk.

Welkom bij onze diensten om te horen wat God tegen u wilt zeggen. U bent ook van harte welkom om contact met een van ons op te nemen om het belangrijkste in het leven te bespreken...

De 'brochure' eindigt met de tekst uit Mattheüs 6:33: "Maar zoekt eerst het Koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden."

3.15. De West-Laestadiaanse gemeente van Luleå.

Een van de grotere West-Laestadiaanse gemeenten in Zweden is die in Luleå. Y Kuiper schrijft over het Luleå van zo'n 40 jaar geleden. De Laestadianen gingen toen 's morgens naar de Lutherse kerk en hadden 's middags een eigen bijeenkomst. In die tijd hadden zij 3 predikanten. Rond 1950 bestond de gemeente uit ca. 10 mensen, deze hielden in een huis bijeenkomsten. Zo'n 30 jaar later was de gemeente gegroeid tot ca. 50-60 volwassenen en 70-80 kinderen.²⁷³

Op zondag 25 september 2022 bezocht ik de West-Laestadiaanse kerk in Luleå en daar was om 15:00 een kerkdienst. Van de dienst heb ik een verslag geschreven, wat hier volgt.

Een kleine 5 km. buiten het centrum van de stad staat de kerk.²⁷⁴ Een ruim gebouw met wat zaaltjes en zitplaatsen voor meer dan 150 mensen. Rond 14:50 was ik bij de kerk. Er liepen al wat mensen. Tussen de mensen naar binnen gegaan en achterin de kerk even blijven wachten. Ik kreeg al spoedig een hand en er werd in het Zweeds wat gevraagd. Ik zei dat ik uit Holland kwam en of de plekken vrij zijn. Dat was zo, ik mocht gerust gaan zitten. Van een jonge moeder kreeg ik een hand en ze zei: 'välkommen'.

Een meneer zei tegen me dat hij wilde kijken of er vertaald kan worden naar het Engels. Ik ging op de achterste bank zitten en kreeg een 'Psalmboek'. Een boekje met meer dan 400 hymnen, korte gezangen. De noten stonden er niet bij. Het boekje is gedrukt in Finland. Voorin staat dat het een oude Lutherse overzetting is. Voor de dienst zaten de mensen met elkaar te praten, gaven elkaar een hand en kinderen speelden op de grond. Er zaten ruim 50 mensen in de kerk én ca. 15 kinderen. Er is geen preekstoel. Maar voorin is een verhoging met daarop een paar microfoons en een aantal stoelen. Daar gingen 5 mannen zitten (met het gezicht naar de gemeente). De mensen zaten verspreid en bijna alle vrouwen hadden een sjaal als hoofddoek op. Het geheel leek veel op de foto's die je ziet van Russische gemeenten in bijv. Het *Friedenstimme*-blad. Vrouwen dragen een rok of jurk en sommige zijn helemaal in het zwart. Anderen wat meer gekleurd. Sommige mannen hadden ook nette kleding aan, anderen meer dagelijkse kleding.

Om 15:00 begon de dienst. Wat opviel is dat de meeste kinderen niet stil zitten, maar rondlopen en sommigen zelfs min of meer spelen. Al waren er sommige ook die de hele tijd stil op moeders schoot zaten. Kinderen gaan al heel jong mee naar de kerk.

Als eerste werd er een hymne gezongen. Daarna las een meneer een preek van Læstadius. Lukas 14 was: 28-30. "Want wie van u, willende een toren bouwen, zit niet eerst neder, en overrekenet de kosten, of hij ook heeft, hetgeen tot volmaking nodig is? Opdat niet misschien, als hij het fundament gelegd heeft, en niet kan voleindigen, allen, die het zien, hem beginnen te bespotten. Zeggende: Deze mens heeft begonnen te bouwen, en heeft niet kunnen voleindigen." De preek heb ik vertaald en is in een bijlage te vinden.

Na het voorlezen van de preek werd er weer gezongen. Daarna sprak een jonge man. Of hij nu inging op de preek van Læstadius, of dat hij aan de hand van een tekst sprak, of dat hij uit zijn hoofd iets sprak wat hij nuttig vond voor de gemeente is mij niet duidelijk. Een gedeelte van deze toespraak werd voor mij vertaald in het Engels. Woorden/ zaken zoals schuldregister, genade, niet door de mens maar alleen door het bloed van Christus, vergeving van zonden en het sterven van de Heere Jezus aan het kruis klonken.

²⁷³ Y. Kuiper, "Laestadianisme vroeger en nu", blz. 95-96.

²⁷⁴ Hertsötorget 9, 974 52 Luleå

Na deze toespraak/preek werd er weer gezongen, hymne 300. Men zingt rustig, eerbiedig en zonder orgel en zonder voorzanger. De kinderen zingen niet.

Daarna stonde een aantal mannen op en omhelsden elkaar en spraken in elkaars oor. Men belijdt elkaar dan de zonden. Het ging er nogal emotioneel aan toe. Ook verschillende vrouwen deden dit bij (hun eigen?) mannen. Dit doen ze op grond van Jak. 5:16 “Belijdt elkander de misdaden”. Hierna werd er weer wat voorgelezen, ik vermoed gebeden, regelmatig klonk het woord amen²⁷⁵. Sommigen spraken het voorgelezene zachtjes mee. Er werd voor de 4^e maal gezongen nu Hymne 347. Daarna werden er nog wat mededelingen gedaan over bijeenkomsten. Hierna was de dienst afgelopen.

De dienst duurde zo’n anderhalf uur. Na de dienst is er gelegenheid om elkaar te spreken, drinkt men koffie o.i.d. in een van de zaaltjes en spreekt men na over de dienst en preek.

Het viel me op dat er vooraf geen gebed werd gedaan. Ook kon ik niet merken dat er uit de Bijbel werd voorgelezen dan alleen een paar teksten. Ook was er geen collecte. Voorin zag ik ook geen doopfont staan, deze wordt geplaatst als er een doopdienst is.

3.16. Pogingen tot vereniging.

In bovenstaande is het een en ander geschreven over de verschillende stromingen binnen het Laestadianisme.

In het verleden zijn er pogingen tot verzoening geweest tussen verschillende groepen. O.a. in 1911 is er een poging gedaan in Finland tot vereniging. Op een ‘verzoeningsbijeenkomst’ die werd bijgewoond door Oude Laestadianen, Her-ontwaakten en Eerstgeborenen werden de verschillen en overeenkomsten besproken. De vergadering eindigde zonder resultaat en de verschillen bleven en tot een vereniging kwam het niet. Ook in later jaren werd er geprobeerd om tot een vereniging te komen.

Vanwege de druk van het communisme kwam het in Rusland wel tot een vereniging tussen de Her-ontwaakten en de Oude Laestadianen.

Ook net na de Tweede-Wereldoorlog werden er verschillende pogingen in o.a. Finland belegd om tot een vereniging te komen. Tot een grote vereniging kwam het echter niet. Verschillende groepen en kleine afsplitsingen zijn in de loop van de jaren of verdwenen, of in andere groepen weer opgenomen.

²⁷⁵ Als ik het goed heb werd/ wordt ook het Onze Vader gebeden.

Naschrift.

Veel, heel veel is er op internet en in boeken te lezen over Læstadius en de Laestadianen.

Ergens heb ik ook grenzen moeten stellen en geprobeerd om niet te veel in diepgaande, niet veel betekenende, details terecht te komen.

Eerlijkheidshalve moet ik wel zeggen dat het niet makkelijk is geweest om als ‘buitenstaander’ een goed en evenwichtig beeld te geven van de Laestadianen.

De Laestadianen zijn vandaag de dag nog steeds een levende kerk. Omdat ik ervan overtuigd ben dat de West-Laestadianen het meest zuiver en het dichtste bij de Bijbel en de leer en het leven van Læstadius staan, heb ik vooral aandacht aan deze richting gegeven.

Voor degenen die nog verder willen onderzoeken en meer willen lezen zijn deze twee websites in het bijzonder geschikt.

<https://www.Læstadiusarkivet.se/> is digitaal archief soort met allemaal documenten en geschriften van en over Læstadius.

<http://www.bibliotecalæstadiana.se> Deze website is een soort webshop voor boeken, preken ed. van Læstadius die te koop zijn in Engels, Zweeds, Fins en verschillende andere talen.

Ook het boek “Laestadianisme vroeger en nu”, geschreven door verschillende personen en uitgegeven in 1982 is heel waardevol! Het boek van N. J. M. Zorgdrager, “De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852” geeft een uitgebreid beeld van de opstand in Kautokeino en alles wat daarmee te maken had. Ook gaat zij diep in op Læstadius en zijn leer.

Aan de andere kant is er al vanaf de tijd dat Læstadius leeft ook kritiek geweest. Met name op de nadruk die hij legde op de wet. Vooral voor zijn bekering was het evenwicht er niet. Het leven werd wettisch ingericht en ook de prediking was een grote waarschuwing, zonder dat er op het Lam dat de zonde der wereld wegneemt, gewezen werd. In latere jaren veranderde dit. Na zijn bekering in 1844, toen zijn ogen geopend waren voor de rijkdom die er bij Christus te vinden is, ging hij de hoorders ook op het Offer wijzen. Læstadius preekte vanaf die tijd zowel wet als Evangelie.

Een voorbeeld is te vinden in de preek die hij hield over Jes. 55:1.

““Ga en koop, zonder geld en zonder prijs, wijn en melk.” Sta daarom op, ongelukkige ellendeling, en ga naar uw Vader en zeg: ‘Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen U, en ben het niet meer waard Uw zoon genoemd te worden; laat mij zijn als een van de armste van Uw dienaren.’ Sta op, sta op, ongelukkige zoon, en ga spoedig, voordat alle liefde in het hart van de Ouder bekoelt, voordat de Ouder sterft van verdriet en vanwege het wachten. Wanneer kan Hij nieuws horen over die ongelukkige zoon, die zo ver in het verre land is gegaan, zodat de oren van de Ouder het nieuws over die ellendeling niet meer horen? Sta op, sta op, verloren zoon, en ga als een voddenduivel naar je Vader, zodat je ogen nog een keer het gezicht van de Ouder kunnen zien voordat je sterft. En hoor nu, genadige Vader in de hemel, de zucht van de verloren zoon: Onze Vader die in de hemelen is!”²⁷⁶

Læstadius wijst er in zijn preken op dat het zo noodzakelijk is om aan de zonde en schuld ontdekt te worden. Christus is gekomen om zondaren zalig te maken. Voor wie is er brood? Voor hongerigen. Voor wie medicijnen? Voor zieken Voor wie een Christus? Voor zondaren! De schuldverslagen tollenaar roept om genade. De verslagenen op de pinksterdag roepen: Wat moeten wij doen om zalig te worden? En daarom is het zo belangrijk dat de zonde en schuld opgelegd/ ontdekt word, maar ook dat zij beleden wordt. Toen de jongste zoon alles doorgebracht had en tot zichzelf kwam, zei hij: “Ik zal opstaan en tot mijn vader gaan, en

²⁷⁶ L. L. Laestadius Church Postilla (Kirkkopostilla 1876). First Sunday after Epiphany 1853. Preek over Jes. 55:1. <https://www.læstadiustexter.se/Church%20Postilla%201876.htm>

zeggen: vader, ik heb gezondigd tegen de Hemel en voor u". Zo wil Christus zondaren ontvangen, schuldigen, verslagenen, berouw volle!

Separeren is ook een onderdeel wat in veel preken van Læstadius terugkomt. Het onderscheid tussen de rechtvaardigen en de goddelozen. Tussen de schijn- en de ware christen en tussen de tijdgelovige en het ware geloof.

In een preek over Johannes 3:17 spreekt Læstadius o.a. over het werk van God en de werk van de duivel.

"Degene die dag en nacht de kinderen van God beschuldigt, is de duivel van eigengerechtigheid. En de berouwvolle zielen beschuldigt hij voortdurend en hij zegt: "Het is geen gedachte dat je gelooft dat de Zoon van God voor je zorgt, voor zover je zo bent." En hij maakt zichzelf zo rechtvaardig dat de berouwvolle (zielen) niets anders kunnen denken dan dat het hun geweten is dat hen veroordeelt. De duivel van de eigengerechtigheid heeft een zuiver hart nodig voordat hij toestaat dat de boetvaardige (zielen) naar Jezus gaan²⁷⁷.

Waar zullen de boetvaardigen (zielen) een zuiver hart van ontvangen, behalve door Jezus, Die alleen in staat is hun hart zuiver te maken? Plaag Jezus niet meer, jullie ongelovigen (zielen), maar kom nu zoals jullie zijn en geloof dat God Zijn Zoon niet heeft gestuurd om jullie te veroordelen, die al veroordeeld waren voordat Hij kwam. Als je Hem nog steeds plaagt met je ongeloof, dan kan het gebeuren dat Jezus sterft door verdriet en dat jij voor altijd moet sterven."²⁷⁸

De vrucht die Læstadius op zijn prediking heeft gehad zal de eeuwigheid openbaren. Maar ik ben ervan overtuigd dat er ook vele Lappen door het bloed des Lams gewassen zijn. Ook zij zingen: "Want Gij zijt geslacht, en hebt ons Gode gekocht met Uw bloed, uit alle geslacht, en taal, en volk, en natie". Openb. 5:9b.

²⁷⁷ Met andere woorden: De mens wordt wijs gemaakt dat hij niet tot Christus mag gaan omdat hij zo'n vuil hart heeft. En dat hart moet eerst gereinigd worden.

²⁷⁸ L. L. Laestadius Church Postilla (Kirkkopostilla 1876). Second Pentecost Day Sermon A. Preek over Joh. 3:17. <https://www.laestadiustexter.se/Church%20Postilla%201876.htm>

Bijlage 1. Preek over Lukas 14:28-30.

Preek nr. 33 van Lars Levi Læstadius over Lukas 14:28-30.

“Want wie van u, willende een toren bouwen, zit niet eerst neder en overrekent de kosten, of hij ook heeft hetgeen tot volmaking nodig is? Opdat niet misschien, als hij het fundament gelegd heeft en niet kan voleindigen, allen die het zien, hem beginnen te bespotten, Zeggende: Deze mens heeft begonnen te bouwen, en heeft niet kunnen voleindigen.”

De Heiland spreekt op deze plaats over de opbouw van het christendom, en hoe een christen die met de Geest is begonnen te bouwen op het fundament dat is gelegd, dit ook moet voltooien, zodat hij niet wordt beschimpt en dat er gezegd wordt: “Deze man begon te bouwen, maar kon het niet afmaken.” Maar als dit grote gebouw niet voltooid is, zullen de bouwers tussen hemel en aarde worden opgehangen.

We hebben uit de Bijbel gehoord hoe de mensen die begonnen met het bouwen van de grote toren van Babel dit gebouw niet konden afmaken toen God de tongen nam en verwarde, zodat de torenbouwers elkaars spraak niet meer verstonden. Maar de mensen van die tijd waren begonnen met het bouwen van een toren waarvan de top tot in de hemel zou reiken, en ze waren aan deze constructie begonnen met de bedoeling dat ze in de lucht zouden kunnen klimmen als de zondvloed weer op de aarde zou komen. Maar ze waren op eigen kracht en met eigen wil begonnen aan dit gebouw, en daarom liet God hen niet meer bouwen omdat het tegen Gods wil inging.

Maar de man die, volgens de wil van God, is begonnen met het bouwen van de toren van het christendom, moet deze ook voltooien. Ze moet eerst gaan zitten en berekenen hoeveel het kost, of overwegen hoeveel materiaal nodig is voor dit gebouw en hoe groot zijn vermogen is. Want als hij niet gaat zitten en de kosten berekent, maar willekeurig begint met het bouwen van de toren van het christendom, zal hij uiteindelijk beledigd zijn, wanneer hij, vanwege tijdgebrek, de hele constructie moet stoppen voordat het is klaar. En dan zeggen ze: “Deze man begon te bouwen, maar kon het niet afmaken.”

De toren, waarover de Heiland op de bovengenoemde plaats spreekt, is in feite een groot en opmerkelijk gebouw, waarvan de top, indien voltooid, tot in de hemel zal reiken. En door deze toren kunnen mensen naar de hemel klimmen als de zondvloed, die we altijd moeten vrezen, steeds hoger stijgt. En de Heiland, Die het fundament van dit gebouw is, heeft ook voor ons zulke materialen bereid om mee te bouwen, die de heilige Paulus ook opsomt in de eerste brief aan de Korintiërs, derde hoofdstuk en twaalfde vers: “Als iemand op dit fundament bouwt goud, zilver, edelstenen, hout, hooi, stro.” Maar hij voegt er ook aan toe dat alle bouwmaterialen, die niet uit vuur bestaan, nutteloos zijn. En we weten heel goed dat hooi en stro in het vuur branden en dus niet geschikt zijn als bouw materiaal. Daarom was dat gebouw niet af, dat de mensen na de val begonnen te bouwen, toen ze zeiden: “Laten we een stad voor ons bouwen en een toren die tot in de hemel reikt, laten we onze naam ongezien maken.”

Het doel van dit gebouw was wereldse glorie, en daarom bracht God tongen in verwarring. Maar het doel van het gebouw waar de Heiland over spreekt, is niet wereldse heerlijkheid, maar het doel van dit gebouw is dat de bouwers naar de hemel kunnen opstijgen wanneer de vloed begint op te komen. Maar van de bouwmaterialen die Paulus opsomt, kan niets anders dan goud, zilver en edelstenen, die in het vuur blijven, want hout, hooi en stro, die sommige bouwers als bouwmaterialen gebruiken, verbranden in de vuur.

Nu dit grote gebouw gemaakt moet zijn van kostbare stoffen als goud, zilver en edelstenen, wil het het vuur van de beproeving kunnen doorstaan, [dan] zegt de Heiland, dat de man die van plan is zo'n toren te bouwen eerst gaat zitten en telt. Ze gaat zitten en denkt na of ze de kosten van zo'n groot gebouw kan betalen. Anders zal ze worden beschimpt als ze begint te bouwen

en het niet kan afmaken, zoals de Heiland zegt. En iedereen die het ziet, begint haar te beschimpen en te zeggen: “Deze man begon te bouwen en kon het niet afmaken.”

En er zijn zeker altijd tegenstanders die bereid zijn te beschimpen, als de weinige zielen die zijn begonnen met het bouwen van deze toren het niet kunnen voltooien. De engelen van het kwaad, die zich verheugen in de ondergang van christenen, waken over degenen die aan dit gebouw werken. Ze wensten dat het gebouw niet af zou zijn om de gelegenheid te hebben hen te beschimpen en te zeggen: “Die man begon te bouwen, maar kon het niet afmaken.” De engelen van het kwaad wachten tot dit torengedouw onderbroken worden. De vijanden wachten tot het bouwwerk van het christendom instort.

Nu is het zaak dat de bouwers zijn gaan zitten en hebben uitgerekend wat het kost. Degenen die een toren bouwen van hout, hooi en stro gaan niet zitten om de kosten te berekenen, want ze vinden altijd bouwmaterialen uit de wereld. En hun gebouw zal binnenkort klaar zijn. En het brandt net zo snel op. Maar de bouwers die de toren van goud, zilver en edelstenen bouwen, moeten gaan zitten en de kosten berekenen, want de bouw werd niet onderbroken. Omdat deze bouwmaterialen erg duur en kostbaar zijn, en die zijn op veel plaatsen niet verkrijgbaar. Daarom is het noodzakelijk voor de bouwers die zijn begonnen met het bouwen van torens op de fundering die al is gelegd, dat ze gaan zitten en de kosten berekenen. Ze moeten bedenken waar ze genoeg bouw materiaal zullen krijgen om de toren te voltooien. Namelijk, als ze beginnen met bouwen voordat ze hebben berekend hoeveel materiaal nodig is voor zo’n gebouw, dan wordt de constructie onderbroken en heeft de vijand de mogelijkheid om de bouwers te beschimpen en te zeggen: “Deze man begon te bouwen, maar kon het niet voltooien.”

Als de mens een toren moet bouwen die zo hoog is dat de top tot aan de hemel reikt, een toren waardoor hij in de hemel kan komen als de zondvloed over de aarde begint te zwellen, dan moet hij er niet lui en zorgeloos in zijn. Ze zal in plaats daarvan dag en nacht werken. Hoewel de grote Schepper van de hemel bouwmaterialen heeft voltooid, namelijk goud, zilver en edelstenen die de bouwer niet zelf kan maken, moet de bouwer niettemin deze materialen zelf zoeken of kopen van degenen die goud, zilver en edelstenen hebben opgegraven uit het binnenste van de oeraarde. De Heiland zegt in het boek Openbaring: “Koop goud van mij, opdat u rijk wordt.” En wanneer Paulus de substanties opsomt waaruit dit gebouw bestaat, bedoelt hij zeker dat de bouwers ze zullen zoeken. Maar wie lui is om te zoeken, krijgt zijn gebouw nooit af.

Dus, jullie bouwers, kijk hoe jullie gebouw zal worden afgewerkt. U bent begonnen met het bouwen van een toren waarvan de top de hemel zal reiken als deze voltooid is. U bent begonnen met bouwen op het fundament dat al is gelegd, namelijk Jezus Christus. Je bent begonnen met het bouwen van een toren waardoor je naar de hemel kunt klimmen als de vloed op de aarde komt. Maar bent u gaan zitten en berekend hoeveel materiaal, hoeveel goud, zilver en edelstenen er nodig zijn voor dit gebouw? Als je niet ijverig bent in het zoeken naar deze bouwmaterialen, gaat het bouwen verloren. En iedereen die het ziet, zal gelegenheid hebben om u te beschimpen en te zeggen: “Deze man begon te bouwen, maar kon het niet afmaken.”

We realiseren ons dat deze toren verwijst naar het gebouw van het christendom waarvoor de Heiland alle bouwmaterialen heeft voorbereid. Maar als de mens nu het christendom begint op te bouwen zonder na te denken over welke dingen tot het ware christendom christen te worden, maar het is niet gelukt. Hij kon het niet perfectioneren. In het begin was ze erg toegewijd, maar de liefde voor de wereld werd overweldigend. Dit kwam doordat ze in het begin niet ging zitten om de kosten te berekenen toen ze begon met het bouwen van een toren. Ze dacht niet echt na over wat bij het ware christendom hoort. Het is niet verwonderlijk als velen hun christelijke opbouw onderbreken, aangezien dit zitten en rekenen in het begin niet gebeurde. **Velen zijn met grote haast begonnen met het bouwen van een toren en het leggen van de basis voor het christendom voordat ze hebben berekend wat het kost. Helaas zijn er velen die dit hebben onderschat.**

We zullen nu gaan zitten en de kosten berekenen, zodat onze bouw niet werd onderbroken en zodat de vijand geen gelegenheid had om ons te beschimpen en te zeggen: “Deze man begon te bouwen, maar kon het niet afmaken.” Onze Vader, enz.

We houden rekening met de woorden die zojuist zijn genoemd over de bouw van de toren, die zijn geschreven in het 14^e hoofdstuk van het evangelie van Lukas. We passen daar toe wat Paulus schrijft over bouwmaterialen in het derde hoofdstuk van de eerste brief aan de Korinthiërs, wanneer we gaan zitten om de kosten te berekenen, of nadenken over wat altijd nodig is voor het ware christendom, omdat het ons niet zou overkomen wat betreft kinderen van de wereld, die torens bouwen van hooi en stro, dat wil zeggen: van natuurlijke deugd en dood geloof. En bovendien voegen ze kaf toe als bindmiddel.

Het feit dat velen die met grote toewijding zijn begonnen met het bouwen van de toren van het christendom de bouw onderbreken en al snel lauw worden, is daar zeker aan te wijten dat ze niet zijn gaan zitten en de kosten hebben gerekend. Dan hebben ze er niet bij stilgestaan dat de eerste krachtige bewegingen niet eeuwig duren. Als de mens in het begin niet heeft gedacht dat deze machtige bewegingen of de eerste ijver spoedig zal eindigen, en wanneer de vermoeide zwerver geestelijk arm wordt en er een geheime twijfel over hem komt, dat hij niet op het juiste pad is, wanneer het hart koud en lauw wordt, wanneer de eerste toewijding eindigt, dan eindigt men in twijfel. Ze beginnen te vrezen dat het hele christendom is geëindigd. En sommigen keren terug naar de wereld en spreken niets meer over het christendom. Het lijkt alsof de eerste toewijding was vergeten. Weer anderen, die aan het begin van de beroering haastig genade verwierven, keren terug tot onzorgvuldigheid. Ze pretenderen niet langer te weten dat ze ooit een goed fundament hadden gelegd, maar de vijand kwam en vernietigde het juiste fundament en begon hun hout, hooi en stro te brengen en beval hun hun christendom op te bouwen met substanties die erg goedkoop zijn en die onmiddellijk verbranden in het vuur van de beproeving.

Op degenen die begonnen zijn met het bouwen van torens van goud, zilver en edelstenen, is de vijand allereerst boos. Maar wanneer deze kostbare stoffen opraken en de bouwer niet meer weet waar hij meer moet krijgen, begint de vijand hem uit te schelden en te zeggen: “Deze man begon te bouwen, maar kon het niet afmaken.” Maar het hangt ervan af, dat de torenbouwer in het begin de kosten niet heeft berekend. Hij dacht natuurlijk dat hij altijd goud mocht snijden met een mes. Hij dacht niet aan de grote inspanning waarmee men goud, zilver en edelstenen uit de rots moet graven.

Wanneer de bouwmaterialen opraken, wanneer de eerste toewijding opraakt, dan is er enige twijfel en denken dat alles verloren is. Sommigen gaan terug naar de wereld en willen niet langer meer zoeken. Anderen nemen hooi en stro en bouwen er een toren van. Maar al deze frivoliteit kwam voort uit het feit dat de bouwer niet is gaan zitten en de kosten heeft berekend. Hij heeft niet begrepen hoe te denken, hoeveel materiaal je nodig hebt en met welke inspanning je moet zoeken naar goud, zilver en edelstenen voordat de toren zo hoog wordt dat zijn top de hemel bereikt.

Overall is gezien dat wanneer de eerste toewijding eindigt, wanneer het hart koud en lauw wordt, iemand verarmd raakt en denkt dat hij al lang alle gevoel van gelukzaligheid heeft verloren. Maar het is geen slecht teken dat mensen weinig twijfels hebben over hun toestand, wanneer men nobel arm wordt. Voor wie twijfelt moet toch zeker iets proberen. **De Heilige Geest leidt haar ook naar school, zodat ze soms zo arm moeten worden dat ze helemaal niets bezitten. Omdat ze haar gelukzaligheid niet wilde bouwen op krachtige bewegingen, tranen, gevoelens van het hart, berouw, vreugde of bekering.** Want zelfs als al deze hoge bewegingen op zichzelf goed en noodzakelijk zijn om de ziel kracht en opbouw voor het christendom te geven, vormen ze niet het fundament van gelukzaligheid waarover de apostel

spreekt als hij zegt: “Geen ander fundament kan iemand leggen dan dat wat gelegd is, namelijk Jezus Christus.”

Daarom vindt de Heilige Geest het noodzakelijk dat de mens soms zo arm en zo behoeftig wordt dat hij niets bezit, hij heeft geen toewijding, berouw, zucht, tranen, geloof of de kracht van gebed. En dat men ooit in zo'n gemoedstoestand terecht zou komen, had men zich niet kunnen voorstellen toen men begon met het bouwen van de toren van het christendom. Omdat de mens zo onstabiel en wankel is in zijn christelijke gebouw dat hij geen genoeg wil nemen met wat de Heilige Geest het beste voor hem vindt.

Als ze een zwaar verdriet heeft, wil ze daar snel van af. Als ze gelukkig is, wil ze altijd in deze vreugde zijn. Als ze vreugde noch verdriet heeft, verlangt ze naar beide. Dit is een duidelijk teken dat de mens zijn geluk op een andere basis wilde bouwen, wat helemaal geen basis voor geluk is. **Als nu de vreugde eindigt, en het verdriet eindigt, en het geloof eindigt, en de gebeden eindigen, dan denken velen: ‘Nu is het te laat.’ ‘De Heiland geeft niet meer om mij, ik ben alles kwijt.’**

Hoe kun je weten dat de Heiland niet om je geeft? U denkt misschien dat de Heiland niet om u geeft, terwijl u zo behoeftig bent als nu. U denkt misschien dat de Heiland alleen dan ontvangt, wanneer u rijk bent, wanneer u hem een voedselpakket of geschenken brengt. Als het hart vol is van geloof, liefde en goede werken, dan denk je dat je beter door de Heiland zult worden ontvangen, zelfs als je arm bent geworden. Maar geef niet zoveel ruimte aan eigengerechtigheid dat hij de kans krijgt om je weg te jagen uit de boezem van de Heiland, want het is eigengerechtigheid die zulke gedachten in het hart duwt, dat de Heiland niet geeft om degenen die arm van geest zijn.

Eigengerechtigheid wilde niet als een arme tot de Heiland komen. De eigengerechtigde zou een geschenk in zijn hand hebben, of een voedselpakket, dat hij aan de Heiland aanbiedt voordat de man in de ogen van de Heiland verschijnt. Hij is dus gewend geraakt aan het leven tussen de heren van de wereld, maar zonder verdienste krijg je niets. Als je boodschappen hebt voor de rechter of voor de heren van de wereld, dan moet je een voedselpakket bij je hebben of in hoge eer zijn. En dus wil je ook bij de Heiland wonen. Je moet een voedselpakket bij je hebben voordat je voor zijn ogen durft te komen. **Maar de Heiland heeft tegen degenen die geen goud meer hebben voor de bouw van het nieuwe Jeruzalem gezegd: ‘Koop goud van mij om rijk te worden.’**

We zeiden net dat het niet het ergste teken is als er twijfels rijzen bij de persoon die zo arm van geest is geworden dat hij geen onderdanen meer heeft voor de opbouw van het christendom. Voor wie smacht naar de vroegere christelijke thema's of kenmerken, moet altijd iets zoeken en proberen. Maar het is erger als een christelijke bouwer hout, hooi en stro gaat halen als toevoegingen, wanneer goud en edelstenen op zijn. Het overkomt degenen die in het begin met grote toewijding zijn begonnen met het bouwen van de toren van het christendom, maar wanneer de eerste toewijding eindigt en het hart lauw wordt, beginnen ze zich goed te voelen. Ze beginnen in hun eigen hart te voelen dat ze voortdurend vooruit gaan, ook al lopen ze achteruit. **Want een ware christen voelt altijd, wanneer de eerste vroomheid eindigt, dat hij in grote armoede verkeert.**

En daarom vreest hij dat hij achteruit is gegaan. Het voelt zo in zijn hart dat hij verloren heeft, en dat de vijand zeker zijn ziel zal nemen als de vroegere toewijding niet terugkeert. Maar hij die erin is geslaagd genade te stelen na de eerste opwekking, wanneer de eerste toewijding ophoudt, is helemaal niet ontevreden met zijn gemoedstoestand. Hij is ook niet bang dat hij achteruit zou reizen, maar hij voelt en zegt zelfs dat hij vooruit reist, hoewel alle uiterlijke kenmerken laten zien dat hij op weg is naar zorgeloosheid. Het eerste kenmerk is dat zo iemand stom wordt. Ze scheldt niemand uit. Ze zegt nauwelijks iets over het christendom. En een ander kenmerk is dat de oude Adam begint op te staan als een christen haar zielstoestand wil testen. Het is geen goed teken als een christen stom wordt, en als de oude Adam opstaat, terwijl andere

christenen de aderen van het hart willen testen. Voor zulke mensen is de wereld ook dierbaar, wat blijkt uit het feit dat ze graag over de wereld praten, maar zelden over het christendom. Zulke christelijke bouwers zijn degenen die zijn begonnen in de geest, maar eindigen in het vlees.

Kijk nu, goede vrienden, hoe deze wereld verandert! **Als je bent begonnen met het bouwen van een toren waardoor je naar de hemel zult gaan als de zondvloed begint te zwellen, en je hebt de kosten niet berekend, heb je niet overwogen waar je goud, zilver en edelstenen zult krijgen, als deze bouwmaterialen opraken, dan zal het met jou gebeuren zoals het gebeurde met de oude torenbouwers, dat God de tongen zal verwarren, en het grote gebouw zal niet worden voltooid. En iedereen die het ziet, begint u te beschimpen en zegt: “Deze man begon te bouwen, maar kon het niet afmaken.”**

Dat aan de eerste vroomheid een einde komt, en dat een ziel die naar de hemel streeft soms zo arm wordt dat hij alles verliest, dat is in de oudheid beleefd. Maar als de persoon zelf tevreden begint te worden met deze toestand en zich goed voelt, dan heeft de vijand hem goed gemaakt en kwelt hem niet meer zo veel door verleidingen. De persoon die naar zijn eigen mening goed is, zal zeker vrede met de vijand vinden. Want het kwaad is naar zijn mening ook goed. Hij wil dus niet toegeven dat hij een stoute duivel is. Maar de man die niet bevriend is met de vijand, kwelt hij [de duivel] dag en nacht.

Soms verleidt hij haar door buikpijn, soms tilt hij haar op naar de top van de tempel van hoogmoed, en soms naar de hoge berg van ambitie, waar hij de hele wereld laat zien. We zien aan de verzoeken van de Heiland dat de vijand eerst begint met de bezorgdheid over de endeldarm, of het buikverdriet. Als hij haar daardoor niet overwint, brengt hij Hem naar de top van de tempel en spoort hij de Man aan zijn macht te tonen. Maak arrogantie legaal. Er is ook bevestiging uit de Bijbel nodig om de mens zijn manna-moed te laten tonen. Ten slotte toont hij de glorie van de wereld aan de mens en belooft haar de hele wereld, als ze de prins van de wereld zal dienen. En van deze verzoeken hebben alle christenen hun deel gehad.

Nu de duivel rondgaat als een brullende leeuw, zoekende wie hij zal verslinden, hoe zullen we waken, bidden en vechten, uitgerust met alle geestelijke wapens, om stand te houden tegen alle vurige pijlen van de boze? Want nu is de harde duivel boos geworden op allen die in Jezus geloven. Nu probeert hij de zielen van de discipelen te zeven en er meel van te maken. Nu schiet hij het een of ander in het hart om ze slaperig te maken en door slaperigheid de Heiland te ontkennen. Als de weinige zielen die door de genade van God zijn ontwaakt uit de oorspronkelijke slaap van de zonde, opnieuw beginnen te sluimeren, dan zal de vijand gelegenheid hebben zich te verheugen over de val van de christenen en te zeggen: “Deze man begon te bouwen, maar kon het niet afmaken.”

Mijn liefste! Alle wolvenogen kijken naar je en ze willen je hart verscheuren. Als een schaap moe wordt op de weg en verdwaalt in de woestijn van de wereld, dan is de wolf meteen klaar om het verloren schaap te verscheuren. Als een lam op de weg wordt achtergelaten, is de wolf meteen klaar om het te verslinden. Als een mees uit zijn nest vliegt, is de wolf meteen klaar om het te vangen. Hoe zullen we leven in angst en beven onder deze vijanden, anders zal de vijand zich verheugen over onze val en zeggen: ‘Zie, zo zijn de christenen?’ Als de vijand zelfs maar onze lichamen aan stukken zou scheuren, als hij er niet in zou slagen onze dierbaar verlorene zielen te beschadigen door slaperigheid, luiheid, zorgeloosheid en liefde voor de wereld.

We vragen de grote Kruisdrager en de met doornen gekroonde Koning dat Hij ons kracht en geduld mag geven om Zijn kruis nog een tijdje te dragen en Zijn bloedige voetstappen te volgen en Zijn voeten te kussen en Zijn wonden te bevochtigen met tranen van berouw en liefde, en klopf met constante gebeden op de deur van de hemel en zucht zo zwaar, dat de zuchten tot ver in de lucht worden gehoord. We hebben die hoop en dat vertrouwen in God, dat Hij de zuchten hoort van alle behoeftigen, ontmoedigen, bedroefden en onderdrukten, dat Hij hen behoedt voor de sluwe verleider, dat Hij de zwakken niet naar

de diepten van de hel en de eeuwige duisternis, maar dat de genadige Heere Jezus de bezwijkende knieën zal versterken en de vermoeide handen zal opheffen, opdat zij zouden kunnen vechten en strijden totdat de ogen worden dichtgeknepen, zoals Hij beloofd heeft degenen te helpen die tot Hem roepen. Amen.

Bron:

<https://docplayer.se/2504950-L-1-Læstadius -35-predikningar-provoversattning.html>
(Vertaald met behulp van vertaalprogramma en woordenboek)

Bijlage 2. Preek uitgesproken op Tweede kerstdag, uitgegeven in 1842.

Prediko nobbe jáulå peiwen naln²⁷⁹
Gepredikt op tweede kerstdag
Geschreven door LL Læstadius
Provoost en prediker in Karesuando
Ridder van het Franse Legioen van Eer.

Härnösand
Gedrukt bij J. Swebom 1842.

Tweede kerstdag.

“Jeruzalem, Jeruzalem, gij die de profeten doodt, en stenigt die tot u gezonden zijn, hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeenvergaderen, gelijkterwijs een hen haar kiekens bijeenvergadert onder de vleugelen, en gijlieden hebt niet gewild.” Met zulke woorden begint de Heiland in het Evangelie van vandaag de inwoners van Jeruzalem verwijten te maken, die zich niet door Gods zachtmoedigheid en geduld tot bekering hebben laten leiden.

God had vaak via de profeten geprobeerd om de kinderen van Israël tot Hem te bekeren. Hij had hen geleerd Hem en Zijn goede werken te kennen. Hij had hen vele malen vermaand, soms met vriendelijkheid, soms met tegenspoed, dat ze de ijdele goden moesten verlaten die door mensenhanden waren gemaakt. Maar het waren zulke verharde kinderen, die niet wilden luisteren naar Gods geboden en Zijn vermaningen niet wilden gehoorzamen en niet wilden stoppen met het doen van het kwade. Hoewel God hen raad gaf en probeerde hen naar het goede te leiden, probeerden ze volledig naar hun eigen gedachten te leven. Ze probeerden het werk van hun eigen handen als een god te beschouwen. En toen God hun profeten en leraren zond, die in Gods Naam zouden roepen en hen zouden bevelen dergelijke ijdele daden te staken en zich tot God te wenden, haatten ze hen en doodden ze hen. Sommigen stenigden ze dood en anderen beroofden ze op andere manieren van het leven. En ten slotte, toen de Redder Zelf kwam en nog een laatste keer probeerde hun verharde harten te vernederen, werden ze eerst erg boos en haatten ze Hem. En uiteindelijk hebben ze Hem vermoord. Zelfs daarna, toen de christenen in aantal begonnen te groeien, vermoordden de Joden hen ook en vervolgden hen van plaats tot plaats. Over zulke goddeloze en verstokte kinderen moet de Heiland in het evangelie van vandaag klagen: Jeruzalem, enz.

Beste christenen! Misschien heeft de Heiland zelfs nu reden om te huilen en te jammeren over zulke slechte mensen, die allemaal het pad bewandelen dat naar de wereld van duisternis leidt. Misschien moet de Heiland zelfs vandaag nog klagen over zulke goddelozen, die Zijn geboden niet willen gehoorzamen of naar Zijn vermaningen willen luisteren, noch willen ophouden met het slechte te doen, maar God probeert op alle mogelijke manieren hun verharde harten te vernederen en hen tot Hem te bekeren.

U hebt gehoord hoe de mensen van weleer in duisternis wandelden als schapen zonder herder. Het is nog geen driehonderd jaar geleden dat de mensen hier in Lapland seitas en saivo-plaatsen, stenen en stronken en andere vergankelijke goden aanbaden, die door mensenhanden waren gemaakt. Ze bogen hun knieën voor de wortels van omgevallen bomen en hielden het werk van hun eigen handen voor een god.

Maar Gode zij dank! Deze donkere tijd is voorbij. God heeft het licht van Zijn genade laten schijnen op dit bevroren land van ons. Gods genadige dag is aangebroken. Het menselijk ras, dat in duisternis en in de schaduw van de dood zat, heeft een groot licht gezien. De grote en

²⁷⁹ Deze zin staat boven de preek, is vermoedelijk Sami's. KJB

genadige Schepper van hemel en aarde, die geen verlangen heeft naar de dood van welke zondaar dan ook, maar verlangt en begeert dat iedereen die leven en geest heeft tot de kennis van gelukzaligheid komt, heeft de klank van Zijn woord zelfs laten horen aan de uiteinden van deze landgrens. Hij heeft hier naar de voet van deze berg leraren gestuurd, die met veel zwoegen en veel arbeid hebben getracht uw arme zielen tot God te leiden, zodat u zou stoppen met uw ijdele werken, die u eerder hebt beoefend, zodat u zich uw hart zou keren van duisternis naar licht en deelgenoot worden van de vreugde die de Heiland heeft bereid. En dit grote en eervolle werk is nu, door de genade van God, zo ver gekomen dat het woord van God in elk huis en in elke hoek te vinden is, en dat iedereen die wil en verlangt nu God kan leren kennen en Degene Die Hij gezonden heeft, dat is Jezus Christus.

Maar hoe hebt u de woorden van God ontvangen, die u uit de mond van de leraren hoorde? Hoe hebt u de prachtige vermaningen die gij van kinds af aan hebt geleerd in je hart bewaard en verborgen? Misschien heeft de Heiland zelfs vandaag de dag reden om over u te huilen zoals hij over de Joden weende, toen hij zei: Jeruzalem! Jeruzalem! Dat wil zeggen: Lapland! Lapland! Als u wist wat tot uw vrede zou dienen, zou u er vandaag over nadenken, maar het is voor uw ogen verborgen.

Beste christenen! Ik kan je niet beschuldigen voor God. Ik kan het u niet kwalijk nemen dat u de mannen haat die God heeft gestuurd om u te onderwijzen. Maar jullie hebben jezelf schade berokkend door niet te luisteren naar de leringen die jullie uit de mond van de leraren hoorden. Wees niet boos op mij, als ik u moet vertellen wat waar is. Want ik sta voor de ogen van God op deze heilige plaats, en wee mij als ik één woord van God verberg die u ten goede komt. Wee mij als ik u niet alles vertel wat ik weet over het woord van God, als ik u niet op de juiste manier leer over Gods wegen. Wee mij als ik u niet alles openbaar wat ik heb gehoord en begrepen van het evangelie van God en onze Heere Jezus Christus volgens de genade die mij is gegeven. Uw leven komt niet overeen met de leer die u van deze plek hebt gehoord. Sommigen onder u bezoeken Gods huis als blind en doof, die niets hoort en niets weet van waar de priester over praat. Maar ze kunnen drinken, vechten, vloeken, liegen en misschien zelfs stelen en elkaar bedriegen. Wat heb ik gezegd? Moet een mens zijn als een dier, dat niet weet waarom hij is geschapen en waarom hij ter wereld is gekomen? Is het niet waar wat God zegt door de profeet Jesaja: "Een os kent zijn bezitter en een ezel de kribbe zijns heren; maar Israël heeft geen kennis, Mijn volk verstaat niet." Zegt de Heere. U komt naar de dienst, gaat naar de communie en leest vleselijke gebeden met uw lippen, maar hoe leest u het woord van God, wanneer uw hart zich niet wil vernederen, uw verstand niet verlicht wil worden, uw leven en uw wil en uw geest niet vernieuwd worden, wilt uw manier van leven niet veranderd worden, willen uw gedachten en geest zich niet verheffen van de ijdele werken van deze wereld, waaraan u met lichaam en ziel vastzit? Misschien leest u met uw mond waar uw hart het helemaal niet mee eens is? Misschien laat u Gods woord over je hoofd gaan of het ene oor in en het andere uit, zodat geen enkel woord van God in het hart zal blijven. En waar gaat u heen als u uit de kerk komt? Gaat u naar uw dorp? Gaat u in uw lusten op²⁸⁰? Heeft u een boek in uw hand? Denkt u aan de prachtige dingen die u in de kerk hebt gehoord over God, over de Heiland en over het naderende oordeel? Ik weet nog waar u heen gaat, als u eenmaal de kerk uit bent. Zodra u het altaar²⁸¹ de rug hebt toegekeerd, verzamelen de meesten van u zich in de herberg en zoeken troost in de duivelsdrank. Wat heb ik gezegd? Heb ik dan gelogen als ik u vertel hoe de mensen uit het verleden de zondagen dronken doorbrachten? De dag, door God ingesteld als zondag, waarop mensen Zijn Heilige naam moeten aanbidden, danken en loven, die dag is nu veranderd en een dag van dronkenschap geworden. Als er op doordeweekse dagen misschien nog iemand nuchter te vinden is in het geboortedorp, als het zondag is en je komt op het kerkplein, dan rennen de hoogmisbezoekers over de binnenplaats op zoek naar zo'n drankje dat de harten zal versterken

²⁸⁰ In de tekst staat het woord kâta, dat betekend geil. KJB.

²⁸¹ In de Lutherse kerken stond/ staat voorin een altaar. KJB.

als het levende water, waarvoor ze naar de hoge mis zijn gekomen en die ze met hun leugenachtige tongen bij het altaar in hun mond hebben genomen en waarvan de Heiland zegt, dat hij die eenmaal zulk water naar zijn hart neemt, hij nooit meer zal dorsten. Zulk water, dat uit de mond, het hart en de wonden van de Heiland vloeit, kan de christenen van vandaag niet langer verkwikken, noch vernederen, verkoelen of kalmeren, want hun harten zijn verhard en hun geest is verduisterd. Daarom moeten ze nu hun troost zoeken in zulke wateren, dat verbrand²⁸² is en door een koperen kraan is gestroomd, en dat, bewaard, de harten zal verfrissen en het begrip zal vergroten.

Luister dan, wat een manier van leven leid u! Uw vorige generaties aanbaden seitar- en saivo-plaatsen, stenen en stronken. Ze kropen en gingen op handen en voeten voor omgevallen bomen en ontwortelde boomstronken²⁸³. Maar u bent op handen en voeten gaan kruipen voor andere idolen. u begint de buik voor je god te krijgen. In de Schrift staat geschreven: Wie een dronkaard is, heeft afgoden. En wat is iemand die brandewijn drinkt anders dan de nederigste dienaar van afgoden. En zijn god is de buik. Wie brandewijn drinkt, zal de rest van zijn leven geen rust meer hebben naast de brandewijn. Hij kan de verlangens van zijn vlees niet weerstaan. Hij drinkt tot hij valt, en dan begint hij op zijn knieën te kruipen, sluipend en kruipend op handen en voeten, sissend als een gek en overgevend. En zulke zwijnen, gestoord en viervoetig, moeten de leraren en rechtgeaarde christenen in de kerk zien, en de vrouwen en kinderen moeten ze als dode karkassen naar huis slepen, naar het dorp. En zulke mensen geloven dat ze christen zijn; denken dat ze geschikt zijn om ter communie te gaan; geloven dat ze kinderen van God zijn. Ze willen niet geloven dat iedereen die de verlangens van het vlees volgt, een slaaf van het vlees is. Van degenen die zondagen gebruiken om te drinken, kunnen we zeggen, zoals de Redder eens zei tegen degenen die in de tempel²⁸⁴ kochten en verkochten: er staat geschreven: “Mijn huis is een huis des gebeds; maar gij hebt dat tot een kuil der moordenaars gemaakt.”

U verkoopt de laatste levensbehoeften aan zulke wolven, die u willen bedriegen met de duivelsdrank; willen bedriegen met vergif; die uw bezit willen verslinden; die jullie lichamen wil verderven en doden en jullie zielen voortijdig in het zwavelvuur werpen. Zulke wolven in schaapskleren, die de duivel zelf heeft gestuurd om zijn zaken hier op aarde te doen, zullen u waarschijnlijk zo'n drankje verkopen, waardoor uw vleselijke lust, die al brandt, in vlammen opgaat. Want wie brandewijn aan een dronken man verkoopt, doet niets anders dan een brandende borst verder in het vuur duwen. Ter wille van zo'n waar, verkoopt u uw leven en uw ziel aan de eerste vraag: heeft u brandewijn? Heeft u geld? En als de arme man geen brandewijn heeft en helemaal geen geld, zeg u: we kunnen het niet betalen. We hebben niet meer dan nodig is om te leven.

Maar als een bewoner komt met brandewijn, dan is er overvloed. Je houdt dan genoeg over, zodat u de vette dieren goedkoop kunt verkopen. Het is, ziet u, zo'n liefde in christenen vandaag. Je eigen oude vaders en moeders laat je los van dorp tot dorp, en buitenstaanders zullen ze onderhouden. Is dit hoe uw christendom is? Omwille van de brandewijn kleeft u uw naakt uit, maar u bent niet in staat om uw oude ouders en andere arme mensen te onderhouden. Wat zult u antwoorden op de dag des oordeels, wanneer de Heiland u begint te verwijten: Ik had honger en u gaf Mij niet te eten, ja Ik had dorst en u gaf Mij niet te drinken, Ik had geen eten en u ontving Mij niet tijdens uw maaltijden, Ik had geen windbescherming meer en u liet Mij niet opwarmen. Denkt u niet dat de Heiland wraak zal nemen omdat u ze met een hard hart hebt verdreven, die Hij onder Zijn hoede heeft genomen? Wie wil kan mij komen antwoorden. Heb ik gelogen toen ik zei hoe u van de zondag drinkdagen maakt; hoe jullie sissen als gekken

²⁸² Brandewijn, KJB.

²⁸³ In het bos heb je soms van die boomstronken die een rare vorm hebben, en omgevallen zijn, daar zagen de Sami dan afgoden in en die gingen ze aanbidden. KJB

²⁸⁴ Laestadius gebruikt het woord kerk.

in dronkenschap als irrationele dieren; hoe u uw vaders en moeders in de steek laat, wanneer zij oud worden en arm worden. Denkt u dat u christen bent als je zulke daden verricht? Nee, helemaal niet, helemaal niet. Maar iedereen die de verlangens van het vlees volgt, heeft God verlaten. Hij loopt op de brede weg, die leidt naar de wereld van duisternis, van waaruit niemand oprijst.

Dus stop daarom met zulke afschuwelijke daden en wend u tot God. Verlaat de afgoden waarvoor u zich hebt neergebogen en uw hart hebt gebogen, dat wil zeggen uw vlees en uw buik. Stop met drinken, stop met vechten, stop met liegen, stop met vloeken, stop met stelen, stop met bedriegen, stop met tovenarij, stop met alle afschuwelijke daden en spraak, opdat je niet halsoverkop in de wereld van duisternis valt, waaruit niemand oprijst; als u uw tanden niet snijdt in het zwavelmeer, dat eeuwig brandt en nooit dooft. Bekeer u dus en laat de stem van God niet tevergeefs in uw oor klinken, laat de Heiland niet huilen en klagen over u, zoals Hij weende over de inwoners van Jeruzalem van oudsher. Want deze tijd is een korte tijd, en dit leven is broos als een draad, die spoedig breekt. En de duivel gaat als een roofdier, op zoek naar wie hij het eerst kan verslinden. En de dood achtervolgt u bij elke stap die u zet op deze gekwelde aarde.

Als u nu de stem van de Heiland aan u voorbij laat gaan, dan zal misschien ook de tijd naderen dat de Heiland aan uw verstokte hart voorbij zal gaan; Hij zal niet langer het gehuil en gejammer hoorbaar maken van degenen die onder u worden gekweld in het vuur dat brandt in de wereld van duisternis. Waar u ook leest in de heilige Schrift, je zult zien dat zo'n leven niet acceptabel is voor God. In welke kerk u ook gaat luisteren naar de toespraak van de priester, u zult horen dat zo'n leven, waarover ik zojuist heb gesproken, iemand regelrecht meesleurt in het hete kielzog. Want God kan niet houden van zo'n manier van leven, waarbij de mens gelijk wordt aan de dieren. En zelfs als u nu lacht en spot en misschien zelfs een hekel hebt aan de mensen die u proberen aan te sporen en te adviseren dat u uzelf niet moet vernietigen en doden, zult u waarschijnlijk minder lachen als u voor Gods ogen komt en u zich moet verantwoorden voor alle afschuwelijke daden, woorden en gedachten, die u onrechtvaardig hebt gedaan met uw hand, tong, hart of enig ander deel van uw lichaam, of u nu nuchter of dronken was. Dan komt er misschien nog een spoeden, wanneer u verantwoording aflegt voor elk afschuwelijk woord dat u uit uw mond hebt laten glippen, voor elke slechte daad die u met uw hand hebt gedaan en voor elke slechte gedachte die je in je hart hebt gedragen. Want God kan de hoon van zulke ellendige mannen niet te lang verdragen. Hij moet eindelijk boos worden, hoewel Hij mild is en in Zijn barmhartigheid de minachting van zondaars verdraagt en tot het laatste moment op hun bekering wacht. En als u dan niet antwoordt, dan zullen de bergen en rotsen antwoorden dat u mooie lessen en goede vermaningen hebt gekregen, hoe u moet leven om niet in het donkere graf af te dalen.

De bergen en de valleien zullen getuigen dat u Gods vermaningen hebt gehoord door boeken, door leraren en door uw eigen geweten, dat u zo'n afschuwelijk leven als dat u tot nu toe hebt geleid moet bekeren en beëindigen, als u de komende toorn wilt ontvlieden. Juist deze dag, die tussen de toespraken van andere dagen geschreven is als een stralende ster aan de horizon, zal getuigen dat u nu hebt gehoord, als u het nog niet eerder hebt gehoord, dat u uzelf moet bekeren, als u het goede wilt. U weet zelf wat u doet. Het is niet mijn schuld als u omkomt. En ik zeg nogmaals: bekeer u, want elke boom die geen goede vruchten voortbrengt, wordt omgehakt en in het vuur geworpen. Ik heb het niet over iedereen. God kent Zijn schapen en Hij alleen weet hoeveel het er moeten zijn.

Amen.

Aanbeveling.

Het is niet mijn gewoonte om bij een kerkgeschiedenisdocument als dit een aanbeveling te schrijven voor mensen die weleens in Scandinavië komen of van plan zijn daar een keer naartoe te gaan. Maar dit keer doe ik het wel omdat ik ervan overtuigd ben dat deze mensen, zij het met een Lutherse visie, toch veel overeenkomsten hebben met de Reformatorische kerken in o.a. Nederland.

Van harte beveel ik aan om daar (indien mogelijk) op zondag de kerkdiensten bij te wonen.

Voor de Laestadiaanse gemeenten en kerktijden **in Zweden** zie:

<https://www.vastlaestadianskaforsamlingen.se>

Voor de Laestadiaanse gemeenten en kerktijden **in Noorwegen** zie:

<https://www.laestadianerne.no/forsamlinger>

Voor de Laestadiaanse gemeenten en kerktijden **in Finland** zie:

<https://www.esikoislestadiolaiset.fi/paikkakunnat/>

2 maal per jaar worden er in Veenendaal ook Laestadiaanse bijeenkomsten gehouden. Meestal in april/ mei en in september. Deze 2 weekenden komen er 2 predikanten uit Finland over met een vertaler.

De diensten vinden plaats in een eenvoudige zaal en zij vrij om bij te wonen. De diensten worden vertaald in het Nederlands en bestaan uit 2 delen. Eerst wordt er (na opening) een preek van Laestadius gelezen. In het tweede deel van de bijeenkomst houdt een van de predikanten een preek.

De bijeenkomsten in Veenendaal worden aangekondigd met een kleine advertentie in het RD.

Bronvermelding.

Boeken:

Diverse schrijvers, "Laestadianisme vroeger en nu", 1982
K.J. Boer "Hans Nielsen Hauge"
K.J. Boer, "Carl Olof Rosenius"
K.J. Boer, "De kerkgeschiedenis van Noorwegen en Spitsbergen"
P. Boreman & G. Dahlbäck "Lars Levi Læstadius och hans gärning",
O. Brännström, "Den Laestadianska Självardstraditionen i Sverige under 1800-talet"
J. H. Gunning. 'In Zweden. Reisherinneringen.
C. J. E. Hasselberg, "Under polstjärnan
H. Hernefeldt "Læstadius och Wieselgrens kamp i norr och söder mot alkoholmissbruket", 2003
Raittila Pekka, "Juhonpieti, Kirjeet ja kirjoitukset"
Alfred Otto Schwede, "Lars Levi Læstadius der Lappenprophet"
Warren H. Hepokoski, "Lars Levi Læstadius and the Revival in Lapland", 2000
Larsson, Bengt, "Lars Levi Læstadius: Hans liv och verk och den laestadianska väckelsen,", 1999
Marti E. Miettinen, "Lestadiolainen eräyslikke", 1942
Ds. J. R. Volk "Piëtisten in Scandinavië
N. J. M. Zorgdrager, "De strijd der rechtvaardigen Kautokeino 1852",

"Selected Hymns and altar services by the Old Apostolic Lutheran Church of America" 2004

Werken van Læstadius:

"Crapula Mundi"

"Samtal mellan en Christen och naturliga menniskan" uit "Samiska predikningar och skrifter"
Tidskriften Ens Ropandes Röst i Öknen

Artikelen:

RD 26-4-2019, pag. 17, H. de Vries. "Lars Levi Læstadius, apostel van de Sami"
Terdege 5-6-2002 pag. 60-63. L.J. Van Valen "Lars Levi Læstadius; De apostel van Lapland".
L. L. LÆSTADIUS' DEPARTURE FROM TIME INTO ETERNITY.
(A letter of Læstadius' daughter Sophia Niva)
J. Talonen, "International Læstadius", gepubliceert in Published in Kyrkohistorisk årsskrift 2019. (Digitaal doc.: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/76d7d6cc-d8d0-4817-b59b-74275a360747/content>)

Websites

<https://www.laestadianerne.no/om-oss>
<https://snl.no/l%C3%A6stadianere>
<https://www.svenskakyrkan.se/pajala/Læstadiusmuseet>
www.geni.com
<http://www.Læstadiusarkivet.se/>
<http://users.erols.com/ewheaton/lars/lars-main.htm>
<https://sok.riksarkivet.se/sbl/>
<https://www.apostoliclutheran.org/about-us>
<https://www.vastlaestadianskaforsamlingen.se/#locality-modal>
<https://www.akademibokhandeln.se/bok/hjartats-tro/9789197412438>
<https://lyrs.fi/tuote/rauhan-sana-lehti-jatkuva-tilaus/>

<https://www.esikoislestadiolaiset.fi/>
<https://vestraat.net/TNG/getperson.php?personID=I82347&tree=IEA>
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08003831.2011.575655>
<https://www.kirkkosanomattampere.fi/uutiset.html?a300=30>
<https://www.sti.fi/luennot/files/jt000308.html>
<https://uusherays.fi/>
<https://www.siltalehti.fi/>
<https://www.esikoiset.fi/yhteystiedot/>
<https://www.kotimaa.fi/>
<http://www.eestikirik.ee/kes-on-lestadiuslased/>
<https://www.laits.utexas.edu/sami/diehtu/siida/christian/laest.htm#sermon#sermon>
<https://www.hbardsen.com/hva-er-egentlig-laestadiansk/2/>
<https://keskustelu.suomi24.fi/t/873222/j--purnu>
<https://en.wiktionary.org/>
<https://digi.kansalliskirjasto.fi/teos/binding/2282115?page=157>
<https://blogg-ove.blogspot.com/2009/08/1stadianerne-hvem-er-de.html>
<https://documentalaestadiana.blogspot.com/2021/01/karoliina-raattamaas-story-about-juhani.html?m=1>
<https://brorhjorthshus.se/verkstexter-bror-hjorth/laestadiustriptyken-1958/>
<https://www.svenskakyrkan.se>
<https://www.hbardsen.com/erkki-antti-var-laestadius-sin-hoyre-hand/>
<https://snl.no/l%C3%A6stadiusvalmue>
<http://www.laestadiusfriends.se/>

Wikipedia Nederlands, Engels, Fins, Noors, Zweeds, Deens

Warren H. Hepokoski, "The Laestadian Movement: Background Writings and Testimonies"

<http://users.erols.com/ewheaton/laest1.htm>

Warren H. Hepokoski, "Laestadian Movement: Disputes and Divisions 1861-2000"

<http://users.erols.com/ewheaton/disputes/disputes-main.htm>

Kåre Svebak "Folk i Nord møtte prester fra sør Kirke- og skolehistorie, minoritets- og språkpolitikk

En kildesamling: 65 LIVHISTORIER c. 1850-1970"

Elk zingt zijn lof.

"Stemmen uit Wittenberg", nr. 25, december 1975.

Gesprekken met Laestadianen

Mail contact met mevr. Pasma uit Veenendaal

Mail van Stadsarchivaris Carl-Oskar Lundström, Umeå/Arjeplog.